

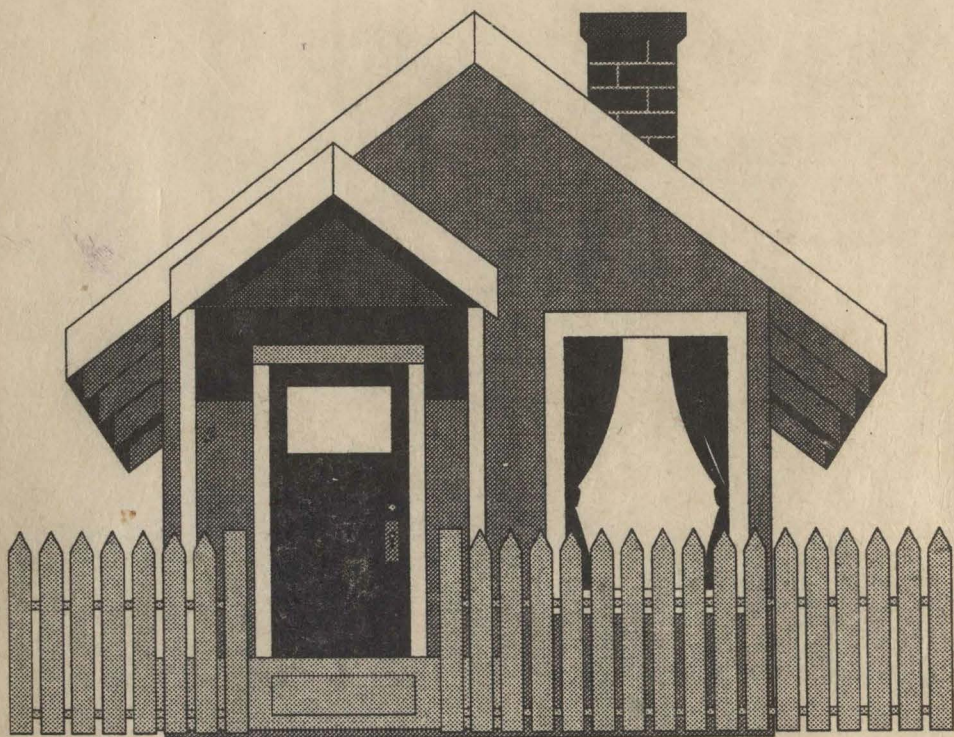
BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI

Cota 10514458

Inventar 804261

51465
GEORGE ERDELI

IOAN ISTRATE

AMENAJARI TURISTICE

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

- 1996 -

București

Cota IV 514458

Inventar 804261

AMENAJARI TURISTICE

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI
– 1996 –

**Referenți științifici: Prof. dr. Mihai IELENICZ
Prof. dr. Ion MARIN**

© Editura Universității din București

Șos. Panduri, 90–92, București – 76235; Telefon: 410.23.84

Tehnoredactare computerizată în sectorul PAO al E.U.B.: Constanța TITU

ISBN 973 – 575 – 099 – 6

CUPRINS

<i>Introducere</i>	9
CAPITOLUL I. CONCEPTE, PRINCIPII DE AMENAJARE TURISTICĂ	11
1.1. Rolul, importanța și conceptul de amenajare turistică	11
1.2. Tipologii de amenajare turistică.....	12
1.3. Strategii de amenajare turistică; obiective și <u>principii</u>	13
1.4. Variabile de decizie în amenajarea turistică	15
CAPITOLUL II. STAȚIUNI TURISTICE. CLASIFICĂRI	18
2.1. Conceptul de stațiune turistică	18
2.2. Clasificarea stațiunilor turistice	20
2.3. Gruparea stațiunilor din România	22
2.4. Norme pentru acordarea statutului de zonă, stațiune și localitate turistică	22
CAPITOLUL III. MODELE DE AMENAJĂRI TURISTICE	30
3.1. Analiza – diagnostic a teritoriului, premisă a amenajării turistice	31
3.2. Evaluări calitative și cantitative	33
3.3. Determinarea capacității de primire a teritoriului	35
3.4. Simulare și optimizare	40
3.5. Elemente și etape decizionale	41
3.6. Elemente previzionale și decizii multicriteriale în amenajarea turistică	41
CAPITOLUL IV. AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI MONTANE	44
4.1. Concepții și strategii de amenajare și dezvoltare turistică a muntelui	44
4.2. Din experiența internațională în amenajarea și echiparea muntelui	48
4.3. Realizări în România	50
4.4. Particularitățile domeniului schiabil și ale pârtiilor	52
4.5. Dimensiuni ale domeniului schiabil	53
4.5.1. Lungimea pârtiilor de schi omologate	53
4.5.2. Lățimea pârtiilor	54
4.5.3. Diferența de nivel	54
4.5.4. Panta pârtiei	54
4.5.5. Capacitatea optimă a pârtiilor de schi	55
4.5.6. Debitul pârtiilor de schi	55
4.5.7. Indicatorul de simultaneitate	55
4.5.8. Număr de cicluri	55
4.5.9. Capacitatea instalațiilor de transport pe cablu	56
4.5.10. Debitul instalațiilor de pe pârtie	57
4.6. Indicatori sintetici și de corelație	57
4.6.1. Capacitatea caracteristică a mijloacelor de transport cu cablu	57
4.6.2. Indicatorul privind accesul la instalațiile de transport cu cablu	57
4.6.3. Gradul de satisfacere a cererii turistice	57
4.6.4. Lungimea instalațiilor mecanice de urcat	57
4.6.5. Capacitatea orară a instalațiilor mecanice de urcat	58
4.6.6. Potențialul stațiunii privind gradul de dotare cu instalații de transport cu cablu	58
4.6.7. Capacitatea de cazare necesară domeniului schiabil	58
4.7. Perspectivele turismului montan în România	58
CAPITOLUL V. AMENAJAREA TURISTICĂ A STAȚIUNILOR BALNEOCLIMATICE	59
5.1. Stațiunile balneoclimatice românești – surse de sănătate	59
5.2. Experiența internațională	63

5.3. Criterii de clasificare a stațiunilor balneoclimatice și climatice	64
5.3.1. Condiții minime obligatorii de încadrare a unei localități în categoria de stațiune balneoturistică	65
5.3.2. Criterii de clasificare a stațiunilor balneoturistice	65
5.4. Corelația între calitatea și cantitatea substanțelor minerale omologate și cererea de servicii de tratament balnear	69
5.4.1. Cură internă de apă minerală la izvor	69
5.4.2. Cură externă cu apă minerală termală	69
5.4.3. Cură externă cu nămol	70
5.4.4. Baia mofetică	70
5.4.5. Aerosoloterapie cu apă minerală	71
5.5. Strategii de dezvoltare a bazei materiale necesare tratamentului balnear în stațiuni	71
CAPITOLUL VI. AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI DE LITORAL	72
6.1. Avantajele litoralului românesc	72
6.2. Modele de amenajare a litoralelor marine	73
6.3. Realizări în țara noastră	77
6.4. Norme de utilizare și amenajare a plajei	11
6.4.1. Suprafața exploatabilă a plajelor	11
6.4.2. Capacitatea optimă de primire a plajei	12
6.4.3. Simultanitatea prezenței vizitatorilor pe plajă	13
6.4.4. Capacitatea zilnică a plajei	13
6.5. Amenajarea unor zone de pe litoralul românesc al Mării Negre în sistemul „Club vacanță”	84
6.5.1. Clubul de vacanță – o formulă atractivă a ofertei turistice	84
6.5.2. Club Mediteranee – un club de vacanță reprezentativ	85
CAPITOLUL VII. DELTA DUNĂRII – REZERVAȚIE A BIOSFEREI	90
7.1. Un original potențial turistic	90
7.2. Forme de turism practicate	90
7.2.1. Turismul de circulație	90
7.2.2. Sejurul în Delta Dunării	92
7.2.3. Turismul balnear	92
7.2.4. Turismul de week-end	92
7.2.5. Turismul itinerant	93
7.2.6. Turismul specializat	93
7.2.7. Turismul profesional	93
7.2.8. Turismul pentru tineret	93
7.2.9. Turismul pentru practicarea sporturilor	93
7.2.10. Alte forme de turism	94
7.3. Amenajarea Rezervației Biosferei Delta Dunării pentru turism	94
CAPITOLUL VIII. AMENAJAREA TURISTICĂ A REZERVAȚIILOR NATURALE, PARCURILOR NAȚIONALE, REZERVAȚIILOR BIOSFEREI	96
8.1. Valorificarea parcurilor naționale și naturale; experiența internațională	96
8.1.1. Concepte și definiții	97
8.1.2. Dimensiuni și repartiție geografică	98
8.1.3. Amenajarea turistică a parcurilor	98
8.2. Amenajarea turistică a parcurilor naționale în diverse țări	99
8.2.1. Franța	99
8.2.2. Republica Cehă și Republica Slovacă	103
8.2.3. Croația	105
8.2.4. Canada	107
8.2.5. Alte parcuri naționale și naturale pe Terra	108
8.3. Amenajări necesare în Parcul Național Retezat	110
8.3.1. Valorificarea turistică actuală	110

8.3.2. Concepția organizării pentru vizitare a Parcului Național Retezat	110
8.4. Bazele turistice	112
8.5. Amenajarea turistică a Parcului Național al Munților Apuseni	114
CAPITOLUL IX. TURISMUL ÎN MARILE ORAȘE	117
9.1. Dimensiunile cererii	117
9.2. Baza materială de agrement urban	118
9.3. Principii de amenajare în perspectivă	119
9.4. Stabilirea ariei de deplasare	119
9.5. Zone de agrement	119
9.6. Structura teritorială a locurilor de agrement	120
9.7. Aspecte ale dezvoltării în perspectivă a activității de agrement în marile centre urbane	121
CAPITOLUL X. AMENAJAREA PENTRU TURISM ȘI AGREMENT A ZONELOR PERIURBANE ȘI A SATELOR TURISTICE	123
10.1. Amenajarea turistică a zonelor periurbane	123
10.2. Dotările de agrement din centre și stațiuni turistice	124
10.2.1. Zone de spații verzi și amenajări de agrement	124
10.2.2. Norme pentru dotări în amenajări sportive	126
10.3. Modele de amenajări turistice periurbane	129
10.4. Agroturism. Sate turistice	130
10.4.1. Obiective strategice	131
10.5. Amenajarea satelor turistice	132
10.5.1. Cazarea	133
10.5.2. Alimentație publică	134
10.5.3. Comerțul general	134
10.5.4. Agrementul	134
10.5.5. Tratamentul balnear	135
10.5.6. Promovare și publicitate	135
10.5.7. Dezvoltare și amenajare	136
10.5.8. Organizarea activității de turism	137
10.5.9. Legislație	138
10.5.10. Formarea cadrelor	138
10.5.11. Tipuri de sate turistice	139
CAPITOLUL XI. ZONAREA TURISTICĂ A ROMÂNIEI, COMPONENTĂ A AMENAJĂRII TURISTICE	142
11.1. Zonarea turistică în literatura română de specialitate	143
11.1.1. Principii și delimitări	143
11.2. Criteriile zonării turistice	146
11.3. Criterii de delimitare a zonelor turistice	149
11.4. Zonele turistice ale României. Unități taxonomice	149
11.5. Clasificarea zonelor turistice	150
11.6. Ierarhizarea zonelor turistice	150
11.7. Priorități în dezvoltarea zonelor turistice	157
11.8. Dezvoltarea în perspectivă a zonelor turistice	161
BIBLIOGRAFIE	163

CONTENTS

<i>Introduction</i>	9
Chapter I. Concepts, Definitions, Principles of touristical arrangement	11
1.1. The rols, the importance and the concept of turistical arrangement	11
1.2. Typology of touristical arrangement	12
1.3. Strategies of touristical arrangement; Objectives and principles	13
1.4. Variables of decision in touristical arrangement	15
Chapter II. Touristic stations. Classifications	18
2.1. The concept of touristic station	18
2.2. The classification of the touristic stations	20
2.3. The stations' location from Romania	22
2.4. Standards for statuete's giving of zone, station and touristic locality	22
Chapter III. Patterns of touristical arrangement	30
3.1. The territory diagnosis analysis, a premise of touristical arrangement	31
3.2. Qualitative and Quantitative evaluation	33
3.3. The Determination of the reception capacity of the territory	35
3.4. Semblance and optimisation	40
3.5. Elements and decisional stages	41
3.6. Previsional elements and multicriterienal decisions in touristical arrangement	41
Chapter IV. The Touristical arrangement of the mountain zone	44
4.1. Concepts and strategies of arrangement and mountain touristic development	44
4.2. From international experience in arrangement and mountain equipment	48
4.3. Realization in Romania	50
4.4. The characteristic features of the ski domain and of the tracks	52
4.5. Sizes of the ski domain	53
4.5.1. The length oh the homologate ski tracks	53
4.5.2. The width of the tracks	54
4.5.3. The difference of level	54
4.5.4. The slops of the track	54
4.5.5. The best capacity of the tracks	55
4.5.6. The flow of the tracks	55
4.5.7. The index of simultaneity	55
4.5.8. The number cycles	55
4.5.9. The capacity of the installations of cable transport	56
4.5.10. The flow of installation on track	57
4.6. The Synthetical indexes and of correlation	57
4.6.1. The characteristic capacity of the means of cable transport	57
4.6.2. The index of access to installation of cable transport	57
4.6.3. The degree of satisfaction of the touristic demands	57
4.6.4. The lenght of the mechanic installations of climbed	57
4.6.5. The oral capacity of the mechanic installations of climbed	58
4.6.6. The station's potential of the degree of endowment with installation of cable transport	58
4.6.7. The capacity of accommodation necessary in the ski domain	58
4.7. The mountain tourism views in Romania	58
Chapter V. The touristical arrangement of the watering and climateric places	59
5.1. The romanian watering and climateric places – sources of health	59
5.2. The international experience	63

5.3. Criteria of classification for watering and climatic places and climatic places	64
5.3.1. Minimum compulsory for integration of a locality in the category of watering and touristic place	65
5.3.2. Criterions of classification for watering and touristic places.	65
5.4. The correlation between the quality and the quantity of the homologated mineral substances and the demand of services of watering treatment	69
5.4.1. Internal cure with mineral water to spring	69
5.4.2. External cure with thermal mineral water	69
5.4.3. External cure with mud	70
5.4.4. The mophetic bath	70
5.4.5. Aerosolo therapy with mineral water	71
5.5. Strategies of development of material base necessary for watering treatment in places.....	71
Chapter VI. The touristical arrangement of seacoast zone	72
6.1. The advantages of the romanian seacoast	72
6.2. Pattern of arrangement of the marine seacoasts	73
6.3. Realizations in our country	77
6.4. Standards for equipment and arrangement of the beach	81
6.4.1. The exploited surface of the beaches	81
6.4.2. The best capacity of reception of the beach.	82
6.4.3. The simultaneity of the visitors' presence on the beach	83
6.4.4. The daily capacity of the beach	83
6.5. The arrangement of a zones on the romanian seacoast of the Black Sea in the sistem „Holyday Club”	84
6.5.1. Holyday club – An attractive formula of the touristical offer	84
6.5.2. Club Mediteranee – An illustrative Holyday Club	85
Chapter VII. Danube Delta – Preserve of the Biosphere	90
7.1. An original touristic potential	90
7.2. Tourism formes practised	90
7.2.1. The circulation tourism	90
7.2.2. Tourism in Danube Delta	92
7.2.3. The watering tourism	92
7.2.4. The week-end tourism	92
7.2.5. The itinerantly tourism	93
7.2.6. The specialized tourism	93
7.2.7. The professional tourism	93
7.2.8. The tourism for youth	93
7.2.9. The tourism for the sports' practice	93
7.2.10. Other forms of tourism	94
7.3. The arrangement of the Danube Delta Biospheres Preserve for tourism	94
Chapter VIII. The touristical arrangement of the Natural Preserves, the National Parks, and the Biosphere's Preserves	96
8.1. The capitalization of the National Parks and the Natural Parks; international experience	96
8.1.1. Concepts and definitions	97
8.1.2. Sizes and geographical repartition	98
8.1.3. The touristical arrangement of the Parks	98
8.2. The touristical arrangement of the National Parks in different countries	99
8.2.1. France	99
8.2.2. Czech Republic and Slovakia Republic	103
8.2.3. Croatia	105
8.2.4. Canada	107
8.2.5. Other National Parks and Natural Parks on the Earth	108
8.3. Necessary arrangement in Retezat National Park	110

8.3.1. The present touristical capitalization	110
8.3.2. The conception of organization for visit the Retezat National Park	110
8.4. The touristic bases	112
8.5. The touristical arrangement of Apuseni Mountains Natural Park	114
Chapter IX. The tourism in the cities	117
9.1. The demand' s dimensions	117
9.2. The material base of urban agreement	118
9.3. Principles of arrangement in view	119
9.4. The area's specification of change of place	119
9.5. Zones of agreement	119
9.6. The teritorial structure of the agreement places	120
9.7. The aspects of development in view of agreement activities in greatest urban centres	121
Chapter X. The arrangement for tourism and agreement of the suburban zones and of the structural villages	123
10.1. The touristical arrangement of the suburban zones	123
10.2. The agreement endowments from centers and touristic stations.....	124
10.2.1. Zones with green spaces and agrement arrangement	124
10.2.2. Standards for endowments in sportive arrangement	126
10.3. Patterns of suburban touristical arrangements	129
10.4. Agroturism. Touristic villages	130
10.4.1. Types of touristic villages	131
10.4.2. Strategical objectives	132
10.5. The arrangement of turistic villages	133
10.5.1. The accommodation	134
10.5.2. Public food	134
10.5.3. The general trade	134
10.5.4. The agrement	135
10.5.5. The watering treatment	135
10.5.6. Promotion and publicity	136
10.5.7. Development and arrangement	137
10.5.8. The organization of touristic activities	138
10.5.9. Legislation	138
10.5.10. Personnel's education	139
Chapter XI. The touristic zonation of Romania, component of touristical arrangement	142
11.1. Touristical zonation in roumanian literature of speciality	143
11.1.1. Principles and limits	143
11.1.2. The criterions of touristical zonation	146
11.3. Criterions of limitation of the touristic zones	149
11.4. The touristical zones of Romania. Taxonomic units	149
11.5. The classification of the touristic zones	150
11.6. The hierarchisation of the touristic zones	150
11.7. Priorities in the development of the touristic zones	157
11.8. The development in view of touristic zones.	161
BIBLIOGRAPHY	163

INTRODUCERE

Amploarea fluxurilor turistice interne și internaționale, pune din ce în ce mai mult probleme economice, sociale și ecologice complexe. Acestea se referă la dezvoltarea și modernizarea structurilor de primire, la satisfacerea celor mai sofisticate preferințe ale turiștilor, cu condiționări pe linia folosirii raționale a resurselor turistice naturale și antropice.

Deși, într-o primă etapă, turismul a reprezentat un factor de stimulare economică, de protecție și conservare a resurselor naturale, în ultimul timp, din ce în ce mai frecvent, se observă situații în care creșterea turistică afectează echilibrul ecologic și calitatea resurselor turistice. Ele se concretizează în disproporții între volumul și varietatea resurselor, pe de o parte, și dimensiunile structurilor de primire, pe de alta, între infrastructura generală și spațiul construibil sau amenajarea pentru turism. Utilizarea intensivă a mediului în scopuri turistice, fără un control adecvat, mai ales atunci când fluxurile de turiști „invadează” anumite zone, mărește pericolul unei degradări a acestuia și favorizează ruperea echilibrului ecologic.

Influența nefastă a dezvoltării haotice a turismului a impus optimizarea procesului de dezvoltare a diferitelor unități taxonomice ale turismului, prin abordarea științifică a problemelor privind valorificarea resurselor, organizarea, sistematizarea și amenajarea pe baza unor criterii și norme specifice de dotare și echipare, care să conducă la creșterea eficienței economice și sociale în contextul protejării și conservării mediului și a resurselor turistice.

În practica internațională, pentru aceasta se utilizează o serie de criterii și indici de corelație, care stau la baza amenajării științifice a teritoriului pentru turism. Între aceștia, mai importanți sunt capacitatea de primire, criterii de determinare și clasificare a stațiunilor turistice, indici de corelare între fluxurile turistice, structurile de primire și resursele turistice etc.

Amenajarea turistică pe baze științifice presupune utilizarea acestora în dezvoltarea diverselor stațiuni sau zone turistice.

CAPITOLUL I

CONCEPTE. DEFINIȚII. PRINCIPII DE AMENAJARE TURISTICĂ

1.1. Rolul, importanța și conceptul de amenajare turistică.

În literatura de specialitate, de-a lungul anilor s-au conturat mai multe puncte de vedere cu privire la amenajarea teritoriului. Astfel, F. Prikvil consideră că amenajarea teritoriului reprezintă „un efort de dezvoltare planificată aplicată la diferite sectoare ale economiei naționale, în vederea realizării unei soluții optime pentru dezvoltarea coordonată a unei zone, într-un ansamblu complet”¹. În lucrările seminarului interregional O.N.U. asupra planificării și dezvoltării regionale a teritoriului (Dubrovnik, 1970) se arată că amenajarea teritoriului în zonele turistice reprezintă un proces dinamic și complex de organizare științifică a spațiului turistic, luând în considerare relațiile dintre mediu și colectivitățile umane, toți factorii care influențează aceste relații. I. Berbecaru și M. Botez subliniază că, într-o viziune de marketing turistic, amenajarea unei zone sau stațiuni turistice, ca produse turistice, sunt de o importanță capitală, deoarece utilizarea celorlalte instrumente de marketing (politica de preț, de distribuție, promoțională) este condiționată de fundamentarea științifică a acestora². Înglobată în politica de sistematizare a teritoriului, amenajarea turistică urmărește valorificarea resurselor specifice, asigură armonizarea dezvoltării zonelor țării, stimulează creșterea echilibrată și în ritmuri superioare a ansamblului economiei naționale³.

Într-o accepțiune modernă, amenajarea turistică se cere a fi coordonată într-o viziune sistemică, unitatea taxonomică de amenajat (de regulă, zona sau regiunea turistică) fiind considerată ca sistem recreativ socio-spațial. La conturarea sa concurează atât propriile structuri – poziția în teritoriu, căile de acces, valoarea resurselor turistice, dotările de bază materială etc. –, cât și elementele definitorii ale cererii turistice din zone emitente: populație, venituri, structuri socio-economice.

Combinarea informațiilor referitoare la cele două grupe de componente conduce la desprinderea următoarelor elemente definitorii pentru conceptul de amenajare turistică:

- amenajarea turistică, parte a sistematizării, se integrează în ansamblul sistemic al turismului românesc, înglobând o serie de subsisteme (de exemplu, subzone, localități, obiective și puncte turistice);

- în vederea creșterii eficienței economice și sociale a investițiilor, între subsistemele (subzone) aceluiași sistem sau între diferite sisteme (zone) se stabilesc legături funcționale ce pot lua forma cooperării;

¹ F. Prikvil, *Méthode de travail du plan d'aménagement du territoire d'un région de tourisme*, în „Revue de tourisme”, nr. 2/1967.

² I. Berbecaru, M. Botez, *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport-Turism, București, 1977.

³ Cristiana Cristureanu, Rodica Zadig, P. Baron, *Economia turismului*, A.S.E., București, 1982.

- structura zonelor turistice trebuie concepută ca un sistem transformabil, polifuncțional, care să permită dezvoltări continui și adaptări în funcție de mutațiile intervenite în structura cererii;
- prin dotări și echipări corespunzătoare, prin repartitia funcțională optimă a acestora în teritoriu, se asigură protecția și conservarea calității mediului înconjurător;
- amplasarea în teritoriu a dotărilor se realizează prin menținerea unor proporții corespunzătoare, astfel încât acestea să nu producă degradarea perimetrelor cu resurse turistice valoroase;
- evitarea amplasării unor obiective economice (industriale, agricole etc.) în apropierea arealelor turistice, obiective ce pot stânjeni derularea activității turistice.

1.2. Tipologii de amenajare turistică

În scopul optimizării funcționalității sistemului amenajabil, este necesară cunoașterea și descrierea comportamentului componentelor și interacțiunii dintre acestea, deoarece orice mutație intervenită poate modifica echilibrul sistemului. Pentru aceasta, se stabilesc formele eventualelor mutații, amplitudinea și intensitatea lor, corelațiile dintre ele și dacă pot sau nu fi controlabile, după cum urmează¹:

- organizarea zonelor turistice și a subunităților taxonomice într-o viziune sistemică, în care elementele componente ale sistemului turism se integrează ansamblului rețelei și sistemelor sau subsistemelor de localități;

- permanentizarea cooperării între componentele sistemului turism (stațiuni, de regulă) și celelalte localități din cadrul aceleiași zone sau între diferite zone turistice, pentru construirea în comun a unor obiective economice, social-culturale, lucrări tehnico-edilitare, de alimentare cu apă, cu energie electrică etc., în scopul asigurării unei eficiențe economice și sociale ridicate a investițiilor;

- menținerea condițiilor de valorificare eficientă a zonelor cu potențial turistic ridicat, prin evitarea amplasării și dezvoltării în zonele respective sau în apropierea acestora a unor obiective care pot conduce la degradarea calității mediului și la perturbarea activității de turism;

- asigurarea unor proporții juste, corespunzătoare resurselor turistice, în dezvoltarea amenajărilor turistice, astfel încât acestea să nu producă o degradare, ca urmare a unor dezvoltări excesive a suprafețelor ocupate cu construcții, a perimetrelor cu resurse turistice variate și cu un mediu natural valoros;

- păstrarea, conservarea și îmbunătățirea condițiilor și calității mediului înconjurător prin amenajări și dotări corespunzătoare, prin repartitia funcțională a acestora în teritoriu și prin crearea, acolo unde este cazul, a unor rezervații naturale care, într-un cadru organizat, parțial și planificat, pot fi vizitate de turiști.

În funcție de trăsăturile caracteristice ale unei zone, precum și de corelațiile posibile între acestea, pot fi stabilite următoarele tipologii de amenajare turistică:

- amenajare bazată pe unicitatea prestației, determinată, de regulă, de caracterul limitat al resurselor turistice;

¹ R. Rău, *Turismul – element principal în sistematizarea teritoriului și a localităților*, în *Turismul în economia națională*, Editura Sport–Turism, București, 1981.

¹ P. Defert, *La localisation touristique*, Edition Gurten, Berne, 1966.

² I. Berbecaru, M. Botez, *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport–Turism, București, 1977.

- localizarea la „sursă”¹, în care amenajarea se realizează în ambientul unor resurse turistice naturale sau antropice, respectiv, la locul „materiei prime” (izvoare de ape minerale, plajă, munte etc.);

- amenajarea complexă², cu o infrastructură dezvoltată și o diversitate de unități turistice, dar îndepărtată de piața cumpărătorului;

- amenajarea turistică polivalentă, cu o largă paletă de servicii oferite turiștilor și care se adresează unei diversități a segmentelor cererii;

- amenajarea suprastructurată, specifică zonelor ce au atins un nivel mai ridicat de dezvoltare economică, turismul integrându-se în așa-numita „expansiune a terțiului”.

În funcție de aceste tipologii, stațiunile turistice, cu particularitățile lor, considerate puncte-cheie sau „puncte de cristalizare” în amenajarea unor zone turistice, determină fluxurile turistice între zona de origine și cea de recepție, constituind, totodată, premise în fundamentarea științifică a amenajării turistice.

1.3. *Strategii de amenajare turistică; obiective și principii*

La elaborarea unei strategii de amenajare turistică s-a ținut seama de mai mulți factori, între care: resursele turistice naturale și antropice și gradul lor de valorificare; resursele materiale, umane și financiare aferente turismului; obiectivele politice și economice pe termen scurt, mediu și lung; realizările din activitatea turistică în ce privește structurile de primire, circulația turistică și rezultatele economico-sociale.

Ținând seama de acești factori, *obiectivele principale ale strategiei de amenajare turistică* sunt următoarele: valorificarea superioară a potențialului turistic; diminuarea sezonality, respectiv, extinderea sezonului turistic prin echiparea teritoriului cu dotări exploatabile și funcționale tot timpul anului; atragerea, pe această bază, a unui număr sporit de turiști români și străini; lărgirea ariei geografice de proveniență a turiștilor străini; sporirea eficienței economice și sociale a activității de turism; dezvoltarea tuturor formelor de turism posibile și pretabile în teritoriul amenajat; păstrarea și conservarea mediului înconjurător și a obiectivelor turistice.

În literatura de specialitate, în elaborarea și aplicarea strategiilor de amenajare turistică s-au conturat următoarele *principii*³:

- principiul integrării armonioase a condițiilor naturale cu suprafețele construite, cu structura edilitară și baza materială turistică; de fapt, construcțiile turistice este necesar să fie realizate cu elemente ale arhitecturii locale și armonice integrate în mediul geografic;

- principiul structurilor evolutive potrivit căruia structura unei zone turistice este necesar să reprezinte un sistem multifuncțional și transformabil, care să permită dezvoltări continue și adaptări în funcție de cerințele clientelei turistice;

- principiul realizării serviciilor turistice de bază (cazare, alimentație publică, transport) și a celor suplimentare care pun accentul pe elementul recreativ, dinamic al unei zone, subzone, centru sau punct turistic, pe diversificare;

- principiul rețelelor interdependente între construcțiile și activitățile turistice și populația autohtonă, cu activitățile ei social– economice;

¹ M. Botez, I. Berbecaru, *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport–Turism, București, 1977.

² Cl. Sauer, *Principiile planificării spațiale ale înzestrării turistice*; G. Schonland, *Principii fundamentale ale planificării turistice în „Comunicări la Seminarul interregional al O.N.U. de la Dubrovnic”*, 1970.

³ Cristiana Cristureanu, P. Baron, *Economia turismului*, A.S.E., București, 1987.

– principiul funcționalității optime a întregului sistem turistic; orice dereglare în funcționarea uneia dintre componente antrenează efecte în lanț, cu consecințe necontrolabile asupra teritoriului și asupra activității turistice, în general;

– principiul rentabilității directe și indirecte, sau, cu alte cuvinte, orice amenajare turistică a teritoriului care nu generează efecte economice și sociale favorabile, substanțiale chiar, nu se justifică, teoretic și practic, ca soluție de dezvoltare în profil teritorial.

În funcție de obiectivele și principiile amintite, dar luând în calcul și factorul timp, strategiile de amenajare turistică pot fi: pe termen scurt (1–2 ani), ca o direcție de moment la tendințele cererii turistice sau ale unor segmente ale cererii, cu efecte economice scontate; pe termen mediu (3–5 ani), cu dezvoltări și modernizări ale spațiului deja amenajat; pe termen lung (6–10 ani), ce vizează amenajarea unor noi puncte, stațiuni, centre, subzone sau zone turistice, moderne, menite să răspundă unor necesități și motivații ale cererii pe o perioadă îndelungată.

Într-o altă viziune, strategiile de amenajare turistică se diferențiază în: a) strategia de flexibilitate sau a structurilor evolutive, ce presupune o permanentă adaptare la cerințele turiștilor, zona turistică fiind amenajată polifuncțional, cu efecte pe linia creșterii eficienței valorificării și dezvoltării ofertei turistice; b) strategia de diferențiere, cu accent pe originalitatea în construcțiile turistice (specific arhitectonic) și în produsele și serviciile oferite; c) strategia de diversificare, cu accent pe amplificarea dotărilor și echipărilor legate de serviciile suplimentare, în special (forme și mijloace de agrement cât mai diverse, rețea comercială modernă și diversificată, circuite atractive, excursii variate etc.).

Amenajarea turistică a unui teritoriu este o acțiune interdisciplinară – la care contribuie economia și organizarea turismului, ecologia, geografia, arhitectura, științele naturii, geologia, sociologia, psihologia ș.a. – care pornește de la studiile de detaliu și se încheie cu retroacțiunea exploatării turistice. Modelarea diferitelor aspecte ale turismului ține deama de complexitatea fenomenului, precum și de numeroșii factori, subiectivi și obiectivi, stimulatori sau restrictivi, dificil de estimat sau de cuantificat. De aceea, uneori se simte nevoia unor aproximații destul de largi, iar alteori se impune acceptarea unor valori medii, care însă pot avea o mare influență asupra concordanței dintre model și realitate.

Iată de ce, încă de la început, se cer a fi precizate câteva aspecte de concepție privind amenajarea turistică a unei zone, subzone sau stațiuni turistice.

Amenajarea și dotarea unei zone turistice se integrează în amplul proces de punere în valoare a unui teritoriu, a resurselor lui. Abordarea acestei acțiuni trebuie realizată într-o viziune sistemică, în cadrul sistemului general al turismului românesc, în strânsă legătură cu celelalte sisteme (politic, social, economic, demografic, natural etc.) cu care se interconstrucționează spațial și funcțional, într-un echilibru dinamic.

În acest context, elaborarea unei strategii de amenajare turistică trebuie să țină seama de realitățile „teritoriale” ale zonelor și de determinările acestora, de elementele de influență care acționează asupra calității mediului înconjurător, ca spațiu de odihnă și recreere. Iar elementele urmărite în strategia de amenajare turistică sunt:

- integrarea armonioasă a viitoarelor construcții în ansamblul cadrului natural, punând, totodată, în lumină resursele turistice antropice;
- diversificarea dotărilor, de bază și complementare, în vederea asigurării unei largi palete de prestații turistice;
- crearea unei oferte turistice cu accentuat caracter de specificitate, originală, prin folosirea calității teritoriului și caracteristicilor civilizației și culturii zonei;
- asigurarea unei posibile flexibilități a ofertei, în funcție de preferințele turiștilor, care să permită dezvoltări și adaptări continue;

- dimensionarea riguroasă a viitoarelor construcții, și în special a stațiunilor, evitându-se fenomenul de aglomerare turistică și pericolul de degradare a peisajului, acesta fiind considerat cel mai important factor al dezvoltării, „materia primă” de bază în ansamblul turistic al zonei;

- ierarhizarea diferitelor tipuri de servicii turistice, în concordanță cu specificul și dimensiunile zonei, accentul punându-se pe serviciile ce corespund în cel mai înalt grad, cantitativ și calitativ, preferințelor turiștilor;

- înzestrarea diferitelor puncte ale zonei cu dotări auxiliare, menite să faciliteze practicarea unei game largi de forme de turism;

- asigurarea funcționalității optime a activității turistice în zonă, începând cu accesibilitatea, parcajul, cazarea, masa, transportul, alte servicii și terminând cu animația, cu ambianța generală;

- asigurarea unei ridicate eficiențe economice și sociale a întregii activități turistice, paralel cu oferirea unor servicii de calitate.

Grafic, această succesiune de idei ce stau la baza concepției de amenajare se prezintă în figura 1.1.

Desigur că, problemele ridicate de amenajarea unei zone turistice sunt mult mai complexe, însă, abordarea trebuie să se realizeze într-o viziune științifică, de marketing, care permite o justă corelare a deciziilor privind produsul turistic și promovarea lui pe piața turistică internă și internațională.

1.4. Variabile de decizie în amenajarea turistică

În cadrul acțiunii de amenajare turistică, întreprinderea turistică operează în mediul înconjurător, social-economic și natural, în care acționează o serie de factori care nu pot suferi influențe din partea acestora: clima, dispozițiile legale, variabilele macroeconomice, culturale etc. Sub controlul întreprinderii se află variabilele deciziilor cu privire la produsul turistic, precum și o serie de acțiuni legate de prețuri și tarife, canale de distribuție și promovare.

În amenajarea turistică, un rol important revine variabilelor deciziei de amenajare. Prin planul de amenajare turistică se asigură integrarea și coordonarea acțiunilor prin anticiparea evoluției fenomenului și a eficienței de-a lungul unei perioade de timp. În plan sunt cuprinse volumul de resurse necesar, în funcție de obiectivele întreprinderii, în proporțiile cerute de obținerea unor rezultate optime care să ducă la maximizarea beneficiilor.

Programarea politicii de dezvoltare și amenajare turistică în lumina teoriei generale a sistemelor este menită să determine cât mai judicios conjugarea diferitelor variabile ale deciziei de amenajare turistică, aflate sub un permanent control, față de variabilele exterioare care acționează pe piața turistică și nu sunt controlabile, precum și față de diferitele restricții existente. Scopul final este maximizarea obiectivelor întreprinderii turistice.

Pentru găsirea unei forme explicite de exprimare a interdependenței dintre factori, ca și pentru maximizarea unei funcții în care apar diferite obiective ce pot avea caracter conflictual, va trebui să fie bine individualizați următorii factori¹:

a) factori controlabili de către întreprinderi (Mt);

b) factori necontrolabili, asimilabili cu stările naturii din teoria deciziei (Mn);

¹ M. C. Demetrescu, *Introducere generală în teoria sistemelor, cu aplicații în domeniul deciziilor de marketing*, A.S.E., București, 1974.

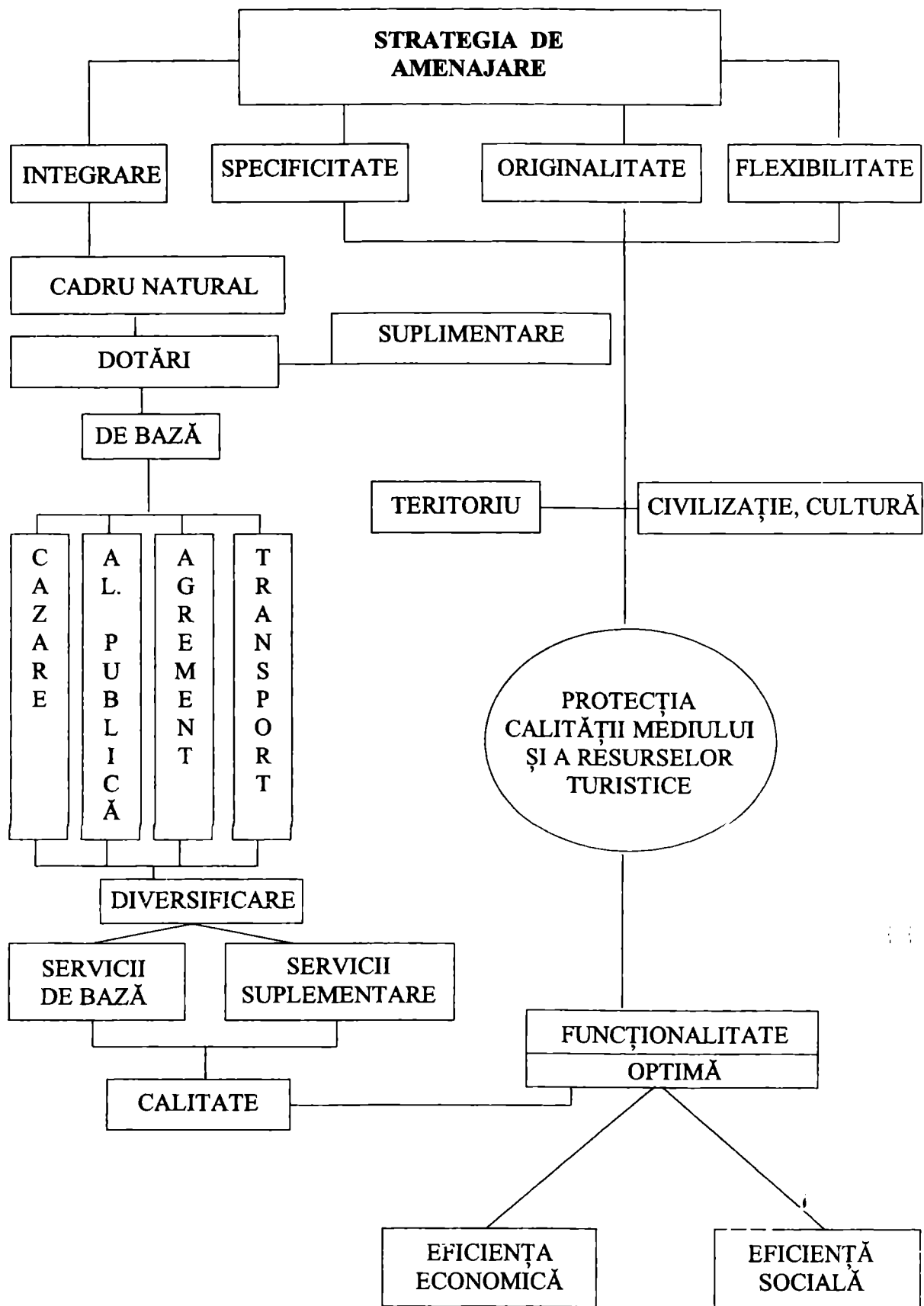

Fig. 1.1. Elementele unei strategii de amenajare turistică.

- c) factori ce exprimă acțiunile altor întreprinderi care urmăresc aceleași scopuri pe piață, ca și întreprinderea în cauză (H);
- d) limite și restricții (L);
- e) câteva expresii ale rezultatului interacțiunii dintre factorii care concură la atingerea obiectivelor (R);
- f) o funcție care permite maximizarea tuturor obiectivelor.

Ținând seama de aceste elemente, este posibilă programarea interacțiunii dintre variabilele de decizie pentru amenajarea turistică a unei stațiuni sau zone (fig. 1.2).

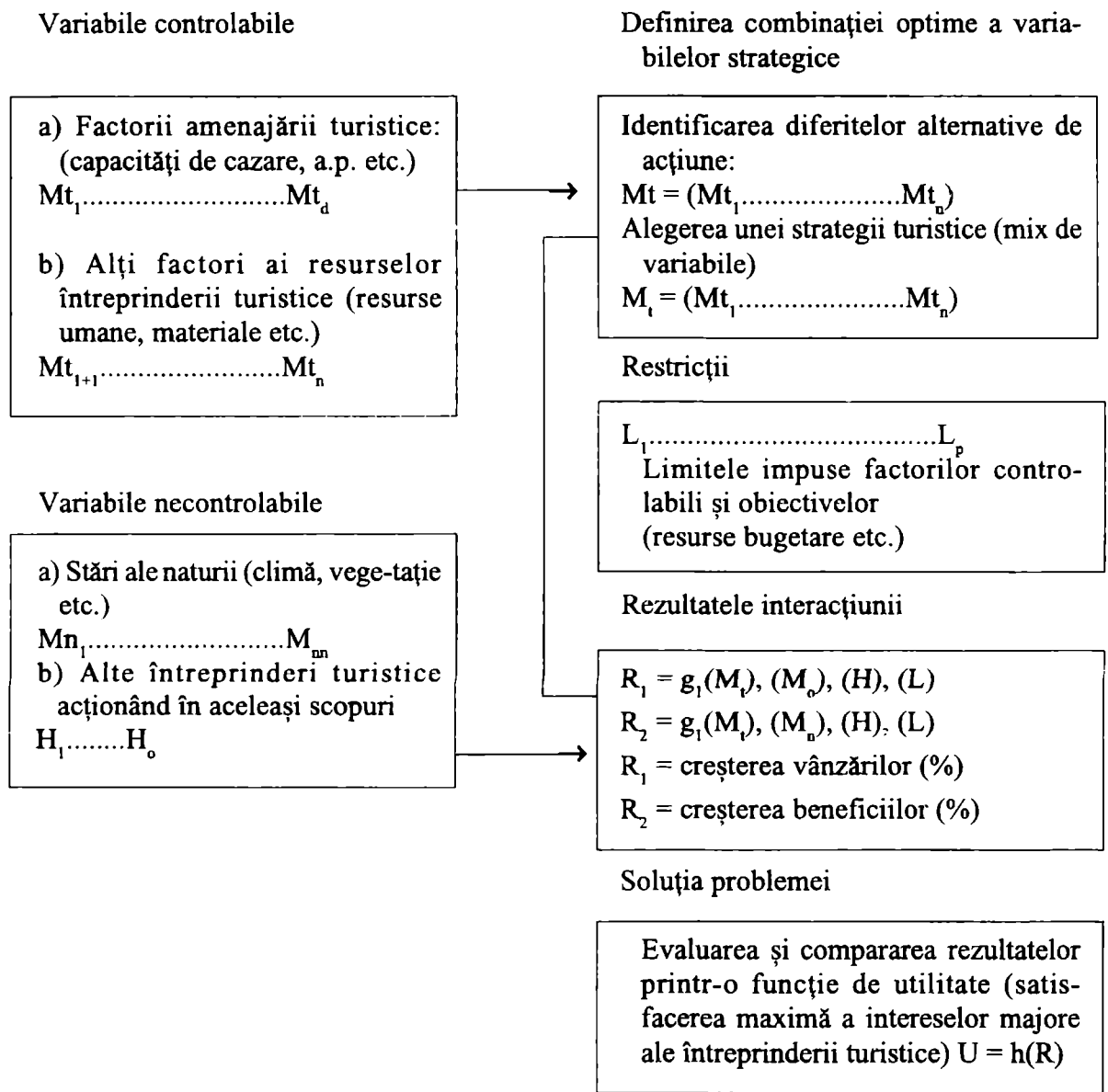

Fig. 1.2. Etapele de analiză a interacțiunii factorilor decizionali (prelucrare după I. Berbecaru, M. Botez, op. cit.).

Strategia de amenajare turistică pe termen lung trebuie să identifice structura optimă în timp pentru toate variabilele de sub controlul întreprinderii, în funcție de tendințele și nivelurile probabile ale variabilelor exterioare necontrolabile, iar etapele elaborării programului privind amenajarea turistică sunt următoarele:

- clarificarea obiectivelor;
- formularea unei funcții de utilitate care să permită maximizarea obiectivelor;
- identificarea variabilelor controlabile de decizii și a influenței acestora asupra obiectivelor;
- determinarea nivelelor probabile ale variabilelor necontrolabile și efectele lor asupra obiectivelor;
- stabilirea restricțiilor care acționează asupra variabilelor de decizii și asupra obiectivelor;
- elaborarea regulilor și nivelelor de decizii care vor maximiza funcția globală a obiectivelor înțepinderii turistice.

Practica a demonstrat că pentru elaborarea unei strategii de amenajare turistică, punctul de pornire – în cadrul unei cercetări științifice – trebuie să-l constituie realitatea teritorială, bilanțul teritorial sau, cu alte cuvinte, rezultatele evaluărilor calitative și cantitative ale resurselor turistice. Sinteza acestora, direcțiile de cercetare sunt orientate spre identificarea căilor de utilizare intensivă a resurselor și spre desprinderea formelor de turism adecvate.

Problemă de mare însemnătate, amenajarea zonelor turistice implică un efort interdisciplinar din partea specialiștilor în sistematizare, a economiștilor, arhitecților, geografilor, ecologilor, geologilor, sociologilor, matematicienilor etc.; de regulă, începe, așa cum s-a arătat, cu studii de specialitate, continuă cu simularea parametrilor și funcționalității spațiului turistic de amenajat și se încheie cu decizia de amenajare.

CAPITOLUL II

STAȚIUNI TURISTICE

2.1. Conceptul de stațiune turistică

Este binecunoscut faptul că patrimoniul turistic al României este format din resurse turistice naturale și antropice, din infrastructura generală și de interes turistic, din suprastructura turistică (baza tehnico-materială a turismului) răspândite în teritoriu în cadrul unor zone, subzone, stațiuni și centre turistice. Unitatea taxonomică de bază în activitatea de turism este stațiunea turistică.

În literatura de specialitate, se întâlnesc mai multe definiții, atât cu caracter general, cât și particular, la unul sau mai multe aspecte definitorii ale activității de turism. Așa de exemplu, *din experiența internațională*, am selectat viziunea experților Academiei Internaționale de Turism și ai Organizației Mondiale a Turismului, care utilizează următoarele definiții:

STAȚIUNE – Localitate care prezintă, prin așezarea și amenajările sale, un interes turistic deosebit.

STAȚIUNE TURISTICĂ – Localitate care prezintă un ansamblu de elemente de atracție și care este dotată cu mijloace de cazare și de primire pentru turiști. Poate fi în același timp stațiune balneară, climaterică, termală sau de cură de struguri, dacă ea oferă în plus caracteristicile specifice acestor stațiuni.

STAȚIUNE BALNEARĂ – Localitate situată pe țărmul mării sau, în mod excepțional, al unui lac, care dispune de instalații balneare.

STAȚIUNE CLIMATERICĂ (CLIMATICĂ) – Localitate care prezintă, pe de o parte, caracteristici geografice, atmosferice și meteorologice bine studiate și precizate, iar pe de

altă parte, este dotată cu instalațiile și personalul necesar pentru efectuarea curelor medicale prescrise, fie pentru tratarea anumitor bolnavi, fie pentru a asigura refacerea unor organisme surmenate.

STAȚIUNE TERMALĂ – Loc specializat în exploatarea izvoarelor de apă minerală, respectiv a apelor care au proprietăți terapeutice, științific și medical recunoscute, folosite în stare naturală, fără nici un adaos, eliminare sau modificare, în timpul curelor efectuate în stabilimente speciale și cu personal calificat. Stațiunea termală poate să nu fie o așezare umană ci numai un simplu loc geografic.

STAȚIUNE DE SPORTURI DE IARNĂ – Localitate montană dotată cu echipament hotelier și sportiv în vederea practicării sporturilor de iarnă. Satele care au zăpadă dar nu dispun de amenajări, nu pot fi numite stațiuni de sporturi de iarnă, ci „centre de schi și turism de iarnă”.

STAȚIUNE DE CURĂ DE STRUGURI – Localitate pe teritoriul căreia se cultivă struguri de masă și unde turiștii pot urma o cură de struguri, consumându-i, fie în stare naturală, fie sub formă de must.

STAȚIUNE OMOLOGATĂ* – O comună, o parte din aceasta sau un grup de comune care, datorită unui ansamblu de curiozități, naturale sau artificiale (stațiune turistică), condițiilor climatice (stațiune climatică sau balneară), exploatarea izvoarelor de ape minerale (stațiune termală), cultivării strugurilor de masă (stațiune de cură de struguri), au făcut obiectul omologării oficiale. Această omologare are scopul de a favoriza frecventarea stațiunii și dezvoltarea sa prin lucrări de asanare sau înfrumusețare, lucrări facilitate eventual prin perceperea unei „taxe de sejur”.

La nivelul Comitetului European al Organizației Mondiale a Sănătății, printr-o comisie de experți s-au stabilit, la Radence (Iugoslavia, 1977) și la Londra (1978), următoarele criterii de recunoaștere și omologare pe plan internațional a stațiunilor balneoclimaterice:

– atestarea unor condiții corespunzătoare de asistență medicală în stațiuni, respectiv cadre medicale de specialitate, posibilitatea acordării asistenței de urgență, laboratoare de investigații pentru verificarea diagnosticului și urmărirea evoluției bolnavilor pe parcursul curei, baze de tratament echipate corespunzător pentru aplicarea metodelor de terapie, profilaxie și eventual recuperare pentru curanți.

Tot în anul 1978, Federația Internațională de Turism și Balneoclimatologie (FITEC) supunea aprobării, în „condiții minime de recunoaștere a stațiunilor balneoclimaterice”, următoarea definiție: „Stațiunile balneoclimaterice sunt regiuni (localități) sau părți ale unei localități, ce posedă factori naturali de cură, științific recunoscuți și, prin practică, dovediți a fi utili, instalații de cură adecvate și caracterul (profilul) specific în scopul vindecării, ameliorării sau profilaxiei afecțiunilor umane. Pentru aceste regiuni (localități) trebuie să se stabilească și să se facă publice indicații terapeutice întocmite pe baze științifice.”⁴

La noi *în țară*, au fost formulate mai multe definiții, referitoare la conceptul de stațiune turistică sau balneoclimatică etc. Astfel, în proiectul Legii turismului (elaborat în 1992 de un grup de experți din Ministerul Comerțului și Turismului, ca și din Institutul de Conjunctură și Marketing pentru Turism, cu consultarea largă a unor specialiști din afară), „Stațiunea turistică este o localitate în care turismul reprezintă ramura preponderentă ca volum de activitate economică și grad de concentrare a populației active. Dispunând de potențial turistic, stațiunea turistică determină un aflux de populație nerezidențială, ca beneficiară a serviciilor turistice pe cale le oferă”.

* Termen folosit, cu precădere, în legislația franceză.

Pentru specialiștii în balneologie, „stațiunea balneoclimatică reprezintă o localitate sau o parte a unei localități care beneficiază de factori naturali și ambientali (bioclimat, ape minerale, nămoluri și lacuri terapeutice, saline, mofete, litoral marin), utilizabili în terapeutică și posedă dotări și amenajări specifice pentru punerea în valoare a acestor factori în cadrul curei balneare, ca și pentru odihnă și recreere” (IMFBRM, 1992). Iar „stațiunea climatică reprezintă o localitate sau o parte a unei localități, care, prin condițiile geografice și factorii climatici și ambientali favorabili poate asigura o cură profilactică și de reconfortare posedând dotări și amenajări specifice pentru aplicarea climatoterapiei, pentru odihnă și recreere” (IMFBRM, 1992).

În proiectul de Hotărâre a Guvernului României (1992) privind aprobarea statutului de stațiune balneoclimaterică se precizează că pentru stabilirea unui asemenea statut sunt necesare următoarele condiții minime: a) existența unor substanțe minerale terapeutice exploatabile, a unor factori climatici și recunoscuți științific, cantitativ și calitativ; b) asigurarea dotărilor tehnice necesare pentru exploatarea, protecția și utilizarea substanțelor minerale terapeutice sau factorilor ambientali; c) baza tehnico-materială turistică – capacități de cazare, de alimentație și comerciale, de tratament, agrement și de transport – corelată cu mărimea stațiunii și resursele de care dispune; d) infrastructura tehnică turistică – căi de acces, echipament tehnic de specialitate, obiective de prestări de servicii cu caracter general etc.; e) perimetre de protecție a factorilor naturali de potențial potrivit legii.

La nivelul Ministerului Turismului sunt utilizate următoarele definiții:

– *Stațiuni balneare* – localitățile care dispun de factori naturali terapeutici, exploatați, protejați și utilizați pe baza normelor de specialitate, beneficiind totodată de organizare, construcții, dotări și amenajări urban-edilitare adecvate activității balneare.

– *Stațiuni climatice* – localități sau zone care dispun de factori ambientali cu efecte benefice asupra organismului, având organizare, construcții și dotări pentru odihnă și agrement și amenajări urban-edilitare adecvate acestei activități.

– *Stațiuni balneoclimatice* – localități sau zone care dispun de factori naturali și ambientali utilizabili în tratament și odihnă activă, beneficiind de organizare, construcții, dotări și amenajări specifice, precum și urban-edilitare adecvate activității balneoturistice.

2.2. Clasificarea stațiunilor turistice

Luând în considerare aceste definiții, precum și alte aspecte legate de perspectivele de dezvoltare a turismului românesc, propunem următoarele definiții:

STAȚIUNEA TURISTICĂ este o localitate sau un teritoriu aparținând unei localități care dispune de un cadru natural favorabil odihnei, recreerii și activităților în aer liber, de factori naturali terapeutici, recunoscuți științific, beneficiază, totodată, de organizare, construcții, dotări și amenajări urban-edilitare adecvate fiecărui tip de activitate.

STAȚIUNEA CLIMATICĂ este o localitate sau un teritoriu aparținând unei localități care dispune de un cadru natural cu efecte terapeutice bine precizate științific și benefice asupra organismului uman, având organizare, construcții și dotări pentru odihnă, agrement și amenajări urban-edilitare și forță de muncă corespunzătoare acestei activități.

STAȚIUNEA BALNEOCLIMATICĂ este o localitate sau un teritoriu aparținând unei localități care dispune de factori naturali și ambientali utilizabili în tratament și odihnă activă, recunoscuți științific, beneficiază totodată de organizare, construcții, dotări și amenajări urban-edilitare adecvate și forță de muncă specifice activității balneoturistice.

Criterii de clasificare a stațiunilor

Nr. crt	Criteriul	Categoriile de stațiuni	Exemple	Obs.
1.	Funcția turistică	1.1. Stațiuni turistice balneoclimatice 1.2. Stațiuni turistice climatice 1.3. Stațiuni turistice de odihnă și recreere (practicarea de sporturi de iarnă, nautice etc.)	B. Felix, B. Herculane, Eforie Nord Predeal, Durău Poiana Brașov, Predeal, Sinaia	
2.	Așezarea geografică	2.1. Stațiuni de litoral 2.2. Stațiuni de câmpie 2.3. Stațiuni de deal și podiș 2.4. Stațiuni de munte	Mamaia, Costinești Amara, Lacu Sărat Slănic, Băile Govora Borșa, Păltiniș	
3.	Mărime	3.1. <i>Stațiuni de litoral</i> 3.1.1. mici (până la 10.000 locuri de cazare) 3.1.2. medii (10.000–15.000) 3.1.3. mari (15.000–20.000) 3.1.4. foarte mari (20.000) 3.2. <i>Stațiuni de munte și balneoclimatice</i> 3.2.1. mici (sub 500 locuri) 3.2.2. medii (500–1500) 3.2.3. mari (1500–3500) 3.2.4. foarte mari (3500)	Carmen Silva, Costinești Eforie Nord Neptun Mamaia Borșa, Muntele Mic, Lipova, Săcelu Durău, Semenic, Moneasa, Mangalia, Lacu Sărat P. Brașov, Bușteni, B. Tușnad, Vatra Dornei, Covasna Sinaia, Predeal, B. Felix, B. Herculane	
4.	Valoare. Dotare tehnico edilitară. Organizare	4.1. De interes general	Sinaia, Poiana Brașov, B. Tușnad, Covasna	
5.	Locul unde s-a dezvoltat stațiunea	4.2. De interes local	Băltățești, Oglinzi, Cheia	
6.	Caracterul activității turistice	5.1. În vatra unei așezări	Covasna	
7.	Calitatea peisajului și a mediului ambiental	5.2. În afara vetrei localității	Borșa, Păltiniș, Poiana Brașov	
8.	Indicele de atractivitate al stațiunilor și localităților balneare	6.1. Permanente	Eforie Nord	
9.	Importanță, nivel de organizare și dotare	6.2. Sezoniere	Jupiter	
10.		7.1. F. ridicată	Vatra Dornei, B. Tușnad	
11.		7.2. Ridicată	Slănic Moldova, B. Olănești	
12.		7.3. Medie	Covasna, Eforie Nord	
13.		7.4. Limitată	Amara, Băile Felix	
14.		8.1. De interes general	B. Herculane	
15.		8.2. De interes local	Lipova, Boghiș	
16.		8.3. Localități cu amenajări balneare	Carei, Tg. Ocna	
17.		8.4. Surse izolate	Vizantea	
18.		9.1. De importanță națională	Eforie Nord, B. Felix	
19.		9.2. De importanță zonală	Slănic	
20.		9.3. De importanță locală	Lipova	

2.3. Gruparea stațiunilor din România

În taxonomia utilizată pe plan mondial, termenul care s-a impus este cel de STAȚIUNE TURISTICĂ, definită anterior, care, așa cum s-a arătat, întrunește toate atributele legate de potențial turistic, organizare, cadru natural și ambiental, echipare și dotare, forță de muncă etc., menite să confere o activitate turistică dominantă.

La rândul lor, stațiunile turistice pot fi grupate, pe baza mai multor criterii (tabelul nr. 2) – funcția turistică, așezarea geografică, mărimea, importanța, locul unde s-a dezvoltat stațiunea, caracterul activității turistice, calitatea peisajului, importanța și nivelul de organizare etc. –, în categorii diverse, ce vin să fundamenteze științific dezvoltarea și echiparea lor turistică în perspectivă, să justifice atragerea unor investiții în modernizarea și extinderea bazei materiale, în infrastructura urban-edilitară etc.

2.4. NORME

pentru acordarea statutului de zonă, stațiune și localitate turistică

1. SCOPUL ȘI UTILITATEA NORMELOR

România dispune de aproape 80 stațiuni turistice, așa cum au fost ele catalogate în perioada 1980–1990, dintr-un total de peste 400 localități în care au fost puse în evidență resurse naturale utilizate pentru odihnă și cură balneară.

În scopul elaborării politicii naționale privind orientarea și dezvoltarea zonelor și stațiunilor turistice, se impune analizarea și departajarea lor pe baza unor criterii specifice, care să țină seama de caracteristicile și calitățile fiecărei zone sau stațiuni în parte.

Gruparea stațiunilor și a localităților turistice după importanța acestora în cadrul industriei turistice, permite atât concentrarea eforturilor investiționale pentru obiective prioritare, cât și evidențierea acelor stațiuni sau localități care îndeplinesc condițiile necesare privind dezvoltarea preferențială la nivel național.

Stabilirea criteriilor de performanță pentru aprecierea principalelor atribute ale unei stațiuni, care concurează la valorificarea ofertei specifice, stimulează spiritul competițional orientând activitatea managerială. Totodată, se crează baza logică de corelare cu sistemul informatic de profil, factor important în decizia agenților de turism, dar și în potențarea cererii.

2. DEFINIȚII

Definițiile preluate de acest normativ sunt cele cuprinse în proiectul Legii Turismului, ele fiind deja adoptate de marea majoritate a agenților economici, asociațiilor, federațiilor din turism și altor organizații profesionale, precum și de ministerele interesate, care au avizat proiectul de Lege.

Patrimoniu turistic: resursele turistice naturale și culturale, recunoscute ca atare și structurile realizate în scopul valorificării lor turistice.

Resurse turistice naturale: componente ale mediului care prin natură, calitatea și specificul lor sunt recunoscute, înscrise și valorificate prin turism: elemente geomorfologice, climatologice, floristice și faunistice, peisaje, substanțe minerale balneare și alți factori.

Zona turistică: teritoriu caracterizat printr-o concentrare de resurse turistice de valoare recunoscută și care poate fi delimitat distinct ca ofertă, organizare și protecție turistică.

Stațiune turistică: localitate dotată cu resurse turistice naturale și structurile necesare pentru asigurarea și dezvoltarea preponderentă a funcțiilor turistice specifice.

De asemenea, poate avea statut de stațiune turistică partea din localitate în care funcția este preponderentă.

Localitatea turistică: așezare urbană sau rurală cu funcții turistice dezvoltate pe baza resurselor turistice de care dispune.

Punct turistic: obiectiv turistic cu caracteristici particulare care îi oferă o atractivitate turistică.

Parcul balnear: zonă verde publică amenajată în perimetrul stațiunii, cu rol de resursă specifică activă pentru tratament și odihnă.

Literatura de specialitate prezintă și alte definiții, acestea variind ca modalitate de exprimare și conținut, care nu pot fi însă asimilate pentru utilizarea în România. Spre exemplu, stațiunea balneară se definește ca o „localitate situată pe țărmul mării sau în mod excepțional al unui lac, care dispune de instalații balneare”. Se precizează astfel că numai definițiile legisferate sunt acceptate, acestea fiind validate de majoritatea specialiștilor deoarece răspund cerințelor noastre de exprimare și cuprindere a noțiunilor unanim acceptate în ramura turismului.

Organizația Mondială a Termalismului care este afiliată la Organizația Mondială a Turismului utilizează pentru domeniul turismului balnear cuvântul „termalism”, care în limba română are alt înțeles. În accepțiunea O.M.T., care explică de fapt prin definiția adoptată acest termen „stațiune termală” este: „Loc specializat în exploatarea izvoarelor minerale terapeutice, științific și medical recunoscute, folosite în stare naturale fără nici un adaos, eliminare sau modificare în timpul curelor efectuate în stabilimente speciale și cu personal calificat.

Stațiunea termală poate să nu fie o așezare umană ci numai un simplu loc geografic”.

De asemenea, „stațiune de sporturi de iarnă” se definește conform normelor O.M.T. ca: „localitate montană dotată cu echipamente (structuri) hoteliere și sportive în vederea practicării sporturilor de iarnă. Localitățile care au zăpadă dar nu dispun de amenajări nu pot fi numite stațiuni de sporturi de iarnă”.

Aceste două definiții privind stațiunea termală și stațiunea de sporturi de iarnă, chiar dacă nu fac parte din nomenclatorul român, exprimă corespunzător conținutul de idei.

Stațiunile turistice din România au fost grupate în trei mari categorii aparținând segmentelor de turism pe care le reprezintă:

- de litoral
- balneare
- montane

Definiția fiecărei categorii, așa cum sunt ele utilizate azi în strategii, programe, raportări statistice, promovare etc., este:

Stațiune turistică de litoral: localitatea amplasată pe litoralul Mării Negre, care beneficiază de resursele naturale specifice acesteia și structuri de primire corespunzătoare (hoteluri, vile, restaurante etc.) pe baza cărora realizează produsul turistic de tip litoral (casă, masă, agrement, cură marină).

În cadrul acestora, unele complexe de turism balnear din Mangalia, Eforie, Venus și Neptun au dezvoltat structuri de tratament care le determină o funcționalitate preponderent balneară. Caracterul particular al acestor complexe nu modifică însă profilul general al stațiunii de care aparțin, astfel că ele vor fi numite în continuare *stațiuni turistice de litoral*.

Stațiune de turism balnear: localitate care dispune de substanțe minerale balneare, factori naturali de mediu și structurile de primire adecvate utilizării acestora, necesare asigurării și dezvoltării funcțiunii de tip balnear.

În cadrul „curei balneare” se pot folosi unul sau mai mulți factori naturali sau substanțe minerale care acționează benefic asupra sănătății omului, oferiți pachet sau la solicitare.

Stațiune de turism montan: localitate care dispune de ambianță montană cu factori naturali de mediu și structuri de primire adecvate îndeplinirii funcției specifice pentru turism, odihnă, sport.

3. CONDIȚII PENTRU ÎNȚIEREA ȘI INSTITUIREA ZONELOR TURISTICE

3.1. Stabilirea calității de zonă turistică pentru o anumită arie geografică ce satisface definiția acesteia, se face pentru fiecare caz în parte pe baza prezentelor norme.

3.2. Inițiativa instituirii de zone turistice aparține, de regulă, autorității administrației publice locale: poate aparține însă oricărei persoane fizice sau juridice.

3.3. Inițiatorul instituirii unei zone turistice va fundamenta propunerea pe baza unei documentații de detaliu, din care să reiasă necesitatea, oportunitatea și efectele economice și ecologice ale aplicării proiectului.

3.4. Documentația de susținere a instituirii zonei turistice se supune unui preaviz de specialitate Comisiei de patrimoniu turistic a Ministerului Turismului, după care se remite autorităților administrației publice ale județelor interesate, în scopul obținerii acordului instituirii ei pe teritoriile respective.

3.5. Documentația pentru zona turistică preavizată și aprobată conform art. 3.4., se cuprinde în proiectele planurilor de urbanism și amenajare a teritoriului.

3.6. Proiectele planurilor de urbanism și amenajare a teritoriului implicate, împreună cu documentația pentru zona turistică, se supun aprobării Ministerului Turismului, conform legii, după care se publică în Monitorul Oficial Ordinul Ministrului Turismului de instituire a zonei turistice, împreună cu statutul acesteia.

3.7. Îndrumarea și controlul aplicării și respectării prevederilor din statutul zonei turistice revin atât specialiștilor autorităților locale implicate cât și Ministerului Turismului.

3.8. Zona turistică omologată, se încadrează conform Legii nr. 50/1991 ca „zonă protejată”.

3.9. În aria delimitată în documentația zonei turistice prin repere sigure, ușor identificabile, se permite amplasarea și construirea de edificii, drumuri, ateliere sau întreprinderi de orice fel, amenajări de teren, numai cu avizul Ministerului Turismului.

3.10. Zonele turistice constituie priorități în strategia și planurile de dezvoltare ale turismului, întreprinzătorii în materie turistică pentru aceste zone fiind sprijiniți și încurajați de stat.

3.11. În funcție de importanța zonei turistice protejate la nivel național, dacă aceasta cuprinde obiective turistice de maxim interes, zona poate fi atestată ca „patrimoniu turistic național” și are statut special, similar parcurilor naționale, prin hotărâre de Guvern. Zonele turistice de interes național sunt dotate cu personal și mijloace de specialitate și de protecție, consemnate în Hotărârea de Guvern.

3.12. Zonele turistice și zonele turistice de interes național se pot delimita prin cuprinderea, integrală sau parțială, a unor parcuri naționale sau altor areale de mediu cu statut de protecție, conform legii, în care caz se supun ca exploatare și protecție reglementărilor prevăzute pentru protejarea acelor areale.

3.13. La delimitarea și trasarea zonei turistice se vor evita contururile curbe și unghiurile ascuțite precum și intrândurile.

3.14. Documentația de instituire a zonei turistice prezintă în mod obligatoriu în anexe Certificate de patrimoniu pentru obiectivele prioritare (esențiale) adică acelea care sunt evidențiate ca motivație pentru instituirea zonei turistice.

4. CRITERII PENTRU INSTITUIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR TURISTICE

4.1. Zona turistică poate fi instituită dacă este necesar a se contura o arie care cuprinde o ofertă turistică complexă sau specializată pe obiective prioritare aflate în perimetrul ei.

4.1.a. Oferta turistică complexă poate fi formată din: peisaj de mare atractivitate, concentrare de pensiuni agroturistice, domenii schiabile de calitate, parcuri naționale, păduri deosebite, peșteri amenajate, lacuri favorabile sporturilor nautice, cursuri de apă, cascade, monumente naturale, atracții culturale și alte asemenea, grupate divers (două sau mai multe obiective) în arii delimitabile, care să cuprindă gruparea realizată.

4.1.b. Oferta turistică specializată poate fi formată din: zonă montană de foarte mare atracție, complex de peșteri și grote, defilee adânci, lacuri, deltă, păduri și poieni de excepție, complexe culturale sau monumentale deosebite și altele asemenea, care, fiind singulare sau izolate, constituie atracții dezvoltate pe o anumită arie ce poate constitui o zonă turistică și poate fi dezvoltată ca atare.

4.2. Componentele zonei turistice complexe sau obiectivele speciale, pentru a putea fi recunoscute ca ofertă turistică, trebuie să fie omologate ca atare de Comisia de patrimoniu a Ministerului Turismului. Motivația instituirii zonei, se poate fundamenta numai pe obiective inventariate în Registrul patrimoniului turistic, având deci un Certificat de patrimoniu.

4.3. Se justifică conturarea unei zone turistice dacă în cuprinsul ei se poate evidenția o grupare de componente sau de obiective turistice care să formeze pentru aria respectivă o ofertă specială de turism mult mai densă decât în teritoriile limitrofe sau mult mai valoroasă.

4.4. În aria delimitată prin instituirea zonei turistice, activitatea turistică trebuie să constituie îndeletnicirea esențială sau una din primele două ocupații economice importante din zona proiectată. Se va evita includerea în zonele turistice a combinatelor chimice sau întreprinderilor industriale mari, chiar dacă spațiile apropiate acestora sunt propice existenței sau dezvoltării turismului.

4.5. Se recomandă ca mărimea unei zone să nu depășească, dacă este posibil, pentru vizitare, alocarea unui timp mai mare decât o zi turistică. În caz contrar, fiecare traseu trebuie încheiat în preajma unor structuri de primire, astfel încât traseele respective să fie cât mai distincte fără repetarea unor segmente substanțiale.

4.6. Delimitarea zonei turistice este recomandabil a fi făcută de-a lungul creștelor montane, în lungul văilor, pe picioare de munte, în lungul râurilor sau folosind alte repere naturale sau antropice stabile și sigure, marcarea lor pe plan urmând a fi realizată prin semne convenționale clare. Numai în cazuri excepționale se vor monta pe teren borne de unghi, pentru a marca schimbările de direcție ale perimetrului marcat.

4.7. Zonele turistice care cuprind ca principală motivație monumente și ansambluri culturale, de arhitectură, arheologie, de artă, ansambluri memoriale, muzee și alte instituții de cultură, se instituie și se delimitează împreună cu specialiști desemnați de cei în drept, pe baza legii, motivațiile instituirii zonei aparținând acestora.

5. CRITERII GENERALE PENTRU OMOLOGAREA STAȚIUNILOR

Criteriile stabilite pentru omologarea unei localități ca stațiune turistică, au în vedere lucrările OMS și OMT în acest domeniu.

5.1. Condiții minimale obligatorii

5.1.1. Existența substanțelor minerale balneare și/sau factorilor naturali de mediu, puși în evidență prin documentații științifice.

Documentațiile de atestare (punere în evidență) și omologare se elaborează de institute specializate, recunoscute de Comisia de patrimoniu turistic a Ministerului Turismului.

5.1.2. Existența unor structuri de primire adecvate care au avizul de specialitate al Ministerului Turismului și a unor instalații corespunzătoare utilizării organizate a substanțelor minerale balneare sau/și a factorilor naturali de mediu.

5.1.3. Valorificarea patrimoniului turistic natural și construit al localității, se realizează în conformitate cu legea, de cel puțin un agent economic cu profilul de activitate înscris în acest scop.

5.1.4. Existența unui cadru natural ambiantal de certă valoare din punct de vedere al calității mediului: păduri, relief, parc natural sau balnear, așezarea clădirilor, organizarea fluxurilor de circulație (vehicule și pietoni) etc.

5.1.5. Existența amenajărilor pentru agrement și a serviciilor complementare de tip urban: poștă, telefon, serv. de salvare, restaurant, străzi asfaltate, linii de transport etc.

5.1.6. Pentru stațiunile de turism balnear să existe structurile de tratament care să asigure procedurile necesare utilizării substanțelor minerale balneare, sub control medical.

5.1.7. Localitatea, sau o parte de localitate, care răspunde criteriilor 1-5 va reprezenta prin construcțiile și amenajările sale numai activitatea de turism (respectiv turism balnear). Pot exista și activități conexe sau complementare, dacă acestea sunt deja constituite la data depunerii documentației de omologare a stațiunii și dacă prin funcționarea lor nu afectează, în nici un fel, specificul, activitatea și ambianța stațiunii.

Dezvoltarea stațiunii trebuie să se facă în afara ariei urbane a localității dacă aceasta există, fără interferențe cu zona locuită și de servicii generale, astfel încât să fie asigurate pentru stațiune condițiile de protecție de mediu (ambianță, aer curat, liniște, zonă verde, luciu de apă etc.).

5.2. Condiții suplimentare obligatorii pentru stațiunile de interes național.

5.2.1. Substanțele minerale balneare și/sau factorii naturali de mediu existenți în stațiune trebuie să fie omologuți conform legii, confirmate rezervele (după caz) și volumul exploatat să fie situat sub nivelul maxim de extracție cu minim 20%. De asemenea trebuie să dispună de dotările tehnice pentru exploatarea, protecția și utilizarea substanțelor sau a factorilor ambiantali (după caz) corespunzător cerințelor reglementărilor de specialitate.

Se vor prezenta și documentațiile și atestatul inspecției de stat pentru resurse privitor la instituirea și materializarea perimetrului de protecție geologică.

5.2.2. Structurile de primire existente să cuprindă obligatoriu cel puțin un hotel cu restaurant și structură de tratament (sau agrement) incluse. Dacă acest hotel nu are minimum trei stele, să existe cel puțin 40 locuri în vile care să fie clasificate la trei stele sau mai mult.

5.2.3. Stațiunea trebuie să dispună, pe lângă serviciile urbane minime și de: cinema și/sau sală de conferințe, terenuri de sport, piscină (în aer liber sau acoperită), grădină publică sau parc balnear – după caz – în număr și mărime corelate cu resursele stațiunii și mărimea ei.

Va avea, de asemenea, biroul propriu oficial de turism.

5.2.4. Accesibilitate asigurată prin cel puțin două mijloace de transport cu oprire programată în stațiune (feroviar, rutier, aerian) sau în imediată apropiere. În cazul gărilor feroviare sau aviatice să existe mijloace de transport pentru asigurarea legăturilor de tip urban între acestea și stațiune, pentru fiecare tren sau avion.

6. CRITERII PENTRU CLASIFICAREA STAȚIUNILOR TURISTICE

În diferite țări, urmare a modului de organizare a stațiilor, au fost adoptate multiple moduri de clasificare a stațiilor.

În România, ținând seama de specificul și tendințele dezvoltării segmentului balnear al turismului, se identifică următoarele criterii principale după:

- 6.1. Importanța stațiunii în economia națională.
- 6.2. Funcția turistică.
- 6.3. Factorii naturali de care dispune.
- 6.4. Așezarea geografică.
- 6.5. Mărimea stațiunii.
- 6.6. Sezonalitate.

6.1. Importanța stațiunii în economia națională

6.1.a. Stațiunile sunt grupate după nivelul de interes în economie, astfel:

- A. – Stațiuni turistice de interes național.
- B. – Stațiuni turistice de interes local.
- C. – Localități turistice.

6.1.b. Listele sunt alcătuite pe baza criteriilor conținute în normativ, detaliate după evaluarea *indicilor de calitate* care intervin diferit ca pondere în criteriul importanței stațiunii:

1. – cadrul natural, așezarea în mediu:	15
2. – factorii naturali activi, substanțele minerale omologate:	30
3. – structurile de primire clasificate*:	25
4. – infrastructura, utilitățile urbane:	7
5. – accesul:	8
6. – agrementul:	10
7. – aspectul urbanistic și estetic general	5
	<hr/>
	TOTAL 100

6.1.c. Punctajul astfel întrunit de fiecare stațiune, trebuie să depășească 75 puncte pentru categoria A, 45 de puncte pentru categoria B și să înтрunescă minimum 25 puncte pentru categoria C.

Au fost identificate 36 stațiuni turistice de interes național și 38 stațiuni turistice de interes local, dintre cele cca. 400 localități turistice cunoscute.

6.1.d. Acordarea punctajului se face pe seama aprecierii calității fiecărui criteriu din cele șapte obligatorii și a următoarelor condiții de bază:

– Stațiunile din grupa A, trebuie să fie punctate cu cel puțin jumătate din numărul de puncte al fiecărui indice.

– Stațiunile din grupa B, trebuie să fie punctate pentru fiecare indice, respectiv nu poate fi admis nici un indice punctat 0 (zero).

* Inklusiv pensiuni, ferme agroturistice.

Localitățile turistice din grupa C trebuie să întrunească minimum 15 puncte din cele 25 pentru indicii 1 și 2. Nu pot avea punctaj zero pentru indicii 3, 5 și 7.

6.1.e. La pct. 1, se apreciază în mod deosebit amplasamentele din zona premontană, în apropierea pădurilor, a apelor curgătoare, lacurilor, mării și bineînțeles depărtarea de construcții industriale și alți factori poluanți. De asemenea se apreciază pozitiv un grad cât mai redus de interferență al așezămintelor specifice stațiunii cu serviciile de tip urban (centrale termice, spălătorii, locuințe etc.). Se punctează favorabil existența parcului balnear.

La pct. 2 se va ține seama de bogăția și calitatea factorilor naturali activi, conform listei acestora, ibidem privind calitatea, cantitatea și varietatea substanțelor minerale utilizate.

Structurile de primire (pct. 3) trebuie să fie clasificate integral. Pentru acordarea punctajului maxim, este necesar ca acestea să prezinte o componentă adecvată cererii:

La stațiuni mari:

- maxim 60% una și două stele;
- minim 8% patru sau cinci stele;
- numărul de locuri din restaurante minim 80% din totalul locurilor stațiunii din care 10% lux.

La stațiuni medii și mici:

- maxim 70% una și două stele;
- minim 4% patru sau cinci stele;
- numărul locurilor din restaurante minim 70% (din totalul locurilor stațiunii) din care 10% lux.

La pct. 5, se apreciază în mod deosebit apropierea (relativă) de aeroporturi, de gări mari, de șosele naționale, fără a uita că distanțele mai mici de 10 km pentru aeroporturi și mai reduse de 2 km pentru căi ferate și șosele naționale provoacă poluări (sonore etc.). Pentru stațiuni este preferabil să existe cel puțin două mijloace de transport.

O apreciere importantă se acordă existenței mijloacelor de agrement, cele mai căutate fiind cele în aer liber, precum și sistemelor organizate de excursii și vizite (pct. 6).

Se acordă punctaj favorabil și pentru varietatea restaurantelor și a dietelor, și negativ pentru cele sub categoria II-a existente în stațiune la data solicitării de atestare.

6.2. Funcția turistică

Stabilirea criteriilor de grupare a stațiunilor turistice, pe baza funcțiilor turistice specifice, se confundă cu reprezentarea lor în cele trei mari segmente de turism, după principala motivație a ofertei: litoral, balnear, munte, așa cum a fost tratată și definită la punctul 2.

Se precizează că, în mod convențional, stațiunile turistice situate pe litoral, chiar dacă utilizează și substanțe minerale (ape minerale, nămol terapeutic) le considerăm ca făcând parte din segmentul litoral. Totuși, atunci când se fac analize statistice privind segmentul balnear, vor fi luate în considerație toate stațiunile (societățile, complexe) care au în dotare și folosesc structuri și organizare de tratament pe baza substanțelor minerale balneare, asistate de personal medical.

6.3. Factorii naturali de care dispune:

Principalele grupări sunt:

- Stațiuni de turism balnear termale, unde apele minerale au temperaturi de peste 25°C și o încărcare mineralogică ce le conferă calități în cura externă, ele constituind prin utilizare cel mai important factor curativ al stațiunii respective.

– Stațiuni de turism balnear cu ape minerale, în care temperatura substanței (apei) de tratament este sub 25°C, acesta constituind factorul curativ principal. Apele minerale pot fi încălzite pentru tratament extern.

– Stațiuni de turism balnear marine, unde principalii factori curativi sunt reprezentați de cei specifici litoralului.

– Stațiuni de turism balnear cu nămol terapeutic, așezate în apropierea lacurilor sărate unde apa de lac și nămolul reprezintă principalii factori de tratament.

– Stațiuni pentru tratamente cardiovasculare, care posedă ape minerale carbogazoase și emanații de gaz carbonic (mofete) ca esențială și de cele mai multe ori unică substanță minerală de tratament.

– Stațiuni de cruțare, așezate de regulă, în zona premontană, unde se practică în general o odihnă activă, utilizându-se factorii naturali activi de mediu.

– Stațiuni turistice pentru sporturi de iarnă și odihnă.

6.4. Așezarea geografică:

– Stațiuni de litoral

– Stațiuni montane

– Stațiuni premontane și din zone colinare

– Stațiuni de șes și podiș.

6.5. Mărimea stațiunii:

– Stațiuni turistice mari, cu peste 10 mii locuri în structuri de primire construite.

– Stațiuni turistice medii având între 2000 și 10000 locuri în structuri de primire construite.

– Stațiuni turistice mici, sub 2000 locuri.

6.6. Sezonalitate:

6.6.a. – Permanente, când majoritatea locurilor existente sunt utilizabile tot timpul anului.

6.6.b. – Permanente – cu ofertă redusă, în care majoritatea structurilor de primire sunt închise în sezonul rece.

6.6.c. – Sezoniere, unde se înregistrează perioade (de sezon) în care stațiunea este complet închisă.

7. PROCEDURA DE ATESTARE

7.1. Atestarea zonei turistice poate fi solicitată de persoane juridice sau fizice, cetățeni ai României, astfel:

– se transmite o scrisoare de intenție către Ministerul Turismului cu copii la administrația publică locală (consiliul județean, primărie), explicând necesitatea și oportunitatea înființării zonei turistice respective și prezentând în anexă lista obiectivelor inventariate prin Registrul de patrimonii turistice sau propuse a fi cuprinse în acest Registru.

– se primește de către inițiator un acord de principiu, de la Ministerul Turismului, care reprezintă acceptul pentru întocmirea documentației, în termenii solicitați;

– se întocmește documentația de înființare a zonei turistice, de preferință de o instituție specializată. Documentația va avea trei părți:

- memoriul de prezentare
- partea grafică
- anexe de susținere:

CertIFICATELE DE PATRIMONIU TURISTIC PENTRU OBIECTIVELE TURISTICE INVENTARIATE PRIN REGISTRUL DE PATRIMONIU TURISTIC DE LA MINISTERUL TURISMULUI.

În mod excepțional, pot fi acceptate situații în care, pentru maximum 25% din obiective, să se prezinte documentațiile de înscriere a obiectivelor (cu dovada de depunere la M.T.) în locul certificatelor de patrimoniu;

– documentația se avizează la nivelul administrației publice locale, cu mențiunea că zona propusă este cuprinsă în proiectul planului de urbanism și amenajare teritorială, sau că este acceptată propunerea pentru ameliorările și completările de plan pentru anul (perioada) următoare;

– documentația se depune, împreună cu avizul administrației publice locale, la Ministerul Turismului. Se obține o programare a avizării;

– persoana juridică sau fizică participă la avizarea ce va fi făcută de Comisia de patrimoniu a Ministerului Turismului, conform Legii Turismului.

7.2. În cazul obținerii unui aviz favorabil, Ministerul Turismului sprijină instituirea zonei turistice astfel:

– elaborează, prin grija sa, statutul zonei turistice;

– propune Ministerului Turismului aprobarea documentației avizate și a statutului, prin Ordin al M.T.;

– predă două exemplare din documentație, statutul și Ordin inițiatorului, pentru publicare în Monitorul Oficial;

– consemnează în Registrul de patrimoniu înființarea zonei turistice respective și instituie măsurile necesare de protecție prin organele proprii de specialitate.

În mod similar se procedează pentru atestarea stațiunilor și localităților turistice.

8. DISPOZIȚII FINALE

Prezentele norme pentru acordarea statutului de zonă, stațiune și localitate turistică au fost emise de Ministerul Turismului în concordanță și pe baza Legii Turismului.

Orice modificare a lor poate fi făcută, cu respectarea legii, numai de către Ministerul Turismului.

CAPITOLUL III

MODELE DE AMENAJĂRI TURISTICE

În teoria și practica amenajării turistice, un câmp larg de afirmare a cunoscut și cunoaște tendința de a prezenta, pentru fiecare unitate texonomică, o varietate de soluții și modele, particularizate, în raport cu condițiile naturale existente (peisaj, forme de relief, climă, ape, floră, faună) și diferențiate în funcție de natura spațiului geografic (montan, de litoral, rural, periurban etc.). În funcție de acestea sunt dimensionate noile localizări și este ales modul de amplasare a dotărilor și echipărilor în teritoriu.

Dimensiunea noilor stațiuni are ca punct de pornire suprafața posibilă de amenajare (plajă, domeniu schiabil, pădure, parc natural, oglindă de apă etc.) și normele convenționale existente pe plan intern și internațional, urmare a unei vaste experiențe practice, având, totuși, un caracter orientativ.

Alegerea modelului trebuie să țină seama, în cel mai înalt grad, de configurația terenului și de elementul dominant de atracție turistică. Se disting, astfel, următoarele modele:

- modelul urbanizării sau microunurbanizării, când dotările unei stațiuni sunt amplasate în imediata apropiere a unui centru locuit;
- modelul dotărilor izolate, cu construcții exclusiv turistice.

Cele două modele au, desigur, o mare varietate de soluții, în funcție de altitudine, de forma de turism, de resursele turistice etc.

Structura localizărilor are însă numai un caracter schematic și un foarte mare grad de generalizare. Ca urmare, în practica amenajării turistice s-au dezvoltat modele ce includ un număr sporit de elemente de referință, încercând în acest fel să răspundă mai riguros problemelor cu care se confruntă amenajarea turistică (fig. 3.1.).

În studiile și proiectele de sistematizare, în funcție de condițiile specifice fiecărui teritoriu, diferitele faze sau etape ale amenajării turistice se stabilesc de la caz la caz, cu precizarea că succesiunea abordării de la general la particular este universal valabilă. Subordonat sistematizării teritoriului național se realizează și proiectele sau modelele de amenajare turistică, iar acestea creează condițiile pentru elaborarea, îmbogățirea sau reactualizarea schițelor de sistematizare.

Obiectivele generale ale sistematizării teritoriale se înfăptuiesc treptat, eșalonat, în strânsă legătură cu atingerea unei serii mai largi de obiective, denumite obiective componente¹. Așadar, atingerea obiectivelor generale – valorificarea optimă a resurselor naturale, economice și umane; organizarea spațiului; creșterea nivelului de trai; dirijarea investițiilor – implică urmărirea repartizării raționale a dotărilor în teritoriu, zonificarea funcțională a teritoriului, organizarea rețelei de așezări, echiparea tehnică a teritoriului, asigurarea dotărilor superioare, de nivel zonal, ca și protecția și conservarea mediului.

Alături de individualizările privind industria, agricultura, transporturile, în schițele de sistematizare sunt distinct marcate propunerile de amenajare turistică, concretizate în unități de cazare, alimentație publică, agrement, tratament. De regulă, în schițele de sistematizare, sunt prevăzute și capacități totale, de cazare sau alimentație publică, precum și unele capacități pe unități reprezentative, în două-trei variante. O atenție deosebită este acordată dotărilor care ocupă spații mai mari, ce de pildă pârtii de schi și instalații de transport pe cablu, terenuri de sport diverse, parcuri și parcuri de distracții etc.

3.1. Analiza diagnostic a teritoriului, premisă a amenajării turistice

În esență, analiza-diagnostic a teritoriului evidențiază factorii favorizanți pentru turism într-o zonă, precum și pe cei restrictivi, indicând, totodată, măsurile necesare pentru asigurarea optimului în dezvoltare. Din literatura de specialitate², ca și din experiența unor instituții specializate³, s-au conturat câteva elemente ce trebuie luate în considerare în cadrul analizei-diagnostic pentru amenajarea turistică a teritoriului:

- așezare geografică, accesibilitate, căi de acces, mijloace de transport, legături cu alte subsisteme;
- condiții de relief (trepte de relief), râuri, lacuri, monumente ale naturii, rezervații și parcuri naționale;

¹ I. Bold, Mioara Matei, P. Săbădeanu, *Sistematizarea rurală. Sistematizare și urbanism*, Editura Tehnică, București, 1974.

² S. E. Wahab, *Elements of Macro-Planning in Tourism Development*, în „Revue de tourisme”, nr. 2/1973.

³ * * * *Zonarea turistică a României*, IECIT, 1975 – 1978.

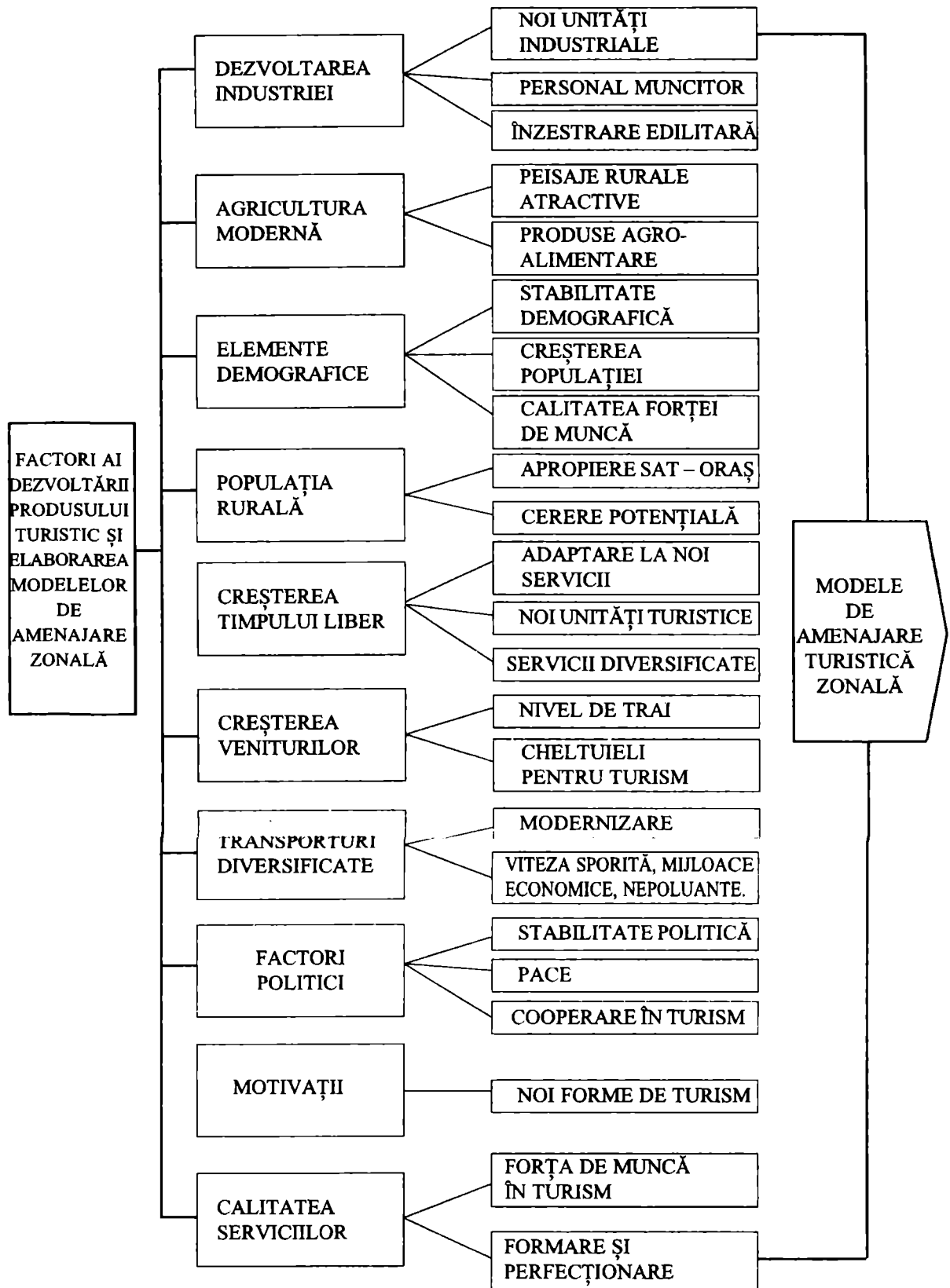

Fig. 3.1. Elemente de analiză a influenței factorilor în elaborarea modelelor de amenajare turistică zonală.

- condiții meteorologice, climat și sezonabilitate, precipitații, vânturi, puritatea aerului, frecvența zilelor însorite, durata și grosimea stratului de zăpadă etc.;
- frumusețea peisajului natural;
- valoarea terapeutică a unor elemente naturale (izvoare de ape minerale și termale, nămoluri terapeutice, microclimat și topoclimat);
- patrimoniul cultural-istoric, vestigii și locuri istorice, monumente istorice, de artă, de arhitectură, etnografie și folclor, tradiții, obiceiuri etc.;
- condiții demografice (numărul, structura și dinamica populației, forța de muncă, migrații etc.);
- condiții social-economice și influența lor asupra activității de turism (interdependența între turism și celelalte ramuri social-economice);
- condiții politice;
- calitatea și protecția mediului (fig. 3.2.).

3.2. Evaluări calitative și cantitative

„Materia primă”, abordată prioritar în acțiunea de amenajare turistică, este formată din resursele turistice. Iar acestea sunt evaluate, calitativ și cantitativ, ierarhizate și comparate cu resurse similare din zone din țară sau de peste hotare.

Resursele turistice au rol diferit în acțiunea de amenajare turistică, în funcție de calitatea, structura și complexitatea lor. Oricare dintre componentele resurselor (naturale sau antropice), singure sau în asociere, poate determina dezvoltarea uneia sau a mai multor forme de turism.

O problemă deosebită este evaluarea calitativă și cantitativă a componentelor resurselor turistice, dificultatea rezultând atât din complexitatea lor tipologică (peste 150 componente), cât și din lipsa parametrilor cuantificabili. Mai mult, este necesar ca această evaluare să fie coroborată cu cererea turistică potențială. Pentru aceasta, în literatura de specialitate s-a pornit de la varianta unui model de tip gravitațional, folosit cu bune rezultate și în alte țări, model ce caracterizează *fluxurile turistice dintr-o zonă emițătoare spre una receptoare*. Formula utilizată:

$$\phi_{ij} = \frac{\gamma (q_u \cdot P_u^i + q_o \cdot P_o^i) + \delta (\alpha_u \cdot P_u^i + \alpha_o \cdot P_o^i) + \epsilon (\beta_u \cdot P_u^i + \beta_o \cdot P_o^i)}{d} \cdot K \cdot I_{aj}$$

unde: ϕ_{ij} = fluxul de turiști din zona „i” spre zona „j”, în persoane;

P_u^i = populația urbană a zonei emițătoare „i”;

P_o^i = populația ocupată a zonei emițătoare „i”;

q_u = ponderea în populația urbană a persoanelor care alocă o parte din venituri în scopuri turistice;

q_o = ponderea în populația ocupată;

α_u = ponderea în populația urbană a persoanelor posesoare de autoturisme;

α_o = ponderea în populația ocupată a persoanelor posesoare de autoturisme;

β_u = ponderea în populația urbană a persoanelor apte (ca vârstă) pentru turism;

β_o = ponderea în populația ocupată a persoanelor apte (ca vârstă);

γ = coeficient de importanță a cheltuielilor turistice;

δ = coeficient de importanță a dotării cu autoturisme;

ϵ = coeficient de importanță a vârstei apte pentru turism;

K = constantă potențând valoarea resurselor turistice ale zonei receptoare j ;

I_{aj} = indicele de atractivitate a zonei receptoare j ;

d = distanța între zona emițentă i și zona receptoare j .

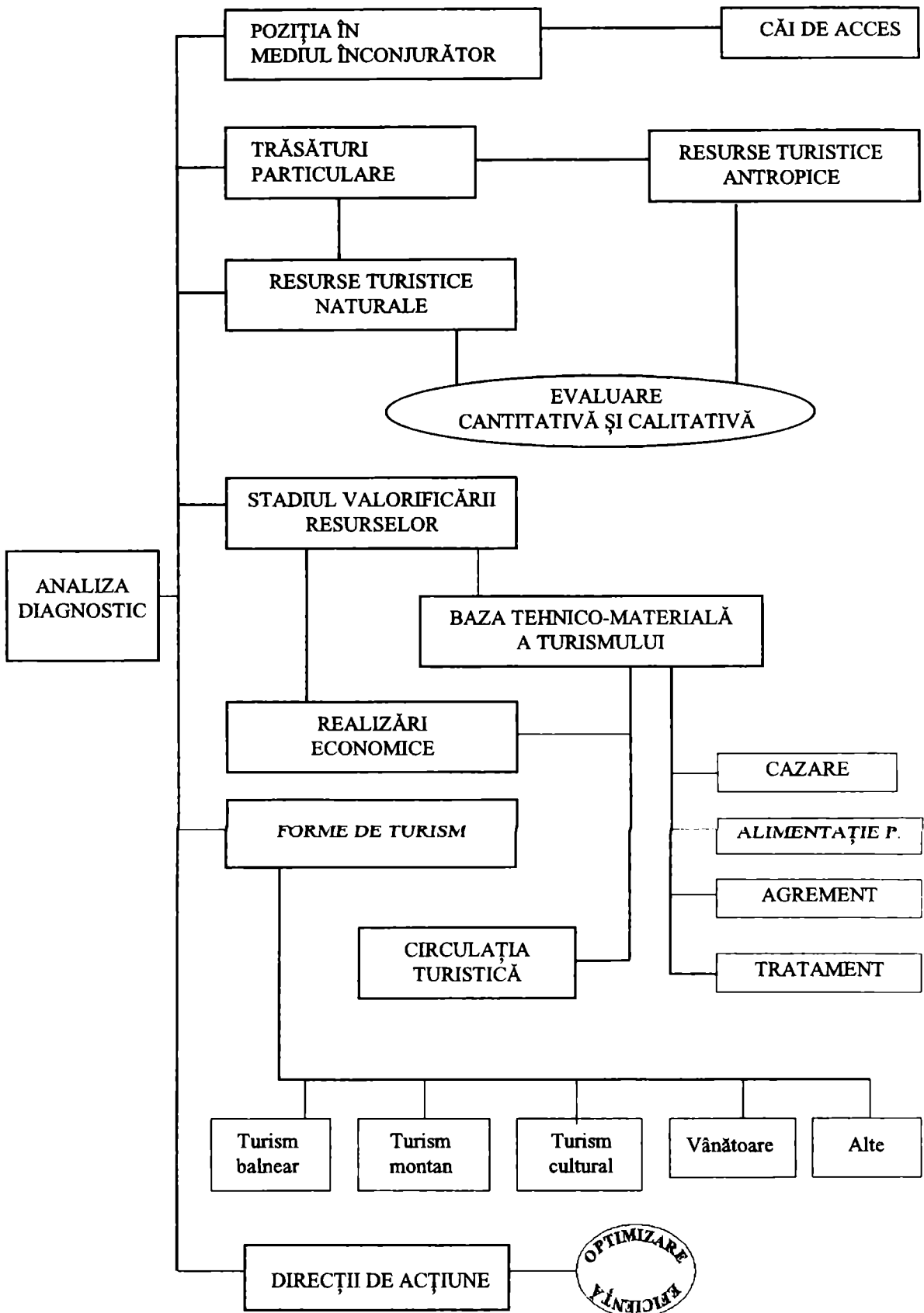

Fig. 3.2. Conținutul analizei-diagnostic a teritoriului.

În funcție de cererea turistică potențială, și în scopul dimensionării zonelor turistice, se poate determina *capacitatea optimă de primire a unei zone*, indicator ce reprezintă „frecvențarea turistică pe care un sistem socio-economic regional o poate suporta în mod permanent, fără a se produce schimbări ireparabile ale structurilor sale economice și sociale”¹ sau determinarea numărului maxim de turiști care pot fi găzduiți simultan în timpul unei zile pline din sezon, cu condiția ca aceștia să poată beneficia de tot agrementul oferit fără să prejudicieze mediul ambiant sau organizarea vieții pe teritoriul respectiv².

Formula de calcul este următoarea: $K = \frac{S \cdot K_o}{N}$ în care:

K = capacitatea optimă de primire a zonei;

S = suprafața totală a zonei;

K_o = coeficient a cărui valoare variază între 0,5 și 1, în funcție de particularitățile naturale ale zonei;

N = norma de spațiu pentru o persoană.

Indicele de atractivitate, rezultat al influenței existente între ponderea fiecărui element component al resurselor (de exemplu: atracții naturale – 0,35%, atracții cultural-istorice, 0,30%, dotări turistice – 0,25%, acces – 0,1%) și nivelul său calitativ (1 – nivel scăzut, 2 – nivel mediu, 3 – nivel înalt) se poate calcula după formula:

$I_a = \sum_{i=1}^n q_i \cdot C_i$ $i = 1,2,3,\dots,n$ numărul de elemente în care:

I_a = indicele de atractivitate;

q_i = ponderea fiecărui element ($q_i = 1$);

C_i = nivelul calitativ al elementului.

Desigur, pot fi luate în calcul foarte multe elemente, însă, evaluarea lor calitativă și cantitativă rămâne totuși relativă, un rol însemnat revenind experienței specialistului sau specialiștilor care alcătuiesc echipa de amenajare turistică.

3.3. Determinarea capacității de primire a teritoriului

Cadrul natural, în general, și prin resursele turistice în special, intră în oferta turistică, deopotrivă ca element pasiv și activ, ca raport al activității și ca generator de fluxuri; el nu este „consumat”, ca în cazul altor activități, dar poate fi deteriorat și, în cazul când degradarea atinge cote ridicate, este negat chiar turismul în sine. Tocmai aceste trăsături, subliniază importanța cadrului natural, și astăzi, în toate studiile de cercetare și proiectele de amenajare turistică intră în calcul, ca factor esențial, față de care se face dimensionarea activității turistice, imprimându-i trăsăturile calitative, ca structură a serviciilor și produselor specifice, dar și pe cele cantitative, cu volum de construcție și de circulație turistică.

Dacă pentru majoritatea elementelor ce concură la definirea activității de turism s-a găsit posibilitatea cuantificării, a exprimării sub forma unor indicatori statistico-matematici, pentru *cadrul natural* – deși sunt avansate multe variante nu s-a ajuns încă la formule unanim acceptate. Dificultatea constă în greutatea de a exprima cantitativ (în formula numerică) latura

¹ O.M.T., *Etude sur la saturation des destinations touristiques*, Madrid, 1981.

² Cristiana Cristureanu, *op. cit.*

calitativă a unor componente naturale și antropice ale peisajului care, prin definiție, este „o sumă a caracteristicilor exterioare”¹, naturale și umanizate.

Prin preluarea rezultatelor unor încercări anterioare, și utilizând metode aparținând științelor de amenajare a teritoriului dar și geografiei, economiei turismului se poate determina capacitatea de primire a unui teritoriu, respectiv capacitatea de suport ecologic a acestuia în raport cu resursele naturale și umane și spațiul pe care se concretizează. Aceasta redă numărul de turiști pe care-l poate primi, la un moment dat, un teritoriu sau stațiune, fără ca acest flux turistic sau dotările aferente (echipamentele de primire sau de producție turistică) să aducă prejudicii mediului ambiant, prin degradarea acestuia sau al resurselor turistice din componență. Acest indice, cu toate că este estimativ și deci orientativ, poate conduce la direcționarea strategiei de valorificare turistică a unei zone stabilindu-se cuantumul maxim al cererii ce poate fi satisfăcută. De acest indice depinde și nivelul de înzestrare turistică a teritoriului (infrastructură și baza materială turistică).

În practica amenajării turistice, atât în țara noastră cât și în străinătate se folosesc mai multe formule, între care amintim:

$$1. C_p = \sum_{i=1}^n S_i \times N_i \times k_i, \text{ în care:}$$

C_p = capacitatea optimă de primire

S = suprafața/volumul fiecărei resurse (factor);

N_i = norma de spațiu/volum pentru fiecare persoană;

k_i = indice de utilizare a fiecărei resurse (factor) la ora de vârf.

$$2. C_p = \frac{S \times K_v}{N} \text{ în care:}$$

C_p = capacitatea optimă de primire;

S = suprafața în ha/m²;

K_v = coeficientul (indicolo) de atractivitate turistică a zonei teritoriului sau stațiunii turistice;

N = norma de spațiu pentru o persoană

Mai utilizată este formula 2 la care ne vom referi, mai jos.

Aplicarea acestei formule prezintă avantajul că privește ansamblul unui teritoriu, cu resursele și funcțiunile turistice pe care le incumbă, dar și avantajul, prin aceea că analitic, fiecare componentă a ei are o semnificație aparte în turism, calitativă și cantitativă, iar, în cuantificarea lor poate interveni, uneori, o apreciere subiectivă.

Componenta „S” poate să cuprindă mai multe resurse turistice (hidrominerale, lacustre, domenii schiabile, fond de vânătoare, elemente cultural-istorice etc.), și deci are o semnificație, mai întâi, ca „spațiu” și apoi, ca „volum”/„atracție” a fiecărei resurse turistice naturale și de aceea este necesară o analiză obiectivă și o cuantificare cât mai exactă a volumului și atracției resurselor, a modului de utilizare, pentru a avea o determinare corectă a capacității de suport ecologic. De aceea, în acest din urmă demers, deseori, se divizează teritoriul „S” în areale în care predomină una din resursele componente (fiecare cu funcția sa turistică), analizele și cuantificările făcându-se separat, apoi rezultatele se însușează sau se calculează ca medie aritmetică.

¹ Mihăilescu V., *Geografie turistică*, Ed. Academiei, București, 1968

Coeficientul (indicele) de atracție turistică (K_v , I_a) constituie o componentă determinantă în calcularea „ C_p ”, iar structural are elemente a căror cuantificare este anevoios de realizat, intervenind subiectivismul în aprecierea calitativă sau cantitativă a acestora din urmă. În determinarea acestui coeficient se pornește de la următoarele considerații:

– fiecare unitate naturală este alcătuită din peisaje naturale și umanizate și din componente naturale și umane, ca resurse turistice, diferite, sub aspectul valoric, atractiv (calitativ), acest nivel calitativ poate fi evaluat pe diferite scale valorice;

– componentele de potențial turistic, natural și uman, au o participare diferită la constituirea peisajului, deci a potențialului turistic (1 la 100);

– componentele naturale și antropice de peisaj, ca resurse turistice prin structura și volumul lor au funcții turistice variate, determinând forme diferite de turism sau de agrement practicabile sezonally (sporturi de iarnă, cură heliomarină) sau tot anul (excursii; odihnă și tratament, drumeție montană etc.); se ține seama, deci, de ponderea lor în activitatea de turism și de importanța (valoarea) lor turistică (dacă determină o activitate permanentă, sezonieră, dacă este o atracție mare sau mai redusă);

– accesul și accesibilitatea la/în unitatea și peisajul dat sau la resursele turistice, poziția față de fluxurile turistice, de centrele emitente sau puncte vamale, constituie alte elemente care trebuie luate în calculul acestui coeficient de atractivitate.

În practică s-au conturat mai multe direcții de calcul al coeficientului de atracție turistică, acesta având și unele elemente metodologice comune.

a) O primă metodă, este aceea a mediei aritmetice-simple, care are la bază analiza și luarea în calcul pentru „ S ” dat sau arealele din teritoriu „ S ”, pe de o parte, componentele de potențial turistic natural și uman (relief, climă, ape, fond de vânătoare, ape minerale, monumente istorice și de artă, etnografie și folclor etc.), a accesului, accesibilității și poziției geografice (în raport de căile de comunicații, centre turistice și urbane, fluxuri naționale și internaționale etc.) și pe de altă parte, a funcției turistice generate de aceste resurse (odihnă, tratament balnear, sporturi de iarnă, plajă, cură heliomarină, turism cultural, pescuit sportiv etc.). Nivelul calitativ al acestor componente poate fi apreciat pe diferite scale de la 1 la 3 sau de la 1 la 4 (1 fiind cel mai valoros calitativ), iar fiecareia dintre resurse sau funcții turistice i s-a acordat un coeficient de importanță (între 0,5 – 1), având în vedere că pentru activitatea de turism nu sunt echiimportante, cele mai valoroase obținând un coeficient mai mare.

Se poate obține rangul unic parțial pentru fiecare areal din „ S ” și care este media aritmetică a produselor dintre resursele turistice și coeficienții de importanță acordați fiecărei componente de potențial citată mai sus, după formula:

$$\bar{r}_i = \frac{\sum_{j=1}^n r_i K_j}{n}, \quad \text{în care}$$

\bar{r}_i = rangul unic parțial; i = numărul de ordine al arealului;

r_i = resursele turistice;

K_j = coeficienți de importanță

j = numărul de ordine al resurselor turistice analizate;

n = numărul componentelor de resurse considerate

Se obține astfel, ceea ce unii specialiști consideră că este valoarea turistică a peisajului (calitativă). După aceeași formulă și în același mod, se calculează și rangul unic parțial pentru funcționalitatea turistică (formele de turism practicate în arealele din „ S ” sau din „tilitatea turistică” a peisajului).

Coeficientul (indicele) de atracție turistică (K_v , I_a) se calculează, în acest caz, ca un rang unic general al arealelor din „S”, respectiv, media aritmetică a rangurilor parțiale ale fiecărui areal (rangul parțial pentru valoarea calitativă a resurselor turistice, poziția geografică și accesibilitatea și rangul parțial al funcției turistice), după formula:

$$r_i = \frac{\sum_{k=1}^2 r_{ik}}{2}$$

în care:

r = rangul unic general; $k = 1$, indicele cu care s-anotat potențialul turistic și poziția geografică; $k = 2$, indicele cu care s-a notat valoarea funcțională (unitatea turistică).

În baza acestor ranguri parțiale și generale se pot face și ierarhizări valorice și funcționale pentru areale și zone turistice.

b) O altă formulă abordează calculul *valorii turistice potențiale* a fiecărui peisaj, pornind de la determinarea următorilor indici ai peisajului:

- *valoarea structurală a peisajului* (V_{sp}), care reprezintă o acumulare a valorilor determinate pentru fiecare componentă naturală (relief, climă, hidrografie, vegetație, faună etc.) sau antropice (obiective cultural-istorice) în baza formulei:

$$V_{sp} = \frac{\sum_{i=1}^n F_i}{2}, \text{ în care:}$$

F = factor, componentă de peisaj ($F_1, F_2 - F_n$).

Intervalul valoric al acestui indice este cuprins între 0,00 – 1,00 și nu poate fi *decât subunitar sau cel mult unitar* (Se consideră, de asemenea o pondere diferită a componentelor naturale la constituirea peisajului (30% relieful, 20% clima, 10% hidrografie, 20% fauna și vegetația, 10% obiective naturale importante, 10% obiective culturale), iar în continuare punctajul rezultă din participarea fiecărei subcomponentă la peisaj.

- *utilitatea turistică a peisajului* (U_{tp}), care se calculează pornind de la cele două grupe mari de forme de turism, ce se practică vara (excursii, odihnă, alpinism, sporturi de vară, tratament etc.) și iarna (sporturi de iarnă, odihnă, tratament, excursii). În final utilitatea turistică a peisajului este o medie aritmetică a funcțiilor turistice în sezoanele de vară și iarnă.

Valoarea turistică potențială a peisajului (K_v) este media aritmetică a celor doi indici V_{sp} și U_{tp} .

- *Indicele de atractivitate turistică* (I_a , K_v) se calculează după unii specialiști, luând în seamă 3 categorii de elemente (factori) *oferta potențială* (resurse naturale și cultural-istorice, activitățile turistice practicabile); *oferta secundară* (acces și accesibilitate, baza materială, imaginea generală) și *resursele tehnice* (potențial și mijloace de acțiune, integrarea în programele de dezvoltare națională și internațională).

În funcție de motivațiile determinante ale cererii turistice, acestor grupe de factori le sunt acordate pentru aprecierea atractivității fiecărei zone (considerată loc) ponderi „p” ($0 \leq p \leq 1$) în cadrul potențialului. Aplicând tehnica arborilor de relevanță, aceste grupe de factori ai atractivității pot fi divizate, la rândul lor, în elemente componente ce constituie un nivel inferior al arborelui (eventual ultimul nivel).

Caracterizarea completă a factorilor atractivității are în vedere și nivelul calitativ al acestora, care poate fi apreciat pe diferite scale de valori (3, 5, 10 etc.). Se consideră acceptabilă

scala de 3 valori, ținând cont de posibilitatea evaluării cu mai multă obiectivitate a calității factorilor analizați.

Indicele de atractivitate caracteristic fiecărei zone se obține ca rezultat al influenței existente între ponderea fiecărui element component al atractivității și nivelul său calitativ, conform formulei:

$$(I_a)K_v = \sum_{i=1}^n q_i(C_k) \quad i = 1, 2, \dots, n = \text{număr de factori,}$$

unde:

$(I_a)K_v$ = indicele de atractivitate

$\sum_{i=1}^n q_i$ = ponderea fiecărui element component al atractivității

$\sum q_i = 100$; $0 \leq q_i \leq 100$

C_k = nivelul calitativ al elementului

$C_k = 1, 2, 3$.

În formulele în care apare coeficientul „N” redă norma de spațiu/volum utilizată de o persoană și aceasta variază în raport cu activitățile turistice sau de agrement ce se pot practica în zonă. Nefiind o metodă universală de calcul se pot lua în considerare următoarele:

– criteriul diverselor tipuri de activitate (normă de pescuit, agrement nautic, pentru practicarea sportului, drumeție etc.);

– criteriul structural, legat de particularitățile zonei (montane, litoral, deltă, câmpie, deal) sau a resurselor turistice (ape minerale) luându-se în calcul normele internaționale de consum;

– activități turistice cu caracter sedentar și activități mobile consumatoare de spațiu;

– criteriul serviciilor de bază și suplimentare.

În practica amenajării turistice se folosesc o serie de norme, pentru agrementul nautic, pescuit sportiv, plimbări de agrement, plajă etc. sau norme de consum în cazul substanțelor ionerale terapeutice, prezentate în cuprinsul lucrării.

În cazul zonelor complexe sub raportul configurației reliefului (munte și deal), dar îndeosebi în unitățile montane, calcularea coeficientului „N” este anevoios de realizat. Aici intervin unii indici morfometrici precum energia reliefului, cu diferențe de nivel de 50 – 1000 m, densitatea fragmentării pe orizontală cu indici de la 1,0 – 3,0 km/km² și înclinarea pantelor cu declivități variate, dar de regulă peste 30 – 35%, care se diferențiază de la un sector la altul, chiar pe arii restrânse, cu implicații directe în utilizarea turistică. De aceea, se propune, cel puțin, pentru drumeție, elaborarea unor norme, care să pornească de la „norma actuală pentru plimbări în păduri (locuri) neamenajate, de la 100 pers/ha”, care să fie corectată pentru relieful accidentat sau mai fragmentat cu indicii morfometrici, mai sus amintiți. În această situație coeficientul ar avea valori cuprinse între 30 și 80 pers/ha. în raport cu configurația morfologică a zonei.

Formulele prezentate mai sus se referă la zonele naturale neprotejate, dar în cazul parcurilor naționale și al rezervațiilor similare, trebuie aduse unele corective în ceea ce privește capacitatea de primire. În practica internațională se utilizează un coeficient de ponderație „K_e”, respectiv, un coeficient de utilizare ecologică, cu valori între 0,10 – 0,70% în raport cu particularitățile zonei respective. În acest caz, formula se completează, astfel:

$$C_p = \frac{S \times K \times K_e}{N}$$

Cunoscând capacitatea de primire a zonei, în număr de turiști, se poate calcula *Intensitatea utilizării spațiale* (Ins) care, de fapt, reprezintă volumul de zile turist ce se poate realiza într-o zonă dată. În determinarea acestuia unii specialiști¹ au introdus unele norme ale intensității de *utilizare a zonelor* cu vocație turistică. Aceste norme optime sunt în funcție de caracteristicile peisagistice ale cadrului natural și anume:

– pentru zonele intensiv dezvoltate sau care pot fi antrenate într-o dezvoltare intensivă: 500 zile turist/ha/an;

– pentru zonele extensiv dezvoltate, sau care nu pot fi dezvoltate decât astfel: 200 zile turist/ha/an;

– pentru zonele naturale (rezervații, parcuri naționale sau rezervații similare) 5 zile turist/ha/an.

Pe baza acestui indice, intensitatea utilizării spațiale, se pot calcula dimensiunile fluxurilor turistice și ale bazei tehnico-materiale.

3.4. Simulare și optimizare.

Amenajarea turistică, într-o concepție sistemică, are avantajul că leagă „cererea” de „ofertă”, făcând din prima determinanta celei de a doua și stabilind nivelul maxim al absorbției turistice, pragul maxim de dezvoltare a ofertei, peste care dacă se trece este afectată calitatea produsului turistic.

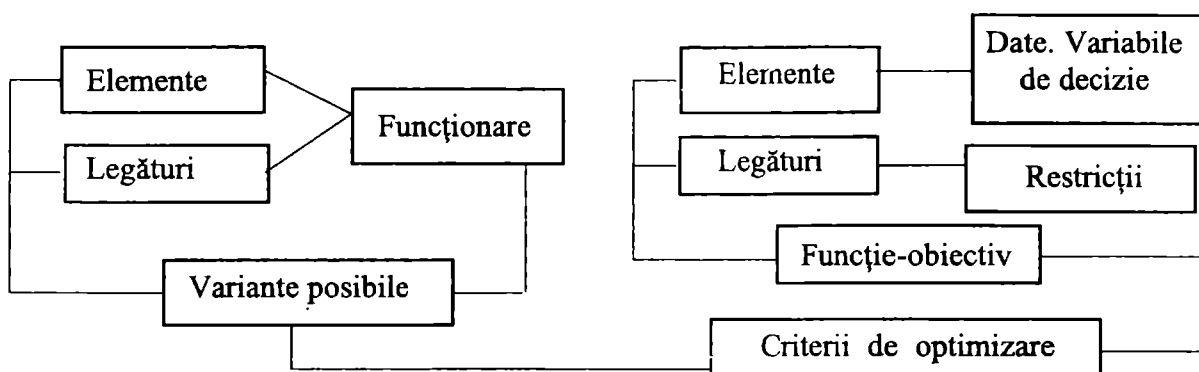
Multitudinea de obiective și complexitatea problemelor rezultate în urma amenajării turistice, dimensiunile efortului financiar, ca și condițiile concrete din teritoriu, impun o verificare a comportamentului parametrilor proiectați, cu atât mai mult cu cât modelul este perfectibil în timp și spațiu. Tehnicile de simulare și optimizare utilizabile sunt variate.

În esență, *simularea* reprezintă experimentarea, pe un calculator electronic, cu ajutorul unui model matematic, a funcționării unui spațiu turistic de amenajat. Pentru aceasta, în model sunt introduși parametri proiectați ai sistemului sau subsistemului proiectat. *Optimizarea* este forma următoare simulării, când intervine procesul de dirijare și de conducere, pe baza unei *funcții-obiectiv stabilindu-se și criteriul sau criteriile de optimizare*¹.

Schematic, legătura între ele cele două etape ale procesului simulare-optimizare, se poate observa în schema de mai jos (prelucrare după I. Berbecaru, M. Botez, 1977).

Model de simulare

Model de optimizare

¹ Robert V. Douglas, *Forest Recreation*, New York, 1975.

3.5. Elemente și etape decizionale.

Din cele prezentate se desprinde concluzia că amenajarea turistică a teritoriului reprezintă organizarea științifică a spațiului turistic, în scopul asigurării unor condiții tot mai bune de recreare și odihnă, paralel cu obținerea unei eficiențe economice și sociale ridicate. Pe linie de organizare și conducere, aceasta presupune mai multe etape, organic legate între ele, culminând cu decizia de trecere la acțiune, de implementare a soluțiilor, studiilor și proiectelor de amenajare.

În *etapa întâia*, analitică, se studiază cererea motivațională, resursele, prin prisma funcționalității lor în turism și a rentabilității în exploatare, conturându-se structurile organizatorice.

În *etapa a doua*, sintetică, viziunea sistemică permite stabilirea obiectivelor și problemelor de soluționat, rezolvarea lor ducând la desprinderea unor variante și scheme opționale. În general, acestea conturează programul de dezvoltare a zonei, iar simularea la calculator permite alegerea variantei optime; apoi se stabilește ordinea logică a priorităților și eșalonarea lor în timp, prin decizii intermediare.

În *ultima etapă*, analitico-sintetică, se stabilesc instrumentele operaționale (sistemul de indicatori, metodologia de calcul etc.), se dimensionează programul de investiții și nivelul indicatorilor de eficiență, trecându-se la conturarea precisă a liniilor de acțiune.

Corolarul celor trei etape este decizia de amenajare și dezvoltare turistică. De fapt, de acum începe faza avansată de conducere efectivă, care presupune respectarea unor cerințe și principii, între care:

- structura zonei să reprezinte un sistem multifuncțional, perfectibil în timp și spațiu, în funcție de acțiunea agenților endogeni și exogeni (cererea turistică internă și internațională etc.);
- integrarea armonioasă a dotărilor turistice în mediul natural și umanizat;
- asigurarea funcționalității optime la toate nivelurile;
- interdependență și integrare între structură și subsisteme;
- eficiență economică și socială ridicată.

Întregul proces decizional reprezintă un ansamblu de operații în urma cărora se formulează decizii, temeinic fundamentate, care urmează a fi aplicate în practică.

Momentul de pornire în luarea deciziei îl constituie atât modificările în mediul socio-economic în care funcționează întreprinderea (în cazul turismului, societăți comerciale cu capital de stat, privat sau mixt), cât și inițiativa întreprinderii.

Și în activitatea de turism, luarea deciziei este un proces activ, dirijat și organizat. Confruntarea variantelor prin prisma anumitor criterii și priorități asigură alegerea variantei optime.

De evidențiat rolul important, în toate fazele deciziei, ce revine sistemului informațional.

3.6. Elemente previzionale și decizii multicriteriale în amenajarea turistică.

În amenajarea turistică, precum și în sistematizare, în general, sunt absolut necesare studiile privind evoluția fenomenului în perspectivă, deoarece introducerea în modelele de decizie a parametrilor viitorului zonei permite verificarea și (eventual) reorientarea acestora pe parcursul procesului de modelare. Cercetările prospective, ori previzionale, cum mai sunt cunoscute în literatura de specialitate, sunt strâns legate de sistemele economico-sociale; de asemenea, instrumentarul metodologic este vast și variat, tehnicile structural-cantitative se

¹ I. Berbecaru, M. Botez, *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport-Turism, București, 1977.

asociază cu euristica, creativitatea, anchete sociologice, iar numeroasele instituții special orientate pe problematica viitorului (din țară și din lume) demonstrează cu prisosință utilitatea practică a studierii viitorului.

Dacă tehnicile tendențiale analitice, întemeiate pe analiza și extrapolarea seriilor dinamice, au aplicabilitate în domeniul circulației turistice sau al realizărilor economice, în modelarea turistică a unui teritoriu mai des utilizată este metoda morfologică, dar și demersul integrat, cunoscut și sub numele de „dinamica sistemelor”. Aceasta din urmă propune un mod posibil de corelare a problemelor previziunii cu simularea, care arată, de fapt, „cum se naște” viitorul din starea actuală a fenomenului și din deciziile actuale¹ (fig. 3.3.).

Un mod simplu de integrare a tehnicilor de previziune în modelul (sau modelele) de simulare a funcționării sistemului, constă în introducerea, nu a datelor prezente, ci a datelor viitoare prognozate (indiferent de metoda folosită pentru obținerea lor). În acest fel, se poate „testa” performanțele viitoare ale sistemului cercetat.

Numeroase sugestii și posibilități de aplicare în amenajarea turistică oferă metoda morfologică. Potrivit acestei metode, o problemă se descompune într-un număr de parametri – morfo -, ($p_1 \dots p_n$) suficient de reprezentativi pentru a caracteriza exact fenomenul. Se identifică apoi toate valorile, nivelurile ori stările pe care le poate lua respectivul parametru. Combinând valorile, nivelurile, stările diversilor parametri rezultă o mulțime de configurații posibile ce poartă numele de „spațiu morfologic” sau „cutie morfologică”. Din această „cutie” se pot alege variantele optime, pe diferite criterii: al noutății, al costului etc.

Pe baza acestor modele previzionale, strategia amenajării dispune de o fundamentare teoretică și metodologică riguroasă și eficientă.

Procesul de conducere previzională² a turismului, ca sistem, cuprinde, în cazul amenajării turistice, următoarele: a) construcția diferitelor variante de evoluție a sistemului turistic considerat (utilizând informații trecute, prezente și previzionale, prelucrate cu ajutorul unui instrumentar specific); b) evaluarea complexă și prospectivă a fiecărei variante, conform unor criterii socio-economice; c) alegerea variantelor optime și stabilirea obiectivelor sistemului; d) în funcție de obiectivele stabilite, și ținând seama de resursele existente, stabilirea strategiei sau strategiilor de amenajare turistică și planurilor de organizare și conducere a sistemului turistic care asigură îndeplinirea obiectivelor stabilite, strâns legate de obiectivele generale ale dezvoltării social-economice .

¹ M Renoux, *Les modèles de simulation appliqués au tourisme et aux loisirs de plein air et leur intégration dans un système décisionnel*. Rapport méthodologique, nr. 3, vol. 1, Quebec, 1973.

² I. Berbecaru, M. Botez, *op. cit.*

FAZELE DECIZIEI

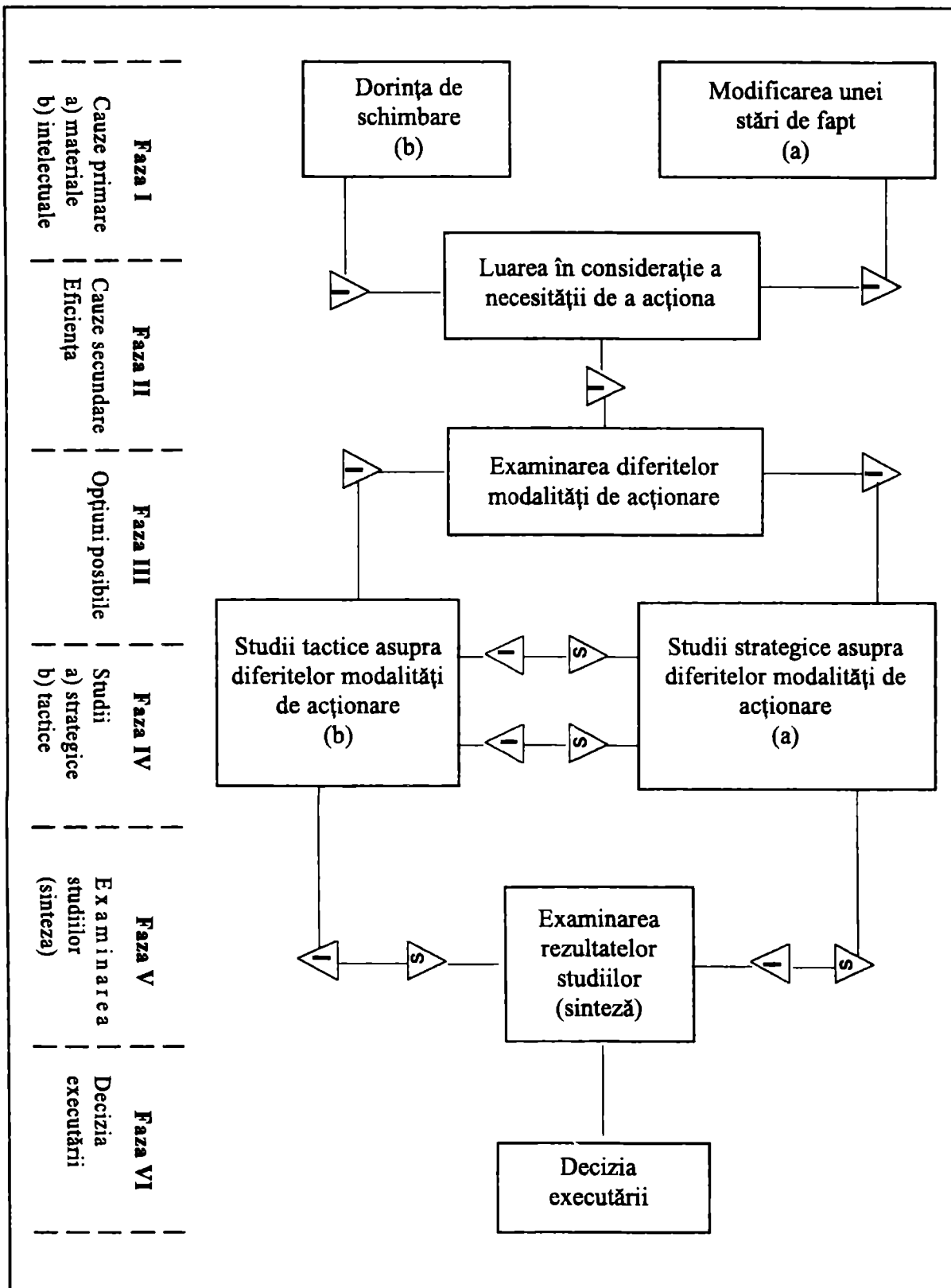

Fig. 3.3. Schema a fost realizată pe baza unor elemente din lucrarea lui F. Bouquerel, *Management –politique, strategie, tactique*, Dunod, Paris, 1969.

AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI MONTANE

4.1. *Concepții și strategii de amenajare și de dezvoltare a turismului montan*

La elaborarea unei strategii de amenajare și dezvoltare turistică trebuie să se țină seama, în primul rând, de realitățile teritoriale ale țării și zonelor ei și de determinările cantitative și calitative ale acestora¹.

Din literatura de specialitate se cunosc trei tipuri principale de localizare a stațiunilor montane:

- a) localizarea periferică, respectiv, la periferia orașelor, în apropiere de masivele montane cu condiții prielnice practicării sporturilor de iarnă;
- b) localizarea liniară, care urmează culoarele naturale de penetrație în munte, creându-se stațiuni cu axe rutiere;
- c) localizarea terminală, care se dezvoltă în zonele alpine.

• **Concepția franceză**² de amenajare turistică alpină se remarcă prin implantarea și dezvoltarea unei serii de stațiuni noi, create „ex nihilo” peste limita locuințelor permanente, în locuri alese pentru posibilitățile de practicare a sporturilor de iarnă, adică rareori sub 1800 m altitudine. Epoca stațiunilor noi a apărut înainte de al doilea război mondial: Alpes d’Huez (1934) a fost punctul de plecare. A urmat Courchevel (1949), ca model al celei de a doua generații.

A treia generație, aceea a stațiunilor integrate, începe cu La Plagne (1963). Odată cu crearea Comisiei interministeriale de amenajare turistică montană și cu adoptarea „planului zăpezii”, strategia amenajării muntelui a trecut sub îndrumarea statului.

Mult timp s-a reproșat acestei politici de amenajare a teritoriului că este o formă modernă de colonizare a spațiului montan cu elemente ale civilizației urbane.

Principalele trăsături ale acestei politici sunt următoarele:

- activitate brutal grefată pe un mediu uman nepregătit și dezvoltată ca un soi de monocultură speculativă;
- capitalul provine, în mare parte, de la marea finanță pariziană, deci, exterior regiunii;
- aparatul legislativ de constrângere adecvat permite societăților promotoare să achiziționeze ușor domeniul funciar indispensabil creării stațiunilor;
- instalațiile sunt destinate satisfacerii în principal a unei clientele de lux extraregionale sau internaționale (cea care este cea mai sensibilă la „modă”) și se opun tendinței de democratizare a turismului;
- populația indigenă, deseori deposedată de pământ, contra voinței ei, este mai puțin asociată beneficiilor acestei acțiuni, mai curând redusă la funcții subalterne și temporare (în cazul în care nu urmează calea exodului rural);
- existența unor forme multiple de agresiune declanșate contra naturii alpine, comise de către oameni ignoranți în problemele mediului montan, conduce deseori la catastrofe, cum sunt avalanșele.

¹ G. Fresco, *Raport asupra planificării și dezvoltării regionale a turismului*, Dubrovnik, 1970; I. Berbecaru, M. Botez, *Teoria și practica amenajării turismului*. Editura Sport-Turism, București, 1977.

² J. Herbin, *Le tourisme au Tyrol Autrichien ou la montagne aux montagnards*, Ed. des cahiers de l’Alpes, Grenoble, 1980.

Lipsa posibilității de funcționare a acestor stațiuni în dublu sezon, datorită altitudinii prea mari, pentru turismul de vară, rezultatele financiare, vin să confirme rentabilitatea aleatorie a acestor investiții și să arunce o umbră asupra „aurului alb” al noilor stațiuni.

Ulterior, refuzul de a susține proiectul de amenajare a altor stațiuni de acest fel, marchează o cotitură în politica de amenajare a Alpilor francezi, care dă prioritate dezvoltării stațiilor la altitudini montane medii.

• **Concepția austriacă** de amenajare turistică montană se bazează pe principii diferite de cele ale Franței.

Alături de considerentele economice, care nu pot fi neglijate, partea preocupărilor „umane” este mult mai importantă. Omul, locuitor al muntelui, este în centrul doctrinei de amenajare.

Astfel, nu o stațiune nouă, ci un turism esențial „sătesc” s-a dezvoltat, plecând de la nodurile vechi populate.

Iată câteva caracteristici ale acestei politici:

- turismul se integrează în armonie cu economia tradițională pe care statul o protejează;
- echipamentele se multiplică datorită inițiativelor publice sau private, dar rămân sub controlul colectivității locale;
- turismul face să beneficieze de veniturile sale (în particular, grație mijloacelor de cazare originale și diversificate) marea majoritate a populației locale;
- turismul are în vedere păstrarea nealterată a mediului natural și cultural.

Pentru Austria, noțiunea „sporturi de iarnă”, în afară de schi, mai cuprinde: toboganul, bobsleigh-ul, schibob-ul, patinajul (pe unul din cele 36 patinoare artificiale) și pe majoritatea lacurilor austriece înghețate, jocuri de iarnă tipice ș.a.

Hotelăria austriacă și-a îmbunătățit considerabil, în ultimii ani, condițiile și calitatea serviciilor, în așa fel încât să se compare în acest sens cu vecina sa, Elveția. Ținând pasul cu creșterea cererii, capacitatea hotelieră a țării a crescut considerabil, în prezent țara oferind 1 milion de paturi în sezonul de iarnă și 1,3 milioane vara. Ocuparea medie, în orice mijloc de cazare, se apreciază în diferitele medii oficiale, ca fiind pe țară între 20 și 30%. Aceasta nu a împiedicat, însă, pe investitorii austrieci, ca pentru anii 1994 și 1995 să realizeze o creștere a capacităților cu 2–4000 paturi la hotelurile de 4 stele.

• **În Cehia și Slovacia**, care dispun de condiții de relief și climatice asemănătoare țării noastre, a fost elaborat un proiect de clasificare a bazelor montane de schi:

- I – baze de schi de importanță internațională;
- II – baze de schi de importanță națională;
- III – baze de schi de importanță zonală și locală.

Capacitatea de cazare a acestor baze (stațiuni) este corelată cu suprafața domeniului schiabil și cu numărul vizitatorilor în tranzit. Limita inferioară a numărului de paturi pentru o stațiune de categoria I este de 2000 paturi, cel optim de 6000, iar cel maxim de 10000 paturi. Raportul optim între numărul turiștilor cazați în stațiune (bază) și cei care vin în tranzit, în 24 de ore, este de 70 la 30.

În bazele montane schiabile, gradul încărcării suprafeței variază între 7–10 persoane pe un hectar. Suprafețele, exclusiv de schi, pe 1 schior sunt cuprinse între 250–2000 mp.

Viteza schiorilor exercită o anumită influență asupra suprafețelor schiabile necesare. Schiorii foarte buni au nevoie de suprafețe de 4 ori mai mari decât începătorii. În mod normal, se poate prevedea 200–250 mp/schior, din care decurge că pe 1 ha revin 40 de schiori. Este necesar a se ține seama că 30–40% din schiori la un moment dat nu schiază, ei se odihnesc,

servesc masa, sau urcă pe cărări sau cu mijloace mecanice de urcat. Pentru calcularea traseelor coborâtului rapid este necesar a se lua în considerare pentru 1000 de schiori o lățime a traseului de 100 de metri.

Pentru schiul de fond, pe o urmă se prevăd 2–10 schiori/1 ha (la o distanță de 50–10 m între ei). Pentru calcularea orară a capacității mijloacelor de transport are valabilitate relația factorilor pat-bază, față de numărul călătorilor pe oră ale mijloacelor de transport, care trebuie să fie 1 : 2,5 sau 1 : 1,75 (inclusiv turiștii în tranzit).

Exemplu: – numărul vizitatorilor: 4000 persoane, din care cazați în bază 2800 și tranzit 1200;

– numărul de paturi: 2800;

– capacitatea teoretică a mijloacelor de transport pe cablu: $2800 = 2,5 \times 7000$ persoane/h; sau, $4000 \times 1,75 = 7000$ persoane/h.

La bazele de categoria I și II se recomandă să se construiască cel puțin un mijloc de urcare, care să îndeplinească și funcția de transport spre cote înalte, în cursul lunilor când stratul de zăpadă este insuficient pentru schi, în timp ce la mari înălțimi există zăpadă suficientă. Aceasta permite prelungirea sezonului alb, exercitând o influență pozitivă și asupra indicatorilor economici ai bazei. În afară de aceasta, în sezonul de vară mijloacele de urcare vor servi tuturor turiștilor.

Acoperirea artificială cu zăpadă, cu ajutorul (mașinilor) tunurilor de zăpadă, devine obligatorie pentru bazele de schi, extinzându-se durata sezonului de schi și, deci, practicarea schiului și când zăpada naturală este insuficientă. Această „zăpadă compactă” (prelucrată de tunurile de zăpadă) este diferită de cea naturală și are 2 avantaje:

– cantitatea zăpezii compacte poate fi de 2 ori mai mică decât cea naturală;

– zăpada compactă este mai stabilă și are o durată de utilizare mai mare.

Acoperirea cu zăpadă artificială a pârtiilor, se folosește mai ales pentru suprafețele startului și punctelor de plecare ale schiorilor, pentru acoperirea locurilor uzate, pe traseele montane de schi etc.

Introducerea tunurilor de zăpadă se face treptat, mai ales la bazele de categoria I¹.

Principala măsură de prevenire a traumelor schiorilor este buna reglare și asigurarea dotărilor de siguranță. Tinzând să reducă traumatismele în cultura fizică, sportul de iarnă, odihnă, în munți, în timpul schiatului – și să îndepărteze cauzele traumatismelor – se organizează, la bazele de schi, cu sprijinul financiar al asociațiilor de asigurare – de stat „TEST–SERVICII”, care deocamdată asigură, fără plată, reglarea dotărilor de siguranță. La bazele mai mari se organizează service-uri de schi pentru repararea inventarului sportiv; la cele mai mici, service-uri cu autoservire.

Alături de traseele montane de schi, în bazele montane se construiesc, de asemenea, și alte obiective pentru sport și odihnă, cum ar fi: traseele pentru săniuțe, complexe de sănătate pentru schi, trasee naturale pentru săniuș și patinoare naturale. Printre obiectivele mai complexe se întâlnesc saunele, bazinele acoperite de înot din hoteluri, sau bazine comune, solariile, sălile de sport, clădirile pentru exerciții fizice de forță, Keghelhanuri etc.

La construirea obiectivelor de cazare se dă prioritate celor destinate turismului neorganizat (hoteluri, adăposturi alpine, bungalouri etc.). În decursul ultimilor ani, de o popularitate deosebită, în lume, se bucură hotelurile cu camere – de tip apartament, care sunt potrivite sejururilor pentru familii. Aceste apartamente (cu 25–90 mp suprafață) constau, de regulă, din: un living, câteva camere de dormit, bucătărie cu inventarul necesar, baie și balcon.

¹ Producerea de tunuri de zăpadă se realizează la întreprinderea „SLOVSPORT” – JILINA.

În cadrul obiectivului pot fi cumpărate produse alimentare pentru pregătirea proprie de mâncăruri sau pentru alimentarea în restaurantul hotelului. O parte componentă a hotelului o constituie diferitele obiective pentru sport și odihnă (bazine de înot, solarii, sală mică de sport, sală pentru tenis de masă, patinoar, teren de joacă pentru copii, închirierea de material sportiv), ca și obiective social-culturale (cinematografe, săli de jocuri, ring de dans, sală de lectură).

Numărul paturilor variază între 260–600. Acolo unde capacitatea orară a mijloacelor de transport pe cablu depășește 1500 persoane/h, se construiește, pornind de la considerente economice și anume, folosirea pe deplin a capacității de transport în decursul întregului sezon de iarnă și nu numai la sfârșitul săptămânii. În unitățile de alimentație publică, alături de restaurantele din hoteluri, în prim plan apar cantinele cu autoservire, așezate adesea în zona stațiilor de urcare, cu o capacitate relativ mare. Mai sus, instalațiile intermediare și stațiile de vârf ale traseelor pe cablu, se construiesc unități de alimentație publică simple, cu un sortiment relativ mic de preparate culinare și băuturi. În cadrul stațiilor se amenajează bistrouri, cafenele, baruri de zi, bufete, restaurante cu preparate specifice (populare, naționale etc.). În stațiile mai mici se construiesc ceainării și bufete.

În unitățile comerțului cu amănuntul, o atenție deosebită se acordă sortimentului de mărfuri, care are legătură directă cu cererea turiștilor (alimentare, inventar sportiv, articole chimice specifice, amintiri).

Între servicii, în principal se situează camere pentru păstrarea inventarului sportiv și bagajului, atelierele pentru repararea materialului sportiv și serviciile de informații. La bazele mai mari, pe distanțe de până la 25 km, se prevede poștă, punct medical, farmacie, birou de călătorie, stație de benzină, service-auto și altele.

Între obiectivele social-culturale, alături de obiectivele hotelului, în bazele mari, se prevede construirea de săli polivalente ce pot fi folosite pentru programe social-culturale, discoteci, proiectarea de filme, jocuri etc.

• **Norvegia** s-a lansat pe piața europeană a sporturilor de iarnă prin dezvoltarea și amenajarea câtorva stațiuni, dar dotate la nivelul exigențelor marilor concursuri internaționale. Una din stațiile pentru schi alpin este Vos, pe pantele căreia (cu diferite grade de înălțime și înclinație) pot schia, atât schiori cu experiență, cât și începători. În Norvegia nivelul de instruire și de învățare în arta schiului este foarte ridicat. La dispoziția turiștilor există un întreg sistem de linii de comunicație care leagă diferitele pârtii, școli de schi pentru începători, ca și unități și locuri de distracție.

Heilo este cea mai mare stațiune de schi, care dispune de două telecabine și 8 schilifturi. Caracteristic pentru stațiune este faptul că, toate construcțiile – hotelurile, școala de schi, policlinica, lifturile, patinoarele ș.a. – sunt așezate compact și atingerea acestora aproape că nu consumă timpul turiștilor.

Lilehamer este una din cele mai vechi stațiuni ale Norvegiei. Interesant este că ea reprezintă un amestec între nou și vechi și este vizitată tot anul. A găzduit Olimpiada albă, în 1995.

• **În Suedia**, concepția generală de dezvoltare a sporturilor de iarnă urmărește diversificarea agrementului și oferirea de facilități și vacanțe combinate. Iare, una din cele mai cunoscute stațiuni, la nord de Stockholm, adevărată stațiune alpină, dispune de o gamă bogată de unități de distracție și mijloace de transport pe cablu, cu o capacitate de 17 mii schiori pe zi.

Hemaon și Ternabi sunt două stațiuni, în nordul Laponiei, unde de mare succes se bucură „heli-schi-sport”-ul; schiorii se urcă cu elicopterul la 1700 m, după care coboară cu călăuze locale pe pante neumblate, cu zăpadă imaculată.

Selen, o altă stațiune renumită, se pare că va deveni unul din principalele centre de schi alpin ale Suediei. Dispune de 57 de mijloace mecanice de transport pe cablu, cu o capacitate de 60 de mii schiori pe oră.

Eliberarea de legitimații, contra unei sume minime, începută cu 2–3 ani în urmă, se bucură de o tot mai mare popularitate. Legitimația dă dreptul la: vizionarea diferitelor atracții, fără plată, cu barca sau autobuzul; o excursie gratuită cu barca; suveniruri fără plată; accesul gratuit la 50 din atracțiile Capitalei (muzee, grădina botanică ș.a.). Din 1984, legitimația „Stockholm” este oferită în patru variante, cu prețul de 50 de coroane suedeze. Legitimația „Malmo” propune chiar o varietate și mai mare de atracții, de diferite feluri, și costă 30 de coroane pe 3 zile.

- În **Bulgaria** primează concepția potrivit căreia au fost fortificate trei stațiuni de valoare europeană – Boroveț, Pamporovo și Vitoșa – lansate puternic în turismul internațional. Echiparea acestora s-a făcut la nivelul stațiunilor similare din Alpi, în mare parte în colaborare cu firme austriece de profil. Pentru creșterea notorietății stațiunilor bulgare de sporturi de iarnă, acestea s-au oferit să găzduiască etape și concursuri de schi din Cupa Europei și Cupa Mondială, ca și Universiada albă.

- Asemănătoare este și **concepția iugoslavă**, pentru care OCDE a elaborat un program de valorificare a potențialului turistic montan. Multe din stațiunile iugoslave au fost create cu ocazia Olimpiadei albe. În această țară, însă, s-a urmărit dezvoltarea stațiunilor de sporturi de iarnă în toate masivele montane care au potențial în acest sens.

4.2. Din experiența internațională în amenajarea și echiparea muntelui

Din analiza experienței internaționale (țări europene), în domeniul valorificării potențialului turistic montan și dezvoltării sporturilor de iarnă, s-au desprins câteva aspecte:

- Țările europene (Franța, Elveția, Austria, Italia, Cehia, Slovacia, Iugoslavia, Bulgaria etc.) depun eforturi deosebite pentru dezvoltarea stațiunilor montane¹, pornind în *amenajarea turistică a muntelui, de la o concepție proprie, menită să pună în valoare resursele naturale, tradiția, în scopul atragerii clientelei de pe piața internațională a sporturilor de iarnă și creșterii rentabilității.*

- *Preocuparea de bază a organizatorilor de turism din țările amintite este de a asigura o activitate non-stop, în toate anotimpurile, în stațiunile montane, prin:*

- prelungirea sezonului de schi pe pantele unde zăpada se menține 6–8 luni pe an;
- folosirea tunurilor de fabricare a zăpezii artificiale;
- dotarea stațiunilor cu pârții din material plastic;
- extinderea schiului pe iarbă;
- inițierea unor acțiuni – cursuri de alpinism, speoturism etc. – care să atragă turiștii în orice lună a anului;

- practicarea pe scară largă a pescuitului la păstrăv și a vânătorii sportive;
- asigurarea unei oferte de vară sau chiar de extrasezon foarte variate, înlesnită de prezența, în apropierea stațiunilor, a satelor de munte, a lacurilor sau parcurilor naționale, fapt ce a permis extinderea vacanțelor la fermă sau a agroturismului.

- În fiecare țară alpină europeană au fost create sute de stațiuni de capacități diferite (500 stațiuni în Austria, 260 în Italia, 230 în Elveția etc.); ele au luat naștere prin amenajare,

¹ Franța, de exemplu, a inițiat chiar un „Program național al zăpezii”, ce prevedea amenajarea în munți, la mare altitudine, a peste 20 de stațiuni de interes internațional.

pentru sporturi de iarnă, a unor vechi stațiuni climatice sau balneoclimatice, prin dotarea unor sate de munte cu echipament adecvat acestei forme de turism, ori ca stațiuni moderne, nou construite.

- *Cele mai solicitate stațiuni sunt cele cu profil complex* (tratament balnear, cură de aer, turism de munte-vară, sporturi de iarnă etc.), care oferă turistului posibilitatea integrării în viața localității și corespunde tendinței de socializare a sporturilor de iarnă, prin modicitatea tarifelor de cazare și prin asigurarea de condiții optime tuturor genurilor de schiori, de la începători la campioni europeni sau mondiali.

- *Cazarea turiștilor se face în cele mai variate forme*, de la hoteluri de lux la hanuri, case de vacanță sau campinguri cu instalații de încălzire.

- *Rețeaua unităților de alimentație publică este foarte diversificată, de mare popularitate bucurându-se restaurantele cu specific*, dar mai ales cele care oferă gastronomie locală.

- *Au fost depuse eforturi deosebite pentru a asigura turiștilor posibilitatea de a servi masa chiar în zonele domeniului schiabil*; în acest sens, multe cabane de pe crestele montane au bufete sau restaurante în care schiorii pot servi masa în sistemul „à la carte”, fără să mai fie nevoiți să coboare în stațiune. De asemenea, de-a lungul traseelor pârtiilor de schi de fond sunt amenajate restaurante.

- *Fiecare stațiune dispune de numeroase pârtii de schi* (însușind 50–100 și chiar peste 100 km lungime) de diverse categorii și grade de dificultate. De starea acestora și buna lor întreținere se ocupă specialiști cu înaltă calificare, dispunând de cele mai moderne mijloace tehnice. Alături de pârtiile de coborâre sau slalom (schi alpin), *importantă deosebită se acordă pârtiilor de schi fond sau de plimbare*, cu mare priză la turiști. În ultimii ani, în special pe piața americană, a fost lansat un nou program – „*ski-mountaineering*” (un fel de combinație între schiul alpin și de fond) – ce se desfășoară în afara pârtiilor marcate, gen de schi care oferă schiorului (echipat cu bocanci din blană sintetică și schiuri cu legături speciale) posibilitatea să urce orice culme muntoasă.

- Foarte căutate sunt *sejururile de sporturi de iarnă combinate* cu cursuri de limbi străine, grădinițe și școli de schi, patinaj pe patinoare naturale sau artificiale, schi de noapte etc.

- *Facilitarea accesului la pârtii și domenii schiabile este o preocupare constantă* în toate stațiunile, utilizându-se diverse mijloace de transport: auto, avion, helicotper, instalații mecanice de urcat etc. Amenajarea de tipul „*skis aux pieds*” (toate dotările în imediata apropiere a pistelor) se extinde tot mai mult. ➤

- Nici o stațiune nu este concepută și amenajată decât după construirea instalațiilor mecanice de urcat. *În stațiunile din Alpi sunt foarte multe instalații mecanice de urcat*, de cele mai diverse tipuri, legate între ele, ceea ce face ca turiștii să nu aștepte la utilizarea instalațiilor nici măcar la sfârșitul săptămânii când, de regulă, se înregistrează un aflus mai mare de vizitatori. De altfel, se apreciază că, după nemulțumirea produsă de tarifele ridicate, *pe locul doi, ca sursă de insatisfacție a schiorilor, este așteptarea la instalațiile de urcat*.

Tendința generală este, mai ales în Alpi, de a uni instalațiile mecanice de urcat din toate țările alpine (acțiune aproape în întregime realizată), în scopul asigurării accesului turiștilor la variate domenii schiabile și dotări de agrement. Spre o astfel de conexiune se depun eforturi și în Tatra (Cehia, Slovacia) și în Alpii Dolomitici (Iugoslavia).

- Numărul mereu crescând al amatorilor de schi a dus la *crearea, în fiecare stațiune, a școlilor de schi* pentru toate categoriile de vârstă. În scopul prelungirii sezonului se organizează cursuri de schi în presezon (noiembrie-decembrie), ca perioadă de pregătire pentru viitoarele minivacanțe de schi. *Instructorii de schi* (monitorii) sunt recrutați, de regulă, *dintre toate celebritățile schiului național, european sau mondial*.

• În privința *agrementului*, se apreciază că *gama oferită trebuie să fie atât de bogată și de diversificată încât să satisfacă și exigențele celor ce nu vin să practice schiul* (circa 18% din totalul turiștilor); în acest sens, o atenție deosebită se acordă întreținerii în bune condiții a potecilor pentru drumeții. Între dotările de agrement ce nu lipsesc din stațiunile alpine amintim: piscină acoperită și în aer liber (cu apă caldă), bar cu pian, bar elvețian, bar american, variate terenuri de sport, săli de sport, saună, bowling, patinoare naturale și artificiale, discoteci pentru tineret și pentru vârstnici, centre de echitație, cursuri de inițiere în diverse meserii sau arte etc.

Fiecare stațiune oferă un *bogat și atractiv program de manifestări cultural-artistice* (spectacole, concursuri, festivaluri etc. de teatru, diverse genuri muzicale, cinema, operă, operetă ș.a.) și *sportive* (campionate naționale, europene sau etape din Cupa Mondială la schi, de bob și săniuțe, de hochei ș.a.).

○ Majoritatea stațiunilor au *posturi de radio proprii* care transmit buletinul zăpezii, starea vremii, știri diverse și multă muzică.

Rețeaua comercială este bogată și diversificată, de la magazine alimentare, de artizanat, de artă, de antichități, bijuterii etc. la cele de echipament sportiv.

Foarte răspândit, și utilizat de circa 3/4 dintre turiștii sosiți în stațiunile alpine, este „*skipass*”-ul (*pașaportul de schi*), care oferă posibilitatea practicării schiului pe o perioadă delimitată (o zi, o săptămână etc.) contra unei sume fixe. Tariful include: cazare, transport, utilizarea instalațiilor de urcat, lecții de schi etc., beneficiind și de unele facilități, care diferă de la stațiune la stațiune.

Tarifele în cadrul aranjamentelor paușale pentru sporturi de iarnă (mai ales în stațiunile italiene) sunt *diferențiate pe sezoane*: sezon de vârf (de exemplu, prima jumătate a lunii februarie și a doua jumătate a lunii martie), sezon inferior (22 ianuarie-1 februarie și 31 martie-15 aprilie), presezon și postsezon, stabilite în cadrul fiecărei stațiuni, în funcție de condițiile meteorologice de schiat, de afluența de vizitatori.

Atenție deosebită se acordă și turismului montan de vară, prin: amenajarea de pârtii artificiale, practicarea schiului pe iarbă, marcarea unor poteci și trasee pentru drumeție montană, *amenajarea unor peșteri și grote pentru vizitare* (800 numai în Cehia și Slovacia), numeroase posibilități de practicare a celor mai variate sporturi nautice, a alpinismului, a vânătorii¹ și pescuitului sportiv etc. Turismul în parcurile naționale este bine dezvoltat (în Iugoslavia, Cehia și Slovacia etc.); vizitarea acestora se face organizat, în circuite obligatorii pe alei special amenajate.

• 4.3. Realizări în România

În țara noastră, condițiile naturale deosebite, alături de alți factori, au determinat dezvoltarea a *trei stațiuni – Poiana Brașov, Sinaia și Predeal* – care concentrează (pe un areal de circa 150 km²), 63% din capacitățile de cazare existente în stațiunile de munte românești, 70% din totalul pârtiilor amenajate și a instalațiilor mecanice de urcat și 40% din circulația turistică din zona montană, respectiv, 52% din sosirile de turiști străini. Pentru practicarea sporturilor de iarnă, aceste stațiuni dispun de o ofertă satisfăcătoare cerințelor turismului internațional. Deficiențele semnalate în stațiunile menționate se referă la: a) diversificarea redusă a unităților de cazare și de alimentație publică; b) insuficiența dotărilor de agrement (culturale, sportive etc.); c) calitatea și pregătirea personalului și a serviciilor prestate; d) prezența

¹ Între țările din est, Iugoslavia se situează pe primul loc în ce privește turismul de vânătoare, agenția Putnik editând un catalog special pentru prezentarea ofertei de vânătoare.

unui valoros domeniu schiabil, însă necompetitiv – ca lungime, lățime și varietate a pârtiilor – cu cel al altor stațiuni europene; e) insuficiența instalațiilor mecanice de urcat, ca lungime, capacitate orară, diversificare etc.; f) întreținerea defectuoasă a pârtiilor de schi și slaba lor iluminare.

Turism montan pentru practicarea sporturilor de iarnă se realizează și în numeroase *alte stațiuni* din țara noastră unde, în decursul timpului, a fost amenajată o bază materială adecvată, dar de mai mică amploare, comparativ cu cele trei stațiuni amintite. Între aceste stațiuni, mai importante sunt: *Păltiniș, Semenic, Borșa, Durău, Stâna de Vale, Lacu Roșu, Bușteni, Bâlea* ș.a. Dotările din aceste stațiuni le recomandă pentru turismul intern, cu perspective – în perioada 1996–2000 – de a fi lansate în turismul internațional prin amenajarea valorosului lor potențial natural.

Prognoze elaborate de specialiști ai O.M.T. prevăd o creștere continuă a numărului participanților la turismul de iarnă, în perioada 1995–2000, de la 2,8 la 3,2 mil. în Elveția, 2,3–2,7 în Austria, 5,5–11,7 în Germania, 0,8–1,8 în Belgia, 4,2–10,2 în Franța, 1,1–2,5 în Olanda, 3,0–7,6 în Italia, 0,9–3,3 în Spania, 0,6–4,7 în Marea Britanie etc.

Amenajarea turistică a zonei montane a început, practic, în secolul trecut. Fără excepție, toate grupările, asociațiile și societățile turistice care au funcționat până în anul 1936 – anul înființării Oficiului Național de Turism – au avut contribuții remarcabile la echiparea turistică a Carpaților românești. De activitatea acestor societăți se leagă propagarea și dezvoltarea turismului de munte, primele acțiuni concrete de creare a obiectivelor de bază materială (case de adăpost, cabane, refugii, apoi drumuri, șosele, marcaje), a posturilor de prim-ajutor. De cea mai mare atenție s-au bucurat masivele muntoase Bucegi, Piatra Craiului, Ciucaș, Postăvarul, Făgăraș, Ceahlău, Parâng și Cindrel, de acesta din urmă fiind legată apariția primei stațiuni de munte din România, Păltiniș. O.N.T. a avut remarcabile contribuții la promovarea turismului de munte; sub coordonarea sa s-au dezvoltat stațiunile Sinaia, Bușteni, Predeal, Păltiniș, s-au construit noi cabane, hoteluri, vile și căi de acces.

În anii de după război, și mai ales în ultimele decenii, alături de stațiunile existente, care dobândiseră deja tradiție în perioada interbelică, se impun altele noi, cum sunt Poiana Brașov, Borșa, Semenic, Stâna de Vale, Durău ș.a. Eforturile se concentrează în direcția dezvoltării intensive a turismului de munte, în scopul creșterii competitivității pe piața internațională. Prioritar s-au dezvoltat dotările pentru practicarea sporturilor de iarnă, în special în arealul Valea Prahovei–Brașov, stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal fiind intens echipate cu pârtii pentru schi alpin și schi fond, pârtii de bob, săniuș, patinoare, mijloace de transport pe cablu ș.a.

În funcție de tradițiile existente și ținând seama de dezvoltarea turismului, în general, a celui montan, în special, de potențialul turistic al Carpaților românești, de realizările noastre de până acum în domeniul turismului montan și pentru practicarea sporturilor de iarnă, de utilizarea resurselor materiale și umane în profil teritorial, se pot desprinde principalele obiective ale strategiei dezvoltării turismului montan în România, după cum urmează:

- valorificarea superioară, științifică, a potențialului turistic al întregului lanț carpatic;
- dezvoltarea stațiunilor existente și crearea altora noi, echiparea lor cu dotări de bază materială de cazare, alimentație publică și agrement în scopul desfășurării activității turistice în tot cursul anului;

- extinderea colaborării și cooperării cu firme specializate din țările vecine și din țările alpine pentru realizarea în comun a unor dotări de bază materială și atragerea de noi segmente ale cererii turistice; includerea României în circuite turistice mondiale;

- diversificarea ofertei de programe turistice în scopul creșterii încasărilor; atenuarea sezonality activității de turism;

– creșterea volumului încasărilor, în special la încasările valutare, sporirea eficienței economice a turismului montan.

În scopul valorificării superioare a potențialului turistic montan de care dispune țara noastră, cercetările de specialitate au evidențiat următoarele direcții de acțiune:

- având în vedere experiența internațională în domeniul amenajării muntelui și dezvoltării sporturilor de iarnă (în special în țări europene, ca de exemplu: Iugoslavia, Bulgaria, Cehia și Slovacia, Franța, Austria etc.), se impune amenajarea și dotarea stațiilor Poiana Brașov, Sinaia și Predeal cu unități de cazare, alimentație publică, agrement, mijloace de transport pe cablu și pârtii de schi la nivelul exigențelor turismului internațional competitiv și lansarea lor în circuitul stațiilor organizatoare de concursuri de schi cu participare internațională;

- amenajarea, dotarea și lansarea unor noi stațiuni competitive în turismul montan internațional (Durău, Păltiniș, Semenic, Stâna de Vale, Bălea, Capra, Lacu Roșu ș.a.);

- diversificarea unităților de cazare și alimentație publică din stațiunile montane, apropierea unităților de desfacere de pârtiile de schi;

- diversificarea agrementului, de iarnă și vară, în scopul transformării stațiilor montane în stațiuni bivalente, cu program non-stop și reducerea, în acest fel, a curbei sezonității;

- optimizarea activității cabanelor turistice și transformarea lor în nuclee ale unui turism montan intensiv și de calitate.

4.4. Particularitățile domeniului schiabil și ale pârtiilor

Turismul legat de practicarea sporturilor de iarnă necesită implicarea unui complex de factori pornind de la condițiile naturale existente în specificul montan și prelucrarea acestora în produs prin dotări, amenajări și servicii.

Condițiile naturale au importanța cea mai mare, asigurând calitatea de integrare a amplasamentului în cadrul montan și oferind condițiile prielnice pentru practicarea sporturilor de iarnă, în special a schiului, motivația principală a clienței turistice.

Componentele factorilor naturali sunt: altitudinea, peisagistica, relieful, orientarea față de punctele cardinale, vegetația, poziția în cadrul geografic și evident condițiile de climă, cu accent deosebit pe căderile de zăpadă, grosimea și durata stratului de zăpadă.

Produsul turistic se obține prin prelucrarea condițiilor naturale prin efort de dotare, amenajare și servicii, urmărindu-se cu strictețe protecția mediului ambiant.

Componentele principale ale produsului turistic sunt:

- domeniul schiabil și dotările aferente;
- serviciile de cazare și alimentație;
- serviciile suplimentare;
- protecția mediului.

Domeniul schiabil și dotările aferente – constituie principala preocupare în realizarea produsului turistic și presupune:

- amenajarea pârtiilor de schi, săniuş, bob etc.;
- dotarea cu mijloace de transport cu cablu;
- organizarea școlilor de schi.

În condițiile Carpaților românești, domeniul schiabil are o răspândire relativ restrânsă raportată la suprafața convențională totală de circa 70.000 kmp, dar importantă ca potențial turistic în perspectiva unei valorificări adecvate. În Carpații Orientali și Meridionali se consideră

optime pentru practicarea sporturilor de iarnă altitudini cuprinse între 1500–1800 m, în Munții Apuseni altitudini cuprinse între 1000–1600 m, iar în Munții Banatului, 1300–1400 m, datorită poziției lor în calea maselor de aer umed care generează căderi mai abundente de zăpadă.

Domeniul schiabil amenajat este restrâns și se desfășoară în principal în masivele montane Postăvaru, Bucegi, Gârbova (având echiparea tehnică cea mai complexă și deținând circa 80% din capacitatea de cazare și circa 90% din totalul mijloacelor de transport cu cablu și pârtii amenajate). Restul domeniului schiabil amenajat se află în masivele Semenice, Cindrel, Țarcu – Muntele Mic, Parâng, Rodnei, Gutâi, Ceahlău, Gilău – Muntele Mare și Bihor, reprezentând o mică parte din potențialul real al acestor masive muntoase.

În concluzie, cea mai mare parte a domeniului schiabil din România este neutilizată, atât în masivele amintite, cât și în restul de 48 de masive montane din Carpați.

Experiența internațională în dezvoltarea ofertei de turism de iarnă a condus la definirea unor principii menite să fundamenteze științific și eficient conceptul de stațiune de sporturi de iarnă modernă. Principalele criterii de bază, aplicabile și în cazul României, sunt următoarele:

a) stabilirea amplasamentului unei stațiuni de sporturi de iarnă se face în funcție de condițiile naturale favorabile, favorabilitate reieșită în urma unor cercetări științifice și observații de durată, precum și a unor operațiuni de cartare;

b) amplasamentul optim se consideră la altitudinea de 1000–1200 m;

c) asigurarea accesibilității stațiunii prin construirea sau amenajarea unor căi de comunicații moderne și eficiente;

d) crearea de condiții optime pentru practicarea schiului, prin amenajarea cu prioritate a domeniului schiabil și a dotărilor specifice;

e) capacitatea de cazare a unei stațiuni se stabilește în funcție de capacitatea pârtiilor amenajate; pe baza calculului, s-a stabilit, la scară europeană, că fiecărui loc de cazare trebuie să-i corespundă un minim de 6,0 m pârtie de schi; în cazul unor stațiuni care primesc și fluxuri la sfârșit de săptămână, această valoare ajunge la 8,0–8,5 m pârtie/loc cazare;

f) concentrarea dotărilor pentru cazare din stațiuni în apropierea pârtiilor de schi și a instalațiilor de transport cu cablu, în vederea limitării deplasărilor inutile;

g) conjugarea activității turistice de bază (sporturi de iarnă) cu alte activități menite să sporească interesul și atracția pentru stațiuni, să le completeze și să le diversifice profilul;

h) pentru fiecare pârtie din stațiune trebuie aleasă cea mai potrivită instalație de transport pe cablu, atât din punctul de vedere al eficienței în exploatare, cât și din cel al investiției și al rentabilității acesteia;

i) pârtiile de schi pentru amatori trebuie separate de cele de performanță, complexitatea pârtiilor fiind în acord cu categoriile de schiori (65% din suprafața domeniului schiabil destinat turiștilor este recomandabil să se înscrie între declivități cuprinse între 15% și 30%). O stațiune modernă va avea pârtii pentru toate categoriile de schiori: începători, grădinițe și școli de schi, pârtii ușoare, medii și dificile pentru schiori medii și performeri. Trambulinele și stadioanele de schi intră, de asemenea, în dotarea unei stațiuni;

j) orientarea spre nord a pârtiilor de schi este obligatorie până la altitudinea de 1600–1800 m; golul alpin este, adesea, neprimitor din cauza viscolului și a ceții și, ca urmare, domeniul schiabil trebuie asigurat în etajul pădurilor, între 800–1800 m.

4.5. Dimensiuni ale domeniului schiabil

4.5.1. *Lungimea pârtiilor de schi omologate (L)* este deosebit de importantă în stabilirea statutului unei stațiuni de sporturi de iarnă de nivel național și internațional. Se exprimă în metri liniari și reprezintă un indicator de corelație cu mărimea stațiunii, fiind unul din factorii determinanți de echipare turistică.

4.5.2. *Lățimea pârtiilor (l)*. Lățimea convențională a unei pârtii de schi se consideră a fi de 30 m. În cazul acestei lățimi, se recomandă un indice de lungime de 6,0 m/loc de cazare. Pentru lățimi de pârtie diferite de lățimea convențională de 30 m, se ia în calcul coeficientul de corecție (K_c) ce variază în limitele următoarelor valori:

Lățimea pârtiei (l) – m –	15	20	30	40	50	60	100	150	200	250	350
Coeficientul de corecție (K_c)	0,50	0,67	1,00	1,33	1,67	2,00	3,53	5,00	6,67	8,33	10,00

4.5.3. *Diferența de nivel (DH/m)* reprezintă lungimea pantei pe care o parcurge un schior de la plecare până la sosire și se calculează prin diferența dintre cota maximă (de plecare) și cota minimă (de sosire). Este un indicator important în calculul debitului pârtiei de schi prin însumarea coborârilor efectuate de schior.

4.5.4. *Panta pârtiei*, exprimată în procente la 100/1000 m, redă dificultatea acesteia în practicarea schiului și se ia în considerare în calculul capacității de primire și a debitului pârtiei.

Din combinarea acestor parametri, ca și a altora, rezultă o serie de *indicatori primari* ai domeniului schiabil, ai pârtiilor de schi.

4.5.5. *Capacitatea optimă a pârtiilor de schi* exprimă, în esență, densitatea schiorilor pe o pârtie, la un moment dat.

Există mai multe variante de calcul pentru acest indicator, dintre care am reținut trei:

$$a) C_o = \frac{Q \times K^c}{\frac{Z}{DH}}, \text{ în care:}$$

C_o = capacitatea optimă a pârtiei

Q = debitul orar mediu în funcție de viteza schiorului (v în km/h) și distanța minimă de siguranță (L min în m) dintre doi schiori

Z = diferența de nivel medie pe care o coboară într-o zi un schior în funcție de tehnica și performanțele sale

K^c = coeficientul de corecție a debitului mediu în funcție de lățimea pârtiei

DH = diferența de nivel a pârtiei care se ia în calcul

$$b) C_o = \frac{S}{s} = \frac{1 \times h}{s \times \sin \alpha}, \text{ în care:}$$

S = suprafața schiabilă (mp)

s = suprafața destinată unui schior pe zi

α = panta pârtiei

Dar iată câteva valori ale lui „ s ” și, respectiv, „ $\sin \alpha$ ”¹:

categoria schiorilor	s(mp)	sin α
– consacrați	1000	0,30
– buni	600	0,25
– avansați	400	0,20
– începători	300	0,15

¹ Best van Alleman (USA), *Dimensiunea și determinarea capacității de încărcare a zonelor de schi*, în rev. „International Ski Review”, nr. 6/1978, Wien.

c) Capacitatea părții în raport cu debitul instalației de transport cu cablu:

$$C_o = \frac{Q \cdot K \cdot T \cdot DH}{Z}, \text{ din care:}$$

Q = capacitatea orară a telefericului (persoane/oră)

K = coeficientul de încărcare al instalației

T = timpul în ore de funcționare a instalației

DH = diferența de nivel a părții

Z = diferența de nivel parcursă de un schior

4.5.6. Debitul părții de schi

În funcție de panta părții, debitul acesteia este:

panta părții	Debitul părții (pers./oră/m lățime parte)
- sub 45 %	9-12
- peste 45 %	5-8

4.5.7. *Indicatorul de simultaneitate* exprimă numărul de schiori ce se pot găsi simultan în zona schiabilă și se deduce din formula:

$$C_{ps} = N_t + N_p + N_a + N_r^1, \text{ unde:}$$

C_{ps} = capacitatea zonei schiabile (număr schiori)

N_t = număr schiori aflați în teleferic

N_p = număr schiori aflați pe parte

N_a = număr schiori ce așteaptă la rând la teleferice

N_r = număr schiori aflați în afara părților, în repaos.

4.5.8. *Numărul de cicluri efectuate de un schior într-o oră, rezultă din relația:*

$$N_c = \frac{60}{t_c}, \text{ în care:}$$

N_c = numărul de cicluri și

t_c = t_t + t_p + t_a, unde

t_c = timpul necesar efectuării unui ciclu (în minute)

t_t = timpul mediu necesar urcării cu teleferic (în minute)

t_p = timpul de coborâre pe parte (în minute)

t_a = timpul de așteptare la teleferic (în minute; t_a mediu, se consideră astfel:

- 5-10 min. la instalațiile ușoare (teleschi, babyschi);

- 15-20 min. la instalațiile puternice (telecabina, telegondolă).

Timpul mediu necesar urcării cu teleferic se calculează după formula:

$$t_t = \frac{LT}{60V_T}, \text{ unde } LT = \text{lungimea telefericului (m)}$$

$$V_T = \text{viteza telefericului (m/sec).}$$

¹ Salzman A., *Beweltigung des Schimassenbetriebes an Schieostenschul und Sportstättenbau*, I.S.R., nr. 3/1971; Maurhofer E., *An outile of ski area development Methode*, I.S.R., nr. 5/1978.

Timpul de coborâre pe pârtie se calculează după următoarea formulă:

$$t_p = \frac{L_p}{60V_p}, \text{ unde } L_p = \text{lungimea pârtiei (m)}$$

$V_p =$ viteza schiorului pe pârtie (m/sec.)

Vitezele curențe ale diverselor tipuri de teleferice sunt următoarele:

- Babyteleschi = 0,8 m/sec
- Teleschi fix = 2,5 m/sec
- Telescaun fix = 1,8-2,0 m/sec
- Telescaun debreiabil = 3,5 m/sec
- Telebenă = 1,5 m/sec
- Telegondolă = 3,5 m/sec
- Telecabină = 7,5 m/sec.

Vitezele medii pe pârtie ale diferitelor categorii de schiori sunt următoarele¹:

- începători = 0,7-0,9 m/sec
- medii = 1,1-1,75 m/sec
- avansați = 2,2 m/sec.

Pentru stabilirea vitezei medii atinse de un „schior mediu” pe pârtie se utilizează următorul tabel², cuprinzând categoriile de schiori aflați simultan pe diverse tipuri de pârtii în funcție de pantă:

Panta pârtiei	Schiori începători	Schiori medii	Schiori avansați	Total (%)
18-25	28	57	15	100
26-32	22	60	18	100
33-40	18	57	25	100
4150	13	52	35	100

Pentru determinarea vitezei medii simultane pe pârtie se face suma produselor între ponderea fiecărui tip de schior cu viteza corespunzătoare:

$$V_{ms} = \sum_{i=1}^3 \dots, \text{ unde:}$$

V_{ms} = viteza medie simultană

S_i = ponderea fiecărui grup de schiori

V_i = viteza corespunzătoare grupei de schiori „i”.

4.5.9. *Capacitatea instalațiilor de transport cu cablu*, se poate determina după formula:

$$C_t = \frac{g \cdot l}{a}, \text{ unde:}$$

C_t = capacitatea orară a telefericului (pers./oră)

g = debitul orar pe metri lățime pârtie

l = lățimea pârtiei (m)

a = randamentul telefericului (a mediu = 0,9)

¹ Best van Allman, *How to measure rectify ski Area crowding*, ISR, nr. 6/1976, Wien.

² Maurhofer E., *An outile of ski area development Method*, ISR, nr. 5/1978, Wien.

4.5.10. Debitul instalațiilor de pe pârtie

$$Q = \frac{Cz \times Z}{K \times T \times DH}$$

Q = capacitatea orară a telefericului (pers./oră)

Cz = număr de schiori pe zi

Z = diferența de nivel parcursă de un schior pe zi

K = coeficientul de încărcare al instalației

T = timpul în ore de funcționare

DH = diferența de nivel a pârtiei

Pentru stabilirea diferenței de nivel parcursă de un schior pe zi (m), se folosește următorul tabel:

Gradul de pregătire a schiorului	Viteza schiorului			Z (m/zi)
	Curent	medie pentru calcule	Curent	medie pentru calcule
- consacrați	4000-6000	5000	4000-4500	4000
- buni	2000-3000	2500	1500-2500	2000
- avansați	1000-1500	1250	800-1200	1000
- începători	600-900		250-500	500

4.6. Indicatori sintetici și de corelație

Din seria de indicatori primari se pot calcula câțiva *indicatori sintetici și de corelație*, care definesc calitățile unei stațiuni montane pentru sporturi de iarnă.

4.6.1. *Capacitatea caracteristică a mijloacelor de transport cu cablu*, oferă o imagine reală a potențialului instalațiilor în funcție de condițiile concrete ale zonei în care sunt amplasate și reprezintă produsul dintre capacitatea orară (Q) și diferența de nivel (DH) a tuturor instalațiilor;

$$C_c = Q \times DH$$

4.6.2. *Indicatorul privind accesul la instalațiile de transport cu cablu*:

$$A = \frac{L}{NP}, \text{ unde:}$$

L = lungimea instalațiilor de transport cu cablu

Np = numărul locurilor din rețeaua unităților de cazare.

Operațional, pe plan mondial, A = 2,80-3,20.

4.6.3. *Gradul de satisfacere a cererii turistice (Cs)*, se calculează după formula:

$$Cs = \frac{Q}{N_p}, \text{ unde:}$$

Q = capacitatea instalațiilor de transport cu cablu

Np = numărul locurilor de cazare.

Operațional, pe plan mondial, Cs = 1,25.

4.6.4. *Lungimea instalațiilor mecanice de urcat (LT)*, ilustrează gradul de mobilitate a turiștilor în cadrul domeniului schiabil; este direct proporțional cu numărul de turiști care beneficiază de facilitățile acestora.

4.6.5. *Capacitatea orară a instalațiilor mecanice de urcat (CH)*, indică numărul maxim de persoane ce pot fi transportate pe pârtie.

4.6.6. *Potențialul stațiunii din punctul de vedere al gradului de dotare cu instalații de transport cu cablu (Ps)*, se calculează astfel:

$$P_s = \frac{Q \times DH}{NP} \quad \text{sau} \quad P_s = \frac{C_c}{NP}, \text{ în care:}$$

C_c = capacitatea caracteristică a mijloacelor de transport cu cablu

N_p = numărul de locuri din unitățile de cazare.

Operațional, pe plan mondial $P_s = 500 - 1500$.

4.6.7. *Capacitatea de cazare necesară domeniului schiabil (N_p)*, într-o stațiune de iarnă se calculează astfel:

$$N_p = \frac{NS}{K_o \times K_s}, \text{ în care:}$$

N_p = capacitatea de cazare a stațiunii

N_s = numărul de turiști

K_o = coeficientul de influență a week-end-ului (pentru zilele lucrătoare $K_o = 1$)

K_s = ponderea schiorilor în total turiști (valori relative).

În general, proporția schiorilor din numărul total de turiști dintr-o stațiune de iarnă variază, pe plan internațional, între 60-80%.

De asemenea, conform practicilor internaționale, se consideră că o stațiune montană oferă condiții bune pentru amenajări când indicele de capacitate al zonei schiabile este de 0,50-0,90 pers./loc cazare în sejur și 1,1,80 în week-end.

4.7. *Perspectivile turismului montan în România*

Concepția de dezvoltare a turismului montan în România presupune elaborarea unui *Program național de valorificare superioară a muntelui*, eșalonat până în anul 2000, la realizarea căruia să participe toți factorii responsabili: silvicultura, agricultura, industria, gospodăria apelor, protecția mediului etc. și, desigur, turismul.

Obiectivele principale ale strategiei produsului turistic românesc – „turism montan”, sunt următoarele: a) valorificarea superioară, științifică, a potențialului turistic al întregului lanț carpatin; b) dezvoltarea stațiunilor existente, crearea altora noi și echiparea corespunzătoare a acestora; c) atragerea unui număr sporit de turiști străini pentru practicarea sporturilor de iarnă în România; d) recucerirea pozițiilor pe unele piețe europene (Germania, Austria, Italia, Franța, Marea Britanie, țările nordice) ale sporturilor de iarnă; e) extinderea colaborării și cooperării cu țările vecine și cu țări alpine pentru realizarea în comun a unor dotări de bază materială și atragerea de noi segmente ale cererii turistice; f) fortificarea ofertei de programe turistice în scopul creșterii încasărilor pe zi/turist; g) creșterea volumului încasărilor și a rentabilității stațiunilor.

Pe ansamblul activității de turism montan din țara noastră, *problema accesului în stațiuni*, incumbă următoarele aspecte: îmbunătățirea accesului în stațiunile intrate deja în circuitul turistic internațional; realizarea unor lucrări de modernizare a arterelor rutiere de acces; completarea rețelei actuale cu noi căi de acces.

Din analiza gradului de ocupare a unităților de cazare în stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal, a rezultat că, cu excepția vârfurilor de sezon (februarie-martie și iulie-august), actuala capacitate satisface cererea internă și internațională. Dar, având în vedere prognoza circulației turistice și tendințele manifestate pe piața internațională a sporturilor de iarnă se

**Sinteza caracteristicilor domeniilor schiabile și indicatori de intensitate
– norme internaționale –**

Nr. Calificativ crt. stațiune	Nr. de locuri	Nr. instalații de transport cu cablu	Lungimea instalațiilor de transport cu cablu	Capacitatea orară a instal. (pers./oră)	Metri pârtie/loc cazare	Lungimea instal. de transport pe loc	Capacitatea orară a instal. de transp., pe loc cazare (pers./oră/loc)
1. Foarte bine;	peste 30000	20-30	peste 13000	10500	8-8,5	cazare 3,5	3
2. Bine;	20-30000	15-19	10000-12900	6600-10500	6-7,9	3,1-3,4	2-3
3. Acceptabil;	10-20000	10-14	5100-10000	2100-6500	5,5-9	2,6-3,0	1-2
4. Slab	5000-10000	2-9	sub 5000	2000	2-4,9	2,5	1

Sursa: Institutul Proiect Brașov

impun următoarele: construirea, în stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal, a câte unui hotel Olimpic, destinat servirii unor concursuri internaționale, de schi, în contextul *integrării stațiunilor în circuitul Cupei Europei sau Cupei Mondiale la schi*; *amenajarea sau construirea unor unități de cazare de capacitate medie și mică (40-60 locuri)*, în concordanță cu preferințele clientelei externe.

În domeniul alimentației publice s-a desprins necesitatea *diversificării unităților la spațiile de plecare și sosire ale telecabinelor*, precum și instalării unor puncte volante care să desfacă produse de patiserie-cofetărie și băuturi calde pe pârtii.

Propunerile de realizare a *noi instalații de transport pe cablu*, au urmărit fortificarea stațiunilor Poiana Brașov, Sinaia, Predeal și apoi valorificarea potențialului altor stațiuni. în următoarea ordine de prioritate: Stâna de Vale, Semenic, Păltiniș, Vatra Dornei, Parâng, Durău.

Odată cu stabilirea necesarului de instalații de transport pe cablu, se impune și delimitarea domeniului schiabil; în perspectivă, această acțiune se poate realiza, cu participarea tuturor factorilor responsabili, prin *inventarierea și cartarea întregului domeniu schiabil din Carpații românești*.

În scopul creșterii încasării medii pe zi/turist, este necesară completarea actualelor dotări de agrement cu: pârtii de schi-bob, de bob, săniuțe, de schi fond, școli de schi și centre de închiriere-reparare a materialului sportiv ș.a.

Prin potențialul turistic natural și poziția geografică, un număr de *42 de cabane pot fi integrate în circuitul turistic internațional* al sporturilor de iarnă.

Fiecare stațiune de sporturi de iarnă este necesar să dispună de un *pachet de programe turistice, bine organizate*.

CAPITOLUL V

AMENAJAREA TURISTICĂ A STAȚIUNILOR BALNEOCLIMATICE

5.1. Stațiunile balneoclimatice românești – surse de sănătate

Turismul balneoclimatic și medicina balneară capătă pe zi ce trece noi valențe, paralel cu dezvoltarea și modernizarea structurilor de primire pentru cazare, alimentație publică, tratament și agrement din stațiuni.

România dispune de un fond bogat și variat de factori naturali terapeutici: apa minerală, apa și nămolul unor lacuri, emanațiile de gaze etc., factori răspândiți cu generozitate pe aproape întreaga suprafață a țării în diferite zone climatice.

Varietatea mare a acestor factori se datorește așezării geografice și structurii geologice complexe a scoarței pământului țării noastre. Prezența lor a permis ca aceștia să fie folosiți pentru tratament încă de pe vremea dacilor și romanilor, precum și în continuare, de-a lungul anilor, îndeosebi după anii 1880-1900, dezvoltându-se treptat stațiunile de cură.

După cel de -al doilea război mondial, însă, baza materială a stațiunilor de tratament a cunoscut o dezvoltare și modernizare fără precedent, când s-au construit unități de tip hotelier sau sanatorial cu aproape 30.000 locuri de confort superior.

Principalele stațiuni care dispun în prezent de condiții moderne de cazare, masă și tratament sunt: Băile Felix, Băile Herculane, Călimănești-Căciulata, Eforie Nord, Sovata, Sângeorz Băi, Vatra Dornei, Covasna, Băile Tușnad, Mangalia, Geoagiu Băi și altele, stațiuni care atrag an de an un număr crescut de curanți români și străini.

Dezvoltarea stațiunilor balneare a apărut în condițiile solicitărilor crescânde de cură cu factori terapeutici naturali și a îmbogățirii și înnoirii conținutului medicinei moderne, care își găsește astăzi o fundamentare științifică pentru multe dintre metodele tradiționale folosite în mod empiric în trecut.

Oamenii din societatea modernă, supuși unui ritm de viață mai alert decât generațiile precedente, sunt solicitați în activități tot mai complexe, în condițiile industrializării și urbanizării.

Este binecunoscut faptul că, atât pe plan mondial cât și în țara noastră, se întregesc o creștere a duratei de viață, ceea ce presupune și o solicitare crescândă a organismului, în special în mediul urban, conducând la apariția unor noi aspecte ale morbidității populației, prin creșterea ponderii bolilor cu caracter de uzură (afecțiuni reumatismale degenerative, posttraumatice, cardiovasculare, metabolice, ale aparatului respirator). Alături de acestea, au crescut ca importanță, în tabloul morbidității, bolile de nutriție, afecțiunile determinate de tulburările psihovegetative generale, de solicitarea ritmurilor biologice, precum și afecțiunile și stările determinate de reducerea capacității de efort, datorită reducerii volumului de mișcare.

În societatea contemporană, oamenii și-au modificat substanțial modul de viață, atât în ce privește condițiile de muncă, prin reducerea eforturilor fizice datorită mecanizării și automatizării proceselor de producție, prin desfășurarea activității în cele mai multe întreprinderi și instituții într-un mediu confortabil, cât și din punct de vedere al condițiilor de locuit, cu microclimat menținut în limitele restrânse ale confortului termic în tot timpul anului; de asemenea, omul modern și-a redus efortul fizic și în privința deplasării, utilizând tot mai mult mijloacele de transport, mai ales în condițiile evoluției tot mai rapide spre urbanizare.

Toate aceste aspecte stau în atenția medicinei timpurilor noastre, pentru a găsi remedii de prevenire și combatere a consecințelor rezultate din fenomenele sus-amintite.

În asemenea condiții, vacanțele de sănătate și respectiv curele balneoclimatice devin parte integrantă a sistemului de ocrotire a sănătății, un instrument prin care se pot realiza obiective multiple și complexe. Factorii terapeutici naturali sunt considerați în prezent, pe de o parte, remedii cu valoare deosebită, în unele stațiuni fiind indispensabili, de neînlocuit în realizarea unor efecte profilactice, terapeutice și de recuperare, iar pe de altă parte, o alternativă a terapiei cu mijloace farmacologice medicamentoase. Interesul pentru remediile naturale este în creștere și datorită costului extrem de ridicat al metodelor farmaco-terapiei, eficacității limitate a multora dintre produsele industriei farmaceutice, toxicității și efectelor secundare ale altora, puse în evidență și subliniate tot mai clar de studii controlate și inițiate de Organizația Mondială a Sănătății. Un argument în acest sens este preocuparea din ultimii ani a O.M.S. pentru utilizarea și valorificarea factorilor naturali terapeutici.

Țara noastră dispune în prezent de peste 160 stațiuni și localități cu factori naturali curativi. În multe stațiuni s-au construit unități moderne de tipul hotelurilor de cură și complexelor sanatoriale în care serviciile de cazare, masă, diagnostic și tratament sunt oferite în cadrul aceleiași clădiri (de exemplu, la Băile Felix, Băile Herculane, Sovata, Băile Tușnad, Covasna, Călimănești-Căciulata, Amara, Sângeorz Băi, Eforie Nord, Mangalia, Slănic Moldova, Vatra Dornei, Băile Govora etc.).

În modernele baze de tratament construite în stațiuni s-au creat condiții optime de utilizare complexă a factorilor naturali de cură, pe baza rezultatelor obținute în cadrul cercetării științifice medicale. În paralel cu factorii naturali de cură, stațiunile balneoclimatice dispun însă și de o largă gamă de proceduri terapeutice care folosesc factorii fizici. Bazele de tratament complexe cuprind compartimente de kinetoterapie, electroterapie, hidroterapie, mecanoterapie, pneumoterapie și altele, dotate cu aparatură și instalații moderne.

Asocierea individualizată a medicației adecvate și alimentației dietetice, precum și asigurarea unui regim sanatorial corespunzător profilului terapeutic al fiecărei afecțiuni, dau posibilitatea efectuării unui tratament complex și ridică stațiunile balneoclimatice la nivelul unor centre curativ-profilactice de o deosebită importanță pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației din țara noastră.

În prezent, atât pe plan mondial, cât și în România, în politica de ocrotire a sănătății populației se pune un accent tot mai mare pe medicina omului sănătos, pentru menținerea stării fizice și psihice, ca una din condițiile de bază ale nivelului de civilizație. Acest lucru reliefează și mai mult importanța medicinei preventive, pentru preîntâmpinarea apariției bolilor cronice de uzură.

Cercetări efectuate în ultimele decenii au dovedit că frecvența anumitor boli, în special cardiovasculare, este mai mare la persoanele cu o activitate redusă de efort, decât la altele care practică unele exerciții fizice (alergare, înot, drumeție montană, schi, mersul pe bicicletă, urcarea scărilor pe jos etc.). Având în vedere că rolul stațiunilor balneoclimatice se impune tot mai mult în educarea unor categorii largi de populație, în sensul deprinderii măsurilor profilactice primare, Ministerul Sănătății, prin Institutul de Medicină Fizică, Balneoclimatologie și Recuperare Medicală, împreună cu Ministerul Turismului au luat măsuri de introducere la început în șase stațiuni (Băile Felix, Băile Herculane, Eforie Nord, Mangalia, Sovata și Călimănești-Căciulata) a unor programe de „cură profilactică activă” care se desfășoară sub supravegherea unor cadre de specialitate (medici, profesori de gimnastică etc.). Acestea pot fi urmate de persoane sănătoase clinic sau aparent sănătoase, care prin modul lor de activitate sau de viață sunt expuse unor riscuri de a se îmbolnăvi.

Bineînțeles că un rol important revine curelor balneare și în profilaxia recidivelor (profilaxie secundară), ca și în domeniul terapeutic și cel de recuperare.

În unele stațiuni balneoclimatice, pe lângă procedurile balneoclimatice sau în asociație cu acestea, s-au introdus tratamente și cu medicamente originale românești: Gerovital, Boicil, Pell-Amar etc. De asemenea, se aplică, rezultatele fiind notabile, și alte tratamente ca: acupunctură (Băile Herculane, Eforie Nord), apiterapie (Băile Herculane, Eforie Nord), cosmetică medicală (Băile Felix, Băile Herculane, Eforie Nord), în vederea diversificării prestațiilor medicale; de asemenea, „punerea în formă”, prin tehnica Reiki (Covasna).

Paralel cu stațiunile pentru cură balneară s-au dezvoltat și modernizat și cele destinate odihnei și vacanțelor. Aceste „oaze de sănătate” se află dispuse începând de la litoral, până la masivii muntoși. Capacitățile din aceste stațiuni oferă condiții ca un număr cât mai mare de oameni ai muncii să poată beneficia de avantajele curei climatice. Numai litoralul oferă posibilități de cazare în aproximativ 120.000 locuri, din care 80.000 în hoteluri moderne și în case de odihnă. Au apărut stațiuni noi pe harta țării, dotate cu o bază materială modernă (Voineasa, Durău, Semenici etc.).

Alături de stațiunile balneare cu posibilități pentru tratarea bolilor aparatului cardiovascular care au câștigat o anumită poziție pe piața externă, cea mai mare extindere a capacităților de cură și tratament s-a realizat în stațiunile ce dispun de factori naturali pentru tratarea bolilor aparatului locomotor, pe primele locuri situându-se Băile Felix, Băile Herculane și Eforie Nord.

În stațiunile menționate, ca proceduri de bază, în funcție de specific, se asigură băi termale în căzi sau în bazine, împachetări sau aplicații cu nămol, băi cu apă gazoasă sau sulfuroasă, cure interne cu ape medicinale ș.a. De asemenea, au fost create condiții pentru efectuarea mai multor tipuri de proceduri asociate: electroterapie, termoterapie, somnoterapie, hidrofizioterapie, kinetoterapie, inhalații, aerosoli etc.

În stațiunile românești cu statut internațional s-au înregistrat și se înregistrează preocupări susținute pentru modernizarea bazei materiale de cazare, alimentație publică, a bazei de tratament, dar și pentru diversificarea mijloacelor de agrement, care sunt încă insuficiente.

Așa de exemplu, un sondaj privind preferințele turiștilor din stațiunea Sovata pentru diverse forme de agrement, a reliefat că 22,1% dintre turiștii români chestionați preferă practicarea unor sporturi în aer liber, 19,6% doresc organizarea de drumeții și excursii în împrejurimi, popicăria atrage 16,8% dintre turiști, iar jocurile mecanice și plimbările cu minicarul sunt preferate de câte 12,5% din subiecții chestionați. De asemenea, manifestările cultural-artistice (spectacole de teatru, muzică populară, ușoară și tânără, conferințe pe teme medicale și diverse, recenzii de cărți, seri distractive, seri de dans, expoziții) constituie o altă latură a preferințelor și sugestiilor turiștilor din stațiune, care fac necesară construirea unor noi dotări social-culturale. Numai posibilitatea vizionării unor spectacole întrunește 23,3% dintre opiniile turiștilor chestionați.

Turiștii străini sosiți în Sovata preferă plimbările de agrement (39,1%), excursiile în împrejurimi și în țară (21,7%), serile distractive în restaurante (19,6%), practicarea sporturilor (15%). Ar mai dori să funcționeze în Sovata un club și o discotecă, săli de jocuri distractive, să se organizeze spectacole folclorice de bună calitate, de teatru și concerte etc.

Pentru satisfacerea acestor cerințe a fost elaborat un plan de măsuri canalizat pe următoarele direcții principale: organizarea divertismentului și agrementului în unitățile de cazare și de alimentație publică; amenajarea în stațiune a unor baze sportive și de agrement cu multiple funcționalități; construirea unor dotări social-culturale, diversificarea gamei de excursii, programe și servicii suplimentare. Aceste direcții au în vedere mai buna valorificare a cadrului natural, a unor resurse economice sau tradiții cultural-artistice din împrejurimile stațiunii sau din județ (stâne, păstrăvării, podgorii și centre pomicole, centre de ceramică și artizanat, manifestări cultural-artistice sau sportive) ș.a.

Amenajarea turistică a stațiunilor balneoclimatice a constituit, în fapt, acțiunea de valorificare a bogatului și variatului potențial de factori naturali terapeutici: apa minerală, apa și nămolul unor lacuri, gaze etc. Prezența lor a permis ca aceștia să fie folosiți pentru tratament încă de pe vremea dacilor și romanilor, de-a lungul întregii istorii a țării noastre, dezvoltându-se treptat stațiunile de cură, îndeosebi după anii 1880-1890. În anii de după război, baza materială a stațiunilor a fost modernizată, extinzându-se și diversificându-se într-un ritm vertiginos, mai ales în ultimele decenii. Țara noastră dispune azi de peste 160 de stațiuni și localități cu factori naturali de cură. În multe dintre ele s-au construit unități moderne de tipul hotelurilor de cură și complexelor sanatoriale, în care serviciile de cazare, masă și tratament sunt oferite „sub același acoperiș” (Băile Felix, Băile Herculane, Sovata, Băile Tușnad, Covasna, Căciulata, Călimănești, Amara, Sângeorz-Băi, Mangalia, Slănic-Moldova, Vatra Dornei, Eforie Nord ș.a.).

Pentru buna organizare și amenajare a stațiunilor s-au avut și se au în vedere următoarele:

a) sistematizarea și definirea zonelor funcționale (perimetrul balnear), care coroborează datele privind exploatarea optimă a factorilor naturali de cură, amplasamentele cele mai favorabile, măsuri de materializare a perimetrelor de protecție sanitară; b) dimensionarea construcțiilor balneare și de altă natură cu volumul, capacitatea și calitățile factorilor naturali de cură; c) amenajarea unor spații libere și utilizarea lor în scopuri terapeutice; d) utilizarea judicioasă și economică a factorilor naturali de cură, prin gospodărirea, înmagazinarea și transportul rațional, cu evitarea alterărilor și a pierderilor nejustificate; e) utilizarea unor utilaje balneare complexe și de înaltă tehnicitate etc.

În perspectivă, se impune o atentă examinare și cercetare a decalajelor și neconcordanțelor, produse în timp, între potențialul substanțelor minerale balneare și spațiile construite (ex. Băile Felix, Vatra Dornei ș.a.). De asemenea, implementarea progresului tehnic în activitatea balneară este de mare actualitate, eforturi deosebite fiind necesare pentru modernizarea instalațiilor și aparaturii medicale din bazele de tratament. Dată fiind amploarea turismului balnear în țara noastră, este necesară implicarea mai largă a industriei românești în rezolvarea acestei probleme, complexe, de interes național; legat de baza materială, se impune o structurare științifică a acesteia, într-o concepție unitară, premisă a desfășurării unei activități turistice de calitate și cu eficiență sporită.

5.2. *Experiența internațională*

În toate țările deținătoare de stațiuni balneoclimatice au fost elaborate, sub diverse forme, clasificări ale acestora, ca o condiție a omologării lor atât pe plan național, cât și pe plan internațional. Scopul stabilirii unor condiții minime de recunoaștere a unei stațiuni și, pe baza acestora, de întocmire a clasificării pe clase de calitate a stațiunilor este de a proteja pe cei care beneficiază de cura balneoclimatică, de erorile pe care le poate genera publicitatea, de a evita concurența neloială între stațiuni și de a menține prestigiul balneologiei și termalismului românesc în lume.

Utilizarea medicală a resurselor balneare și climatice este în continuă creștere, numărul curelor balneoclimatice urcând la cca 30 milioane pe an în țările europene. Aspectele balneare privesc chiar țările care nu dispun de resurse, căci există la ora actuală un mecanism bine pus la punct de efectuare a curelor în stațiuni recunoscute pe plan internațional. De altfel, este clar făcută distincția între efectuarea curelor balneoclimatice și turismul propriu-zis, care pe plan internațional se referă mai mult la obiective de interes cultural, istoric, sportiv și de agrement.

De aceea la nivelul organismelor internaționale (OMS, FITEC) au fost stabilite anumite condiții minime de efectuare a curei balneoclimatice plecând de la unele aspecte fundamentale ca: evaluarea internațională a posibilităților de utilizare medicală a resurselor balneoclimatice, evaluarea unor particularități de efectuare a curei pentru anumite stațiuni, definirea unui minim de instalații necesare stațiunilor.

Este de dorit ca legislațiile țărilor deținătoare de factori naturali terapeutici să aibă ca punct de plecare cerințele emise de organizații mondiale, pentru ca deplasarea curanților să fie liberă. În acest sens, Federația Internațională de Turism și Balneoclimatologie (FITEC) a editat, în 1978, „Condițiile minime de recunoaștere a stațiunilor balneoclimatice”.

În raport cu tipul de factori naturali existenți stațiunile se împart în două clase mari: *stațiuni balneoclimatice* (sau de cură) și *stațiuni climatice*.

- Factorii terapeutici naturali sunt considerați:

- apele terapeutice
- nămoluri terapeutice
- climat terapeutic
- alți factori: lacuri, litoral marin, grote și saline, mofete.

- Instalațiile minime de practicare a curei balneoclimatice sunt:

a) *pentru stațiunile balneoclimatice*: captări cu promenadă acoperită pentru izvoarele de cură internă; pavilioane de cură pentru băi cu ape și nămoluri terapeutice, aerosoloterapie și tratamente asociate; instalații pentru kinetoterapie, parc sau pădure cu drumuri marcate pentru cura de teren, locuri pentru sport, jocuri, odihnă;

b) *pentru stațiunile climatice*: terase și amenajări în aer liber pentru cure de aero și helioterapie; amenajări pentru hidro și talasoterapie; parcuri sau păduri cu drumuri marcate pentru cură de teren; suprafețe amenajate pentru sport, jocuri, odihnă; instalații pentru kinetoterapie.

- Indicațiile terapeutice ale stațiunilor balneoclimatice depind de factorii terapeutici naturali și de instalațiile de cură existente. Ele trebuie să fie cât mai stricte, constituind *profilul medical* al stațiunii și să conțină obligatoriu și contraindicațiile.

Aceste indicații și contraindicații se elaborează pe baze științifice de către un for medical recunoscut pe plan internațional.

- Recunoașterea unei stațiuni depinde esențial de caracteristicile acesteia, printre care obligatorii devin:

- existența a cel puțin un medic balneolog, cu domiciliu în localitate, care să cunoască temeinic mijloacele terapeutice locale;

- cazare și alimentație (decât pe profiluri de boală) corespunzătoare unui nivel de civilizație recunoscut;

- spații și amenajări pentru distracție, agrement și activități de cultură, amplasate astfel încât să nu perturbe odihna curanților;

- amenajări pentru servicii sanitare suplimentare (de urgență);

- *amenajări publice și rețole de mijloace de transport corespunzătoare*;

- măsuri de protecție a mediului, evitarea zonelor poluate pentru amplasare, cât mai multe spații verzi.

Condițiile pentru recunoașterea stațiunilor balneare, particularizate pentru fiecare țară în parte, devin legi naționale, așa cum se întâmplă în Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Austria, Elveția, Turcia, Germania, Italia, de fapt în majoritatea țărilor europene.

Recunoașterea unei stațiuni și încadrarea ei într-o clasă de calitate se face în aceste țări de către stat (Ministerul Sănătății, Ministerul Turismului) și de către uniuni negu-vernamentale ca Uniunile stațiunilor balneare și de cură, care sunt organizate în fiecare țară.

În țările dezvoltate ale Europei, stațiunile balneoclimatice sunt parteneri solidari ai instituțiilor de asigurări sociale, împărțind responsabilitatea sănătății publice.

Instituțiile menite să urmărească din punct de vedere științific utilizarea terapeutică a factorilor naturali sunt, în aceste țări, atașate clinicilor universitare iar formarea și specializarea medicilor balneologi este un apanaj al clinicii medicale de specialitate.

5.3. Criterii de clasificare a stațiunilor balneoclimatice și climatice

Din punct de vedere al potențialului de factori naturali terapeutici, stațiunile se clasifică în două mari categorii: stațiuni balneoclimatice și stațiuni climatice.

Stațiunea balneoclimatică reprezintă o localitate sau o parte a unei localități care beneficiază de factori naturali și ambientali (bioclimat, ape minerale, nămoluri și lacuri

terapeutice, saline, mofete, litoral marin) utilizabili în terapeutică și posedă dotări și amenajări specifice pentru punerea în valoare a acestor factori în cadrul burei balneare, ca și pentru odihnă și recreere.

În funcție de profilul și importanța stațiunilor balneoturistice, s-au stabilit categoriile acestora, precum și punctajul de încadrare în funcție de criterii.

5.3.1. Condiții minime obligatorii de încadrare a unei localități în categoria de stațiune balneo-turistică.

În cadrul organizării administrative a teritoriului României încadrarea unei localități în categoria de stațiune balneo-turistică se realizează cu respectarea următoarelor condiții minime obligatorii:

- existența unor substanțe minerale balneare exploatabile, a unor factori climatici și ambientali recunoscuți științific, cantitativ și calitativ;
- dotările tehnice necesare pentru exploatare, protecție și utilizare a substanțelor minerale balneare;
- capacitățile de cazare, alimentație, tratament și agrement corespunzătoare realizării turismului balneo-climatic, cu asigurarea regimurilor alimentare impuse de tipul de cură;
- amenajări și dotări urban-edilitare minimale;
- perimetre de protecție ecologic, sanitar și hidrogeologic statuate și materializate pe teren.

Avizul pentru încadrarea unei localități în categoria de stațiune balneo-turistică se obține de la Ministerul Turismului, pe baza unei solicitări documentate de către organele locale interesate.

5.3.2. *Criterii de clasificare a stațiunilor balneo-turistice.* Se propune încadrarea stațiunilor balneo-turistice pe trei clase de calitate, precum și criteriile de selectare a localităților balneare de nivel local (reprezentând în fapt a patra clasă), după următorul punctaj de departajare:

Punctajul minim din tabel este obligatoriu pentru fiecare din cele opt criterii, neputând fi compensate.

Pentru fiecare criteriu punctele acordate vor fi stabilite și aprobate prin norme de către Ministerul Turismului care vor cuprinde elementele de calitate, constând în *unități de dotare balneare* și care permit o punctare distinctă.

Nr. crt.	Criteriul	Punctaj minim			
		I	II	III	localit. balneare
1.	Calitatea și cantitatea factorilor naturali	20	18	15	10
2.	Confortul și funcționalitatea bazei materiale (cazare, alimentație, tratament, agrement)	20	15	10	2
3.	Organizarea și dotarea asistenței medicale balneare	20	15	10	3
4.	Calitatea dotărilor și amenajărilor urban-edilitare	20	10	5	2
5.	Organizarea și materializarea protecției ambientale și de profil (perimetre de protecție)	20	17	15	7
6.	Organizarea și dotarea parcurilor balneare și spațiilor de divertisment	15	10	5	2
7.	Organizare și dotare culturală, comercială și administrativă	20	15	5	2
8.	Accesibilitate, mijloace de transport	15	10	5	2
	Punctaj minim obligatori pentru clasificare	150	110	70	30

Detalierea criteriilor se prezintă, succint, în felul următor:

1. Calitatea și cantitatea substanțelor minerale terapeutice

A. Ape minerale

a) calitative

- mineralizarea totală
- conținutul în elemente chimice minim necesare
- conținutul în gaze dizolvate
- temperatura la emergență
- presiunea osmotică
- radioactivitatea
- indicațiile terapeutice
- incidența la morbiditate

b) cantitative

- rezerve omologate
- rezerve în categoria de bilanț B și C₁

B. Nămol terapeutic

a) calitative

- indicatori fizici:
 - densitate,
 - pH
 - rH
 - căldură specifică
 - textura
 - rezistența la alunecare
- conținut în substanță organică
- gradul de descompunere a turbelor
- mineralizarea și compoziția ionică a soluției de imbibație
- conținutul în hidrogen, sulfat și sulfuri

b) cantitative

- rezerve omologate
- rezerve în categoria de bilanț B și C₁

C. Gazul mofetarian terapeutic

- conținut în CO₂
- conținut în H₂S
- conținut în alte gaze
- radioactivitate

D. Salinele terapeutice

- indicatori termo-hidro-barici (presiune, umiditate, curenți aer)
- indicatori de calitate a aerului (fizici, chimici, microbiologici)
- fizici:
 - aeroionizare
 - conc. particulelor de aerosoli
 - radioactivitatea
- chimici: - conținut în gaze (CO₂, H₂S, N₂, O₂, SO₂ etc.)
- conținut în elem. chimice (Na, Cl, K, Ca etc.)
- microbiologici (aeromicroseră, ciuperci).

2. Confortul și funcționalitatea bazei materiale

A. Cazare

- tip de unitate
- număr camere
- număr locuri

- categorie de confort: – 5 stele
- 4 stele
- 3 stele
- 2 stele
- 1 stea
- grad de uzură fizică și morală
- număr și structură personal
- grad de calificare

B. Alimentație publică

- tipuri de unități
- număr locuri la mese
- categorie de confort: – lux
- I
- II
- III
- IV
- grad de uzură fizică și morală
- număr și structură personal
- grad de calificare

C. Tratament

- tip de unitate
- capacitate
- număr proceduri de bază
- număr proceduri adjuvante
- tipuri de dotări
- grad de uzură fizică și morală
- număr și structură personal

D. Agrement

- tipuri de dotări
- capacități
- grad de uzură fizică și morală
- număr și structură personal
- perioada de utilizare

3. *Organizarea și dotarea asistenței medicale balneare*

- pavilion de cură
- hotel (bază) de tratament
- număr medici
- echipe interdisciplinare de experți
- policlinică balneară
- serviciu de EKG și alte explorări funcționale
- cabinet radiologic
- cabinet urgență (gardă)
- serviciu de fizioterapie
- serviciu de electroterapie
- serviciu de masoterapie
- sector de recuperare medicală
- cure și programe profilactice
- manifestări științifice periodice
- servicii dietetice
- servicii medicale suplimentare:
 - acupunctură
 - geriatrie
 - bioenergie
 - medicamente originale românești
 - stomatologie

4. *Calitatea dotărilor și amenajărilor urban-edilitare*

- căi de comunicații și transporturi
- alimentare cu apă
- canalizare
- alimentare cu căldură și gaze
- alimentare cu energie electrică
- salubritate
- telecomunicații

5. *Organizarea și materializarea protecției ambientale și de profil (perimetre de protecție)*

- perimetre de protecție sanitară:
 - zona de restricție
 - zona internă de regim sever
- perimetre de protecție geologică
- protejarea naturii
- rezervația stațiunii
- domeniul stațiunii
- vecinătatea stațiunii
- zona de influență a stațiunii
- măsuri împotriva poluării sonore
- măsuri împotriva poluării vizuale și antisociale.

6. *Organizarea și dotarea parcurilor balneare și spațiilor de divertisment*

- parcuri terapeutice
- traseele curei de teren
- amenajarea și dotarea teraselor
- amenajarea și dotarea aerosolariilor
- amenajarea și dotarea plajelor marine

7. *Organizarea și dotarea culturală, comercială și administrativă*

- dotări culturale
 - club
 - cinematograful
 - teatru
 - complex multifuncțional
 - bibliotecă
 - muzee
 - săli de expoziție
 - ring de dans
 - discotecă
 - cazino
 - parc zoologic și botanic
 - alte dotări
- dotări comerciale
 - magazine alimentare
 - magazine nealimentare
 - ateliere și cooperative meșteșugărești
- dotări administrative

8. *Accesibilitate, mijloace de transport*

- căi rutiere
- căi ferate
- aeroporturi apropiate (distanțe)
- căi fluviale.

5.4. Corelații între calitatea și cantitatea substanțelor minerale omologate și cererea de servicii de tratament balnear

5.4.1. *Cura internă cu apă minerală la izvor.* Considerând porția maximă de apă 300 ml. și un consum de 3 porții/zi pentru fiecare pacient, se calculează la un timp de funcționare util al izvorului de 8 ore cu pierderi de 30%.

Tabel nr. 5.1.

Debit (l/s)	0,1	0,5	1	2
Nr. max. pacienți	2000	10.000	20.000	40.000

5.4.2. Cura externă cu apă minerală/termală

a) Cadă cu apă minerală/termală

Considerând că pentru o cadă se consumă cca 300 l apă (3 căzi la 1 mc) pentru o baie (procedură), la un timp de funcționare de 7 ore/zi și un timp de efectuare a procedurii de max. 40 min (30 min. baia și 10 min. pauză) se poate calcula aproximativ cantitatea de apă minerală necesară pe zi. Menționăm că spălarea căzii se face cu apă dulce.

Tabel nr. 5.2.

Nr. căzi indiv. (posturi)	Nr. pacienți pe zi	Cant. de apă minerală (mc/zi)	Cant. apă cu diluare 50%/mc/zi
1	10	3,5	1,7
2	20	7	3,5
10	100	25	17
20	200	70	35

b) Bazin pentru balneatie

Se consideră pentru calcul o normă de 4 mp de persoană la o adâncime medie de 1,5 m cu alimentare prin curgere continuă la preaplin, astfel la sfârșitul zilei de lucru, considerată de 7 ore, apa să se fi schimbat o dată. O procedură durează în medie 40 minute (30 min. baia și 10 min. pauza).

Tabel nr. 5.3.

Nr. pacienți/procedură	Nr. pacienți/zi	Supraf. bazin (mp)	Necesar apă pe zi lucru (mc)
10	100	40	120
15	150	60	180
20	200	80	240
30	300	120	360

c) Bazin pentru kinetoterapie

Se consideră pentru calculul necesarului de apă o suprafață de 4 mp/pers. cu un nivel mediu al apei de 1,5 m cu o nișă de cca 10 mp pentru elongații în poziția ortostatică, alimentarea făcându-se la fel ca la bazinul pentru balneatie.

Tabel nr. 5.4.

Nr. pacienți/ proced. colectivă	Nr. pacienți/zi	Supraf. bazin (mp)	Necesar apă pe zi lucru (mc)
5	50	30	90
10	100	50	150
15	150	70	210

5.4.3. Cura externă cu nămol (nămoloterapie)

a) Baia cu nămol diluată

Se consideră pentru calcul că fiecare post funcționează 7 ore și un timp pentru procedură de 40 min. maximum (30 min. baia și 10 min. pauza).

Tabel nr. 5.5.

Nr. posturi (căzi)	Nr. pacienți pe zi	Cant. nămol/zi (kg)	Cant. turbă/zi uscată nămolooasă	
			kg	kg
1	10	10	50	250
2	20	200	100	500
10	100	1000	500	2500
20	200	2000	1000	10000

b) Împachetări cu nămol

Se consideră pentru calcul că fiecare post funcționează 7 ore și fiecare procedură durează 40 min. maximum (30 min. procedura și 10 min. pauza).

Tabel nr. 5.6.

Nr. posturi (paturi)	Nr. pacienți pe zi	Cantitatea nămol zilnic				
		nămol	suprop.	nămol min.		
		total kg	parț. kg	total kg	parț. kg	turbă total kg
1	10	200	100	150	100	150
2	20	400	200	300	200	300
10	100	2000	1000	1500	1000	1500
20	200	4000	2000	3000	2000	3000

5.4.4. *Baia mofetică (mofetoterapie)*. Considerând programul de lucru al mofetei, 7 ore/zi și durata unei proceduri 30 minute (20 min. proced. și 10 min. pauza), rezultă pentru o mofetă standard de 40 mc (supraf. 5 m x 5 m și adâncime medie 1,6 m până la barbacane) posibilitatea efectuării curei pentru 700 pacienți la un grad de acoperire de 2 pers./mp și 350 pacienți la un grad de acoperire de 1 pers./mp.

Calculând pierderile de gaz prin dizlocare volumetrică (în medie 80 l pentru o persoană până la adânc. de 1,5 m.) prin difuzie moleculară și prin absorbție pe haine, rezultă un consum de gaz în mofetă zilnic egal cu dublul volumului mofete.

Volum mofetă (mc)	6 (2 x 2 x 1,6)	14 (3 x 3 x 1,6)	40 (5 x 5 x 1,6)	58 (6 x 6 x 1,6)
Consum gaz CO ₂ zilnic (mc/zi)	15	30	80	120

5.4.5. *Aerosoloterapie cu apă minerală.* Se consideră porția pentru o proc./pacient, max. 100 ml. apă și o durată a procedurii de max. 40 min. (30 min. proc. și 10 min. pauză).

Tabel nr. 5.8.

Nr. posturi de aerosoli	Nr. proceduri pe zi	Necesar apă/zi (l)
1	10	1
2	20	2
10	100	10
20	200	20

5.5. Strategii de dezvoltare a bazei materiale necesare tratamentului balnear în stațiuni

a) Crearea în toate stațiunile, cu programe de profilaxie balneară, a bazei materiale necesare pentru aplicarea acestora:

- trasee în aer liber pentru practicarea alergării și mersului pe jos;
- amenajarea de suprafețe de apă cu plaje pentru practicarea în sezonul cald a procedurilor cu factori termici contrastanți (helioterapie cu băi reci);
- spații amenajate pentru practicarea unor programe de gimnastică de grup și a unor sporturi ca: badminton, tenis, volei ș.a.;
- amenajarea de băi hiperterme uscate sau umede (tip sauna);
- extinderea sectoarelor de masoterapie.

b) Modernizarea instalațiilor balneoclimatice pentru captarea, distribuția, transportul și eventual recuperarea factorilor naturali terapeutici.

c) Diversificarea în unele stațiuni climatice sau cu un singur tip de substanță terapeutică a utilizării factorilor naturali prin:

- descoperirea și captarea în zonă a unor ape minerale indicate în crenoterapie;
- aducerea sau prepararea în stațiune a unor nămoluri (cel mai bine se pretează cele de tip mineral și turbele);
- practicarea helioterapiei și a băilor reci când sezonul o permite;
- organizarea unor cure de terapie în saline, peșteri, grote naturale, dacă distanța față de stațiune nu este prea mare.

d) Modernizarea instalațiilor de crenoterapie prin construcția unor buvete moderne (prevăzute cu butoane sau celule fotoelectrice pentru pornire-oprire), a spațiilor acoperite pentru efectuarea curei în caz de ploaie, a unor baruri de distribuire a apelor minerale, la care să existe posibilitatea servirii apei la anumite temperaturi indicate medical.

e) Modernizarea unor instalații pentru aplicațiile terapeutice cu nămol, parafango, pungi termice.

f) Dezvoltarea bazelor de kinetoterapie, atât cantitativ în stațiunile insuficient dotate, cât și calitativ, prin completarea și modernizarea dotărilor cu instalații pentru practicarea antrenamentelor de creștere a capacității de efort și a forței unor grupe musculare, cât și a unor accesorii necesare pentru practicarea kinetoterapiei de recuperare.

g) Pentru a accentua caracterele specifice ale factorilor naturali de cură și/sau a experienței colectivelor medicale din unele stațiuni se vor studia posibilitățile de creare a unor unități specializate pentru profilaxia, terapia și recuperarea bolnavilor aparținând unei anumite grupe de afecțiuni (de ex. ptr. diabet, obezitate, alergii, psoriazis, afecțiuni neurologice ș.a.).

CAPITOLUL VI

AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI DE LITORAL

6.1. Avantajele litoralului românesc

Trei elemente naturale majore ale Europei definesc cadrul natural și turistic al României – Munții Carpați, fluviul Dunărea și Marea Neagră. De-a lungul multimilenarei lor existențe, aceste coordonate geografice și-au pus amprenta și pe istoria și civilizația poporului român, impunând structuri în rețeaua de așezări rurale și urbane, în profilul social-economic local și regional, modelând peisaje de mare atractivitate, unele dintre ele cu caracter de unicat.

Din punct de vedere turistic, se detașează ca amenajări și dotări, coasta Mării Negre, zonă turistică de excepție ce concentrează aproape 45% din capacitatea de cazare a României, în cele mai variate tipuri de unități: hoteluri și moteluri de 1-4 stele, vile de 1-5 stele, bungalow-uri, campinguri, terenuri pentru campare, locuințe particulare.

Din mai până spre sfârșitul lui septembrie, în cele 13 stațiuni – Năvodari (pentru copii), Mamaia, Eforie Nord, Techirghiol, Eforie Sud, Costinești (pentru tineret), Olimp, Neptun, Jupiter, Cap Aurora, Venus, Saturn și Mangalia – sau în orașul Constanța, sosesc peste 2,5 milioane turiști români și străini, pentru a beneficia de 10-12 ore de soare pe zi și de plajele cu nisip fin ale litoralului românesc al Mării Negre.

În competiția europeană a litoralelor însorite, coasta Mării Negre se impune prin câteva trăsături deosebit de atractive și apreciate de turiști:

- Marea Neagră este *lipsită de flux și reflux*; în schimb, uneori, valurile pot atinge 1-3 m, favorizând talazoterapia. Salba stațiunilor românești de pe litoralul Mării Negre are o *înșiruire aproape continuă*, de la Năvodari la 2 Mai, pe o lungime de peste 70 km. *Plaja litoralului românesc al Mării Negre prezintă un mare avantaj fiind orientată spre răsărit*, ceea ce determină expunerea ei la soare în tot cursul anului. Din Europa, numai coastele estice ale Italiei se bucură de o orientare similară, restul plajelor din Italia, Spania, fiind orientate spre apus, nord și sud.

- Climatul litoralului românesc este rezultatul interferenței dintre climatul maritim și cel de stepă. Prezența stepei dobrogene determină o încălzire accentuată a aerului, umiditate și ploi rare.

- Temperatura medie a sezonului estival (iunie-septembrie) este de 23° – 25°C, ceea ce reprezintă un climat mai cald decât pe litoralul Mării Baltice, Mării Nordului și Mării Mănecii, dar mai puțin torid decât pe litoralul mediteranean. Durata strălucirii soarelui atinge, în medie, 220 ore pe lună; în lunile de vară sunt 11-12 ore de soare pe zi, de unde rezultă că litoralul românesc este tot așa de bine încălzit ca și litoralul mediteranean.

• In România, *intensitatea luminii solare* este mărită cu 10 % prin razele reflectate de oglinda mării și a lacurilor, precum și de nisipul alb. • *Puritatea aerului maritim* permite radiației solare să ajungă întregă la sol. • *Presiunea atmosferică ridicată* – maxima 764 mm, minima 758 mm – asigură o puternică oxigenare a sângelui. • *Stabilitatea termică*, cu variații mici de temperatură de la o oră la alta și de la zi la noapte, se datorează faptului că majoritatea stațiunilor sunt situate între două mari suprafețe de apă (marea și lacurile), care înmagazinează ziua o mare cantitate de căldură și o degajă lent în timpul nopții. • *Sejurul pe litoralul românesc al Mării Negre are asupra organismului o dublă acțiune*: excitantă, datorită radiațiilor ultraviolete puternice, conținutului crescut de iod și sărurilor din atmosferă, dar, în același timp, și calmă, prin uniformitatea presiunii atmosferice, prin variațiile foarte mici ale temperaturii, umezeala constantă. • *Imbinarea armonioasă a acestor două acțiuni*, aparent contradictorii, dă naștere unui climat stimulator, care determină *o creștere a metabolismului*, o scădere a frecvenței respiratorii, o combinaire mai ușoară a hemoglobinei din sânge cu oxigenul atmosferic, irigarea plămânilor și creierului, o stimulare generală a proceselor biologice. • *factorii naturali de cură* de pe litoral sunt variați. Tratamentul balnear se face prin cura de soare, baia de soare, cura de nămol, baia de nisip, componentele climatice. • În majoritatea stațiunilor de pe litoralul românesc, *panta de imersiune lină și adâncimea apei redusă (0-30 cm) facilitează baia de mare pentru copii de orice vârstă*.

• Originală este fauna piscicolă: prezența sturionilor (nisetrul, păstruga, morunul, cega – producători de icre negre), spectacolul oferit de delfini și lipsa rechinilor sau a altor specii periculoase.

• La cele prezentate trebuie adăugată *nota de originalitate a unor dotări de bază materială*, de cazare, alimentație publică, agrement, tratament (hotelurile „Europa”, „Belona” din Eforie Nord; „Tismana”, „Cozia” din Jupiter; „Raluca”, „Adriana”, „Ileana”, „Dana” din Venus; hotelurile din Olimp și Cap Aurora; sanatoriul și hotelul „Prezident” Mangalia; restaurantele cu specific „Nunta Zamfirei”, „Calul Bălan” etc.).

• O caracteristică aparte a litoralului românesc al Mării Negre este *panta de imersiune lină*, de 5-15° înclinare, ce înaintază 50-150 m de la țărm în larg, fiind deosebit de apreciată de copii și de neinițiații în tainele înotului. Este unul din motivele, dar nu singurul, pentru care anumite stațiuni sunt destinate cu precădere copiilor – Năvodari, Eforie Sud.

În prezent, litoralul românesc este antrenat într-un amplu proces de modernizare și completare a bazei tehnico-materiale de cazare, alimentație, agrement, tratament, transport etc.

6.2. Modele de amenajare a litoralelor marine

Amenajarea turistică a unei vaste zone de litoral din sudul Franței, întinsă pe o lungime de 180 km (provinciile Languedoc și Roussillon), este operațiunea turistică de cea mai mare amploare decisă vreodată în Europa și chiar în lume. Antrenând lansarea unui complex program de lucrări și provocând investiții de o amploare considerabilă, această operațiune presupune activitatea concertată a unui mare număr de parteneri, a statului și a colectivităților locale, a industriei particulare etc. Aceasta a determinat transformări de structură în administrația franceză, adoptarea unui stil amplu și eficace în raporturile dintre parteneri.

Astfel, a fost creată „Misiunea Interministerială pentru Amenajarea Turistică a Litoralului Languedoc-Roussillon”, ca unică responsabilă a întregii acțiuni, căreia i-a fost acordată libertate deplină, acționând ca un veritabil „comando” în cadrul administrației franceze; ea respectă ierarhia proprie a fiecărui minister, dar, aflându-se în afara liniei ierarhice, a fost subordonată direct primului ministru.

Principalele obiective ale proiectului de amenajare, decis în 1963, au fost încă de la început definite: crearea unei mari regiuni turistice prin punerea în valoare a tuturor resurselor existente; diversificarea economiei regiunii prin aportul multiplelor activități pe care le generează turismul; echilibrarea balanței de plăți turistice a Franței; asigurarea, pentru clientela franceză și cea din alte țări, a unei alternative de vacanță, la concurență cu celelalte zone de litoral ale Mediteranei.

Cu toate atu-urile care au justificat decizia de amenajare (poziția mediteraneeană, climatul, originalitatea centurii de iazuri care brodează malul, plaja imensă etc.), zona prezenta și obstacole considerabile: țărmul plat, fără relief, cu un peisaj extrem de dezolant, cu vânturi puternice care fac navigația periculoasă și apa mării foarte rece; insectele, și în primul rând țânțarii, în număr mare în zonele mlăștinoase.

De aceea, încă de la început a fost lansată o politică de protecție de mare anvergură, în cadrul căreia împădurirea a fost considerată investiție de bază, alocându-i-se, anual, importante sume. Această politică a comportat o triplă valență: multiplicarea spațiilor verzi din toate stațiunile; reîmpădurirea și regenerarea masivelor din apropiere (cca 700 ha); distribuirea, în mod gratuit locuitorilor regiunii, a milioane de arbori și arbuști. Pe de altă parte, zonele a căror frumusețe naturală, interes istoric sau valoare estetică se recomandă a fi ocrotite, au fost inventariate și supuse unor severe legi de protecție. Un alt aspect al protecției mediului l-a constituit lupta împotriva țânțarilor, care trebuia făcută fără distrugerea naturii. În acest sens un rol important l-a avut combaterea, pe cale genetică, a insectelor; introducerea masivă a unor insecte (masculi) sterile în populațiile naturale, pentru a diminua numărul de femele fecundate, sau din specii incompatibile genetic în vederea producerii de descendenți sterili, precum și sterilizarea masivă a populației de insecte pe cale chimică.

Un factor important în atingerea obiectivelor propuse l-a constituit realizarea tuturor structurilor de infrastructură și echipare a terenurilor înaintea construirii imobilelor. S-au asigurat astfel căi de comunicație rapidă între zonele în curs de amenajare și rețeaua națională de căi rutiere, s-au delimitat și amenajat spațiile verzi, s-a construit un lanț întreg de porturi de agrement. Toate cele 19 porturi au fost amenajate pe cheltuiala statului, iar tarifele pentru staționare au fost fixate la un nivel mediu, pentru a favoriza lansarea lor pe piață, asigurarea recuperării investiției fiind stabilită pentru un mare număr de ani.

O problemă deosebită a fost asigurarea protecției terenului, urmărindu-se aplicarea principiului alternanței între unitățile turistice dens echipate și largi spații libere, anumite părți ale litoralului trebuind să rămână în totalitate „naturale”. Densitatea construcțiilor a fost calculată astfel încât să se evite sentimentul de „sufocare” dintr-un cadru urban și prea uniform. S-a admis, în medie, o densitate de 100 paturi pe hectar, fixată în funcție de dimensiunea plajei care mărginește stațiunea. Restul teritoriului a fost atribuit spațiilor verzi, spațiilor pentru jocuri și serviciilor publice.

În interiorul stațiunilor circulația autovehiculelor a fost limitată, acordându-se libertate absolută pietonilor. S-au amenajat însă numeroase parcaje la circa 10 minute de mers pe jos de la mare.

Un alt factor deosebit de important, de care s-a ținut seama în amenajarea noilor stațiuni, l-a reprezentat utilizarea unui urbanism exigent, a unei arhitecturi de vacanță de mare atracție. Astfel, în funcție de configurația terenului au fost alese soluții arhitectonice deosebite, atât prin forma construcțiilor realizate, cât și prin varietatea și dispunerea cartierelor, armonia volumelor, libertatea de acces a vehiculelor și a pietonilor.

În afara stațiunii Leucate-Barcarès, a cărei formă este lineară, celelalte stațiuni au fost construite în jurul unui port care a devenit centrul de animație al stațiunii. Arhitectura imobilelor care încadrează portul creează și „imaginea de marcă” a stațiunilor (piramidele de la Grande Motte, casele colorate de la Cap d’Agde, imobilele acoperite cu țiglă de la Gruissan etc.).

Pentru a deveni o activitate permanentă, în vederea punerii depline în valoare a bazei materiale create, s-a hotărât ca turismul în Languedoc-Roussillon să fie un „turism pentru toți”. De aceea, toate categoriile sociale pot beneficia aici de instalații turistice, iar politica de promovare adoptată a fost inspirată de dorința de a favoriza o vastă arie socială, națională și europeană. În acest context, turismul tradițional și naturismul vor face o bună vecinătate.

Politica de încurajare a turismului social în Languedoc-Roussillon a îmbrăcat două forme: rezervarea în stațiunile noi a unor terenuri pentru instituțiile de turism social, iar pe restul litoralului crearea unui număr important de campinguri în colaborare cu municipalitățile. În stațiunile noi, circa o pătrime din terenurile construibile au fost vândute instituțiilor de turism social la un preț de 2-3 ori inferior costului echipamentului solului. Centrelor sociale de vacanță le-au fost rezervate amplasamente de calitate, planurile urbanistice ale stațiunilor interzicând orice segregare.

O altă problemă care se cerea soluționată era legată de amploarea pe care a luat-o naturismul¹. Larg practicat în țările Europei de Nord, îndeosebi de scandinavi și germani, naturismul și-a câștigat în ultimii ani tot mai mulți adepți. Cererea pentru naturism este desigur legată de una din motivațiile actuale ale turismului: întoarcerea spre natură, desprinderea de mediul urban și artificiile vieții moderne.

Problema creării și încurajării de către stat a centrelor de naturism a fost larg dezbătută în cadrul „Misiunii Interministeriale”. Abandonarea termenului vechi de „nudism”, disciplina personală și colectivă impusă naturiștilor, controlul Federației Naționale și Internaționale a Naturismului au pledat în favoarea lui. Au fost create astfel o serie de centre speciale pentru naturism, plasate în afara celorlalte cartiere ale stațiunilor despărțite de acestea de o oglindă de apă, un canal sau o perdea de vegetație. În aceste centre nu puteau pătrunde decât posesorii carnetului național sau internațional de naturism.

Stațiunea Cap d'Agde a devenit cel mai mare centru european de naturism, primind circa 40.000 naturiști pe vară². Acestui centru i-au fost rezervate un cartier întreg în estul stațiunii și, între altele, un sat cu o arhitectură foarte reușită, „Port-Nature”. În stațiunea Port-Nature, 2 centre de naturism au fost amenajate de către britanici, și ei mari amatori de naturism.

După construirea primelor stațiuni, principala preocupare a fost animația, în primul rând pentru sezonul de vară.

Mai întâi, porturile au devenit puncte de plecare pentru un mare număr de activități. În jurul căpităniei portului s-au instalat Cluburile Nautice și s-au creat școli de navigație, de plonjări submarine, de croaziere, centre de schi nautic. Un alt factor de animație al stațiunilor au fost manifestațiile sportive (regate nautice și concursuri diverse) care se succed în tot cursul anului.

Sporturile terestre: tenisul, baschetul, mini-golful, echitația, jocurile de plajă și pentru copii, au contribuit de asemenea la animarea stațiunilor. S-au creat chiar centre sportive, cum este clubul de tenis de la Cap d'Agde care cuprinde 40 de terenuri, din care 5 acoperite, devenit ulterior centrul unor manifestări de prestigiu („Campionatul de tenis al Franței”). La Saint-Cyprien, în colaborare cu o firmă scoțiană, s-a amenajat un teren de golf care este și centrul de animație al întregii stațiuni. Au fost create școli de conducere a automobilului pe teren dificil, școli de tenis de masă, de baschet și fotbal.

¹ Federația Naturistă Internațională avea 20 milioane de aderenți din care 8 milioane erau germani, 2,5 milioane scandinavi, iar restul francezi, britanici, olandezi, belgieni.

² Alte centre importante pentru naturism ființează în Croația, care primesc anual peste 1 milion de naturiști, din care 90% din Germania.

La Grande Motte și Port Barcarès s-au redeschis cazinouri, ultimul pe pachebotul nisipurilor „Lydia”. Locul pe care-l ocupă în vacanțele de azi activitățile culturale și educative a determinat crearea de condiții pentru practicarea unor meserii tradiționale, a muzicii, dansului, gimnasticii, a învățării limbilor străine. Nimic nu limitează ingeniozitatea și fantezia animatorilor unei stațiuni. Animația culturală a devenit o problemă de politică generală. În fiecare an, pentru toate stațiunile se elaborează un calendar al sărbătorilor, spectacolelor și distracțiilor. Animația stațiunilor nu a fost însă creată odată pentru totdeauna.

În fiecare an, mijloacele de animație se schimbă, se inventează altele noi, în funcție de evoluția concepției de vacanță și de necesitatea oferirii, fiecărei categorii de turiști, a distracțiilor pe care și le doresc.

Reînnoit deci, în fiecare an, agreementul este chemat să contribuie în mod decisiv la prelungirea sezonului turistic, obiectiv major al politicii de turism în regiune. Categoriile de clientelă pe care s-a contat pentru perioada de extrasezon și pentru care au fost realizate o serie de amenajări, au fost: tinerii și sportivii (sejururi scurte, oferind echipamentele și instalațiile necesare practicării unor sporturi); participanții la colocvii și congrese (corpul profesoral, cercetătorii, partidele politice – pentru care se oferă aici, la concurență cu marile orașe, săli dotate cu echipamente audiovizuale moderne și posibilități variate pentru distracții) și persoanele de vârstă a treia (prin formule de vacanță și animație adaptate vârstei și nevoilor acestora).

Dar desfășurarea unei activități turistice permanente a fost condiționată și de existența unei populații rezidente, hotelieri și comercianți, funcționari ai serviciilor locale, a căror prezență menține viața în stațiuni în tot cursul anului.

Formulele de sejur și animație adaptate condițiilor și nevoilor fiecărui segment de clientelă au fost realizate în condițiile unei studieri permanente a mecanismului cererii și ofertei. Clientela turistică a fost analizată în componentele sale, după originea geografică și socială și pe tipuri de mijloace de cazare preferate. S-au efectuat o serie de studii asupra motivațiilor de vacanță, asupra vacanțierilor tradiționali de litoral, asupra navigației de agreement etc. Au fost studiate, de asemenea, reacțiile turiștilor, gradul lor de satisfacție, nemulțumirile și aspirațiile lor. A fost înființat chiar un serviciu de marketing, consacrat studiului permanent al cererii și ofertei, acesta asigurându-și și concursul unei societăți de promovare și relații publice.

Politica de marketing planificată a fost astfel susținută de o publicitate periodică reînnoită.

Creșterea circulației turistice în urma amenajării a fost spectaculoasă: de la 525.000 în 1965, numărul de turiști a crescut la 2,4 milioane în 1979 (cifra care include numai turiștii cu sejur mai mare de 4 zile în sezonul estival) și 3,4 milioane dacă se ia în considerare și turismul din întreaga regiune. Străinii reprezintă 20% din circulația înregistrată, dar în sezon, în stațiunile lansate, ei ajung la 50-60%. Jumătate dintre ceștia o reprezintă germanii. În fara sezonului, circulația turistică internațională aduce o prețioasă contribuție la prelungirea activității turistice. Din aprilie și până la sfârșitul lui iunie străinii reprezintă aici majoritatea turiștilor.

În Languedoc-Roussillon turismul a atins o asemenea dezvoltare încât a devenit motorul dezvoltării economice a regiunii și aproape singurul creator de locuri de muncă. Cifra de afaceri a stațiunilor turistice, estimată în 1978 la 2 miliarde franci (3 miliarde dacă se ia în considerație și turismul din interiorul regiunii)* a fost cu mult superioară veniturilor din agricultură și viticultură – activități principale înaintea amenajării turistice.

* Cifra include numai sejururile de minimum 3 zile pe perioada de vară

Amenajarea turistică realizată a determinat crearea a 8.000 locuri de muncă permanente în turism și 20-25.000 locuri permanente în alte sectoare, în perioada sezonului estival, la acestea adăugându-se încă 20.000 locuri.

6.3. Realizări în țara noastră

Primele stabilimente balneare au fost amenajate pe litoralul românesc al Mării Negre la sfârșitul secolului trecut în Techirghiol, Eforie și Mangalia, iar în primii ani ai secolului nostru la Mamaia și Constanța. Ulterior, la baza dezvoltării litoralului nostru a stat un plan general de sistematizare care a împletit în mod firesc dezvoltarea turistică cu cea economică și socială. Organizarea fiecărei stațiuni în parte a fost, desigur, influențată de relieful și microclimatul specific, de configurația țărmului mării, de dimensiunea plajelor naturale sau a celor nou create, precum și de rețeaua de circulație. Datorită acestor condiții diverse, structura de ansamblu a fiecărei stațiuni este deosebită; totuși, se pot desluși unele principii de bază comune tuturor. Cele mai importante edificii arhitecturale de pe litoral sunt noile ansambluri hoteliere, realizate prin gruparea unităților de cazare, cu capacități variind între 1000 și 1500 locuri, și prin organizarea comună a unor teritorii mai mici, prin echiparea și dotarea lor completă. Concepția generală, simplitatea volumelor, precum și plastica de ansamblu și de detaliu ale primelor construcții au marcat începuturile unei orientări spre arhitectura modernă. Organizarea stațiunilor pe bază de mari ansambluri hoteliere a prezentat mai multe avantaje de ordin funcțional, dând bune rezultate din punct de vedere tehnic și economic. Aceasta a permis soluții cât mai corespunzătoare pentru diversele funcțiuni (cazare, alimentație publică, servicii diverse etc.). Realizarea unei atmosfere de destindere și recreere, prin evitarea unor mari concentrații de tip urban, a fost obiectivul cel mai important urmărit atât în sistematizarea de ansamblu a stațiunilor, cât și în concepția arhitecturală de detaliu.

Prima amenajare balneară din Mamaia datează din anul 1906 și reprezenta o punte de lemn care înainta în mare, având cabine pe ambele părți. Abia după anul 1919 se trece la organizarea unei stațiuni balneare. Sunt nivelate dunele de nisip, se construiește cazinoul, apar câteva vile particulare, un hotel (actualul hotel Rex și o reședință de vară).

După al doilea război mondial, Mamaia s-a dezvoltat neconținut, devenind cea mai mare stațiune maritimă de pe litoralul românesc al Mării Negre.

În concepția de arhitectură și sistematizare, la Mamaia au fost realizate mari ansambluri hoteliere, organizate pe principiul separării funcțiilor, dar grupând și concentrând o serie de servicii și instalații tehnice. Ele se desfășoară de-a lungul cordonului litoral dintre Marea Neagră și lacul Siutghiol și reprezintă o reușită în valorificarea peisajului, în general lipsit de contraste ale formelor de relief. Această rezolvare urbanistică – prin grupuri de hoteluri legate cu alei și spații verzi, intercalate cu dotări comerciale și de agrement – contribuie la o individualizare mai accentuată în cadrul unității, care este percepută ca o sinteză a desfășurării liniare între apele lacului și ale mării. S-a reușit astfel să se obțină o atmosferă specifică stațiunii, care o deosebește mult de celelalte stațiuni de pe litoralul românesc. O altă trăsătură urbanistică a stațiunii Mamaia este decorarea ei cu diverse statui originale, operele unor cunoscuți sculptori români.

Stațiunea *Eforie Nord* a luat ființă în anul 1901, când Eforia spitalelor civile a clădit aici un stabiliment de băi.

În stațiunea *Eforie Nord*, construcțiile încep să se extindă după construirea căii ferate Constanța-Eforie Sud (în 1927). În perioada 1936-1940 s-au ridicat câteva vile, hoteluri și restaurante, fără însă să se rezolve problemele edilitare: alimentarea cu apă potabilă, canalizarea. Apa era transportată cu cisternele de la Constanța sau din alte localități din

apropiere. În anii de după război, prin ridicarea a numeroase edificii noi și modernizarea ei, Eforie Nord a devenit o mare stațiune de tratament și odihnă, funcționând în tot cursul anului.

O lucrare de amploare în Eforie Nord a constat în consolidarea și amenajarea falezei realizată prin construirea unor ziduri de sprijin, cu rolul de a proteja malul; zidul de la nivelul mării este de granit roșu de Măcin, iar zidurile superioare sunt executate din calcar de Techirghiol. Faleza cuprinde trei alei situate la niveluri diferite, iar între ele taluzuri plantate cu flori. Tot pe faleză s-a construit „buveta”, care, pe trei niveluri, cuprinde vestiare, post de prim ajutor, chioșcuri, bufet, cofetărie etc.

Faleza comunică cu plaja prin monumentale scări de piatră.

Eforie Sud sau Carmen Silva este cea mai veche dintre stațiunile de pe litoralul românesc al Mării Negre. În anul 1892, un om de afaceri, I. Movilă, construiește pe malul lacului Techirghiol primul stabiliment balnear, iar în parcul din apropierea litoralului câteva hoteluri. Stațiunea s-a numit atunci „Băile Movilă”. Ulterior, în anul 1928, a fost declarată oficial stațiune balneară. Stațiunea s-a menținut la situația de mic orașel balnear cu frecvență sezonieră, până în ultimii ani, când, în cadrul vastului plan de sistematizare și dezvoltare a stațiunilor de pe litoral, au fost construite ansambluri hoteliere de mare capacitate și au fost realizate numeroase amenajări care au transformat vechea localitate într-una din principalele stațiuni de pe litoralul Mării Negre.

Plaja de la Eforie Sud se întinde pe o lungime de circa un kilometru, fiind adăpostită de două diguri de larg. Faleza a fost amenajată și consolidată în 1957 – 1960, devenind o frumoasă promenadă.

În cadrul planului de dezvoltare și sistematizare a litoralului românesc al Mării Negre, după anul 1966, în zona de sud a țărmului, între lacul Tatlageac și orașul Mangalia, a fost construită o salbă de stațiuni: – Olimp, Neptun, Jupiter, Cap Aurora, Venus, Saturn.

Structura și configurația terenului au impus dezvoltarea de mici localități în lungul litoralului, legate prin zone active și de agrement, asigurându-se astfel o varietate în modul de organizare a acestor nuclee, cât și posibilitatea tratării diferențiale și a exprimării diferite a arhitecturii. Condițiile geotehnice ale terenului au fost valorificate în mod creator; accentele în cadrul stațiunii reprezintă expresia în spațiu a condițiilor terenului, incluzând zonele de vegetație, falezele înalte sau formele domoale de relief. Astfel, volumele au fost amplasate în funcție de efectele dorite.

În sistematizarea zonei *Mangalia Nord*, preocupările principale ale proiectanților au fost axate pe: utilizarea integrală și rațională a plajelor, organizarea și dotarea lor corespunzătoare; în unele cazuri, crearea unor plaje, cum este cazul la Saturn, sau protejarea plajelor existente, ca la Olimp; asigurarea unei juste densități în stațiuni și utilizarea rațională a terenului; realizarea unui raport armonios între construcțiile înalte și cele joase; crearea de spații verzi în stațiuni; construirea unor hoteluri estivale, ușor accesibile, cu niveluri puține, integrate în natură, confortabile, igienice, dotate uneori cu curți interioare și galerii deschise; centralizarea anumitor funcțiuni de servire, pentru a asigura o aprovizionare ușoară etc.

Cazarea turiștilor a fost asigurată prin toate formele practicate în prezent în turismul internațional: hoteluri, vile, căsuțe, sate de vacanță, campinguri cu grade de confort și sisteme de dezvoltare diferite.

Cea mai nordică dintre stațiunile create în perioada 1966 – 1972 este stațiunea *Olimp*. Realizată în 1970 – 1972, stațiunea se compune din câteva unități distincte.

Într-o primă etapă, la nord de Neptun s-a construit un ansamblu de hoteluri cu puține niveluri și restaurante separate. Deși dimensiunile și capacitatea ansamblului sunt mici, el impresionează prin armonia și optimismul construcțiilor, prin atmosfera generală de destindere pe care o creează; este compus din 5 hoteluri, cu numele unor orașe din țara noastră: „Arad”, „Galați”, „Sibiu”, „Craiova” și „Slatina”.

În continuarea acestui ansamblu se află grupul de hoteluri denumite „Amfiteatru”, „Belvedere”, „Panoramic”, realizat în anul 1972. Zona Amfiteatru ocupă un tronson de faleză, lung de circa 300 m, care are circa 20 m înălțime.

Situat nu departe de mare, la realizarea celui de-al treilea ansamblu, s-au utilizat elemente de fațadă modulate și variate. Acest nou ansamblu s-a impus încă de la început prin valorificarea maximă a teritoriului și prin aplicarea unor noi tehnologii de construcție, care și-au spus cuvântul în soluțiile arhitecturale ale fiecărei clădiri în parte, precum și în plastica ansamblului. Între altele, elementele de fațadă au fost executate chiar pe poligonul de prefabricate al șantierului, fiind montate în operă gata finisate cu mozaic de marmură.

La sud de Neptun se află stațiunea *Jupiter*, care beneficiază, de asemenea, de efectul mare – plajă – lac – stațiune.

Din punct de vedere arhitectonic aici s-a căutat să se asigure o compoziție pe două direcții pentru utilizarea falezei spre mare, pe de o parte, și a elementului natural – pădurea Comorova – pe de altă parte, legate prin zona activă formată din funcțiuni diverse (comerț, sport, dotări culturale etc.) situată în drumul spre plajă. Astfel, faleza, unde s-a creat o plajă proprie, este dotată cu hoteluri înalte de mare capacitate, dispuse perpendicular pe linia țărmului, cu asigurarea vizibilității mării din toate încăperile.

În interior, stațiunea cuprinde construcții în general joase legate cât mai mult de vegetație, prin crearea de spații interioare (satul de vacanță Zodiak) sau de curți interioare (ansamblul hotelier Cozia – Tismana).

Zona activă centrală este înconjurată de multe spații verzi. Pentru a crea un cadru cât mai intim și mai agreabil, aici au fost concentrate principalele activități ale stațiunii: magazine, poștă, teatru, dotări sportive etc.

Plaja, situată în continuarea celei de la Neptun, cu rezerva ei impresionantă de nisip, proporționată și orientată optim, prezența în vecinătate a unui teren cu mari rezerve de nămol de turbă și surse de apă cu proprietăți terapeutice, reprezintă factori care au determinat creșterea fluxurilor turistice. Deși proiectate ca stațiuni de vară, Jupiter, Venus ca și Saturn vor fi completate cu ansambluri încălzite care să valorifice în toate anotimpurile condițiile de tratament pe care le oferă zona.

Centrul stațiunii Jupiter este reprezentat de un mic lac artificial – Tismana – în jurul căruia se grupează câteva mari complexe hoteliere – „Cozia” și „Tismana” – inspirate din stilul vechilor hanuri românești, cu camerele dispuse de-a lungul unui coridor și o circulație mai liberă, conturează în spațiu un cadru cald, agreabil și intim. Se remarcă prezența, în decorația exterioară, a unor vase de ceramică, asemănătoare decorațiilor unor monumente istorice din epoca lui Ștefan cel Mare. Tot în această zonă centrală se grupează hotelurile „Delta”, „Scoica”, „Violeta”, „Iris”, „Nalba”, „Mimoza”, „Camelia”.

Chiar pe nisipul plajei se află hotelurile, cu câte 8 etaje „Meteor”, „Cometa”, „Atlas”, „Olimpic” dominate de blocul-turn, cu 13 etaje, al hotelului „Capitol”.

Inaugurată la 1 iulie 1973, *Aurora* sau *Cap Aurora* reprezintă cel mai mare complex turistic de pe litoralul românesc al Mării Negre. Alcătuit din 10 hoteluri cu denumiri de pietre scumpe: „Granit”, „Agat”, „Coral”, „Diamant”, „Opal”, „Safir”, „Rubin”, „Onix”, „Cristal”, „Topaz”, din opt restaurante, piscine, terenuri de sport și alte dotări, noul complex, socotit din punct de vedere arhitectonic și unul din cele mai frumoase din Europa, poate găzdui circa 3000 de turiști pe serie.

Terenul pe care a fost amenajat complexul este un platou terminat în faleză abruptă, cu înălțime între 8 și 12 m, delimitat pe partea opusă mării de artera de legătură dintre stațiunile Venus și Jupiter.

Plaja, reprezentată de o fâșie îngustă la piciorul talazului, a necesitat importante amenajări. Expunerea foarte bună a terenului prin cele două aliniamente ale țărmului către S-SE și E-SE, cât și posibilitățile mărite de vedere a elementului natural dominant, marea, prin convexitatea falezei, întregesc calitățile amplasamentului. Plaja foarte îngustă pe de o parte și expunerea permanentă a falezei la acțiunile distructive ale valurilor, pe de alta, au dus la decaptarea unui important volum de pământ în vederea realizării celor 8 m² de plajă de turist și la amenajarea celor trei zone de protecție. Aceste dezavantaje ale amplasamentului au impus remodelarea întregii configurații a falezei în așa fel încât unitatea de ansamblu să nu fie limitată la construcții, ci să se extindă la toate amenajările, începând de la drumuri, alei, mobilier urban, taluzuri, scări și terminând cu plaja.

Cele zece hoteluri sunt distribuite în trei grupuri, având capetele astfel rezolvate pentru a primi articularea restaurantelor. În acest fel, corespunzător descreșterii volumetrică către terminațiile aripilor, parterele acestora își găsesc o poziție firească, ajutând tranziția către sol.

Terasele și secțiunile taluzurilor, scărilor și rampelor încearcă să piardă și să câștige imperceptibil diferența de nivel, care variază de la 7 la 12 m, dintre cornișă și plajă.

Fiecărei grupări de trei sau patru hoteluri îi sunt destinate o piscină și un bazin pentru copii. Ele sunt amplasate lateral față de alveole, care gravitează în jurul oglinzilor de apă decorative, fiind intim legate de terasele restaurantelor.

În ceea ce privește orientarea, înscrierea și distanța față de mare și plajă, *stațiunea Venus* dispune de un amplasament favorabil. Micul promontoriu pe care e așezată, situat la limita dinspre nord a coridorului plajei, are o pânză orientată spre sud, formând un amfiteatru natural. Faleza – care, în general, este lipsită de sinuozități importante – conturează până în partea de nord-est o amplă alveolă dotată cu o zonă de plajă. Aceste două elemente (platoul orientat spre sud și alveola falezei) au determinat compoziția stațiunii.

Elementul dominant al stațiunii îl constituie amfiteatrul natural larg deschis spre mare, care a fost utilizat prin crearea în centrul său a unui lac cu funcții multiple (agrement, captare de apă, izvoare), în jurul căruia se desfășoară o zonă de căsuțe-vile cu forme și direcții variate și care, în afara unei diversități, asigură o mai ușoară înscriere în teren. Prin dispunerea și dimensionarea volumelor, prin dirijarea circulației, prin distribuirea elementelor de vegetație, prin recurgerea la capacitatea de sugestie a unor anumite elemente de plastică, s-a căutat să se obțină o atmosferă de liniște și relaxare. Au fost preferate construcțiile joase, așezate astfel încât să amplifice senzația produsă de pantă. În acest scop, în jurul lacului din centrul stațiunii au fost amplasate construcții parter, case realizate în special din piatră de Techirghiol, grupate în mici ansambluri denivelate. A doua treaptă e constituită din desfășurarea unor volume p + 1, ambele la diverse niveluri, cu siluete albe. Construcțiile p + 3, realizate în special din cărămidă aparentă alcătuiesc o ultimă treaptă de înălțime, care conturează întreg ansamblul.

Construcțiile înalte au fost așezate acolo unde s-a considerat că punctează favorabil masa volumelor joase, ținându-se seamă și de condițiile speciale de sol sau de considerente de confort (distanța față de plajă). Trei blocuri turn sunt așezate la limita de sud a stațiunii și concentrează, în vecinătatea plajei, un număr considerabil de paturi.

Încercarea de a grupa unitățile de cazare în incinta sau în alte forme de spații intime, diverse ca dimensiuni sau aspect, de a contura mici grădini, de a obține surprize de perspectivă cu ajutorul unor elemente pitorești a constituit o preocupare constantă în desfășurarea compoziției stațiunii.

Circulația a fost rezolvată în ideea de a feri diversele ansambluri hoteliere de circulație carosabilă. S-a evitat, de asemenea, interferența circulației pietonale cu cea a vehiculelor.

Ca arhitectură, se detașează hotelul „Raluca”, cu formă circulară în jurul unei curți interioare.

Alte construcții caracteristice, care dau o notă de originalitate stațiunii, sunt restaurantul „Esplanada”, ansamblul hotelier „Florica”, „Veronica”, „Zamfira”, hotelurile „Pajura”, „Ileana”, „Vulturul”, „Cocorul”, barul Calipso ș.a.

Stațiunea *Saturn*, realizată în anul 1972, care face legătura cu orașul Mangalia, prezintă o pantă generală către cordonul litoral și faleza joasă de la marginea mării. Stațiunea are aspectul unei zone dens construite către faleză și plajă, acestea fiind amenajate prin importante lucrări de terasament. Spre cordonul litoral, stațiunea este marcată cu blocuri înalte, dispuse în evantai, pentru a asigura o mai bună încadrare în teren și a permite perspective interesante din toate direcțiile.

Oarecum separată de restul complexului stațiunii, Saturn prezintă de la prima vedere un mănunchi de construcții hoteliere de mari proporții și anume: grupul de trei blocuri-hotel cu patru etaje: „Alfa”, „Beta”, „Gama”, apoi cele două construcții monumentale cu câte 14 etaje „Diana” și „Atena”, ansamblul fiind completat cu șiragul construcțiilor cu cinci etaje, aliniate chiar pe țărm, care adăpostesc hotelurile „Tosca”, „Semiramis”, „Narcis”, „Cleopatra”, „Cupidon”, „Cerna”, „Prahova”, „Siret”. Tot aici se află două sate de vacanță: „Dunărea” și „Delta”. Cele mai noi și moderne hoteluri din stațiune sunt „Balada”, „Hora” și „Sirena”.

Amenajările realizate de-a lungul țărmului românesc al Mării Negre fac parte dintr-un ansamblu de măsuri și se încadrează armonios în dezvoltarea socio-economică a Dobrogei, menită să pună în valoare resursele ei naturale și antropice.

6.4. Norme de utilizare și amenajare a plajei

Capacitatea plajelor, în funcție de care se stabilește mărimea stațiunii, este determinată de următorii parametri:

- a) suprafața exploatabilă sau amenajabilă;
- b) numărul de vizitatori pe ml. sau mp de țărm;
- c) simultaneitatea prezenței pe plajă a vizitatorilor potențiali.

6.4.1. *Suprafața exploatabilă a plajelor* este determinată de condițiile concrete ale configurației și a cadrului natural de ansamblu. În acest sens pe litoralul românesc al Mării Negre se disting următoarele situații:

- țărm cu plajă nelimitată în interior de elemente naturale;
- țărm cu plajă delimitată de faleze, lacuri, zone mlăștinoase etc.;
- țărm fără plaje, dar la care fundul mării este ușor accesibil și în care pot fi realizate plaje artificiale.

Din experiența internațională¹, se constată că o exploatare efectivă a plajei se poate face pe o lățime de circa 50 m, terenurile situate mai în adâncime fiind în general ocupate cu alte amenajări ca: jocuri de plajă, umbrele, vestiare și plantații, ceea ce se remarcă și pe litoralul nostru (Mamaia, Neptun, Eforie Nord). Plăjile cu lățimi de peste 100 m contribuie la sporirea gradului de confort, asigurând menținerea cadrului natural – vegetație de protecție, dune de nisip, zone adăpostite de vânt etc., fără a spori însă gradul de utilizare a țărmului întrucât cura heliomarină pierde din eficiență la peste 50 m distanță de la apă (de exemplu Mangalia).

¹ Rimini, Catolica, Lido și Ravenna, Lido di Venezia, Lido di Roma, La Ostia în Italia, la Grande Motte în regiunea Languedoc în Franța, Ostende în Belgia și plaja de lângă Haga în Olanda.

6.4.2. *Capacitatea optimă de primire a plajei.* Numărul de vizitatori sosiți pe plajă este un indicator determinant atât pentru stabilirea capacității plajei și implicit a stațiunii, cât și pentru fixarea nivelului de confort în zona de plajă sau a categoriei de utilizare. Prin aceasta se exprimă atât nivelul de ocupare al plajei în raport cu lățimea acesteia cât și ocuparea mării, ocupare foarte variabilă în funcție de configurația și adâncimea fundului mării.

Nivelul de ocupare a plajei este deci condiționat de suprafața acesteia (lățimea, lungimea) ca și de norma de spațiu afectat unui vizitator (m^2 sau ml). Astfel capacitatea optimă a plajei se stabilește după formula

$$C_o = \frac{S/L}{N}, \text{ unde :}$$

C_o = capacitatea optimă potențială (vizitatori)

S = suprafața plajei (m^2)

L = lungimea țărmului cu plaje (ml)

N = norma de spațiu afectat unui vizitator în m^2 (N_p) sau ml (N_t), în raport cu modul de folosire a plajei, și cu lățimea acesteia sau lungimea țărmului.

Experiența țării noastre și a țărilor cu turism de litoral, dezvoltat, permite să luăm în considerare următoarele norme de spațiu pentru plajă sau linie de țărm:

1. Numărul de vizitatori (N) pe m^2 plajă

$$N_p = \frac{mp \text{ plajă}}{\text{vizitator}} \quad (m^2 \text{ vizitator})$$

Această normă (tabelul nr. 6.1) este condiționată de gradul de utilizare a plajei, astfel:

– *Ocupare intensivă*, când se consideră că plaja nu este ocupată cu alte activități, în afară de cele de cură heliomarină;

– *Ocupare medie*, când se iau în considerare, în general, aceleași condiții ca mai sus, dar sunt și unele amenajări reduse;

– *Ocupare largă*, în situația plajelor a căror lățime depășește 80-100 m și unde, în partea depărtată de țărm, se amenajează cu dotări pentru sport, agrement, alimentație publică, plantații de protecție etc.

Tabel nr. 6.1

Grad de utilizare	N_p (m^2 /vizitator)
– intensivă	4-6
– medie	6-8
– largă	8-12

2. Număr de metri țărm/vizitator

$$N_t = \frac{\text{vizitator}}{\text{ml}/\text{țărm}} \text{ ml/vizitator}$$

Această normă este diferențiată în raport cu dimensiunea (lățimea) și gradul de utilizare a plajei (tabelul nr. 6.2.).

Tipul de plajă	ml/ vizitator		
	gradul de utilizare		
	intensivă	medie	largă
– îngustă – 10-20 m lățime	5	3	este neeconomică
– medie 21-60 m lățime	6-10	5-7	3-5
– largă 61-100 m lățime	1-0-15*	8-10	5-7

* nu se recomandă deoarece se aglomerează fâșia de plajă de lângă apă.

6.4.3. *Simultaneitatea prezenței vizitatorilor pe plajă.* Se stabilește luând în considerare că durata medie a unei ședințe de plajă în luna iulie, în condițiile climatului marin românesc este de aproximativ 3-4 ore și că intervalul optim de plajă în aceeași lună, se extinde pe o perioadă de 7-8 ore (între 9,00 – 17,00). Se apreciază că în condițiile țării noastre, sporul de capacitate zilnică a plajelor, rezultat din nesimultaneitatea prezenței pe plajă a vizitatorilor este exprimat prin INDICELE DE SIMULTANEITATE (I_s) egal cu 1/3 din numărul de vizitatori potențiali în funcție de condițiile specifice locale, de profilul stațiunii și de nivelul de dotare a acesteia cu amenajări pentru cură și tratamente, activități cultural-recreative, care pot constitui pentru vizitatorii stațiunii atracții turistice suplimentare către alte activități balneoturistice. În urma cercetărilor efectuate de specialiștii din balneologie și de către cei din domeniile adiacente, în perioada considerată optimă pentru plajă, rezultă că indicele de simultaneitate (I_s) poate să varieze între 1,25 și 1,35 sau chiar 1,40.

6.4.4. *Capacitatea zilnică a plajei,* exprimă numărul de vizitatori ce pot folosi zilnic plaja, număr pe baza căruia se stabilește mărimea stațiunii și în special capacitatea dotărilor și amenajărilor acesteia. Se calculează astfel:

$C^z = I^s \times C^n$, unde :

- C^z = capacitatea zilnică a plajei;
- I^s = indicele de simultaneitate (variabil de la 1,25 – 1,35 sau chiar 1,40 în raport direct cu nivelul de dotare și echipare a stațiunii);
- C^n = capacitatea optimă potențială a plajei, stabilită pe baza normei de suprafață oferită unui vizitator (N^p) sau a normei de lungime de țărm necesar unui vizitator (N^l), astfel:

$$C_n = \frac{\text{suprafața plajei}}{N_p}$$

sau

$$C_n = \frac{\text{lungime de țărm – plaja}}{N_t}$$

6.5. Amenajarea unor zone de pe litoralul românesc al Mării Negre în sistemul „Club de vacanță”

6.5.1. *Clubul de vacanță o formulă atractivă a ofertei turistice. Clubul de vacanță* poate fi privit ca un produs turistic care cuprinde, pe lângă serviciile de bază (HORECA*) o gamă de programe culturale, sportive, distractive, medicale etc., cu caracter unitar, care duc la crearea unei atmosfere specifice, comercializate sub forma unui pachet integral de servicii, la un preț forfetar.

Caracteristici:

– *Concentrază într-un spațiu restrâns, aparținând în exclusivitate clubului, o multitudine de activități* capabile să satisfacă cele mai diverse motivații de vacanță:

- descoperirea de locuri, peisaje și popoare;
- desprinderea de stress-ul cotidian;
- cunoașterea specialităților bucătăriei locale;
- învățarea și perfecționarea în diverse activități sportive;
- practicarea unor activități insolite;
- petrecerea unor seri distractive de mare varietate;
- asigurarea unor programe complexe pentru copii, adecvate diverselor categorii de vârstă.

– Pune accent pe elementele psihologice, esența produsului fiind crearea unei anumite „atmosfere”, a unui mod de a trăi vacanța, care asigură turistului desprinderea din tiparele vieții citadine, conferindu-i siguranță și libertate totală.

– Derularea activităților în cadrul clubului presupune *utilizarea unui personal policalificat*, specializat atât în prestații de bază cât și în activități de animație.

Avantaje

– Într-o primă etapă această formulă poate contribui la *contracarea efectelor negative asupra turismului internațional al țării noastre*, cauzate de unele restricții conjuncturale (limitarea programului unităților de a.p., funcționarea videotecilor, organizarea unor activități nocturne în zonele exterioare aferente cluburilor ș.a.).

– Folosind baza materială existentă, înființarea cluburilor de vacanță *presupune amenajări și dotări relativ simple*, ușor de realizat în orice stațiune, recuperabile într-o perioadă foarte scurtă.

– Comercializarea în sistem charter a bazei tehnico-materiale pe o durată stabilită (care include și capetele de sezon) *asigură încasări pentru întreaga capacitate*, indiferent de gradul de ocupare și constituie o *modalitate de prelungire a sezonului turistic*.

– *Permite încheierea de contracte pe perioade mari* (10 -20 ani) care se reînnoiesc la 3 ani, eliminându-se astfel unele riscuri conjuncturale în contractare.

– *Garantează un grad înalt de satisfacție în petrecerea vacanței*, prin crearea unei atmosfere vesele, destinsă, care permite dezvăluirea și manifestarea diverselor aspirații ale membrilor clubului.

– Prin mijloace de publicitate proprii, firma *asigură pătrunderea informațiilor privind oferta turistică a țării noastre pe diverse piețe*, fără antrenarea, din partea noastră, a unor fonduri de propagandă suplimentare.

– În afara încasărilor valutare rezultate din închirierea bazei materiale în sistem charter, se mai *asigură încasări valutare suplimentare* din:

1. *acțiuni contractuale cu agenții de turism*

- *contravaloarea alimentelor procurate de pe piața internă la cursul necomercial de schimb* (calculat la prețurile curente în lei);

* Siglă pentru: „Hotellerie, Restauration, Centre d’Animation”.

- retribuiția personalului român de animație (care este în medie de 500 \$ pe lună pentru fiecare lucrător);
- contravaloarea circuitelor efectuate;
- taxe de sejur;
- taxe de viză;
- taxe de transfer;
- alte taxe ocazionale.

2. prestații suplimentare oferite

- excursii;
- taxe vamale pentru mărfurile alimentare și nealimentare care se comercializează în cadrul clubului;
- contravaloarea convorbirilor telefonice;
- contravaloarea carburanților;
- plata ansamblurilor folclorice;
- achiziționarea unor obiecte de inventar și materiale diverse

3. alte prestații suplimentare oferite de societățile comerciale

- confecții metalice solicitate pentru realizarea de decorațiuni în cadrul clubului;
- mărfuri românești

– *Asigură o productivitate sporită* prin utilizarea unui personal policalificat.

6.5.2. Club Méditerranée – un club de vacanță reprezentativ

„Club Méditerranée” este una din cele mai vechi și prestigioase firme turistice din lume. Firma are o vechime de 50 de ani, și înregistrează în prezent o cifră de afaceri de circa 1,5 mld. \$, antrenând anual, în medie, 1 mil. turiști în aproape 100 sate de vacanță din 36 țări*, care dispun de cca 1200 stabilimente de cazare. Având o cifră de afaceri semnificativă față de alte firme, „Club Méditerranée” este singura firmă turistică franceză cotate la bursă.

În general, membrii clubului Méditerranée provin din categoriile de turiști cu venituri mai ridicate.

Amenajările de vacanță din cadrul clubului se remarcă prin numeroase spații verzi și implantări de arbori și arbuști specifici fiecărei zone.

Clubul, este cea mai mare școală de tenis din lume (dispunând de peste 600 terenuri și 200 instructori), de surfing (100 instructori), de navigație cu pânze (400 instructori), de schi (650 instructori).

Personalul clubului este pregătit să acționeze ca gazdă și prieteni ai turiștilor. Raportul dintre personalul angajat și numărul de locuri dintr-un sat de vacanță este în medie de 1/6.

În general, Clubul Méditerranée oferă următoarele servicii:

- cazare în hotel, bungalow-uri și căsuțe în 35 de țări;
- piscină în 33 de țări;
- ambarcațiuni cu pânze în 33 de țări;
- windsurfing în 30 de țări;
- schi nautic în 18 țări;
- plonjări în apă – în 25 de țări;
- scufundări acvatice – în 22 țări;
- plimbări pe mare – în caiac în 27 țări;
- pescuit în – 10 țări;
- tenis – în 34 țări;
- yoga – în 20 țări;
- fotbal – în 12 țări;
- judo – în 8 țări;
- golf – în 19 țări;

* Catalog „Club Méditerranée, 1994 și „Hotels and Restaurants”.

- tir cu arcul în 26 țări;
- menținerea condiției fizice – în 20 țări;
- bicicletă – în 18 țări;
- echitație – în 14 țări;
- baby-club sau
 - petit-club, începând de la 4 luni – în 12 țări;
 - mini-club, începând de la 2 ani – în 23 țări;
 - kid’s-club începând de la 8 ani – în 22 țări.
- supraveghere copii începând de la 6 ani – în 20 țări;
- arte aplicate – în 25 țări;
- micro-informatică – în 19 țări;
- restaurant cu specific – în 25 țări;
- excursii – în 35 țări;
- circuite – în 24 țări;
- competiții (stagii de însușire): tir cu arcul, tenis, golf, bridge, ciclism, windsurfing –

în 12 țări.

În Franța, Elveția și SUA „Club Méditerranée” are sucursale și în zone montane unde oferă și alte servicii de agrement specifice ca:

- minigolf
- tir cu pușca
- schi pe iarbă
- patinoar
- descoperirea naturii
- alpinism
- drumeții cu ghid
- stagii de jogging.

În majoritatea satelor de vacanță, indiferent de zona geografică, clubul mai oferă și servicii de:

- aerobic
- discotecă
- serate-club
- concerte de muzică înregistrată
- alte activități sportive (inițiere și competiție)
- plimbări pe mare

În țara noastră, Clubul Méditerranée a fost reprezentat prin satul de vacanță Thalassa, din stațiunea Mamaia, care oferea ca servicii:

- cazare în 2 hoteluri cu o capacitate totală de 560 locuri
- piscină
- ambarcațiuni cu pânze
- windsurfing
- 5 terenuri de tenis
- yoga
- aerobic
- tir cu arcul
- baby-club:
 - petit-club
 - mini-club
 - kid’s-club
- arte aplicate
- excursii
- circuite

În paralel, clubul beneficiază de următoarele facilități:

- plajă îngrădită și păzită;
- program muzical-distractiv non-stop;
- organizarea de foc de tabără pe plajă;
- sală de spectacole în aer liber.

În afara spațiului destinat clubului, se mai oferă vacanțierilor, schi nautic pe lacul Siutghiol, seri românești la „Nunta Zamferei”, excursii de 2 zile în Delta Dunării, turul mănăstirilor din Moldova, vizitarea Bucureștiului, circuit de 7 zile cu autocarul, iar în afara granițelor țării, excursie la Istanbul.

Ca urmare, *această formulă de vacanță, reprezintă, cel puțin pentru perioada imediat următoare, cea mai eficientă formă de vânzare a produsului turistic românesc pe diverse piețe externe.* În acest sens se are în vedere faptul că, prin formula clubului de vacanță, partenerul străin este organizatorul acestui club și, ca urmare, îi revine sarcina de a-l dota cu toate echipamentele pe care noi nu le putem furniza, asigurând, totodată, și personal propriu calificat ca de exemplu: personal de animație, bucătari specializați în anumite produse culinare, monitori ș.a.

În paralel, tot firma organizatoare va asigura unele mărfuri alimentare și enalimentare din țara noastră.

Cu toate aceste aspecte pe care le îmbracă promovarea, pe piața externă, a formulei „Club de vacanță” a produsului turistic românesc, principalul câștig pe care îl aduce este acela că, în prezent, *reprezintă singura posibilitate reală de încheiere a unor contracte ferme cu partenerii străini, în care se închiriază în sistem charter, o bază materială la întreaga ei capacitate pe toată durata sezonului turistic.*

Eficiența economică a cluburilor de vacanță poate crește, ca urmare a unor încasări suplimentare ce pot fi realizate din:

- diversificarea serviciilor suplimentare în incinta clubului;
- diversificarea ofertei de agrement din afara clubului;
- diversificarea unităților de alimentație publică și a divertismentului din cadrul acestora;
- asigurarea unor echipamente și mărfuri din producția internă;
- asigurarea unui personal calificat la nivelul cerințelor și exigențelor membrilor clubului.

În acest sens se pot avea în vedere promovarea în cadrul clubului a unor *tratamente balneare sau cosmetice cu produse originale românești, oferirea unor sejururi de călărie pe litoral* (lecții de călărie, plimbări pe malul mării, vizitarea stațiunilor cu trăsuri sau docare, circuite călare la diverse obiective de interes turistic etc.), *croaziere pe mare cu nave costiere de fabricație românească, discoteci pe ambarcațiuni pe lacul Siutghiol sau pe Canalul Dunăre – Marea Neagră ș.a.*

Pentru momentul actual, important este, însă, să se găsească parteneri și cadrul legal de înființare și desfășurare a activității cluburilor de vacanță, lucru perfect posibil, avându-se în vedere experiența căpătată din colaborarea cu firma „Club Méditerranée”.

Stațiunile de litoral românești mai pot oferi numeroase posibilități de înființare a unor astfel de cluburi în baza materială existentă și care, cu unele amenajări, necostisitoare, pot fi închiriate, în sistem charter, unor parteneri străini. În acest sens, s-au avut în vedere, într-o primă etapă, noile hoteluri situate în partea de nord a stațiunii Mamaia (Alcor, Vega, Orfeu, Comandor, Amiral, Lido, Ambasador, Savoy), la care se pot adăuga grupul de minihoteluri (Coral, Favorit, Paloma, Rodna, Selena) pentru personalul calificat și de serviciu al cluburilor și cele cinci vile de 3-4 stele pentru reprezentanții de firmă, șefii și administratorii cluburilor.

Într-o etapă ulterioară, mai pot fi avute în vedere și unele hoteluri (sau întreaga stațiune) din Cap Aurora. În această variantă, sunt necesare unele investiții suplimentare pentru amenajarea, conservarea și extinderea plajelor existente, construirea de bazine în mare, amenajarea unor terase de acces din hotel în mare și pentru plajă etc.

În alegerea zonei de nord a stațiunii Mamaia pentru amenajarea unor cluburi de vacanță, s-au avut în vedere următoarele aspecte:

- Existența în această zonă a unor unități de cazare cu un confort mai ridicat, care corespund exigenței unei clientele cu venituri mai ridicate, specifice cluburilor de vacanță.

- Dotarea hotelurilor cu holuri mari și numeroase spații comune destinate (sau care pot fi amenajate) pentru desfășurarea de diverse activități distractive și de agrement.

- Disponibilitatea bazei hoteliere, prin construcție, în grupuri de 2-3 unități, care creează premisele pentru constituirea a 3 cluburi de vacanță, de sine stătătoare.

- Poziția excentrică a zonei, care dă posibilitatea izolării acesteia de restul stațiunii.

- Situarea hotelurilor direct pe plajă sau în imediata apropiere a acesteia.

- Calitatea foarte bună a nisipului și plajei (din punct de vedere al suprafeței și lățimii), care dă posibilitatea implantării unor arbuști și plante specifice pe marginea ei și amenajării unor spații pentru agrement, fără a-i reduce capacitatea de primire.

- Existența în vecinătatea hotelurilor a lacului Siutghiol, pe malul cărui pot fi amenajate debarcadere și porturi de agrement destinate practicării diferitelor sporturi nautice.

Principalele probleme care necesită a fi rezolvate în etapa premergătoare amenajării zonei pentru crearea de cluburi de vacanță:

- Îngrădirea zonei și a plajelor din jurul hotelurilor;

- Dotarea plajelor cu umbrele și șezlonguri;

- Implantarea de arbuști și de plante specifice în spațiile verzi dintre hoteluri și pe malul interior al plajei;

- Amenajarea de spații de agrement și terenuri de sport pe fâșiile interioare ale plajei și pe malul lacului Siutghiol;

- Dotarea piscinelor cu mobilier adecvat (saltele, paturi, bănci, mese etc.);

- Amenajarea pe terasele restaurantelor a unor baruri de piscină, dotate cu cărucioare frigorifice pentru servirea băuturilor răcoritoare;

- Desființarea parcajelor din jurul hotelurilor și amenajarea de parcaje cu plată, acoperite, pe malul lacului Siutghiol;

- În funcție de cererea firmelor partenere, amenajarea unor solarii în fiecare zonă;

- Amenajarea unor porturi de agrement pe malul mării și al lacului Siutghiol.

Cele opt hoteluri existente în zonă pot fi grupate după cum urmează:

a) *Grupul de hoteluri Alcor-Vega*

- *Capacitatea totală* – 512 locuri, repartizate în 256 camere din care, 24 apartamente și 232 duble, toate cu vedere la mare.

- *Spații comune și amenajări utilitare și de agrement existente:* club echipat de firma franceză Transtour; piscină, coafură-frizerie, farmacie, cofetărie, pistă de petanque, amenajare de agrement pentru copii.

- *Caracteristicile plajei aferente zonei:*

- Lungime – 218 m

- Lățime – 135-170 m

- Suprafața totală: 22.760 mp

- Suprafața fâșiei mediane*: 14.422 mp

- Suprafața fâșiei interioare**: 6648 mp

* Destinată în exclusivitate plajei.

** Amenajabilă.

– *Indicatori de ocupare maxim posibilă a plajei și caracterizarea acestora.*

– suprafața plajei raportată la numărul locurilor de cazare: 28 mp/loc cazare – foarte

slabă

– numărul de locuri de cazare pe unitatea de lungime a țărmului – 2,4 locuri/ml –

foarte slabă.

b) *Grupul de hoteluri Orfeu, Comandor, Amiral*

– *Capacitatea totală:* 699 locuri repartizate în 345 camere din care, 12 apartamente, 326 duble, 7 triple. Din total, 193 camere sunt orientate spre mare.

– *Spații comune și amenajări utilitare și de agrement existente:*

– Baruri-club cu ring de dans (hoteluri Comandor și Amiral), bar de zi la mezanin, piscină, bază nautică, sală pentru TV, teren de tenis, tobogan acvatic.

– *Caracteristicile plajei aferente zonei*

– Lungime: 198 m

– Lățime: 105-135 m

– Suprafața totală: 22.320 mp

– Suprafața fâșiei mediane: 17.334 mp

– Suprafața fâșiei interioare: 3.168 mp

– *Indicatori de ocupare maxim posibilă a plajei și caracterizarea acestora*

– Suprafața plajei raportată la numărul locurilor de cazare: 24,8 mp/loc cazare – foarte slabă;

– Numărul de locuri de cazare pe unitatea de lungime a țărmului: 3,2 locuri/ml – foarte slabă.

c) *Grupul de hoteluri Lido-Ambasador-Savoy*

– *Capacitate totală:* 820 locuri, repartizate în 414 camere din care, 12 apartamente, 8 single și 394 duble. Un număr de 341 camere au vederea directă la mare.

– *Spații comune și amenajări utilitare și de agrement existente.*

– Shop, frizerie-coafură, bar de zi, piscină, curte interioară (Savoy), teren tenis, sală polivalentă cu o capacitate de 400 locuri pe scaune și 150-200 locuri la mese și foier (Lido). Spații adecvate pentru organizarea de spectacole, concerte, baluri (Savoy).

– *Caracteristicile plajei aferente zonei*

– Lungime: 178 m

– Lățime: 100 m

– Suprafața totală: 18.512 mp

– Suprafața fâșiei mediane: 15.308 mp

– Suprafața fâșiei interioare: 1.424 mp

– *Indicatori de ocupare maxim posibilă a plajei și caracterizarea acestora:*

– suprafața plajei raportată la numărul de locuri de cazare: 18,7 mp/loc cazare – foarte slabă;

– numărul de locuri de cazare pe unitatea de lungime a țărmului: 4,6 locuri/ml – slabă.

DELTA DUNĂRII – REZERVAȚIE A BIOSFEREI

7.1. *Un original potențial turistic de amenajat*

Delta Dunării, acest ecosistem cu caracter de unicat în Europa, constituie una din cele mai importante zone turistice ale României, prin originalitatea și varietatea resurselor turistice pe care le deține.

Atractivitatea turistică a Deltei Dunării este datorată următoarelor elemente ale cadrului natural și antropic:

- originalitatea și spectaculozitatea peisajului în care se îmbină suprafețele acvatice cu stufărișurile, terenurile mlăștinoase și grindurile marine și fluviale cu păduri de stejar și zăvoaie de sălcii și plop, plaja mării și dunele de nisip cu peisaje aride și exotice etc.;

- oglinzile de apă – îndeosebi brațele Dunării, canalele, gârlele și lacurile, care constituie atât locuri pentru excursii, agrement și pescuit sportiv, cât și principalele căi de acces și de circulație turistică în deltă;

- vegetația deltei – variată, bogată și specifică – este interesantă prin aspectele peisagistice create, prin valoarea științifică a unor asociații sau specii, prin potențialul melifer etc.; un interes deosebit pentru turiști îl prezintă întinsele stufărișuri și insulele plutitoare de plaur; pădurile – galerii de sălcii și plop negri, care străjuiesc malurile apelor, codrii de stejar termofil cu coroane magnifice și împletitură deasă de liane, viță sălbatică și curpen, care dau farmec exotic de pădure tropicală, luxuriantă, peisajului de pe grindurile Letea și Caraorman, felurite plante de baltă și nuferi etc.;

- păsările, prin cele 280 de specii variate ca origine geografică și de interes științific, estetic și unele chiar cinegetic, conferind deltei renumele de „paradis al păsărilor”;

- fauna piscicolă, deosebit de bogată și variată, crap, știucă, somn, sturioni etc., de interes economic, științific și sportiv (pescuit sportiv);

- fauna de mamifere, importantă pentru vânătoare: mistreț, bizam, hermelină, vidră etc.;

- plajele de pe litoralul marin deltaic, o motivație certă pentru vizitarea deltei fluvio-maritime de la Sulina la Sf. Gheorghe, în scopul curei heliomarine și al unor programe complexe mare-deltă, de mare atractivitate pentru turiști;

- condițiile de climă, benefice practicării turismului din primăvară până în toamnă, datorită regimului termic ridicat (T° medie = 11-11,4°C), precipitațiile mai reduse (350-400 mm/an), duratei mari de strălucire a soarelui (2360 ore/an) etc.;

- potențialul cultural, cu numeroase vestigii istorice (sec. VII î.e.n. – sec. X-XI), elemente de etnografie și folclor, muzee etc.;

- așezările cu înfățișare și viață socio-economică specifice deltei.

Toate aceste elemente de atracție turistică generează motivații diverse pentru toate categoriile de turiști, favorizând dezvoltarea și promovarea mai multor forme de turism.

7.2. *Forme de turism practicate*

Principalele *forme de turism* posibil de practicat se diferențiază în cele două arii județene: R.B. Delta Dunării și partea dobrogeană a județului, datorită specificului resurselor turistice de care acestea dispun.

7.2.1. *Turismul de circulație*. Poziția geografică a teritoriului, existența deltei în cadrul județului, peisajul deosebit de atractiv de-a lungul traseelor turistice și numărul mare de atracții turistice cu valențe estetice, cultural-istorice și științifice, stabilesc turismul de circulație ca formă de turism specifică județului Tulcea.

a) *Tranzitul turistic* se desfășoară de-a lungul traseelor rutiere:

– DN 22 Constanța (jud. Constanța) – Baia-Babadag – Tulcea – Isaccea – Măcin – Brăila (jud. Brăila), modernizat, prin care se realizează legătura între localitățile din sudul Dobrogei cu cele din nordul Dobrogei. Traseul străbate zona din vestul Deltei și nordul județului fiind presărat cu numeroase obiective turistice antropice (Baia, Babadag, Enisala, Jurilovca, Capul Doloșman, Tulcea, Somova, viile de la Isaccea și Niculițel, Măcin, campingul și cabana „La doi iepurași”);

– DN 22 A care aduce turiștii dinspre București spre Tulcea și Delta Dunării: Hârșova-Saraiu (jud. Constanța) – Topolog-Ciucorova – Nalbant – Tulcea, modernizat, care străbate Podișul Casimcei, Babadagului și Dealurile Tulcei. Resurse turistice antropice sunt răspândite și pe acest traseu (Nalbant, Cataloi, Frecăței, Izvoarele);

– DN 22 Baia – Caugagia – Slava Cercheză – Ciucurova – Horia – Cerna – Măcin, modernizat, care străbate județul în diagonală, întâlnind în lungul său numeroase obiective turistice atât naturale, cât și antropice (Slava Rusă, popasurile turistice „Cerbul Lopătar” și „Căprioara”, Horia, Cerna, Turcoaia, rezervația Valea Fagilor).

b) *Turismul itinerant* este determinat de valoarea estetică, științifică, educativă și artistică a obiectivelor turistice, precum și de modul de răspândire a lor față de arterele de circulație.

Această formă de turism se poate realiza în mai multe combinații de trasee și variante, mai scurte sau mai lungi, mai simple sau mai complexe, cu mijloace auto sau combinat cu mersul pe jos, după preferințele sau în funcție de timpul de care dispun turiștii.

Cele mai importante obiective turistice din județ pot fi vizitate în cadrul:

– inelului de vizitare a părții de nord a județului: Tulcea, Isaccea – Măcin – Babadag, cu derivații la Frecăței, Niculițel, Luncavița, Jijila, Nalbant;

– inelului de vizitare a părții de sud a județului: Babadag – Slava Cercheză, Ciucurova – Topolog – Casimcea – Beidaud – Babadag, cu derivații la Enisala – Jurilovca – Ceamurlia de Jos – Baia.

Aceste trasee au o valoare turistică mare, parcurgerea lor oferind posibilitatea cunoașterii unor aspecte inedite ale culturii materiale și spirituale ale tulcenilor, muzee și monumente de artă și arhitectură, dar și o serie de monumente ale naturii de mare frumusețe și interes științific.

În județul Tulcea, turismul itinerant ce se realizează pe continent are valențe culturale și istorice, deci, se poate vorbi despre practicarea unui *turism cultural*.

În acest cadru complex se pot organiza excursii pentru toate categoriile de turiști interni și străini. Parcurgerea lor se poate efectua în 1-2 zile, în funcție de activitățile cuprinse în aranjamentele stabilite. Ele vor avea în vedere vizitarea resurselor turistice menționate.

Pentru practicarea turismului de circulație sunt necesare o serie de măsuri printre care: modernizarea tuturor traseelor de interes turistic menționate; îmbunătățirea căilor de acces la toate obiectivele turistice, amenajarea pentru vizitare a atracțiilor turistice, dezvoltarea rețelei de comerț specific; asigurarea serviciilor de cazare și servire a mesei în principalele localități de pe traseele turistice, intensificarea acțiunilor cu caracter promoțional.

Delta Dunării, prin caracteristicile sale naturale, prezintă o individualitate aparte în cadrul celorlalte zone turistice din România. Elementul esențial de diferențiere îl constituie suprafața mare a oglinzilor de apă (lacuri, canale etc.) care ocupă în medie 77% din suprafața deltei.

Atractivitatea turistică a Deltei Dunării este datorată următoarelor elemente ale cadrului natural și antropoc: originalitatea și spectaculozitatea peisajului în care se îmbină suprafețele acvatice cu terenurile mlăștinoase și grindurile marine și fluviale, plaja mării și dunele de nisip

cu zonele aride și exotice; oglinzile de apă – îndeosebi brațele Dunării, canalele, gârlele și lacurile; vegetația deltei – variată, bogată și specifică; păsările, prin cele 280 de specii variate ca origine geografică și interes științific și estetic; faună piscicolă, deosebit de bogată și variată; plajele de pe litoralul marin deltaic; condițiile de climă benefice practicării turismului din primăvară până în toamnă; potențialul cultural; așezările cu o înfățișare și viață socio-economică specifice deltei.

Toate aceste elemente de atracție turistică generează motivații diverse pentru toate categoriile de turiști, favorizând dezvoltarea și promovarea mai multor forme de turism. Între acestea, amintim: turismul itinerant, turismul de sejur cu diverse motivații, turismul specializat, turismul pentru cură heliomarină, turismul pentru tineret și turismul rural.

7.2.2. *Sejurul în Delta Dunării* îmbracă forme diferite, în funcție de motivația vizitării deltei și anume: *sejur complex mare (plajă) – deltă; sejur în deltă; sejur rustic în localitățile deltaice (în sate turistice); sejur pentru pescuit sportiv; sejur pentru plajă la mare; sejur în interes științific etc.*

În perspectivă, un loc important îl vor ocupa vizitele turistice în scopul practicării sejurului complex deltă-mare și pentru plajă. Litoralul marin deltaic deține una dintre cele mai bune plaje (mărime, stabilitate și granulația nisipului) de pe întregul litoral la Sfântu Gheorghe (cca 3 km în amonte de localitate) și, parțial, la Sulina. Ridicările topografice repetate indică o stabilitate relativă a plajei și chiar o extindere a acesteia în ultimii ani. De asemenea, aici, apa de mare este curată, iar adâncimea este redusă.

Turismul organizat are la dispoziție baza de cazare turistică din Deltă sau casele particulare omologate, iar pentru turiștii care vin pe cont propriu sunt necesare noi locuri în popasuri turistice în zonele cele mai pitorești și, deci, mai frecventate unde, de regulă, campează aceștia.

7.2.3. *Turismul balnear* are condiții de dezvoltare prin valorificarea însușirilor curative ale nămolului sapropelic din lacul Murighiol, dar și a plajei marine de la Sfântu Gheorghe și Sulina. Bioclimatul marin excitant-solicitant, cu o însorire ce depășește 12-13 zile/lună în sezonul estival (2368,4 ore/an – durata de strălucire a soarelui la Sfântu Gheorghe), plaja și *apa de mare fac parte din factorii naturali de cură importanți în terapia profilactică, dar și curativă a bolilor reumatismale.* Astfel, băile de aer și soare, ca și plaja, se cuprind în complexul talasoterapeutic de cură marină, indicat în afecțiunile reumatismale și ale sistemului nervos periferic.

Studiile bioclimatice întreprinse de către IMFBRM – București subliniază favorabilitatea elementelor climatice pentru climatoterapie.

Măsurătorile privind aeroionizarea naturală pe plaja marină au relevat un nivel moderat de ioni naturali, cu precădere ioni pozitivi, ceea ce determină un microclimat aeroelectric moderat, excitant și solicitant pentru organism.

Studiul hidrogeologic, geochimic, biologic și microbiologic arată că rezervele de nămol din lacurile Sărătura I și II de lângă localitatea Independența (Murighiol) sunt suficiente și utilizabile terapeutic în condițiile unor măsuri restrictive sub aspectul exploatarei și *protecției hidrogeologice și sanitare.*

Studiul preliminar al nămolului din Gârla Împutiță – Sulina nu este în măsură să recomande valorificarea imediată, fiind necesară continuarea cercetărilor.

În concluzie, studiul preliminar al factorilor naturali de cură din Delta Dunării pune în evidență valențe terapeutice ce pot fi valorificate prin dezvoltarea turismului de tratament pe plaja maritimă a deltei, mai ales în terapia profilactică.

7.2.4. *Turismul de week-end* are nenumărate posibilități de dezvoltare în Delta Dunării, atât în Tulcea pentru vizitarea obiectivelor turistice din oraș, cât și în delta propriu-zisă.

Cazarea este recomandabil să se facă (pentru 1-2 nopți) în hotelurile din Maliuc, Lebăda, Crișan, Sulina sau în locurile de popas turistic.

7.2.5. *Turismul itinerant*, care presupune vizitarea unor locuri pitorești din deltă pe itinerare dinainte stabilite, poate fi practicat, cu unele restricții, pe întreg cuprinsul Deltei Dunării.

7.2.6. *Turismul specializat* (științific, cognitiv-educational) este favorizat în dezvoltarea sa de cadrul natural deltaic și îndeosebi de prezența rezervațiilor naturale, floristice, peisagistice și a monumentelor naturii. Mai sunt încă de realizat puncte fixe și mobile de observație dotate cu aparatura necesară pentru specialiști în hidrologie, geomorfologie, acvafaună, ornitologie, floră specifică, dar și pentru amatori dornici să cunoască fauna variată din zonă sau multitudinea speciilor de păsări în pasajele de iarnă din zătoane și de pe litoral. De menționat că, vizitarea rezervațiilor naturale este permisă numai cu aprobarea Academiei Române.

Mijloacele de transport recomandabile pentru această formă de turism sunt pontoanele-dormitor, datorită faptului că, de regulă, pentru studierea unor fenomene naturale în deltă, sunt necesare minimum 12-17 zile. În aceste condiții, cazarea se asigură pe aceste pontoane, cu 1-2 nopți la capetele sejurului într-unul din hotelurile din Tulcea.

7.2.7. *Turismul profesional* (agricol, apicol, piscicol) este forma de turism generată de particularitățile practicării unor activități economice, în esență (agricultură, piscicultură, apicultură), în condiții deosebite de cele normale. Ea prezintă interes deosebit pentru lucrătorii din domeniile respective, atât din țară, cât și din străinătate.

Se pot realiza programe speciale pentru apicultorii din România și străini cu baza la Maliuc (lângă stațiunea apicolă) – schimburi de experiență, cursuri de perfecționare-informare, alte reuniuni științifice. Produsele apicole din Deltă pot fi vândute prin hoteluri, iar în perspectivă se poate realiza „cura de apiterapie” sau cosmetică pe bază de miere de albine, degustări de produse apicole etc.

7.2.8. *Turismul pentru tineret* are multiple posibilități de dezvoltare în Delta Dunării. Peisajul deltaic constituie o atracție majoră pentru tinerii din toate țările ce ne-au vizitat litoralul, așa cum reiese din concluziile anchetelor-sondaj întreprinse pe litoral, dar și în alte anchete.

Un loc important în îmbogățirea ofertei turistice pentru tineret îl reprezintă diversificarea agrementului nautic și a altor forme specifice acestui segment de piață.

7.2.9. *Turism pentru practicarea sporturilor* (pescuitul sportiv, vânătoare sportivă, sporturi nautice).

Pescuitul sportiv este o formă de turism atractivă atât pentru turiștii români, cât și pentru cei străini. Permisul de pescuit sportiv (dacă turistul nu-l posedă) se obține odată cu autorizația-permis, de la cele 2 puncte de intrare în Delta Dunării din municipiul Tulcea. Suprafața ocupată de bazinele naturale unde se organizează pescuit sportiv însumează peste 10.000 ha.

Se impune o diversificare a programelor pentru pescarii sportivi (caravane, tabere, concursuri, pescuit subacvatic în lacurile adânci, pescuit la știucă, pescuit la copcă etc.).

Cazarea poate fi asigurată în unitățile de cazare existente și în locurile de popas turistic.

Vânătoarea sportivă prezintă interes pentru turiștii români și străini și se organizează în conformitate cu prevederile legii privind economia vânatului și vânătoarea pe fondurile de vânătoare: Razim, Caraorman, Crișan, Sulina, Cardon, Mila 23, Ilgani etc., unde se vânează primăvara, toamna și iarna păsări și animale sălbatice.

Sporturile nautice se pot organiza pe Dunărea Veche, între Complexul I. Leabăda și Mila 23, în zonele Maliuc (cătrefe Lacul Furtuna), Crișan popas (pe canalul Crișan), pe canalul Sulina în zona Crișan și Sulina – cherhana etc. Se pot organiza concursuri populare de bărci cu rame (+ pescuit sportiv staționar), cu ambarcațiuni cu pânze, ștafetă cu bărci (+ pescuit sportiv staționar), concursuri tehnico-aplicative cu bărci de agrement, de îndemănare pentru pescuit, de obiecte plutitoare etc. La nivel național și internațional se pot organiza, de asemenea, croaziere pe Dunăre și în Deltă de tipul „Turul prieteniei al ambarcațiunilor cu motor”, „Turul Păcii” (de la Porțile de Fier la Sulina) sau concursuri numai în Deltă.

Cazarea se asigură la Maliuc, Crișan, Sulina și Jurilovca. Se pot asigura cantonamente pentru loturi sportive de canotaj sau înot.

7.2.10. *Alte forme de turism* (foto-safari, hobby etc.)

Aranjamentele de tip foto-safari sau cine-safari sunt din ce în ce mai des solicitate și preferate de turiștii români, mai ales tineri (în toate orașele țării există chiar cluburi sau cine-cluburi de foto-amatori) fiind, în același timp, foarte solicitate de tineri din Franța, Anglia, Belgia, Olanda ș.a.

Transportul turiștilor se poate efectua cu orice mijloc de transport, iar cazarea în oricare din unitățile din Delta Dunării.

7.3. *Amenajarea Rezervației Biosferei Delta Dunării pentru turism*

Organizarea și dezvoltarea turismului în Delta Dunării trebuie privită prin prisma a trei elemente: Delta Dunării – Rezervație a Biosferei, natura mediului deltaic și impactul turismului în viața economico-socială a comunităților deltaice.

1. Declararea Deltei Dunării ca Rezervație a Biosferei impune ca activitatea de turism să fie redefinită în sensul restructurării formelor de turism, a mijloacelor, căilor și spațiului de desfășurare, ca și al promovării pe piața turistică a „produsului turistic” R.B. Delta Dunării. Este vorba, deci, de desfășurarea unui turism numai pe principii ecologice, ceea ce ar însemna, printre altele, următoarele:

– turismul trebuie să devină, treptat, o activitate organizată, practică în grup sau individual și în condițiile unei colaborări strânse între tur-operatori, prestatori de servicii, comunitățile locale și Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării (A.R.B.D.D.); se impune, astfel, elaborarea unui cadru legislativ coerent pentru desfășurarea activității de turism în rezervație¹;

– restructurarea formelor și a programelor turistice, în sensul promovării unui turism specializat, puțin poluant; este vorba de turismul de cunoaștere cu valențe științifice, profesionale, dar și estetice, pentru ornitologi, naturaliști, ecologi, piscicultori, geografi, studenți, elevi, tineri și alte categorii de turiști iubitori de natură; limitarea și ținerea sub un control riguros a turismului pentru pescuit sportiv și vânătoare sportivă; extinderea turismului de sejur pentru cura heliomarină pe plaja litoralului deltaic și a programelor complexe mare-deltă; introducerea unor forme de agrement sportiv și a unor programe de agrement nautic adecvate suprafețelor acvatice din deltă și în corelație cu cerințele de protejare și conservare a ecosistemelor – îndeosebi pe Dunărea Veche (Crișan – Mila 23), Crișan – Sulina, bucla Uzlina etc.; concursuri cu bărci cu rame sau ambarcațiuni cu pânze, bărci cu rame și pescuit sportiv staționar, concursuri tehnico-aplicative cu bărci de agrement, caravane nautice, croaziere și concursuri internaționale pe Dunăre și în Deltă, concursuri sportive pentru pescari etc.; extinderea turismului expediționar

¹ În contextul protejării și conservării ecosistemului deltaic, este necesar, pentru început, ca activitatea de turism în R.B.D.D. să se realizeze de către agenții economici care au o bază materială adecvată și evidențiază un profesionalism în meserie.

pentru tineret; extinderea excursiilor – care rămân în continuare forma specifică de practicare a turismului în Deltă – de una, două zile cu hidrobuze și de cinci-șase zile cu nave și pontoane-dormitor;

– turismul se exclude din zonele strict protejate și de reconstrucție ecologică, dar se poate practica în restul deltei, în mod diferențiat, și anume: în zonele tampon, cu precădere turismul specializat (de cunoaștere, științific, foto-safari), și unde amenajările turistice sunt limitate la decolmatările de canale și menținerea lor în stare de funcționare; în zonele deschise (economice) se pot desfășura toate formele de turism și realiza amenajări și echipări pentru turism și agrement în condițiile restricțiilor ecologice cunoscute; în zonele de litoral, neincluse în rezervații științifice, se permit amenajări pentru turismul de sejur, agrement specific plajelor;

– limitarea treptată a turismului de masă și stabilirea unor fluxuri turistice în corelație cu capacitatea de suport ecologic a fiecărui ecosistem și zonă, care să conducă la evitarea încărcării excesive a unor trasee sau zone turistice și a diseminării spațiilor de cazare în deltă; această restricționare a circulației turistice poate fi privită și în sens economic: promovarea unui turism mai scump (îndeosebi pe piața externă) este benefică și sub aspect economic, rentabilizează actualele echipamente turistice, fără a le degrada printr-o utilizare intensivă; limitarea fluxurilor turistice ar conduce și la evitarea supraîncărcării cu dotări, care necesită investiții costisitoare;

– dirijarea fluxurilor turistice în zonele deltaice mai puțin frecventate, îndeosebi la sud de brațul Sulina (zonele Uzlina – Gorgova și Roșu – Puiu), evitând supraîncărcarea traseului Mila 23 – Can. Olguța – Can. Șontea – Can. Sireasa – Can. Mila 36;

– re tehnologizarea navelor de croazieră și agrement, pentru a corespunde exigențelor de protecție a ecosistemelor și elaborarea unor reglementări privind tipurile de nave și alte ambarcațiuni (viteza de croazieră, locurile de ancorare și traseele de acces etc.), utilizate în scopuri de turism și agrement;

– stabilirea și amenajarea unor puncte și centre de control și informare în principalele porți de intrare în Deltă: Tulcea, Murighiol, Mahmudia, Sulina, Chilia și Jurilovca, în vederea realizării unui control eficient al circulației turistice și al unei informări adecvate;

– dotarea echipamentelor turistice actuale din deltă cu instalații antipoluante și realizarea unei infrastructuri corespunzătoare în localitățile din deltă (canalizare, alimentare cu apă și energie, drumuri de acces la plajă sau la obiectivele turistice etc.).

2. Predominarea oglinzii de apă în dauna uscatului, natura terenurilor de fundație (teren mlăștinos sau nisip, apa freatică la suprafață) și particularitățile mediului și habitatului deltaic impun o anumită concepție de amenajare și exploatare a deltei și anume:

– programele turistice trebuie să corespundă motivațiilor principale ale deltei, iar marea majoritate trebuie organizate numai pe apă, atât pe brațe, canale, gârle și lacuri, cât și spre locurile accesibile cu bărci;

– realizarea unor dotări hoteliere în deltă este nerentabilă datorită costurilor mari de investiții legate de lucrările conexe (fundație, izolări, alimentare cu apă, canalizare etc.) și a sezonității pronunțate (economice);

– accentul trebuie pus pe: dotarea cu ambarcațiuni de toate tipurile, diferențiate în raport cu motivațiile și programele oferite, dar adecvate Rezervației (cu pescaj mic, silențioase și cu viteză redusă, inclusiv „hoteluri plutitoare”, pontoane-dormitor); amenajări ușoare de cazare și alimentație (camping); amenajarea de platforme supraînălțate pentru campare și agrement (pentru ordonarea circulației turistice individuale și vizitarea unor lacuri de mare atracție mai îndepărtate față de echipamentele turistice); amenajarea unor dotări de agrement nautic și sportiv în locurile de concentrare turistică (Crișan-Lebăda, Crișan-sat, Maliuc, Sulina,

Murighiol, Jurilovca); amenajarea plajelor de la Sulina, Sf. Gheorghe și Portița (agrement, cazare și alimentație);

– completarea cu dotări de agrement a actualelor nuclee turistice de pe malul brațului Sf. Gheorghe (Mahmudia, Murighiol, Jurilovca), care trebuie să susțină circulația turistică din zonele turistice Uzlina-Gorgova, Puiu-Roșu și Razim-Dranov;

– amenajarea pentru turism (sejur), pescuit sportiv și agrement nautic a meandrelor tăiate pe brațul Sf. Gheorghe (îndeosebi bucla Uzlina).

3. *Turismul – și îndeosebi turismul rural* – este o componentă a vieții economice a locuitorilor din deltă, o sursă de venituri și de emancipare a comunităților locale.

Dezvoltarea turismului rural se poate realiza prin:

– organizarea unor asociații sătești de coordonare a activității de turism (atribuții, organizare, informare, promovare, aprovizionare, derularea programelor, amenajare și dezvoltare, omologarea pensiunilor etc.);

– organizarea, declararea și amenajarea pentru promovare a unor localități rurale ca „sate turistice”;

– clasificarea și omologarea pentru turism a pensiunilor (locuințelor) în satele deltaice;

– amenajarea și ridicarea confortului pensiunilor pentru a primi turiști;

– organizarea unor programe culturale specifice, atractive pentru turiști;

– dezvoltarea și diversificarea unor sectoare de servicii adiacente (de comerț și comerț specific (îndeosebi cu pește), alimentație, transport, agrement, prestări, artizanat etc.), care să absoarbă forța de muncă din aceste localități;

– dezvoltarea unei infrastructuri adecvate;

– formarea și pregătirea forței de muncă pentru turism și pentru alte servicii din rândul populației;

– promovare (și publicitate) pe piața turistică, la început, prin tour-operatori consacrați.

Desigur că, restructurarea și perfecționarea mijloacelor și formelor de promovare și publicitate a Rezervației Biosferei Delta Dunării (și nu a Deltei Dunării) pe piața turistică, precum și informarea și educarea turiștilor și a locuitorilor în spiritul protejării mediului deltaic (inclusiv prin elaborarea unui cod cu norme de conduită – Cartea Verde – a R.B. Delta Dunării), sunt alte componente ale reorientării activității de turism în cea mai originală și, încă, netransformată deltă a Europei.

CAPITOLUL VIII

AMENAJAREA TURISTICĂ A REZERVAȚIILOR NATURALE, PARCURILOR NATURALE, PARCURILOR NAȚIONALE, REZERVAȚIILOR BIOSFEREI

Organizarea parcurilor naționale și naturale reprezintă nu numai o sarcină socială, o operă importantă pusă în serviciul peisajului și al omului, ci și un important mijloc de valorificare a unor atracții turistice cu caracter de unicat. În același timp, existența lor constituie un element indispensabil al politicii moderne de amenajare a teritoriului unei țări.

8.1. *Valorificarea parcurilor naționale și naturale; experiența internațională*

În epoca contemporană conservarea și protecția naturii a căpătat o importanță mult mai mare decât în trecut, ea fiind izvorâtă din noile probleme care s-au născut odată cu dezvoltarea social-economică a societății omenești. În condițiile actuale, conservarea și protecția naturii are o semnificație mai profundă, mai cuprinzătoare, aceasta fiind dată de faptul că ea

are un dublu obiectiv: pe de o parte protecția naturii față de aspectele nefaste ale însăși evoluției societății contemporane, care au determinat în numeroase situații un proces intens de distrugere a mediului înconjurător, uneori cu implicații grave asupra echilibrului biologic al pământului, iar pe de altă parte, de a proteja cadrul natural pentru a-l pune la dispoziția oamenilor pentru odihnă și recreere. Deci, astăzi, politicii conservării „clasice” a naturii, adică a protecției ei împotriva influențelor negative ale omului, i s-a adăugat protecția naturii în folosul omului. Aceasta ca un revers firesc al tehnicizării crescânde a societății, când nevoile umane de compensare fizică și psihică se îndreaptă spre natură, în mijlocul căreia oamenii găsesc condiții favorabile pentru menținerea sănătății și reconfortare fizică și psihică, necesități pe care și le pot satisface, în mare măsură, practicând turismul. Relația între cerințele menținerii echilibrului mediului natural și cele impuse de practicarea turismului este rezolvată, în fiecare țară, prin crearea unor organisme speciale, printre care se cuprind parcurile naționale și parcurile naturale.

Sonneman, unul dintre susținătorii creerii parcurilor naturale din Germania, spunea despre rolul acestora: „Noi vrem să protejăm natura, nu numai pentru ea însăși, dar mai ales pentru oamenii care caută în ea o sursă de bucurie, sănătate și recreere inteligentă”¹.

8.1.1. *Concepte și definiții.* În ce privește definirea și terminologia acestor organisme, noțiunile diferă de la o țară la alta, ele apărând uneori sub diferite nume, ca rezervații protejate, zone naturale protejate, zone naturale, peisaje protejate etc., principalele elemente de diferențiere fiind date de folosințele lor, gradul de protecție și accesul vizitatorilor la ele.

Indiferent însă de numele pe care îl au, scopul lor este „de a conserva, cât este posibil, natura în stare virgină, de a modela peisajul după principiile estetice, ținând cont de exigențele biologice și economice și de a procura odihna tuturor celor care caută repaus, voie bună și pace”. Ele sunt create pentru a beneficia de avantajele lor atât generațiile actuale, cât și cele viitoare.

În spiritul acestor principii, parcul național este definit ca „un areal relativ întins (1), unde unul sau mai multe ecosisteme nu sunt material alterate de exploatarea și ocuparea umană, unde speciile de plante și animale, aspectele geomorfologice și habitatele sunt de un interes științific, educativ și recreativ deosebit, sau care deține un peisaj natural de o mare frumusețe; (2) unde autoritatea cea mai competentă a țării a luat măsuri de prevenire sau eliminare cât mai curând posibilă a oricărei exploatare sau locuiri a întregului areal, de întărire efectivă a respectului față de factorii ecologici, geomorfologici sau estetici care au justificat stabilirea lui; (3) unde vizitatorilor le este permisă intrarea în condiții speciale pentru scopuri de cercetare, educative, culturale și recreative”².

Parcurile naturale au fost organizate mai târziu, crearea lor fiind determinată de dezvoltarea crescândă a turismului, reprezentând primul concept pentru a veni în ajutorul faunei persecutate și florei amenințate. Ele desemnează un teritoriu de o frumusețe aparte, care grupează o serie de atracții turistice, respectiv fenomene naturale originale, monumente istorice și de artă, elemente naturale originale, elemente de etnografie și folclor și care, fără a se prejudicia echilibrul său natural, servesc recreerii populației.

Aceste definiții prezintă cele două funcții fundamentale ale parcurilor naționale și naturale: *funcția științifică*, de conservare a resurselor naturale și *funcția turistică*, de satisfacere a necesităților culturale, de odihnă și recreere a oamenilor. Ideea organizării parcurilor naționale și naturale a apărut mai întâi în țările dezvoltate din punct de vedere industrial ca o motivație socială și educativă.

¹ Consiliul European, „Raport asupra creerii parcurilor naturale, regionale și parcurilor naturale de frontieră”, Doc, 2708/1970.

² Simina Marinescu Condurățeanu-Fesci, „Parcuri și rezervații naturale pe glob”, Editura Albatros, București, 1985.

8.1.2. Dimensiuni și repartiție geografică

În timp, suprafețele amenajate s-au extins pe plan internațional, astfel că, acum, la Organizația Națiunilor Unite sunt înregistrate peste 2600 parcuri naționale, naturale sau rezervații naturale echivalente, acoperind un areal de cca 4 milioane kmp în 124 de țări.

În Europa, parcurile naționale și naturale au apărut la începutul secolului al XX-lea, prima inițiativă fiind luată în Anglia; în prezent, aproape toate țările europene au amenajate astfel de parcuri. Acestea sunt, în general, mai mici față de omoloagele lor de pe alte continente și foarte diversificate ca peisaj. Cele mai numerose parcuri naționale și naturale se întâlnesc în Rusia, țară care, în cele 110 astfel de parcuri amenajate pe teritoriul său european și asiatic, controlează sub respectivul statut o suprafață de 7,8 mil. ha; Suedia are 19 parcuri naționale cu o suprafață de 617000 ha; Norvegia are 16 parcuri naționale care dețin o suprafață de 505200 ha; Irlanda are 13 parcuri naționale cu circa 450000 ha; Danemarca (inclusiv Groenlanda) are 9 parcuri naționale, a căror suprafață ocupă 1% din teritoriul țării; Marea Britanie are 10 parcuri naționale cu o suprafață de 1315 mii ha, respectiv 10% din suprafața țării; Franța are 6 parcuri naționale și 20 parcuri naturale regionale; Italia are 10 parcuri naționale cu o suprafață de peste 100000 ha; Germania are 771 parcuri și rezervații naturale cu o suprafață de 1700 mii ha, reprezentând 7,8% din teritoriul țării; Elveția are 3 parcuri naționale și peste 100 rezervații naturale în suprafață de 3000 kmp, respectiv 8% din teritoriul țării; Grecia are 3 parcuri naționale, unele cu o valoare istorică deosebit de mare; Turcia 15 parcuri naționale și rezervații naturale în suprafață de 163909 ha; în Cehia și Slovacia sunt amenajate 3 parcuri naționale și 6 rezervații naturale, integrale, cu o suprafață de circa 300000 ha; Polonia are 13 parcuri naționale, cele mai multe cu caracter forestier; în Ungaria sunt 3 parcuri naționale și peste 100 rezervații peisagistice cu o suprafață de 100000 ha.

Prin frumusețea peisajelor, prin aspectele originale, remarcabile ale componentelor lor (monumente naturale, istorice, de arhitectură, elemente etnofolclorice) și prin posibilitățile de desfășurare a activităților turistice, aceste parcuri reprezintă importante resurse ce îmbogățesc patrimoniul turistic al unei țări, diversificând oferta turistică. Constituirea parcurilor naționale și naturale ca produse turistice se realizează însă în contextul amenajării și dotării corespunzătoare a acestora, acțiune ce are la bază armonizarea funcțiilor lor științifice și turistice.

8.1.3. *Amenajarea turistică a parcurilor.* În această concepție, în cele mai multe țări, sistematizarea turistică a parcurilor are în vedere divizarea teritoriilor lor în trei zone, funcție de care se realizează construirea rețelei de drumuri de acces și de circulație interioară și amplasamentele bazei materiale turistice:

– o primă zonă, așa zis sălbatică, constituie rezervația naturală propriu-zisă, care protejează global flora, fauna și peisajul fiind supusă unui regim restrictiv activității umane, care se limitează numai la cercetarea științifică;

– o a doua zonă, rezervație integrală denumită „tampon”, mai extinsă în suprafață, înconjoară rezervația științifică, asigurându-i o protecție ecologică. Este supusă și ea unui regim restrictiv, dar nu exclude unele activități umane, chiar economice, dar limitate. În cadrul ei sunt amenajate alei pentru circulație, uneori și alte construcții turistice, chiar baze de cazare;

– cea de-a treia zonă, în mod obișnuit zona periferică, denumită și „preparc” este constituită în jurul parcurilor în scopul de a pune la dispoziția vizitatorilor aceleași obiective naturale, cărora li se aplică însă o reglementare strictă de ocrotire. Ea comportă activități umane de diferite intensități, cuprinzând cea mai mare parte a dotărilor turistice, servind ca zonă de recepție a fluxurilor turistice, asigurând dispersarea lor ordonată în interiorul parcului.

Activitățile umane sunt supuse unui regim special în parcurile naționale și naturale: *sunt interzise* exploatarea miniere și forestiere, vânătoarea și pescuitul, pășunatul animalelor domestice, practicarea agriculturii, industriei și comerțului, construcția de baraje, locuințe, linii electrice de înaltă tensiune, este limitată construirea căilor de comunicații etc., adică a tot ceea ce ar duce la ruperea echilibrului ecologic. Sunt permise însă o serie de acțiuni legate de organizarea turismului (construirea de bază materială, efectuarea unor trasee marcate, efectuarea de filmări documentare legate de istoricul parcurilor și al obiectivelor protejate, care să evidențieze valoarea peisajului, a unor obiective, practicarea unor sporturi: echitație, canotaj, schi) – cercetarea științifică – laboratoare și stațiuni de cercetări.

Aceste principii sunt valabile de regulă în parcurile protejate cu suprafețe mai mici din Europa, Australia, Oceania, Canada și America de Sud. Parcurile naționale din Africa permit și unele activități umane ca păstoritul, vânătoarea, safari-urile. Unele parcuri naționale din Asia permit organizarea unor mici așezări de cult (Japonia), balneare (India, Vietnam, Indonezia). Parcurile naționale nord-americane ocupă suprafețe întinse și au un rol recreative preponderent, susținut de un turism intensiv.

Amenajarea turistică a parcurilor naționale și naturale variază de la o țară la alta, așa cum diferă și echipamentele turistice ale fiecărui parc, acestea fiind determinate în mare măsură de specificul obiectivelor sale naturale, dotările existente, încadrându-se, cantitativ, în limitele impuse de ecosistemele respective, a căror depășire poate determina perturbarea echilibrului lor. Dotările turistice cuprind, în general, baze de cazare foarte diversificate (terenuri de campare, corturi, cabane, refugii, vile, hoteluri, tabere de tineret, sate de vacanță etc.), baze de alimentație publică (restaurante moderne, cu specific, chioșcuri, cofetării etc.), mici magazine pentru comerț adecvat, instalații sportive, pârtii de schi, piscine, piste de patinaj, călărie și de alte dotări pentru divertisment, caracteristice fiecărui loc.

Dar, indiferent de gradul de dotare al acestor parcuri, fiecare dintre ele trebuie să aibă un echipament de bază constituit din instalații sanitare, aflate în tot cuprinsul parcului, poteci și alei marcate, locuri de odihnă și amenajări pentru vizitarea diferitelor obiective naturale.

8.2. Amemajarea turistică a parcurilor naționale în diverse țări

8.2.1. FRANȚA

• *Parcul național „La Vanoise”*, cu o suprafață de circa 53 mii ha, include o parte din masivul alpin la Vanoise situat la granița cu Italia, învecinându-se cu omologul său italian Gran Paradiso. Parcul oferă numeroase posibilități de practicare a activităților turistice. Astfel, în parcul propriu-zis se pot face drumeții pe rute sau circuite diversificate ca durată, destinație, tematică, circuite comentate, alpinism pe vârfurile ce depășesc 3000 m altitudine, foto-safari, schi alpin și de fond cu plecare din satele și stațiunile de sporturi de iarnă din vale (Val d’Iser, Super-Tignes, Pralignon, Courchevel etc.). Vizitarea zonei se face numai cu ghizi-însoțitori, pe o rețea de circa 500 km poteci marcate. Cele mai multe poteci sunt practicabile de la 1 iunie la 30 octombrie. În această zonă sunt amenajate platforme de priveliște în punctele cu perspectivă peisagistică remarcabilă, panouri explicative, precum și 29 refugii (18 administrate de Parcul Național, 8 de Clubul Alpin Francez, 3 particulare), cu o capacitate de 1400 locuri. Zona periferică, care delimitează o suprafață de 140000 ha, este echipată cu dotări de ordin social, economic și cultural, terenuri de campare, cabane turistice, stațiuni pentru sporturi de iarnă etc. Aici funcționează un Centru de studii științifice, Case ale tineretului, Centru de conservare a mediului și a monumentelor antropice. Activitățile turistice sunt diversificate, ele desfășurându-se fie în aer liber (drumeții, circuite tematice, schi alpin și nordic, alpinism, pescuit, jocuri sportive, echitație, caiac-canoe etc.), fie în spații închise (conferințe, programe

distractivă, cursuri de astronomie, sculptură în lemn, foto etc.). În localitățile din jurul parcului sunt amenajate muzee, expoziții de artizanat, de foto-safari, de documente istorice etc., se pot vizita monumente de arhitectură, fortificații etc. Programul manifestărilor din parc este editat de Departamentul Turismului din Savoia și este difuzat în întreaga țară până la 15 iunie a fiecărui an.

• *Parcul național „Des Ecrins”*, amenajat în zona sud-vestică a Alpilor, este delimitat prin benzi tricolore. Pe traseele de acces dinspre Grenoble, Briançon, Mount Dauphin, Embrun, Chorges, Gap, Corps etc. există panouri semnalizatoare, panouri cu condițiile de vizitare a parcului, planul acestuia etc. Parcul propriu-zis are amenajată o rețea largă de poteci marcate, o rețea de 34 refugii cu o capacitate de 1600 locuri deschise vara, parțial iarna și primăvara, ca și locuri special amenajate pentru odihnă (bănci, mese, pubele). Circulația în parcul propriu-zis se face numai cu ghizi.

În preparc există 48 unități de cazare (hoteluri, campinguri, pensiuni) cu o capacitate de 1340 locuri, deschise permanent, pârtii pentru practicarea schiului, locuri de pescuit etc. Activitățile turistice predominante sunt drumețiile de durată diferită, circuitele tematice, schiul de fond, alpinismul, pescuitul (în preparc) și echitația, pentru practicarea căreia există dotări corespunzătoare. Materialul documentar privind parcul este deosebit de amplu, el constând din cărți științifice (prezentarea parcului), ghiduri ale munților Alpi și ale parcului, ale circuitelor, potecilor etc., difuzate la toate librăriile din preparc și împrejurimi.

• *Parcul național Cevennes* ocupă un teritoriu de circa 328 mii ha din munții Cevennes (Franța). În parc sunt delimitate două regiuni distincte:

– Zona centrală sau Parcul propriu-zis, cu o suprafață de 91416 ha, cuprinde 52 comune, 117 cătune și ferme. Ea face obiectul unor reglementări strict urmărite îndeaproape de către un corp important de „monitori-paznici”. În această zonă pot fi găzduite circa 150 persoane, în 54 locuințe rurale amenajate pentru a primi turiști, facilitând un contact direct între aceștia și locuitorii zonei. Tot în această zonă există și 3 hanuri. Camparea și caravaningul, sub toate formele lor sunt permise numai în imediata apropiere a locuințelor și numai cu autorizația proprietarilor lor. Este strict obligatorie respectarea celorlalte restricții vizând protecția faunei și florei, interzicerea focului etc. În zonă este amenajat un ecomuzeu, alcătuit dintr-un corp central – „Casa Mounthozèro”, cu sediul în comuna Pont-de-Montmor și diverse obiective în ansamblul masivului, ferme, cătune, construcții uzuale – moară, fântâni, brutărie, biserică etc. Aceste obiective pot fi vizitate în cadrul unor circuite plătite, conduse de ghizi;

– Cea de-a doua zonă, periferică, se întinde pe o suprafață de 237 mii ha, cuprinzând 117 comune, 4000 cătune și ferme și circa 48 mii locuitori. Zona beneficiază de un program de amenajare destinat asigurării desfășurării activităților economice locale și protecției mediului înconjurător. În această zonă sunt construite numeroase hoteluri, centre de vacanță, terenuri de camping administrate de sindicate; circulația este reglementată, un număr important de drumuri rurale și forestiere fiind interzise pentru anumite mijloace de locomoție.

Parcul național Cevennes încurajează activitățile pedestre prin: amenajarea a 23 poteci de promenadă, marcate pentru plimbări simple de scurtă durată (2-4 ore), fără ghid însoțitor; amenajarea de poteci numite „sinteză ecologică”, care pot fi parcurse într-o singură zi, cu participarea gratuită a „monitorilor-paznici”; organizarea de trasee pe poteci ale marilor circuite ale Franței (GF 7 Voages-Pyrénées, Gr 6 și 60 Rhône-Cevennes etc.); organizarea unor circuite de mai mică întindere din inițiativa asociațiilor locale.

Artizanatul este bine reprezentat în toată zona periferică a parcului, în toate așezările din zonă întâlnindu-se magazine specializate pe acest profil, sau desfășurându-se spectacole de amploare mai mare în zilele de sărbătoare.

De asemenea, sunt marcate numeroase piste ecvestre și organizate circuite și sejururi cu plecare din zona periferică. În această zonă se pot practica, de asemenea, sporturi nautice (caiac-canoe), speoturismul și schi-fondul. În perioada estivală sunt organizate seri de veghe în

pădure, proiecții, conferințe, expoziții, concerte. Conducerea parcului este instalată în localitatea Florac, situată în zona sa centrală. Aici se află și serviciul de informare a parcului, care are 5 centre subordonate, cu activitate sezonieră, în localitățile din zona periferică. Centrele de informare ale parcului, sindicatele de inițiativă, librăriile și depozitele de presă difuzează documentațiile publicate despre Parc, revista „Cevennes”, ghiduri, cărți, afișe specializate. Parcul național din Cevennes este condus de un Consiliu de administrație cuprinzând reprezentanți ai populației locale și naționale. În intervalul dintre reuniunile consiliului, 10 dintre membrii săi, desemnați de către conducere, constituie o comisie permanentă care ia deciziile curente. Consiliul de administrație este asistat de un comitet științific și de comisii specializate: agricolă, de arhitectură, cinegetică, piscicolă, de turism și de acțiune educativă. Directorul parcului este asistat de un director adjunct care conduce o echipă, compusă din 60 membri, cuprinzând personalul de teren (monitori paznici și șefi de sector), serviciile specializate (biologic, științe umane, arhitectură, informare, acțiuni educative) și serviciile administrative. Resursele financiare provin în special de la stat, din fondurile Secretariatului de Stat pentru Mediul Înconjurător și Calitatea Vieții, Direcția protecției naturii. Programul de amenajare al zonei periferice este aprobat de o comisie consultativă inter-departamentală compusă din 70 membri. Fondurile provin din diverse surse ministeriale, dar și cu concursul populației locale permanente privind găzduirea turiștilor, ameliorarea cadrului și protecția naturii. El beneficiază și de serviciile ministerelor de arhitectură.

• *Parcul național „Port Cros”* este situat în arhipelagul Hyères, din Marea Mediterană. În parc este cuprinsă insula Port Cros, cu suprafață de 1800 ha domeniu marin și 694 ha uscat și insula Porquerolles cu o suprafață de 1250 ha. Insula Port Cros constituie un parc național marin, iar insula Porquerolles un parc domenal forestier cu multe elemente botanice protejate. Accesul în insulă dinspre continent este asigurat de vase rapide. În interiorul insulelor sunt amenajate poteci care permit observarea vegetației și faunei ocrotitoare, precum și accesul la un număr de 28 porturi și baterii militare din sec. XIV-XIX, ce constituie un patrimoniu istoric de mare valoare. Ambele insule au amenajate mici porturi cu echipamente tradiționale, cu rețea electrică, canalizare, rețea de teledistribuție, construcții moderne etc. Cazarea turiștilor se face la localnici (în ferme moderne) sau în pensiuni. Insulele pot fi vizitate tot timpul anului fără acordul prealabil al conducerii parcului sau al personalului de teren. Vara, turiștii au la dispoziție: în Port Cros, un centru de primire și informare (cu sediul în port), unde se eliberează și documentele necesare șederii în parc și desfășurării activităților dorite; o expoziție privind domeniul marin (acvariu și proiecții de diapozitive); poteci tematice (botanice, istorice, submarine); în Porquerolles, o expoziție consacrată istoricului insulei; un centru de prezentare a Conservatorului botanic (muzeu).

Grupurile organizate pot realiza, pe cele două insule, activități educative, cercetări botanice, ornitologice și marine. În acest caz este necesară aprobarea prealabilă a conducerii parcului. Circulația pe insule este liberă, paznicii-monitori (30 în insula Port Cros) urmărind numai respectarea de către turiști a reglementărilor parcului.

• *Parcul natural Vercors* protejează bogățiile naturale și culturale de pe o suprafață de 135 mii ha, delimitată în sud-estul Alpilor. În acest teritoriu se cuprind 50 comune populate de 26 mii locuitori. Parcul oferă multiple posibilități de practicare a turismului: circuite pedestre, ecvestre și cu bicicleta, poteci tematice, vizitări de peșteri și monumente de arhitectură, escaladări de stânci, schi alpin și de fond, sejururi climatice, activități în aer liber în sate (ferme) și stațiuni, pescuit și vânătoare, vizite și activități în ateliere de artizanat sau artă populară, activități artistice (cercuri de sculptură în lemn, pictură pe mătase, artă populară etc.), activități în aer liber (sport, tenis, deltaplan etc.).

Aceste activități sunt posibile datorită existenței de amenajări adecvate: 100 km de poteci parcate, piste de ciclism, 25 locuri pentru picnic, copertine de trasee, terenuri de sport, piscine, locuri de pescuit, centre de echitație (Ponney Club), muzee (Muzeul locurilor preistorice, Muzeul rezistenței), peșteri amenajate, platforme de priveliște, centrpolivalent, cluburi (Casa speologilor, clubul tinerilor etc.), de o susținută animație locală, care vizează astfel primirea și informarea turiștilor, vizitarea parcului, organizarea de expoziții, proiectii, activități culturale, animație școlară, activități sportive, concursuri etc. Cazarea turiștilor se realizează în spații particulare (la ferme sau case particulare, în toate localitățile din parc) și în unitățile special construite, dispersate pe tot cuprinsul parcului (hotel, campinguri cu circa 600 locuri, 9 refugii păzite, 18 refugii semipăzite, 26 refugii și adăposturi nepăzite, terenuri pentru caravanninguri și corturi).

O dezvoltare importantă o are comerțul cu produse artizanale și alimentare specifice parcului, desfăcute prin Asociația pentru promovarea agriculturii parcului sau prin particulari. Deosebit de apreciate sunt produsele lactate, mai ales brânzeturile, fructele (nucile sunt renumite), mierea, uleiul de nucă, sucurile de mere, vinurile locale, patiseria, uleiurile de lavandă, iar dintre cele artizanale, articolele din lemn sculptat sau realizat la strung, țesăturile, obiectele din lână, feneria, ceramica etc. Parcul a fost creat în 1970, prin Decret Internațional, scopul său fiind acela de a contribui la dezvoltarea, amenajarea și animarea zonei, de a informa și a primi vizitatorii și de a proteja bogățiile naturale și culturale locale. El este finanțat de 57 membri, organele sale de decizie cuprinzând reprezentanți ai acestora. O echipă administrativă și de animație este însărcinată cu activitățile parcului.

• *Parcul natural regional Morvan* este amenajat în centrul regiunii Bourgogne, la 2 ore depărtare de Paris și Lyon, în masivul granitic al Morvanului. Parcul are o întindere de 171676 ha și cuprinde 64 comune. El a fost creat în 1970 în vederea revitalizării economiei acestei regiuni, dezvoltării activităților în aer liber și a celor culturale, protejării locurilor și peisajelor, favorizării turismului. În acest scop, cu ajutorul organelor locale și altor organisme centrale au fost organizate și realizate: Centre de informare, hoteluri (peste 100 unități cu 5-20 locuri sau 30-40 locuri), 15 cabane refugii (cu 20-30 locuri în dormitoare comune, loc de pregătirea mâncării, grupuri sanitare), peste 70 case particulare în localitățile rurale (cu o capacitate de circa 350 locuri), terenuri de campare, locuri pentru picnic, țarcuri de animale, amenajarea malurilor râurilor pentru practicarea sporturilor nautice (caiac-canoe) și pescuitului sportiv, poteci pedestre și ecvestre, poteci ecologice etc. Parcul beneficiază și de existența a două stațiuni balneare (Château-Chinon și Saint-Honoré-des-Bains) și numeroase locuri arheologice, monumente istorice și de arhitectură cu o bogată tradiție etnofolclorică. De asemenea, au fost amenajate 10 centre de echitație, care oferă plimbări ecvestre, circuite călare, inițierea în creșterea cailor, echitație de agrement și sportivă, formare de călăreți și instructori de călărie, echitație pentru copii, dresuri de cai, participare la concursuri hipice etc. Pentru o bună cunoaștere a parcului, conducerea lui pune la dispoziția turiștilor un amplu material documentar (Cartea Parcului, broșuri, ghiduri ale traseelor turistice, parcărilor, hărți), un ziar local cu informații de ultimă oră.

• *Parcul natural regional Camargue*, cu o suprafață de 85 mii ha, cuorinde o insulă și zone înconjurătoare din sudul deltei Rhonului. Din 1974 este considerat rezervație a biosferei. Și acest parc, pe lângă scopul de a proteja ecosistemul deltaic al zonei, urmărește crearea de condiții de relaxare și instruire a localnicilor într-un mediu natural cu valențe reconfortante și elemente inedite. Activitățile turistice proprii acestui parc sunt: vizitarea lui pe itinerare tematice, practicarea pescuitului și vânătoarei, sporturile pe apă, odihna, toate însă în limitele unor restricții. Desfășurarea acestor activități este favorizată de amenajările cu caracter turistic existente (puncte de vizitare a păsărilor, trasee marcate, pensiuni etc.).

8.2.2. REPUBLICA CEHĂ ȘI SLOVACĂ

• *Parcul național din Tatra* a fost înființat la 18.12.1948 în cadrul căruia s-a urmărit, în primul rând, cercetarea științifică și controlul dezvoltării naturii în zonele montane, păstrarea caracterului estetic al regiunii în concordanță cu utilizarea ei pentru recreerea oamenilor.

În vederea asigurării acestor sarcini importante, în anul 1953 a fost creată Administrația Parcului Național Tatra (TANAP), ca organ executiv pentru ocrotirea naturii pe acest teritoriu. Administrației i s-a încredințat gospodărirea pădurilor, inclusiv a dreptului la vânătoare, grija pentru marcarea drumurilor de acces și administrarea taberelor și a campingurilor cu caracter public. Începând de la 1.04.1987, în teritoriul parcului național s-a inclus și o parte din zona munților Tatra de Vest, ceea ce reprezintă îndeplinirea unei cereri justificate pentru gospodărirea primară și ocrotirea naturii spațiului dintre zona Tatra de Vest și Tatra Albă.

Zona Tatra Înaltă – Tatra Albă și Tatra de Vest are o suprafață de 759 kmp, dar teritoriul ocrotit de către Administrația Parcului Național Tatra mai cuprinde încă o suprafață de 559 kmp, pe care o formează Tatra de Vest, partea Rohac din Oravice și poalele munților Tatra de la Podbansky, Liptovsky Hrad, Poprad și Spisska Bela, până la Zănoaga Tatra. În anul 1958 și rezervația de stat Pieninska a fost alipită la Administrație. Pienin, prin hotărârea Consiliului Național Slovac (Buletinul Oficial nr. 5/67), face parte din Parcul Național, pe care o administrează TANAP. De la 1.01.1957, având în vedere condițiile specifice existente în zona Tatra Înaltă, din punct de vedere organizatoric, aceasta a fost inclusă în cadrul Administrației TANAP, respectiv la Serviciul alpin TANAP.

Principiile circulației vizitatorilor în Parcul Național Tatra sunt următoarele:

1. Circulația vizitatorilor este permisă numai pe traseele marcate. Dacă semnele turistice sunt sub liziera pădurii, acoperite cu zăpadă, drumul nu se consideră a fi marcat.
2. Părăsirea drumurilor marcate este permisă numai alpiniștilor organizați, cu autorizație și numai în terenul cu stânci, în scopul de a ajunge sau de a se întoarce din traseele alpine.
3. Toată natura din zona parcului național este ocrotită. Ruperea de crengi, smulgerea tufișurilor, adunarea de semințe, rădăcini, fructe de pădure și a altor elemente din natură este interzisă.
4. Prinderea sau tulburarea animalelor (în orice mod), prin strigăte, fotografii, aruncarea cu pietre și altele, este interzisă.
5. Murdărirea terenului sau poluarea apelor prin lăsarea unor gunoaie, spălarea mașinilor, aprinderea focului, precum și alte manifestări gălăgioase, care tulbură liniștea naturii în cadrul parcului național sunt interzise.
6. Mutarea materialului natural, adunarea de pietre și formarea unor stânci din pietre adunate, construirea unor ziduri, aprinderea focurilor, aranjarea unor adăposturi sau corturi sunt interzise.
7. Așezarea corturilor și parcare sunt permise numai în locurile special destinate acestor scopuri. Înnoptarea în natură sau în mașini, în locurile de parcare, este interzisă.
8. Fiecare vizitator are obligația de a respecta regulamentul Administrației Parcului Național Tatra și de a da ascultare și membrilor serviciului alpin din cadrul parcului național.

Problema cea mai importantă în cadrul parcului o constituie transportul datorită implicațiilor sale asupra mediului înconjurător.

Cele mai multe contradicții apar în zona Tatra Înaltă, între interesele de a folosi acest spațiu în scopuri turistice (organizate și neorganizate) sau pentru sport, cu posibilitățile utilizării lui în alte scopuri. Efortul pentru reglementarea și dirijarea vizitatorilor în cadrul Parcului Național în prima perioadă s-a concretizat prin preluarea rețelei de drumuri existente în Administrația Parcului Național Tatra, care a realizat o marcăre a rețelei de noi drumuri turistice, precum și a întregii rețele de orientare. De asemenea, Administrația Parcului Național Tatra a început modificarea, construcția și reconstrucția potecilor în vederea îmbunătățirii lor calitative. Prin această acțiune s-a urmărit ca vizitatorii să folosească mai bine rețeaua de poteci pe teritoriul Parcului Național și, ca urmare, să nu murdărească și să nu strice mediul natural.

Cheltuielile pentru întreținerea, construcția și reconstrucția drumurilor turistice au atins, anual, 16.524 mil. coroane. Din anul 1954 și până acum, pe teritoriul Parcului Național s-au construit, s-au reconstruit și s-au pavat cca. 170 km de drumuri. Anual se realizează întreținerea a mai mult de 100 km din lungimea totală de 504,2 km trasee turistice. Rețeaua actuală a traseelor turistice este suficientă, vizitatorii Parcului Național având posibilitatea de a admira cele mai interesante zone fără a se abate de la traseele turistice stabilite.

În scopul păstrării valorilor naturale pentru generațiile viitoare, face ca, în permanență, Administrația să facă o apreciere a rețelei de trasee turistice existente din perspectiva influenței asupra mediului natural al Parcului Național și să adopte măsuri care limitează în timp accesul vizitatorilor în anumite zone. Pe teritoriul Parcului Național, în zonele cele mai des vizitate (de la Strbske Pleso la Podbamske Pleso către Velke Hincovo Pleso și de la Skalnaty Pleso la Hrebenok) au fost organizate trasee turistice. În vederea ocrotirii suprafeței parcului, Administrația TANAP închide în fiecare an, de la 1 noiembrie la 30 iunie, o mare parte din zona de înălțime montană, inclusiv trecătorile din zona de platou. În prima perioadă, Administrația TANAP, în scopul de a concentra și a direcționa vizitatorii, a organizat nouă tabere de acces public, una dintre ele chiar pe Calea Sloboda (Libertății). Acestea au fost amplasate treptat la nivelul căii Sloboda și pe căile de acces. Problemele care apar prin creșterea permanentă a numărului de vizitatori pe teritoriul Parcului Național au impus și o revalorificare a serviciilor oferite: s-a ajuns în mod unitar la părerea că este necesar să se desființeze toate taberele existente și, de asemenea, să se facă o reamplasare a noilor campinguri în locurile de acces în parcul național. În afara celor stabilite, s-a hotărât ca, din motivele mai sus menționate, să fie desființate taberele publice din Valea Mengusovska, din Tatranske Matliary, din Podbanske și din Nizke Hagy. Dezvoltarea alpinismului a determinat creșterea interesului pentru amenajarea unor tabere pentru alpiști pe teritoriul Parcului Național. Din cele cinci tabere de alpiști, care existau inițial, având în vedere necesarul de apă potabilă, în prezent au rămas două tabere și anume în Valea Bielovodska, sub Vysoka și la Jamnicke Pleso. Prin creșterea numărului de vizitatori, în primul rând în spațiile de platou ale Parcului Național, în 50 de ani de 30 de ori (în unele localități de 100 de ori), au crescut și problemele privind poluarea mediului natural și devastarea sa, precum și amenințarea condițiilor de existență ale unor specii importante de faună și floră.

Administrația acordă o atenție deosebită: zonelor cu specii mai importante de vegetație, zone cu număr mare de vizitatori. În acest sens, o problemă aparte o constituie ocrotirea zonei în fața avalanșei de vizitatori. Conform unor estimări, fiecare al treilea vizitator al parcului urcă și în zona de platou. În sezonul turistic de vară, zilnic, acest spațiu este vizitat de 12.000-25.000 de persoane. Ca urmare, a fost necesar ca în localitățile cu un grad mare de atractivitate numărul de vizitatori să fie redus cu 40-50%. Serviciul de ocrotire în teren se asigură de către peste 150 de membri ai pazei pădurii care, anual, în cca 700 de cazuri, trebuie să încaseze amenzi pentru încălcarea principiilor de ocrotire a naturii (prezentate anterior),

amenzi care ajung până la suma de 25.000 coroane. Sunt însă, anual, și 20-30 de cazuri de încălcare a regulamentului, care trebuie să fie rezolvate de către poliție, respectiv de către Consiliul Popular al regiunii.

Un moment important în ocrotirea florei este propunerea de a înființa încă 37 de noi rezervații naturale de stat și a trei zone ocrotite.

De asemenea, în legislația TANAP există o reglementare specială a vânătoarei, care menționează că, pe teritoriul Parcului Național Tatra, vânătoarea este interzisă. Unele specii s-au înmulțit foarte mult și de aceea Administrația TANAP a intervenit pentru reglementarea situației, în vederea aducerii acestor specii la starea inițială. Cu toată grija care li se acordă, sunt însă unele specii al căror număr s-a redus simțitor. Astfel, de la sfârșitul anilor '60, s-a ajuns la o reducere a numărului inițial de capre negre, marmote, ulii de stâncă. Pe baza activității de cercetare s-a constatat că unul din factorii care au cauzat această scădere a efectivului, îl constituie creșterea permanentă a numărului de vizitatori pe platoul muntos. Prin măsurile luate pentru interzicerea accesului vizitatorilor în această parte a teritoriului, precum și prin închiderea sezonieră a celei mai mari părți din mediul alpin, s-a reușit să se stabilizeze numărul inițial al acestor specii de animale. Unele specii (căprioare, cocoșul de munte și altele) au marcat în ultima perioadă o reducere sensibilă, în primul rând prin acțiunea producției agricole, prin chimizarea ei, prin ameliorări, recultivări, prin folosirea intensivă a pajiștilor. Situația unor specii de animale de valoare, în afara vidrei de râu, este staționară. În ultima perioadă a crescut foarte mult numărul lupilor. La urși a început să se manifeste tendința de a consuma resturile menajere din jurul localităților urbane și al traseelor turistice cu frecvență mare, de multe ori aceste deprinderi fiind susținute în mod intenționat de către turiști. O problemă o constituie culegerea intensivă a fructelor de pădure, ceea ce duce la limitarea posibilităților de hrană a animalelor în perioada de iarnă.

8.2.3. CROAȚIA

- *Parcul național Plitvice* este cel mai vechi și cel mai bine amenajat dintre parcurile naționale din Croația. Teritoriul, în suprafață totală de 19.172 ha (care a fost declarat parc național), cuprinde zona de obârșie a râului Korana dintre masivele Mala Kapela (1280 m) și Lièka Pljesivica). Parcul este situat în partea de vest a Croației, fiind străbătut de traseele de mare circulație turistică Zagreb-Rijeka (via Senj) și Zagreb-Split (via Karlobag), distanțele fiind de circa 141 km până la Zagreb, sau 163 km până la Rijeka.

Principalele caracteristici ale parcului național sunt frumusețea excepțională a numeroaselor lacuri și a cascadei dintre ele, bogăția pădurilor și a poienilor înflorite, varietatea coloritului, în special toamna și, în mod deosebit, formarea liberă a tufului într-un proces biodinamic, pe o suprafață vastă.

Lacurile, cu suprafață totală de 192 ha, cea mai mare parte aparținând celor 16 lacuri mari, se desfășoară între cota 639 m și 483 m, diferența de nivel de 156 m fiind parcursă de apă în cascade succesive. În lacul cel mai de jos se prăbușește, dintr-o vale laterală, râul Plitvice, într-o cascadă de aproape 70 m.

Pădurile ocupă o suprafață de 13.320 ha și sunt alcătuite din diferite esențe, între care predomină fagul, iar în zonele de altitudine mai mică, stejarul. Tuful se formează prin depunerea parțială a carbonatului de calciu, ca urmare a unor schimbări de temperatură, de presiune, a altor factori, precum și ca urmare a acțiunii anumitor specii de plante (mușchii Cratoneuron, Bryum), care provoacă precipitația fitogenă a carbonaților. În zona lacurilor Plitvice, depozitele de carbonat de calciu prezintă întotdeauna forme caracteristice, care depind de plantele ce cresc în locul depozitului. Dintre diferitele forme de tuf existente aici, prof. dr. Pevalek, evidențiază perdelele, care ajung până la 10 m înălțime, formele tubulare, barierele (care creează, de fapt, lacurile), cataractele etc. Toate acestea sunt caracteristice lacurilor superioare ale parcului.

Lacurile inferioare sunt instalate într-un canion calcaros, care aduce parcului un nou element peisagistic.

Pe teritoriul parcului pot fi vizitate, de asemenea, 36 peșteri, dintre care 20 se găsesc în imediata apropiere a aleii de circulație din lungul lacurilor.

Prin aceste elemente de atracție caracteristice, parcul național Plitvice, destinat petrecerii timpului liber și odihnei, precum și cercetărilor științifice, și oferind vizitatorilor condiții de recreere și de îmbogățire a culturii generale, este o instituție culturală și științifică, un „muzeu” și un „laborator” natural, funcțiunea sa turistică fiind aceea de a oferi vizite și sejururi recreative și culturale.

Intrarea în parc se face prin patru puncte de control, iar vizitarea este organizată pe trasee obligatorii, pe aleile și punțile de lemn amenajate în acest scop.

Marea majoritate a vizitatorilor vin în lunile mai-octombrie, vârfurile fiind în lunile iulie și august, când s-au înregistrat (în unele zile) peste 10 mii de vizitatori. Dintre vizitatorii parcului, 20-30% solicită cazare.

Baza materială pentru tism cuprinde, în principal:

Hotelul „Jezero”, construit în 1971 (5 stele), de un nivel foarte ridicat, 400 locuri cazare, restaurant cu 500 locuri, sală de mic dejun cu 250 locuri, baruri de zi, bar de noapte, piscină acoperită, cu apă caldă, sală de conferințe sau cinematograf cu 400 locuri, numeroase saloane, coafură, magazine pentru amintiri etc.

Hotelul „Plitvice”, construit în 1958 (3 stele), 147 locuri cazare, saloane, baruri etc.

Hotelul „Bellevue”, construit în 1963 (2 stele), 150 locuri cazare.

Hotelul „Jezero” este deschis tot timpul anului, realizând circa 140 de zile de ocupare completă pe an. Sejurul mediu este de 1,5 zile. La acest hotel tarifele sunt diferențiate pe trei perioade, astfel: I. ianuarie-25 martie, noiembrie, decembrie; II. 25 martie-iunie, octombrie; III. iulie-septembrie.

În perioada III, de vârf de sezon, tarifele sunt mai mari cu circa 150% decât cele din perioada I.

De asemenea, în baza materială destinată turismului, mai sunt incluse: un teren pentru camping, pentru circa 500 corturi, cu piscină în aer liber: restaurante clasice, restaurant cu specific, magazine alimentare, chioșcuri pentru comerțul turistic specific, un centru sportiv care cuprinde terenuri de tenis, volei, handbal, baschet, fotbal, tenis de masă, minigolf, bowling și altele; se poate practica pe lacul Kozjak canotajul, iar în alte trei lacuri și în râurile Matica și Cerna Rijeka pescuitul sportiv.

Aici se poate practica și ciclismul, cu biciclete închiriate, se pot face plimbări în trăsuri romantice, se pot face plimbări cu barca cu motor (electric) pe lacul Kozjak sau plimbări pe șosea cu vehicule panoramice.

Biroul de informații turistice, precum și recepțiile unităților de cazare dau turiștilor informații cu privire la posibilitatea de utilizare a tuturor mijloacelor de agrement, sport etc., inclusiv tarifele respective.

Întreaga activitate economică de pe teritoriul parcului național este organizată și controlată din anul 1970 de Direcția generală a parcului național Plitvice, întreprindere economică, care se ocupă de: protecția naturii, protecția surselor de apă, construirea de poteci și poduri, alimentări cu apă, canalizare etc.; construirea și administrarea birourilor de informații turistice; construirea și administrarea hotelurilor, restaurantelor, chioșcurilor comerciale etc.; propagandă, controlul proprietăților particulare în suprafață de 5664 ha, aflate în interiorul parcului (în special comuna Plitvicki Ljeskovac) și reducerea progresivă a acestora.

Printre mijloacele de propagandă și publicitate speciale utilizate, se remarcă: organizarea unui birou de informații turistice la Zagreb; realizarea seriei de filme „Winetou”, a căror acțiune

se desfășoară parțial pe teritoriul parcului; realizarea, de către un reputat cineast german, a unui film documentar cu durata de o oră, care a fost transmis la televiziunea din Germania; organizarea, în fiecare an, a unei sărbători a căsătoriei, cu care ocazie, 10 perechi de tineri sunt căsătoriți festiv, sub cascade. Perechile se aleg prin concursuri internaționale și beneficiază de un sejur gratuit (inclusiv transportul) de 10-16 zile în parcul național și în alte localități din Croația.

8.2.4. CANADA

Primul parc național a fost construit în Canada în 1885, pentru a proteja recent descoperitele (pe atunci) izvoare fierbinți de la Banff. În prezent, sistemul de parcuri naționale din Canada acoperă 1,3% din suprafața uscatului țării, incluzând suprafețe în aproape fiecare provincie și teritoriu. Cele 29 de parcuri naționale existente reprezintă 18 din cele 39 de regiuni naturale terestre. Obiectivul sistemului de parcuri naționale din Canada este de a avea cel puțin un parc în fiecare regiune naturală, pentru a proteja astfel fondul diversității naturale.

Funcționarea fiecărui parc național se face pe baza unui plan de amenajare. Planul de amenajare a unui parc național este, în general, o combinație de propuneri rezultate dintr-un număr de planuri alternative, fiecare plan cuprinzând direcțiile de conservare, folosire și amenajare a parcului pentru o perioadă de 15 ani. Planul este supus aprobării Ministerului Mediului Inconjurător. Odată planul aprobat, directorul parcului național este responsabil cu aplicarea lui. Planul este revizuit odată la 5 ani, pentru a se verifica dacă aplicarea lui este corespunzătoare și dacă anumite schimbări de circumstanță nu necesită o modificare a lui.

Zonarea este una dintre cele mai importante instrumente, pentru planificarea, dezvoltarea și amenajarea parcurilor naționale. Sistemul de zonare este instrumentul care asigură ca majoritatea terenurilor sau parcurilor naționale și resursele lor de viață să fie protejate în stare de sălbăcie, cu minimum de efort al mâinii omului. Zonarea permite concentrarea vizitatorilor și respectiv a serviciilor specifice pe o porțiune a parcurilor naționale. Planul de zonare este o parte obligatorie a fiecărui parc național. Sistemul de zonare cuprinde următoarele cinci zone:

- Zona I – rezervații speciale;
 - Zona II – stare naturală virgină;
 - Zona III – mediu natural (accesul traversării vizitatorilor, în general nemotorizați);
 - Zona IV – recreativă (cu amenajări pentru vizitatori);
 - Zona V – servicii ale parcului (orașe sau centre de vizitare special amenajate pentru vizitatori și pentru administrație).
- } inaccesibile vizitatorilor

Înființat în anul 1907, *Parcul național Jasper*, cu o suprafață de 1087800 ha, cuprinde cursul superior al fluviului Athabaska, unul din marile fluvii canadiene. Este situat în munții Stâncoși la circa 375 km de Edmonton, capitala statului Alberta și cca 450 km de Calgary. Altitudinal se întinde între 1005 m și 3783 m (muntele Columbia). Munții sunt alcătuiți din roci sedimentare, calcare, gresii, marne modelate atât de apele curgătoare, cât, mai ales, de ghețari, care au dat naștere unui aspect aparte, constând din abrupturi, scurgeri de grohotiș, morene, lacuri glaciare, canioane, cascade. O notă originală o dau ghețarii existenți, din care unul amenajat special pentru vizitare. Accesul în zonă se face pe calea ferată, terminată în 1975, cu care ocazie a luat ființă orașelul Jasper, singura localitate din actualul parc național unde se află și administrația parcului. Orașelul are cca 4000 locuitori permanenți, fiind cotate cu cele mai importante amenajări necesare pentru turism. Numărul de vizitatori este de cca 2 milioane. Accesul acestora se asigură pe calea ferată transcanadiană, care traversează parcul și pe șoseaua care vine de la Edmonton sau Calgary.

Administrația parcului întreține cca 300 km drum public în tot timpul anului și cca 1000 km poteci de munte. Printre zonele turistice existente în parc se menționează: Ghețarul Athabaska, Muntele Edith Cabell, Muntele Whistlers dotat cu telecabină, canionul și lacul de pe Valea Maligne, lacurile din jurul orașelului Jasper, izvoarele fierbinți Miette, zona de schi Marmot Bazin.

Printre activitățile de agrement oferite vizitatorilor se numără: plimbările cu autocarul, plimbările cu bicicleta, piknic-urile, terenurile pentru camping, excursiile combinate, schiul, plimbări pe apă cu ambarcațiuni din cauciuc, studiul naturii etc. Toate aceste activități, organizate de către administrația parcului, constituie o sursă continuă de beneficii. Hotelurile, restaurantele și magazinele sunt concesionate particularilor, cu taxe de concesionare ce se ridică până la 20% din beneficii. Administrația parcului controlează activitatea acestor unități concesionate și verifică în același timp prețurile.

Capacitatea celor 11 hoteluri din orașel este de cca 980 camere. Personalul permanent al administrației parcului este de cca 200 persoane, din care cca 50 cu studii superioare. Din acest personal o mare parte o reprezintă personalul de pază, care controlează tot cantonul parcului, de obicei călare, pentru paza contra braconajului. În timpul verii apar și sezonieri, de obicei studenți, pentru favorizarea în special a turismului, în număr de cca 200.

Au fost amintite până acum doar două din cele mai importante metode de armonizare funcțională a parcului: limitarea accesului și amenajărilor pentru vizitatori la „un procent redus din suprafața parcului, precum și paza severă a parcului și organizarea tuturor activităților legate de vizitatori. O ultimă metodă de mare importanță este „interpretarea”. Ea reprezintă un vast program educațional, bazat pe informații corecte și cercetări, menit să încurajeze înțelegerea, aprecierea și satisfacția publicului în fața realității parcului vizitat, asigurând în acest fel protecția valorilor naturale și culturale ale lui. Numeroase centre de informare și interpretare, cu material grafic, proiecții, personal special format, urmăresc asiduu acest scop. Acest program de interpretare se canalizează în special spre două aspecte: înțelegerea aspectului ecologic și înțelegerea aspectului de evoluție. Primul reprezintă interrelațiile dintre climat, topografie, animale și om, plante, care conturează ambianța actuală, cel de al doilea prezintă *parcul ca pe un domeniu al schimbărilor, în care ceea ce se vede azi reprezintă doar o fază în evoluția procesului*. Se explică schimbările în climat și peisaj de-a lungul timpului. Influența omului în acest mediu formează o parte vitală a acestei înțelegeri.

Pentru întregirea imaginii parcului național Jasper, este necesar a aminti și existența unui centru național de instruire a personalului din parcurile canadiene, centrul „Palisades”.

La cca 12 km de orașelul Jasper, într-o rariște de pădure, deosebit de cochet, cu dormitoare, cantină, sală de conferințe, club, acest centru de instruire contribuie la răspândirea și uniformizarea concepției de organizare și administrare a parcurilor naționale canadiene.

8.2.5. Alte parcuri naționale și naturale pe TERRA

- Parcuri naționale sau naturale intrate în circuitul turistic, beneficiind de amenajări adecvate mai mult sau mai puțin diversificate există și în *Armenia*: Deilijan, Silvan; *Rusia*: Teberda, Stolbă; *Belarus*: Berezina și Bielovejskaia Puscia; *Polonia*: Balowieza, Pieniny și Tatra; *Ungaria*: Hörtobágy (muzeu etnografic al păstorilor, turnuri de observație, amenajări pentru pescuit sportiv, echitație, plimbări cu trăsura); Kiskunsag (muzeul parcului național cu o secție etnografică); Tihany (se vizitează 6 luni pe an); *Bulgaria*: Cap Kaliacra (restaurant, platformă de priveliște, panouri explicative); *Albania*: Dajti; *Austria*: Hohe Tauern (274 km poteci marcate, platforme de priveliște, cale ferată, cabane), Gams Wildalpen (poteci marcate, refugii); *Belgia*: Zwin (turnuri de observație, ghizi); *Elveția*: Schweizerische National Park, Grisons; *Grecia*: Olympus; *Italia*: Abruzzo (muzeu botanic, grădină zoologică, peșteri amenajate, poteci marcate), Gran Paradiso, Circao (peșteri amenajate), Stelvio, Adamello-Brenta; *Islanda*:

Thingvellir; *Finlanda*: Lammenjoki (amenajări pentru sportivi antrenați pentru sporturi nautice), Oulanka, Urho Kekkonen (amenajări pentru odihnă); *Marea Britanie*: Cairngorms (orașe, ferme mici, așezări industriale), Lake District (centre de informații, poteci și drumuri marcate, castele, cazare), Peak District (castele, sate risipite, poteci marcate, alpinism, peșteri amenajate, obiective istorice amenajate pentru vizitare), Snowdonia (arhitectură populară, castele); *Olanda*: Hoye Veluwe (hoteluri, campinguri, muzeul Van Gogh), Kennemerduinea (amenajat pentru vizitare, pe 20 circuite marcate, jalonate cu platforme de priveliște și poduri de lemn); *Portugalia*: Gerês (vestigii istorice amenajate pentru vizitare, poteci marcate, puncte de observație, ghizi); *Norvegia*: Boryefjell (amenajări pentru pescuitul sportiv); *Spania*: Teide (peșteră amenajată, poteci marcate, ghizi); *Suedia*: Muddus (poteci și drumuri marcate, cazare), Serek și Padjelanta (cazare limitată, poteci marcate); *Turcia*: Uluday (are amenajări pentru sejur turistic și minivacanțe, 5 hoteluri, vile, camping, corturi, locuri de picnic, instalații mecanice de urcat, mici restaurante, poteci marcate, patinoar, centru comercial, muzeu al parcurilor, sală de expoziții etc.).

În majoritatea țărilor, parcurile naționale sunt create, în principal, în scop științific, educativ și turistic, fără a urmări în mod deosebit beneficii financiare. Dar, în măsura în care sunt utilizate preponderent pentru turism ele prezintă și un interes economic imediat. Experiența realizată, în acest sens, de către unele țări, confirmă acest lucru, rezultatele obținute fiind satisfăcătoare, o exploatare turistică rațională a acestor parcuri putând deveni o importantă sursă de venituri. În ceea ce privește veniturile care se pot realiza prin exploatarea turistică a parcurilor naționale, ele provin din taxele de intrare în parc, din taxele de parcare, de intrare pe terenuri sportive, pentru a vizita unele obiective, muzee etc., la care se adaugă încasările provenite din utilizarea bazelor de cazare, alimentație, comerț specific, mijloace mecanice de transport etc.

Dar, pentru ca parcurile naționale să-și atingă scopurile propuse, trebuie ca ele, pe lângă elementele de ordin material, să beneficieze și de un personal de servire suficient de specializat funcțiilor parcului, cu o înaltă pregătire profesională. De felul cum este organizată vizitarea în parcuri, de informațiile care se comunică, de competența ghizilor, depinde în mare parte succesul acțiunilor turistice în parcurile naționale. Acestora li se adaugă calitatea echipamentului pus la dispoziția turiștilor și a măsurilor de propagandă și popularizare a lor în țară și în străinătate. Pe lângă avantajele pe care parcurile naționale le oferă turiștilor, amenajarea lor turistică constituie o sursă de venit și pentru populația din așezările apropiate, care își găsește aici locuri de muncă sau poate confecționa obiecte de artă populară și amintiri, pe care le pot desface în magazinele pentru comerț specific din aceste parcuri. Din punct de vedere organizatoric, parcurile naționale și naturale ridică numeroase probleme legate de organismele responsabile în crearea, amenajarea, gestionarea, exploatarea și conservarea lor, probleme a căror rezolvare este foarte diferită de la o țară la alta, funcție de legislația specifică fiecăreia dintre ele. Se consideră însă că, soluția cea mai armonioasă, favorabilă unei dezvoltări a parcurilor naționale și naturale este dată de stabilirea acestor responsabilități unei administrații unice, care să poată coordona unitar întreaga funcționalitate a parcurilor, asigurând o gospodărire echilibrată, cu un maxim de eficiență generală care se va reflecta în ultimă instanță și în calitatea serviciilor oferite turiștilor.

O situație deosebită o au parcurile bilaterale, situate în zonele de frontieră a două sau mai multe state. În Europa funcționează astfel de parcuri care depășesc frontierele naturale ale unor țări, în scopul păstrării unor peisaje și ecosisteme naturale caracteristice și de a le pune la dispoziția locuitorilor țărilor respective sau din altă parte. Crearea acestor parcuri se face pe baza unor înțelegeri între statele în cauză, ele trebuind să reglementeze problemele legate de diferitele aspecte juridice, financiare, vamale, de frontieră etc. Existența lor, însă, reprezintă o

contribuție importantă la apropierea între popoare, favorizând contactele directe între oameni și înțelegerea mutuală. Exemple de astfel de parcuri se întâlnesc la frontiera franco-spaniolă (în Pirinei), italo-elvețiană, suedezo-norvegiană, la frontiera ceho-poloneză, ceho-slovacă etc.

8.3. Amenajări necesare în Parcul Național Retezat

8.3.1. *Valorificarea turistică actuală.* Tradițional, vizitarea Parcului Național Retezat se desfășoară sub forma drumeției de munte, turiștii având la dispoziție pentru cazare cabanele Pietrele (230 locuri), Buta (72 loc.) și Gura Zlata (23 loc.), precum și posibilitatea de a utiliza corturi proprietate personală. În aceste cabane, în timpul sezonului de vară, de circa 100 de zile, au fost cazați zilnic circa 200 turiști, în medie. În ceea ce privește turiștii cazați în corturi, și care nu sunt înregistrați, se estimează numărul lor mediu zilnic la circa 100 de persoane.

Dintre cele trei cabane numai Gura Zlata are acces auto. Celelalte două, Pietrele și Buta, sunt situate la 1-1 1/2 ore de mers pe jos de la capătul unor drumuri accesibile circulației auto. De la aceste cabane se desfășoară o rețea destul de amplă de poteci marcate, care conduc la numeroase puncte de interes turistic din cuprinsul parcului. Datorită configurației naturale a terenului, aceste poteci au unele porțiuni dificile, a căror parcurgere cere eforturi mari. De asemenea, majoritatea traseelor sunt lungi și prezintă diferențe de nivel mari, obligându-i pe vizitatori la drumuri obositoare.

Începând din anul 1985, deschizându-se drumul auto din lungul văii Lăpușnicu Mare până la punctul Gura Bucurei, turiștii pot pătrunde în zona centrală a Parcului, adică până la Căldarea Bucurei, urcând din acest punct circa 1 1/2 ore.

Pentru vizitarea Parcului se percepe o taxă de persoană. Nu există însă personal pentru supravegherea turiștilor, ceea ce a determinat apariția unor fenomene negative, caracteristice circulației turistice nesupravegheate într-un masiv neocrotit. Astfel, camparea neorganizată a condus la distrugerea unui mare număr de jnepeni tăiați de turiști pentru a-și face focul pentru încălzire și gătit (organele silvice apreciază că turiștii utilizează anual circa 20 tone), la deteriorarea covorului vegetal prin săparea șanțurilor din jurul corturilor, precum și la răspândirea a numeroase ambalaje de plastic, cutii de conserve, hârtii etc., dintre care unele, foarte rezistente la agenții atmosferici, au o durată de viață foarte mare. Asemenea deșeuri rămân și de pe urma turiștilor în trecere.

Faptul că UNESCO a conferit Parcului Național Retezat, în anul 1979, calitatea de rezervație a biosferei, recunoscându-i-se astfel o importanță de înalt prestigiu, precum și crearea unei baze juridice, reprezintă punctele de plecare pentru trecerea la o fază superioară de organizare a parcului.

8.3.2. *Concepția organizării pentru vizitare a Parcului Național Retezat.* O analiză complexă, în spirit ecologic și conform teoriei și practicii amenajării turistice, conturează coordonatele-cadru ale concepției de organizare și amenajare pentru vizitare a Parcului Național Retezat, care vor permite realizarea unui produs turistic similar celui oferit vizitatorilor parcurilor naționale din întreaga lume. Acestea sunt următoarele:

1. Zonarea funcțională a Parcului se va respecta cu strictețe. Astfel, zona de protecție integrală (rezervația științifică) destinată cercetărilor, trebuie să rămână în continuare închisă pentru vizitatori. Zona tampon (zona întâia de protecție) și preparcul (zona a doua de protecție) vor fi deschise pentru vizitatori în condițiile prevăzute în regulamentul Parcului și cu precizările ce se vor face în continuare. Întrucât zona de protecție integrală este închisă pentru turism, iar zona a doua de protecție nu este încă precis delimitată, în prezenta lucrare, pentru simplificare, prin denumirea de Parcul Național Retezat vom înțelege numai zona întâia de protecție.

2. Vizitarea unui parc național este o acțiune similară cu vizitarea unui muzeu, fie că acesta este instalat într-o clădire, fie că este desfășurat în aer liber, ca Muzeul satului din București, sau Muzeul civilizațiilor populare din Dumbrava Sibiului. Diferența principală între vizitarea unui muzeu organizat în aer liber și a unui parc național constă în faptul că în acest al doilea caz, traseele care se parcurg sunt mai lungi, căile de circulație mai puțin comode, efortul fizic este mai mare, vizitatorul este în mai mare măsură la discreția intemperiei. Ceea ce le aseamănă este faptul că și în cazul unui parc național, ca și în cazul muzeelor, precumpănitor este aspectul cultural, aspectul economic situându-se pe un plan secundar.

3. Vizitarea parcului trebuie astfel organizată încât să nu se poată produce degradări. După cum arată specialiștii în domeniul ocrotirii naturii: „Ca sanctuar al naturii, Parcul național rămâne incompatibil cu violarea principiilor de ocrotire a naturii. Orice compromis făcut în această privință încurajează erodarea morală însăși a scopului acestor instituții de înalt prestigiu științific și etic” (Botnariuc, Boșcaiu, Toniuc, 1985).

Cea mai importantă măsură pentru asigurarea unei protecții eficiente a peisajului turistic o constituie, după cum a dovedit practica din întreaga lume, supravegherea permanentă a vizitatorilor de către personalul de specialitate al Parcului.

4. Ținând seama de întinderea sa și de caracteristicile sale geografice, vizitarea Parcului Național Retezat se va face folosind mijloace de transport auto până la punctele de intrare în Parc, care în mod natural nu pot fi decât Pietrele, Gura Zlata și Gura Bucurei și apoi pe jos (pietonal).

5. Drumurile care permit accesul până la punctele Pietrele și Gura Zlata, aflate la limita zonei întâia de protecție, precum și drumul din lungul văii Lăpușnicu Mare până la Gura Bucurei, desfășurat în interiorul zonei întâia de protecție, sunt suficiente pentru asigurarea unei vizitări intense a Parcului național. Singura extindere a acestei rețele rutiere, care poate fi luată în considerație, este realizarea legăturii dintre Gura Bucurei și Valea Buta, prin Saua Plaiu Mic și cabana Buta, care ar crea un acces mai lesnicios pentru vizitatorii din Petroșani, Tg. Jiu și Băile Herculane. Întreaga rețea de drumuri amintită trebuie să fie modernizată, condiție indispensabilă pentru o circulație turistică comodă și cât mai puțin poluantă.

6. Suprafața sa relativ mică și în special a zonei centrale de la Căldarea Bucurei, determină modul de vizitare a Parcului Național Retezat, care este și va rămâne parcurgerea pe jos, cu piciorul, a traseelor determinate în mod natural de condițiile de relief.

Organizarea circulației vizitatorilor pe alei dotate în acest mod și supravegherea lor exclud aproape total posibilitățile de deteriorare a cadrului natural de către aceștia.

7. În muzee, vizitatorii nu au posibilitatea să cunoască întreg patrimoniul acestora, ci numai acele obiective pentru care se pot asigura condiții de prezentare și securitate adecvate. La fel, vizitarea unui parc național nu trebuie să reprezinte o difuzare a vizitatorilor pe întreaga lui suprafață, ci numai la câteva obiective deosebite, semnificative.

În cazul Parcului Național Retezat vor trebui stabilite aceste obiective, precum și limitarea traseelor spre acestea, pentru a putea fi supravegheate eficient. Traseele vor cuprinde în primul rând un circuit la lacurile din Căldarea Bucurei, precum și la vârfurile principale din jurul său, adică o rețea de alei pe care se va circula intens și care va putea fi ușor supravegheată. De asemenea, trebuie organizată și controlată circulația vizitatorilor pe traseele ce pornesc de la cabana Pietrele spre lacul Galeșu, lacul Bucura, Valea Stânișoara și vf. Retezat, precum și cele care pleacă din Valea Lăpușnicu Mare spre lacul Zănoaga.

Restrângerea față de situația de astăzi a domeniului vizitabil decurge din însăși noțiunea de parc național, care reprezintă un teritoriu mare, unitar din punct de vedere ecologic, dar care tocmai datorită întinderii sale nu poate fi practic supravegheat și ocrotit în fiecare punct al

suprafeței sale, fiind deci necesar și indispensabil să se limiteze spațiile lăsate la dispoziția vizitatorilor. Menționăm că reducerea numărului de trasee nu va dezavantaja pe vizitatori ci, dimpotrivă, va reprezenta o cale eficientă de ocrotire a cadrului natural. O bună organizare nu înseamnă satisfacerea oricărei persoane; dorințele trebuie examinate cu discernământ și trebuie satisfăcute numai acelea care se încadrează în concepția de ocrotire științifică a unui parc național.

8. Pentru ca mărirea deosebită a numărului de vizitatori în Parcul Național Retezat să nu fie dăunătoare, este necesară respectarea unor reguli de comportament obligatoriu: circulația numai pe traseele aprobate și sub supravegherea personalului Parcului, interzicerea producerii zgomotelor sub orice formă (strigăte, chiuituri, tranzistoare, casetofoane etc.), interzicerea răspândirii de deșeuri (ambalaje de dulciuri sau țigări, pungi de plastic, cutii de conserve, borcane etc.); eventual, fiecare vizitator ar trebui obligat ca odată cu biletul de intrare în Parc să preia și o sacoșă de plastic „ecologică” pe care să fie obligat să o restituie la ieșirea din parc, sub sancțiunea amenzii, cu toate deșeurile produse în timpul vizitei.

9. Controlul circulației pe teritoriul Parcului trebuie să înceapă de la punctele de intrare în Parc: Pietrele, Gura Zlata și Gura Bucurei, unde trebuie realizată, în cea mai mare măsură, baza materială turistică. Aceasta va consta din pavilioane pentru primirea vizitatorilor, unități de alimentație publică, terenuri pentru instalarea corturilor personale și, în unele cazuri, cabane și hoteluri.

10. Practicarea câmpării neorganizate trebuie interzisă cu desăvârșire pe teritoriul Parcului datorită importanțelor degradări pe care le produce această activitate: deșeuri menajere (hârtii, pungi de plastic, cutii de conservare goale, borcane etc.), construirea de vetre pentru foc și distrugerea jneapănului prin utilizarea drept combustibil, săparea de șanțuri în jurul corturilor, care favorizează eroziunea solului etc. Utilizarea corturilor proprietate personală se va putea face numai în terenuri ce trebuie amenajate în acest scop, dotate cu utilități, lazi pentru gunoaie, amenajări pentru picnic etc.

11. Baza materială pentru cazare se va realiza astfel: la Gura Zlata, hotel, cabane, terenuri pentru camping; la Pietrele: cabane, teren pentru camping; la Gura Bucurei: teren pentru camping.

8.4. Bazele turistice

a) Gura Zlata

În această denumire cuprindem actualele construcții din zona de confluență a văii Zlata cu Lăpușnicu Mare (Casa Academiei, cabana turistică Gura Zlata, cabanele silvice), cât și construcțiile din colonia Brădățel, la 1 km aval de acestea, care au fost realizate în cadrul organizării de șantier a sistemului hidroenergetic Râul Mare – Retezat.

Cabana Gura Zlata reprezintă punctul de intrare în Parcul național atât pentru cercetătorii care urcă în rezervația științifică, cât și pentru vizitatorii care urcă în parc pe traseul ce duce la lacul Zănoaga. Această funcțiune va fi menținută în mod natural și în viitor.

Dacă se va realiza valorificarea pe scară largă a construcțiilor existente la Brădățel se poate lua în considerare dezafectarea acestei cabane. În orice caz, la punctul de intrare în rezervație, unde începe și urcușul spre lacul Zănoaga, trebuie amenajat un punct de pază pentru a se proteja rezervația.

În baza turistică ce se va organiza aici se va concentra și activitatea turistică internațională, pentru vizitatorii Parcului național, cât și pentru organizarea unor cursuri de vară pe teme de ecologie, zoologie, botanică etc. care toate vor constitui importante surse de valută.

Vizitarea Parcului Național Retezat, plecând de la Brădățel, se va face cu mijloace auto până la Gura Bucurei (cota 1610), punctul terminus al drumului din lungul văii Lăpușnicu Mare (36 km), după care se va urca pe jos până la lacul Bucura (2040 m), o diferență de nivel de 430 m, în 1 1/2-2 ore. Aici, în funcție de starea vremii, se poate face o plimbare de 1-3 ore în jurul lacului Bucura, se pot vizita celelalte lacuri până la Tăul Porții (2240 m) și se poate urca până la Tăul Porții (2240 m) și până la Poarta Bucurei (2261 m) de unde se poate arunca o privire în Rezervația științifică, spre Tăul Stirbului. Întoarcerea la Gura Bucurei se poate face pe la lacurile Viorica, Ana și Lia, în 2/1/2-3 ore.

De îndată ce circulația auto se va organiza în mod curent pe drumul din lungul văii Lăpușnicu Mare până la Gura Bucurei, acest traseu va deveni cel mai solicitat de către vizitatorii Parcului, numărul celor care îl vor prefera fiind incomparabil mai mare decât al celor ce vor practica alte trasee.

b) *Pietrele*

Pietrele reprezintă în prezent principalul punct de intrare în Parcul Național Retezat. Pentru a-și îndeplini această funcțiune la un nivel asemănător cu alte parcuri, acest punct trebuie dotat în primul rând cu un pavilion pentru primirea turiștilor, care să cuprindă exponate privind Parcul național, o sală în care să se poată prezenta expunerii însoțite de diapozitive sau filme asupra Parcului; de asemenea, acest pavilion trebuie să permită desfășurarea unor activități cu caracter social-cultural în zilele în care condițiile meteorologice nu permit deplasarea în teren a vizitatorilor. Tot aici trebuie organizată și încasarea taxelor de vizitare a Parcului, precum și comerțul specific turistic cu hărți, broșuri, albume, obiecte de amintire etc.

Accesul în Parc prin acest punct este recomandabil numai pentru vizitatorii antrenați pentru ascensiuni la munte și dotați cu echipament corespunzător, întrucât vizitele care încep din acest punct, datorită diferențelor mari de nivel și a circulației pe lespezi de piatră, reprezintă drumuri grele, obositoare, cu durata de 7-10 ore de mers dus-întors și cu riscul intemperțiilor: spre lacul Galeșu, 670 m diferență de nivel; spre Căldarea Bucurei, 872 m diferență de nivel; spre Valea Stânișoarei-Saua Retezatului, 771 m diferență de nivel.

Pentru această categorie de vizitatori, Pietrele va rămâne și în viitor principalul punct de intrare în Parc și de cazare pe durata a 3-4 zile, necesare pentru vizitele menționate. Această categorie de vizitatori este satisfăcută de o cazare în condiții de cabană sau cort și nu apare necesară construirea în acest punct a unor baze de cazare de tip hotelier.

Sistematizarea trebuie să stabilească limita finală de dezvoltare, măsurile ce trebuie luate în legătură cu construcțiile existente, inclusiv cele care nu au destinație turistică, să se prevadă noi construcții pentru cazare și alimentație și în primul rând pavilionul pentru primirea turiștilor. Studiul de sistematizare trebuie să prevadă realizarea unui parcaj amplu, îndiguirea canalului derivat din valea Stânișoara, îndepărtarea excesului de vegetație din poiană, astfel ca aceasta să redevină un loc deschis, luminos, însorit, așa cum era înainte ca vegetația, crescând peste măsură, să distrugă aceste atribute indispensabile unei baze turistice sănătoase și agreabile.

c) *Gura Bucurei*

Și la acest punct de intrare în parc va trebui construit un pavilion de primire a turiștilor, dar de capacitate mai redusă. În legătură cu celelalte funcțiuni care urmează să se desfășoare aici menționăm următoarele:

– ținând seama de circulația intensă prin acest punct de intrare în Parc, va fi necesar să se amenajeze un parcaj amplu, un teren pentru instalarea corturilor proprietate personală și un bufet cu sală și terasă;

– având în vedere capacitatea suficient de mare a bazei de cazare de la Brădățel, care are toate utilitățile realizate și unde valoarea investițiilor va fi cu 50-60% mai mică decât a

unor investiții similare începute de la zero, considerăm că la Gura Bucurei nu trebuie dezvoltată baza de cazare, întrucât costurile ar fi prea ridicate, cuprinzând și întreaga valoare a infrastructurii; pe de altă parte, cheltuielile de exploatare privind cazarea personalului ș.a. vor fi aici mult mai ridicate datorită duratei scurte a sezonului;

– pentru favorizarea vizitelor scurte, dar foarte numeroase, va fi necesar să se construiască un *mijloc de transport mecanic* de la Gura Bucurei spre lacul Bucura, care va permite scurtarea și mai mare a duratei vizitelor, și va elimina efortul fizic cerut de urcarea pe jos până la Gura Bucurei. Ca urmare, se va realiza o creștere sensibilă a numărului de vizitatori, li se va prezenta acestora o paletă mai largă de imagini, de la înălțime, și se va reduce simțitor circulația vizitatorilor pe jos între Gura Bucurei și lacul Bucura, ceea ce va reprezenta o măsură eficientă de protejare a peisajului.

8.5. Amenajarea turistică a Parcului național al Munților Apuseni

Printre punctele de interes turistic major din acest Parc se înscriu: Cetățile Ponorului, Izbulul și Canionul Văii Galbene, Cetatea Rădesii și zona izvoarelor Someșului Cald, platoul carstic Lumea Pierdută, ghețarii Bortig și Focul Viu, Cascadele Bulbuci și Săritoarea Bihodeiului, valea Sighiștelului, Peștera Urșilor de la Chișcău, Groapa Ruginoasă, Ghețarul de la Scărișoara, Peștera Minunată de lângă cătunul Casa de Piatră, peștera din dealul Humpleului și altele.

Zonarea turistică a Parcului Național, bazată pe ideea funcționalității turistice, respectiv pe natura obiectivelor, amplasarea lor în teritoriu și în modul în care pot să fie vizitate, a identificat câteva areale, precum și amenajările necesare în fiecare areal.

Platoul Padiș

Datorită poziției sale relativ centrale în cadrul Parcului și faptului că este un adevărat nod rutier spre care se îndreaptă principale drumuri de acces în Parcul Național (dinspre Oradea, dinspre Cluj, și, în viitor, dinspre Valea Arieșului prin drumul propus între Casa de Piatră și Padiș), Platoul Padiș constituie cel mai important punct de reținere și de dispersare a turiștilor în teritoriul Parcului Național. Importanța sa este sporită de faptul că aici caracteristicile naturale ale terenului permit dezvoltarea unei importante baze de cazare, în viitor chiar a unei stațiuni turistice, care, în afara perioadei din primăvară până în toamnă când va adăposti în principal pe vizitatorii Parcului, va putea fi utilizată și iarna pentru practicarea sporturilor caracteristice acestui sezon, în special a schiului de fond.

De la Padiș se pot vizita toate punctele de interes turistic din Parcul Național, într-un sejur cu durata de 3-7 zile.

O primă etapă a dezvoltării turistice la Padiș, care se poate realiza ușor și ieftin, trebuie să cuprindă amenajarea unui teren pentru camping, delimitarea sa, alimentarea cu apă, construirea unui grup sanitar modern, a unui loc de gătit și pentru servirea mesei. Odată cu intrarea în funcțiune a acestui camping trebuie interzisă cu desăvârșire instalarea corturilor proprietate personală în altă parte a Padișului, inclusiv a taberelor internaționale care apar aici vara, fără nici o aprobare și fără nici un beneficiu pentru turismul românesc.

V. Bălileasa și V. Căputului

În această zonă se pot dezvolta bazele turistice necesare pentru vizitarea Cetăților Ponorului, a Izbulului Ponor, a Poienii Ponor, a peșterii Căput, a platoului carstic Lumea Pierdută, a gropii de la Barșa, și în viitor, va putea constitui punctul de plecare pentru parcurgerea unui nou circuit pe traseul Cetățile Ponorului (la balcoane) – ghețarul Bortig – vf. Piatra Galbenă – ghețarul Focul Viu – valea Bălileasa.

Aici trebuie dezvoltat cu prioritate un teren pentru camping, cu toate dotările aferente, în apropiere de cantonul silvic, existent; de asemenea, trebuie examinată posibilitatea preluării pentru turism a construcțiilor rămase în urma exploatărilor forestiere de pe valea Căputului.

Cetățile Ponorului, reprezentând ca amploare, complexitate și pitoresc fenomenul carstic cel mai spectaculos din întreaga țară, constituind strada principală a Parcului Național și fiind un obiectiv turistic de mare valoare internațională, trebuie să beneficieze de amenajări pentru vizitare, concepute ca la cel mai înalt nivel tehnic. Astfel, trebuie realizată instalarea de ascensoare pentru coborâre de la nivelul actualelor balcoane până la râul subteran, amenajarea circulației, în lungul acesteia pe jos, cu bărci și eventual cu alte vehicule, excavarea unei galerii spre Izbul Galbenii și în continuare realizarea unor instalații de urcat pe cablu spre ghețarul Focul Viu, vf. Piatra Galbenă și spre Bălileasa.

În cadrul acestei amenajări complexe este necesar să se realizeze amenajări pentru vizitare și la celelalte obiective cum sunt: peșterile din valea Galbenii, aval de Izbul Galbenii, ghețarul Focul Viu, ghețarul Bortig.

Comuna Pietroasa – v. Boga

Comuna Pietroasa, situată la marginea depresiunii Beiușului constituie punctul de intrare dinspre Oradea, în Parcul Național. În localitate nu există nici o dotare turistică, lipsă care trebuie suplinită prin amenajarea unui mic hotel într-o construcție existentă și în special prin organizarea localității ca sat turistic, în casele localnicilor, putându-se asigura în bune condiții cazarea turiștilor.

Aceste două așezări reprezintă puncte de plecare foarte convenabile spre Poiana Florilor, parcurgându-se drumul forestier Păuleasa, de unde se poate parcurge cu ușurință canionul Galbenii între Izbul Galbenii și cascada din peșteră. Acest traseu, deosebit de spectaculos, trebuie să fie amenajat cu cabluri, scări, balustrade, podețe, atât la exterior, cât și în cele două peșteri din partea sa finală.

Ca bază turistică poate fi preluată și reamenajată construcția existentă la intrarea drumului Păuleasa, în Poiana Florilor.

Stațiunea Boga, reprezintă de asemenea, un punct foarte favorabil pentru vizitarea cascadei Bulbuci, precum și pentru vizitarea cascadei Sărtoarea Bohodeiului.

Satul Chișcău

Satul Chișcău reprezintă punctul cel mai convenabil de plecare pentru vizitarea văii Sighiștelului și, evident, pentru Peștera Urșilor, care este situată chiar la marginea satului.

Valorificarea turistică a văii Sighiștelului necesită amenajarea aleii de circulație din sat și până la această vale, care se poate realiza pe un traseu în circuit, precum și unele amenajări simple în canionul final al văii și în Peșterile Măgura și Coliboaia.

În ceea ce privește Peștera Urșilor de la Chișcău, despre care se poate afirma că este singurul punct de interes turistic din România care beneficiază de amenajări pentru vizitarea relativ corespunzătoare, este necesar să se realizeze o modernizare a amenajărilor respective din interior și de la exterior, ele fiind în prezent îmbătrânite, după trecerea a peste zece ani de la darea lor în folosință.

O legătură între satul Chișcău și valea Sighiștelului, care ar permite vizitarea acestei văi foarte interesante de către un număr mult mai mare de turiști, s-ar putea realiza prin construirea unui telescaun, prin care o mare parte dintre numeroșii vizitatori ai Peșterii Urșilor ar putea fi atrași în valea Sighiștelului.

Ținând seama de numărul mare de turiști care vizitează satul Chișcău, precum și de faptul că gospodăriile localnicilor sunt destul de confortabile, este necesar să se organizeze localitatea ca sat turistic, asigurându-se, deci, servicii pentru un număr mult mai mare de turiști decât poate asigura cabana particulară dată în folosință în anul 1991.

Șaua Vârtop

Acest punct de pe drumul național dintre Beiuș și Câmpeni, situat la limita dintre județele Bihor și Alba, reprezintă cel mai favorabil punct de acces spre Groapa Ruginoasă, unul din punctele de mare interes turistic din cuprinsul parcului.

Din actualul punct de plecare al potecii spre acest obiectiv s-ar putea construi un telescaun, datorită căruia, Groapa Ruginoasă ar putea fi cunoscută de către un număr mult mai mare de turiști.

Puțin mai jos, la limita dintre județele Bihor și Alba, s-ar putea dezvolta o bază pentru practicarea sporturilor de iarnă, de tipul „stade de neige”, condițiile climaterice și caracteristicile terenului fiind foarte favorabile unei asemenea activități.

Comuna Gârda de Sus

Această comună este, în mod natural, punctul de plecare spre *Ghețarul Scărișoara*, valea Ordâncușei cu defileul său spectaculos și peștera Poarta lui Ionel, spre *Ghețarul Zgurăști*, ca și spre complexul de obiective din jurul cătunului Casa de Piatră.

Obiectivele turistice din această zonă necesită amenajări ample. *Peștera Ghețarului Scărișoara* trebuie amenajată spre a se putea vizita atât etajul cu gheață, cât și etajul inferior, existența în același gol subteran a unui ghețar de mari dimensiuni, precum și a unui mare număr de formațiuni calcaroase variate ca formă și dimensiuni, conferind acestei peșteri o importanță turistică deosebită. Proiectul acestei amenajări trebuie să clarifice în primul rând influența circulației unui mare număr de turiști din zona ghețarului asupra topo-climatului din peșteră, stabilind deci, limitele dincolo de care creșterea numărului de vizitatori este dăunătoare.

Pentru celelalte două peșteri din apropiere – Poarta lui Ionel și *Ghețarul de la Zgurăști* – sunt necesare amenajări simple.

De mare interes este zona cătunului Casa de Piatră, una dintre cele mai pitorești așezări de munte din țara noastră; în apropierea acestuia se găsește peștera ghețarului Vârtop, în care, *dacă partea de gheață este redusă, în schimb partea împodobită cu formațiuni de calcar justifică pe deplin denumirea de „Peștera Minunată”*, data acesteia. Alte obiective interesante din apropiere sunt reprezentate din captările succesive ale Văii Gârda Seacă, în peșterile Coiba Mică și Coiba Mare.

Pentru cazarea turiștilor în această zonă, soluția cea mai eficientă o constituie organizarea unei baze de cazare (hotel, cabană) în comuna Gârda de Sus, unde există accesul rutier modernizat și posibilități de realizare a alimentării cu apă, problemă care, pe platoul unde este amplsat *Ghețarul de la Scărișoara*, nu poate fi rezolvată convenabil.

Ponor

La această așezare forestieră sau în apropierea sa poate fi luată în considerație realizarea unei baze turistice ca punct de plecare spre circuitul izvoarelor Someșul Cald și spre *Peștera Dealul Humpleului*.

În circuitul Izvoarelor Someșului Cald este necesar să se îmbunătățească poteca, să se asigure traversărilor pâraielor și, în mod deosebit, să se amenajeze spectaculoasa peșteră „*Cetatea Rădesei*”.

În ceea ce privește peștera din Dealul Humpleului, care are cavități subterane enorme, printre cele mai mari din lume, este necesară studierea în detaliu a amenajării pentru vizitare.

TURISMUL ÎN MARILE ORAȘE**9.1. Dimensiunile cererii**

Odihna în spațiul liber, călătoriile la sfârșit de săptămână, constituie, în prezent, elementul caracteristic al vieții locuitorilor orașelor. Generalizarea acestui fenomen și intensitatea cu care se manifestă probează nevoia socială permanentă. Care sunt cauzele?

– condițiile biopsihice (nevoile de contact cu natura și cu spațiul liber sunt genetic transmise);

– nevoia de compensație (evitarea elementelor noi de urbanizare și degradare biologică progresivă a mediului, provocată de pătrunderea tehnicii în aproape toate domeniile).

Luarea în considerație a funcțiilor recreative ale orașului face ca spațiile verzi și deschise, constituind baza materială a odihnei de acest tip, să devină unul dintre cele mai importante elemente care determină structura funcțional-teritorială a orașului și a împrejurimilor acestuia.

Odihna „de weekend” cuprinde în sfera sa atât spațiile din oraș, cât și zonele mai apropiate sau mai depărtate ale orașului. Studiile întreprinse au condus la concluzia că locuitorii orașului au petrecut marea majoritate a timpului liber din săptămână în vecinătatea nemijlocită a orașului în care locuiesc. În zilele libere, preocupările pentru recreere s-au deplasat cu claritate spre zonele mai depărtate de centru, fiind evident preferate zonele periurbane. Raza călătoriilor în afara orașului a depins de o serie de factori: mărimea duratei timpului liber, gradul de atractivitate al zonei, tipul mijlocului de transport, categoria drumului, mărimea orașului etc.

Timpul liber de la sfârșitul săptămânii a fost frecvent folosit pentru excursii de o jumătate de zi cu o rază de deplasare de până la 60 km (pe drumuri modernizate în localități) și 80 km (pe autostrăzi), ori pentru excursii de 1-2 zile, pe o rază de până la 120 km pe drumuri în localități și până la 180 km pe autostrăzi. În Viena distanțele excursiilor de weekend de 2 zile ating 250 km (Salzburg), iar locuitorii Cracoviei vizitează în weekend stațiunea Zakopane, situată la 100 km distanță. Raza călătoriilor de o zi pentru odihnă, cu ocazia sărbătorilor, ale locuitorilor Varșoviei este de 125 km, iar a celor de 2 zile – până la 200 – 250 km.

Din studiile efectuate și din observațiile specialiștilor reiese, însă, că, în general, majoritatea călătoriilor locuitorilor orașelor cu peste 1 milion locuitori s-a concentrat pe raza de 80 km, adică pe izocrona de 1,5 ore la dus (până la punctul – bază). Studiile efectuate pentru Hamburg, de pildă, au relevat că la o distanță de 80 km se opreau circa 81% turiști în weekend; în zona Varșoviei, 75% turiști în weekend se concentrau în zona de până la 75 km. Locuitorii din Leipzig și Potsdam, însă, în procent de 86% nu depășeau zona de 50 km, iar studiile privind weekendul locuitorilor Cracoviei au relevat că la 20 km distanță de orașul de reședință își petrec weekendul 64% din cei intervievați.

Numărul locuitorilor orașelor mari și mijlocii care își petrec weekendul în zonele periurbane este de 13-35% din total, cu observația că majoritatea acestora nu depășeau raza de 50 – 80 km de la centrul orașului. Frecvența și raza acestor călătorii depind de factori precum: mărimea orașului, densitatea și tipul bazei materiale a orașului, dotarea orașului cu spații verzi, tradițiile locale, atractivitatea și accesibilitatea zonelor periurbane etc.

În general, cu cât centrul urban este mai mare, cu atât mai pregnantă devine nevoia de contact cu spațiul natural deschis și cu atât mai departe ajunge raza de penetrație a turiștilor în weekend. Aceasta este o consecință directă a intensificării evidente a greului vieții în aglomerațiile urbane mari și compacte.

Evadarea din oraș, justificată în aceste condiții de nevoia găsirii unei compensații pe plan biologic, ar constitui, după părerea unor cercetători, dovada unei respingeri sau dispariției unui anumit tip de organizație urbană, care cuprinde, printre altele, amplasarea compactă, intensivă a cartierelor de locuințe. S-a confirmat că 34% din locuitorii centrului orașului fac frecvent călătorii de weekend și numai 17% din locuitorii cartierelor periferice. Călătoriile de 1-2 zile la sfârșit de săptămână sunt caracteristice pentru 25% dintre locuitorii blocurilor cu mai multe apartamente și numai 18% din locuitorii în case individuale, de o singură familie. De asemenea, locuitorii posesori de grădini pleacă în weekend mai rar decât ceilalți (respectiv 19 și 25%).

Un factor decisiv pentru călătoriile de weekend l-a constituit și atractivitatea peisajului zonelor din apropierea orașelor. Aceste regiuni creează câmpuri proprii de atracție, adesea foarte întinse și generează o creștere sensibil „supranormativă” a razei călătoriilor de weekend, așa cum se observă și în cazul orașului Viena (Alpi) sau al Cracoviei (Zakopane).

9.2. Baza materială de agrement urban

Funcțiile de servire a agrementului în cadrul zonelor urbane sunt satisfăcute de spațiile verzi organizate (făcând parte din ansamblul de locuințe și complexe edilitare), mărimea acestora fiind stabilită prin normativ. Agrementul este organizat, de regulă, în contact cu spațiile natural deschise și cu zona neurbanizată. Elementele de gospodărie și amenajare a zonei au densitatea în funcție de necesitatea de satisfacere a nevoilor de cazare ale oaspeților (hrană și cazare), de tipul de odihnă (recreere fizică, sporturi nautice) sau de cerințele tehnice de asigurare a circulației (loc de parcare etc.).

Se arată că 60% – 70% din turiștii în weekend s-au deplasat în localități caracterizate de o înzestrare tipică a bazei de odihnă „concentrată” și numai 30 – 40% în localități și zone învecinate cu dotarea disipată (pădure, apă, trasee turistice); aceasta dovedește rolul important al centrelor organizate de agrement periurban. Aceleași concluzii se desprind și din studiile întreprinse la Poznan: odihna în zone amenajate preferată de 58% intervievați; odihna în zona parțial amenajată – 12%, odihna în zona neamenajată – 31%.

Gradul cel mai înalt de atractivitate al agrementului îl prezintă, fără îndoială, mediul acvatic: 75% dintre persoanele aflate la odihnă au optat pentru odihna în mediul acvatic sau în apropierea unei ape.

Forma de odihnă predominantă a constituit-o odihna pasivă (staționară). Studii au arătat că de această formă de odihnă au beneficiat circa 76% din intervievați. Studii asemănătoare pentru orașele britanice au arătat că numărul de răspunsuri favorabile s-au înregistrat în 52% din cazuri. Această tendință, până nu demult generală, se pare că începe, însă, să cedeze treptat în ultimii ani unor forme precum: turismul automobilistic și acvatic, sporturile nautice și de iarnă, diferite forme de drumeție și camping în aer liber.

O caracteristică importantă a odihnei în zilele noastre devine mobilitatea, care decurge atât din evoluția autonomiei deplasării, cât și din nevoia de a practica o odihnă activă, aceasta fiind reacția la stilul de viață urban, sedentar. Această situație stimulează dezvoltarea unor forme specifice de amenajare a zonelor, precum locuri de campare-bivouacare, cabane și moteluri. Se observă, de asemenea, că pe măsură ce se îmbunătățește situația materială a populației și crește durata de timp liber, și cererea pentru „a doua locuință” crește sub forma casei pentru weekend (vilă în zona de agrement). Această situație se constituie într-un element suplimentar de natură să potențeze intensitatea călătoriilor în weekend, precum și să crească raza de deplasare a acestora. Așadar, după studiile efectuate în Franța, 68% posesori de casă de weekend au declarat că pleacă frecvent în weekend, iar 84% călătoresc pentru întreaga duminică; persoanele care nu posedă case pentru weekend au călătorit incomparabil mai rar (respectiv 18% și 60%).

9.3. Principii de amenajare în perspectivă

În planificarea zonelor de agrement s-a considerat de obicei că, circa 30 – 40% din locuitorii orașelor se odihnesc zilnic, iar 30 – 50% participă la activități de recreere săptămânale (prin călătorii în afara orașului), cu observația că scala acestor călătorii depinde de mărimea și natura orașului. De exemplu, surse din Germania au arătat că fac călătorii de weekend 15% din locuitorii orașelor mici, 20% din cele mijlocii și 30 – 50% din locuitorii orașelor mari. Criteriile de sistematizare a orașelor Poloniei au în vedere, în funcție de mărimea și natura orașului, o mobilitate de la 20 la 35%.

Foarte interesante au fost încercările de a stabili numărul maximal al persoanelor care pot face călătorii de weekend. S-a stabilit numărul participanților potențiali la recrearea săptămânală la 40 – 50%, arătând că nu pot sau nu doresc să beneficieze:

- 3 – 5% din populație, datorită unor meserii care ocupă și sfârșitul săptămânii;
- 6 – 7% având alte preocupări (sport, activitate culturală);
- 4% lucrează la grădină;
- 20 – 25% din motive de vârstă sau alte motive.

9.4. Stabilirea ariei de deplasare

În continuarea razei ariei călătoriilor de weekend din marile orașe s-a folosit în primul rând criteriul izocroniei drumului „la dus” care nu depășea, în general, în cazul marilor orașe, 1,5 ore adică o distanță de 60-80 km de oraș (de exemplu Berlin 60 km, București 60 km, Varșovia 75 km). O excepție o constituie Moscova cu o zonă cu raza de 120 km. Raza de deplasare este în funcție de natura și mărimea orașului și de amplasarea dotărilor de agrement. Criteriile elaborate au adoptat drept rază orientativă a zonei periurbane de agrement:

- pentru orașele cu 51 – 100 mii locuitori până la 30 km;
- pentru orașele cu 101 – 250 mii locuitori până la 40 km;
- pentru orașele cu 250 – 500 mii locuitori până la 50 km;
- pentru orașele cu 500 – 1000 mii locuitori până la 60 km;
- pentru orașele cu peste 1 milion locuitori până la 70 km.

9.5. Împărțirea pe zone de agrement

Factorii luați în considerație la împărțirea pe zone a spațiului de agrement sunt: timpul destinat odihnei și tipul de odihnă.

Pe cuprinsul orașului s-a conturat cu claritate sfera situată la distanță de 10 minute de mers pe jos (zona accesibilității generale), prevăzută pentru odihna cotidiană (după orele de program) și zone de accesibilitate depărtată, situate la o distanță de 10 – 30 minute de mers cu mijloace urbane de transport.

În cadrul zonelor periurbane s-a distins, mai detaliat, zona pentru odihnă de o zi, pe o rază de 50 km, de la centru, adică la o distanță care permite plecarea și întoarcerea în timpul unei zile (Hamburg, Varșovia, Moscova) și zona călătoriilor mai lungi de weekend (1,5 – 2,5 zile), adică acelea care presupune și cazarea la locul de odihnă, situate, în funcție de mărimea orașului, pe o rază de 50 km până la 120 km.

În cadrul zonei pentru călătoriile de o zi se poate distinge o zonă intermediară, trasată de izocrona de 30 minute, accesibilă de la stațiile finale ale mijloacelor de transport urbane, sau folosind mijloacele de transport individuale, care, dată fiind așezarea acesteia, este folosită atât în timpul săptămânii, cât și în timpul liber de la sfârșitul săptămânii. În proiectul de gospodărire a zonei periurbane de odihnă a Varșoviei și a marilor centre urbane poloneze, de exemplu, această zonă a fost distinct tratată ca zonă de proximitate (din vecinătatea orașului).

În vecinătatea amenajării s-a adoptat, de obicei, structura pe 3 sau 4 trepte a zonelor de agrement legate de structura cartierelor de locuințe și împărțirea zonei periurbane în trei trepte. S-a răspândit punctul de vedere de a trata zonele de agrement ca sistem care constituie dezvoltarea și completarea sistemului general de dotări pentru agrement în oraș. Rolul acestor zone este de a crea posibilități pentru odihnă în contact cu natura, în condițiile mediului natural și într-un spațiu infim sau minimal urbanizat.

9. 6. *Structura teritorială a locurilor de agrement*

Bazele teoretice de structurare a zonelor verzi și deschise, pe planurile orașelor, au fost formulate în a doua jumătate a secolului trecut și în primii 25 de ani ai secolului nostru de către teoreticieni ca Pepler, Hennard, Wagner, Wolf. Schemele fundamentate de acești teoreticieni și întemeierea lor teoretică pentru sistemele de structură inelară, radială și insulară a zonelor verzi, în oraș, au constituit baza pentru elaborarea principiilor și a structurii sistemelor de zone verzi și de agrement pentru orașele Middlesbrough (jumătatea sec. XIX), Paris (Herriard 1904), Viena (inelele „ring-urilor”), Boston (Olmsted – 1899), Berlin (planul Jansen 1909, Mohring 1919, Koeppen 1929).

Prima încercare de întocmire a sistemului de spații deschise la nivelul regiunii urbane o constituie planul de reconstrucție a Marii Londre, elaborat de Abercrombi, în anul 1944, formulând principiul împărțirii pe zone a teritoriului aglomerației Londra în 5 inele dintre care, rolul cel mai important pentru organizarea agrementului și reglarea condițiilor de mediu îl joacă „inelul verde”, situat la marginea construcțiilor compacte ale orașului. Această idee, dezvoltată de urbanisti, a condus la formularea principiilor teoretice și practice de realizare a „benzilor verzi” (zone) cu funcții de deconectare și climatice desfășurate pe centura centrelor urbane mari.

În sistemele de recreere de mare suprafață, se constată o tendință foarte clară de a asigura continuitatea legăturilor din zilele de odihnă dintre zona urbană cu sistemul de agrement exterior (Berlin, Hamburg, Moscova, Varșovia, București, Cracovia, Poznan), precum și tendința de integrare a funcțiilor de agrement cu sistemul de zone verzi și în aer liber, care reglează condițiile de mediu. Astfel tratat, sistemul multifuncțional al spațiilor verzi și în aer liber, trebuie să constituie, totodată, o contrapondere pentru zonele urbanizate și să fie decisive pentru echilibrul ecologic al întregului sistem. În proiectele studiate de formare a unui sistem continuu de spații verzi și zone de agrement s-au putut desprinde următoarele variante de soluții teritoriale:

- Varianta „Moscova” – bazată pe principiul creării, pe centura orașului, a unui cor-don de pădure concentric, integrat prin plombe radiale de spațiu verde cu sistemul de spații verzi intraurban și având legătură cu sistemul extraurban de zone de agrement;

- Varianta „Hamburg” constând în menținerea spațiilor libere verzi cu utilizare silvică, agricolă și de agrement între axele construcțiilor limitate până la anumite cordoane de dezvoltare;

- Varianta „Varșovia” în care sistemul de zone de agrement și de reglare a condițiilor de mediu a fost integrat în sistemul continuu de rezervații naturale (zone de relief ocrotite), create în paralel și diferențiate în funcție de zonele urbanizate;

- Varianta „București” care constituie un exemplu de utilizare completă în scopuri turistice și de agrement a văilor râurilor care traversează orașul, imprimând acestora rangul de element principal de cristalizare a sistemului de spații verzi în interiorul orașului și de determinare a sensului de legături cu zonele de agrement din împrejurimile orașului;

- Varianta „Viena” în care, crearea unui sistem continuu de spații verzi și de agrement în condițiile unei arii de construcții compacte existente, a fost bazat pe amenajarea succesivă a

unui sistem de trasee verzi (de-a lungul străzilor și în structura cartierelor), compunând toate structurile de parcuri dispersate și zonele de agrement din afara orașului într-un sistem teritorialmente coerent.

9.7. Aspecte ale dezvoltării în perspectivă a activității de agrement în marile centre urbane

Creșterea continuă a nevoilor sociale în domeniul activității de agrement în orașe este permanent stingherită de tendința de restrângere a rezervelor mediului natural. Zonele de agrement cotidian și săptămânal au un amplasament prestabilit, determinat de structura rețelei de așezăminte omenești permanente. Necesitatea menținerii unei izocrone raționale a distanței zonei de agrement și nevoile „competitive” de dezvoltare a centrelor urbane limitrofe, fac ca posibilitățile de extindere a actualelor zone de penetrare de odihnă – sărbători să fie în general restrânse. Față de procesul de urbanizare în plină desfășurare, de creșterea prevăzută a centrelor urbane și sporirea densității rețelei urbane, structura actuală a spațiilor de agrement de sărbători trebuie să fie considerată ca fiind prea puțin elastică. Aceasta înseamnă că nevoile crescânde, prevăzute în domeniul odihnei de sărbători, vor trebui să fie în mare măsură satisfăcute și soluționate aproape în aceleași limite teritoriale ca și cele actuale, pregnantă fiind necesitatea gospodăririi raționale a rezervelor naturii.

În condițiile intensificării circulației și a creșterii penetrației mediului natural, o importanță deosebită o dobândesc problemele ocrotirii zonelor de cea mai mare valoare ale mediului natural, precum și amenajarea rațională și corespunzătoare a acestora. O problemă deosebită o constituie nevoia de creștere a perimetrului de agrement, prin crearea de „medii de agrement artificiale” (lacuri artificiale, parcuri de odihnă etc.), pentru care un exemplu îl poate constitui gospodărirea râului Colentina din București, Parcul de Cultură Silezian din Chorzow sau lacul natural Zegrzynski din zona Varșoviei. Această soluție este foarte utilă pentru spațiile lipsite de zone întinse sau ape curgătoare. În crearea de zone artificiale de agrement, un rol deosebit îl are organizarea activității de agrement și odihnă pe malul apei (lacuri artificiale suprapuse), zonă atractivă și care permite o mare concentrare de persoane venite la odihnă, ceea ce justifică investițiile făcute.

O altă problemă care impune o rezolvare prin proiecte de sistematizare și de organizare a odihnei, este aceea de a contracara excesul de călătorii de odihnă cu ocazia sărbătorilor. Acesta se poate realiza, printre altele, prin extinderea rețelei de dotări pentru odihnă în zona de proximitate, în cadrul terenurilor din înzestrarea orașului. De aceea, în proiectele de perspectivă trebuie să se accepte că deplasările cu automobilul în afara orașului nu trebuie să fie forțate de deficitul de zone verzi amenajate și de odihnă în orașul de reședință.

O altă problemă care se cere a fi rezolvată în regim de urgență este, fără îndoială, aspectul construcțiilor de odihnă și de recreere din mijloace proprii ale populației, în primul rând de construirea „celeia de-a doua case” (de odihnă), și constituirea de grădini în preajma orașelor, pe loturile primite prin locul de muncă. Acestea sunt acele forme de odihnă care par să câștige în importanță.

Creșterea cantității de timp liber, funcționarea în condiții tot mai bune a mijloacelor de transport provoacă intensificarea fluxului pe axa locului de reședință – locul de odihnă, care începe să devină predominantă față de relația „locuință – locul de muncă”.

Diversitatea și variabilitatea preocupărilor și nevoilor sociale declarate și satisfăcute în cadrul timpului liber impun o astfel de organizare a spațiului, care să asigure maximum de posibilități de liberă alegere; organizarea unei suprafețe nedeterminate, nelimitate, care „să dispună de posibilitățile deschise de experiență”, impune crearea unui sistem complex de spații de agrement cu diferite funcții, atât în orașe, cât și în zonele deschise.

Omul caută permanent un colț de natură, dat fiind că a fost format de forțele naturii; este absolut explicabil așadar că, pentru ca organismul uman să funcționeze normal, trebuie să i se asigure efectele benefice ale mediului natural. Totodată, însă, omul de la oraș, în căutarea contactului cu natura, aduce cu sine, în natură, elemente de tehnică și facilitățile cotidiene ale vieții, precum automobilul, radioul, șezlongul etc., provocând, fără să-și conștientizeze opera, „urbanizarea mediului și a condițiilor de odihnă”.

Pentru asigurarea condițiilor de odihnă și agrement, atât natura „primară”, cât și cea „organizată”, „artificială” sunt la fel de importante. În această concepție natura trebuie să găsească condiții pentru o dezvoltare continuă, armonioasă, iar tehnica trebuie să creeze posibilități, prin care omul, dotat cu utilaje moderne, ar avea asigurat acel contact nemijlocit, tot mai adânc și multilateral. Ocrotirea zonelor celor mai valoroase din punct de vedere biologic și peisagistic, păstrarea rezervațiilor naturale trebuie să constituie direcții de acțiune coerente și paralele.

Caracterul limitat al rezervoarelor naturii, perimetrul constant reprezentat de suprafața limitată a pământului, presupun necesitatea concentrării teritoriale a soluțiilor în domeniul investițiilor, așadar și în cel al activității de odihnă. Aceasta presupune menținerea imaginii naturale, neurbanizate, a mediului din preajma orașelor.

Ocrotirea și crearea mediului natural față de creșterea mai intensă a mișcării turistice și a penetrației intensive a acestui mediu, impun îndrumarea corespunzătoare a organizațiilor turistice de masă, pentru care, pe de o parte, să se protejeze regiunile de valoare ale mediului și pe de altă parte, să organizeze și să se facă accesibile noi spații. Accesibilitatea pentru mijloacele de comunicație și programul dotărilor de agrement sunt, alături de valorile naturale, acei factori care pot regla frecvența turiștilor în zonele respective: amplasarea utilităților și a altor dotări, în funcție de mecanismul comportamentului social, precum și formarea unui nou peisaj și organizarea unor medii „artificiale” de agrement, este considerată mijloc eficace atât de ocrotire a valorilor mediului, cât și de satisfacere a nevoilor crescânde de odihnă și agrement.

Constatarea aceasta conduce la acceptiunea capacității de recreere a zonei de agrement ca un sistem elastic și variabil, în funcție nu numai de parametrii naturali, ci și de tipul și structura circulației, a mecanismului de utilizare a zonei de amplasament și zonare, precum și gradul de adaptare pentru îndeplinirea funcțiilor de agrement ș.a. Afirmând aceasta nu înseamnă că se subapreciază principiul că analiza capacității „naturale” a mediului și stabilirea predispozițiilor acestuia ca mediu de agrement, condiționate de trăsăturile fizice, sunt acele elemente care trebuie să constituie și punct de pornire pentru soluțiile de sistematizare teritorială propuse. Raporturile care leagă ideea de ocrotire a naturii și a formelor de relief primare cu cerințele de igienă și salubritate, precum și cu organizarea rațională a activității de agrement, impun ca toate aceste probleme să fie tratate în cadrul unuia și aceluiași sistem.

Asigurarea, în planurile de sistematizare teritorială a marilor centre urbane, a unei suprafețe corespunzătoare, cu zone de valoare biologică și peisagistică superioară, în scopul organizării activității de odihnă și agrement și regenerare a forțelor omului, precum și pentru reglarea condițiilor de mediu, trebuie să capete o garanție legală, de natură să ocrotească aceste zone de influențe nedorite sau schimbări deformante. Aceste zone ar trebui să fie tratate distinct, în sistemul de terenuri cu grad special de protecție. Extinderea sferei de penetrație liberă a spațiilor și eficiența acțiunii biologice a sistemului de spații libere și de odihnă ca factori de reglare a mediului, impun organizarea acestora în sistem continuu, integrat funcțional și teritorial. În acest sistem, odihna trebuie să înceapă în imediata apropiere a casei, a locuinței, să treacă prin întregul sistem de spații verzi amenajate și de spații deschise, organizate în cadrul construcțiilor edilitare și să se încheie în peisajul natural, în zona din apropierea orașului.

AMENAJAREA PENTRU TURISM ȘI AGREMENT A ZONELOR PERIURBANE ȘI A SATELOR TURISTICE

10.1. Amenajarea turistică a zonelor periurbane

În ultimii ani s-au amplificat acțiunile de amenajare a unor spații de agrement, dimensionate în raport cu numărul populației beneficiare, cu facilitățile de transport, cu posibilitățile tehnice de valorificare a cadrului natural. În marea majoritate a orașelor României, primele amenajări recreative au fost amplasate în centrul sau în apropierea vetrei, în spații ocupate de fortificații medievale, șanțuri de apărare, locuri de popas la intrarea în cetate, vechi zone comerciale etc. (Oradea, Brașov, Timișoara ș.a.). Odată cu creșterea demografică și edilitară, atenția edililor s-a îndreptat spre alte perimetre, de regulă cu poziții periferice în vatră, prin utilizarea și amenajarea unor terenuri împădurite aflate la limita intravilanului (Pădurea Hoia pentru Cluj-Napoca, Pădurea Crihala pentru Drobeta-Turnu Severin, Pădurea Cozla pentru Piatra-Neamț, Pădurea Verde pentru Timișoara etc.). Amenajări de amploare, cu transformări mai profunde ale peisajului natural, impuse de nevoile mereu crescânde ale populației, s-au concretizat în jurul Capitalei, amenajările începând în deceniul al patrulea al secolului nostru și se continuă în zilele noastre. Amenajările hidrotehnice au înmulțit posibilitățile de diversificare a agrementului urban, în jurul oglinzilor de apă dezvoltându-se capacități de cazare, alimentație publică și sporturi nautice (Iacul Belci din apropierea orașului Onești, lacurile de pe Bistrița din perimetrul orașului Bacău, cele de pe Argeș pentru Pitești, de pe Olt pentru Râmnicu-Vâlcea și Slatina).

Se poate aprecia că zonele recreative, amenajate în ultimele decenii, au introdus un anumit element de echilibru în bilanțul teritorial spațial al acestor zone funcționale urbane. Baza de agrement „Noua” din sud-estul Brașovului și-a diversificat dotările turistice, dispunând de ștrand, teren sportiv, restaurant, instalații pentru sporturi nautice, spații pentru manifestări culturale în aer liber, grădină zoologică. Consolidarea acestei baze a influențat, cel puțin pentru sezonul cald al anului, tradiționalul turism de agrement al brașovenilor (Poiana Brașov fiind preferată de numeroși locuitori). În cazul municipiului Iași, Dealul Copoului (din nord-vest) este „concurat” de zona Cîric (nord-est) cu amenajări importante în ultimul deceniu (bază nautică, plajă, spații de cazare și divertisment). În alte cazuri, în special în orașele cu un ridicat grad de poluare industrială, în afara spațiilor verzi intraurbane menite să atenueze impactul noxelor industriale asupra calității mediului urban, în spațiul periurban s-au amenajat baze de recreere cu deosebire spre sfârșitul de săptămână. Sunt de amintit, în acest sens, amenajările complexe ale râurilor Cerna (hunedoreană) (cu acumularea de la Cinciș), cu dotări turistice pentru agrement, odihnă, sport etc. și Bârzava (cu acumulările Văliug, Secu), cu spații de recreere și sport. Apropierea Munților Semenic, cu un potențial ridicat pentru sporturi de iarnă, a mărit semnificația turistică a ariei periurbane a Reșiței, transformând-o în principala bază a turismului hibernal din vestul țării.

Orașele mici și mijlocii, care au beneficiat de importante fonduri de dezvoltare economică (industrială mai ales) în deceniile șapte și opt, dispuneau, inițial, de mici zone verzi, dimensionate în raport cu cerințele recreative ale unei populații care creștea numeric, mai ales pe calea sporului natural. Odată cu accentuarea sporului migratoriu pozitiv, cu creșterea demografică, s-au redimensionat spațiile de agrement. Multe din noile zone rezidențiale dispun în prezent de baze recreative.

Un rol deosebit în amenajarea zonelor recreative periurbane îl are cadrul natural; suprafețele împădurite, râurile, lacurile, topoclimatul sunt între cele mai însemnate elemente naturale luate în considerare în definirea ariilor turistice periurbane. Punerea în valoare a izvoarelor de ape minerale și termale, a nămolurilor terapeutice din jurul marilor orașe întărește funcția turistică a zonelor periurbane. În afara celor de lângă Oradea (Băile Felix, Băile 1 Mai), se remarcă amenajările de la Someșni și Cojocna (lângă Cluj-Napoca), Nicolina (Iași), Sărata Monteoru (Buzău), Lacul Sărat (Brăila), Călacea (Timișoara), Ocna-Sibiului (Sibiu) ș.a.

10.2. Dotările de agrement din centre și stațiuni turistice

Agrementul ocupă un loc important în activitatea unei stațiuni sau centru turistic, iar amenajările și dotările respective trebuie să se coreleze cu capacitatea de primire a stațiunii, precum și cu capacitățile de cazare ale acesteia. Aceste dotări trebuie să corespundă unor norme minime convenite și acceptate de organele în drept.

Funcțional, în cadrul unei stațiuni sau centru turistic, dotările de agrement se diferențiază în:

- dotări pentru agrement de interior, în spațiile de cazare și alimentație sau sub acoperiș;
- dotări în limitele stațiunilor și centrelor;
- dotări în afara stațiunilor (plaje, păduri etc.).

Spațiile verzi ocupă, de asemenea, un loc important în ambientarea stațiunilor, în practicarea sporturilor sau a unor forme de agrement.

În capitolele anterioare s-au prezentat normele pentru valorificarea și amenajarea plajelor și a pârtiilor de schi pentru agrement.

10.2.1. *Zone de spații verzi și amenajări de agrement.* Zona de spații verzi cuprinde totalitatea spațiilor existente și propuse a fi plantate din interiorul și exteriorul stațiunii, precum și spațiile amenajate ca terenuri de joc și sport, amenajate ca suprafețe de apă pentru agrement și sport. O mare parte din zona spațiilor verzi rămâne în stare naturală, asigurând cadrul ambiental necesar odihnei și agrementului turiștilor veniți la odihnă și tratament.

Funcționalitatea spațiilor verzi impune împărțirea lor în următoarele categorii de folosință:

- spații verzi limitrofe căilor de comunicație (plantații de aliniament);
- spații verzi pentru consolidarea terenurilor și de protecție (a surselor de apă împotriva nocivităților, protecția zăcămintelor de ape minerale, nămoluri, turbă etc.);
- spații verzi aferente dotărilor de turism și bazei de tratament;
- scuaruri, parcuri, grădini;
- spații verzi de agrement;
- grădini botanice, parcuri dendrologice;
- grădini și parcuri zoologice.

Tabelul 10.1.

Proporția diverselor categorii de spații verzi este următoarea (în procente):

	Arbori	Arbuști	Gazon	Flori	TOTAL
1. Plantații aferente căilor de comunicație	48	22	20	10	100
2. Spații verzi aferente dotărilor de turism și bazei de tratament	20	16	36	28	100
3. Scuaruri	25	20	30	25	100
4. Grădini	40	10	20	30	100
5. Parcuri	45	18	12	25	100

În stațiuni, ponderea spațiilor verzi crește comparativ cu spațiile verzi din orașele obișnuite. În orașe, norma de spații verzi este de 20-50 mp zonă verde/l locuitor, în stațiuni minim 40-70 mp zonă verde/l vizitator (în zone cu păduri 50-150 mp/l vizitator). Zona de spații verzi va cuprinde o suprafață de 12-42% din suprafața stațiunii, procentele menționate cuprinzând la o densitate a populației de 20-70 locuitori/km², respectiv 50-120 locuitori/km².

În stațiunile de pe litoral, spațiile verzi vor forma un mare ansamblu în prelungirea plajei; se va prevedea o centură verde la periferia stațiunii.

Pentru amenajarea spațiilor verzi se cer a fi executate următoarele lucrări specifice:

- plantații de arbori și arbuști (transplantări de arbori mari, plantații de puieți, plantații de arbuști);
- plantații de flori;
- înierbare terenuri, cu pante sub 1/4;
- terenuri de sport (inclusiv echipament specific);
- spații joacă pentru copii (inclusiv echipament specific);
- spații odihnă (inclusiv echipament specific);
- alei și platforme pietonale;
- scări exterioare de parc.

În afara lucrărilor menționate mai sus, pentru agrementul din zona verde se vor mai realiza:

- locuri pentru picnic;
- pavilioane;
- terenuri jocuri (inclusiv teren de dame și șah gigant);
- terenuri sport (baschet, tenis etc.);
- piste de echitație, trasee plimbări cu trăsuri cu cai, sănii, minicar;
- piste pentru ciclism, piste pentru patine cu rotile;
- teren minigolf, de golf;
- teren tir cu arcul;
- piscină;
- patinoar;
- teatru în aer liber, ringuri de dans și estrade în aer liber;
- oglinzi de apă (eventual cu pește, amenajări pentru sporturi nautice);
- rezervații zoologice (onritologice), acvarium;
- sală pentru hobbyuri;
- plajă amenajată (unde e cazul) și aerosolarii;
- alei, cură de teren, amenajate.

Pentru agrementul strict terapeutic, se vor organiza parcuri terapeutice, cluburi de recuperare în cadrul cărora vor funcționa dotări din cele enumerate mai sus, grupate după specificul stațiunii și după bolile ce fac obiectul recomandărilor pentru tratament în aceste stațiuni.

În cadrul spațiilor verzi, se pot organiza *terenuri de joacă pentru copii*, cu suprafață minimă de 500 mp, având pentru preșcolari:

- sector gazonat (20 × 80 m) pentru gimnastică, jocuri cu mingea;
- sector cu nisip – pentru jocuri în nisip (10 × 10 m), sărituri (grosimea strat nisip = 20-40 cm);
- sector acoperit cu pământ pentru alergări (pistă 25 m lungime) și amenajări de aparate (leagăne, balansoare, tobogane, bărci, scări, corzi de agățat);
- alei cu pietriș și bănci, umbrare, chioșc răcoritoare-dulciuri.

Terenurile de joacă pentru copii, între 6 și 10 ani, vor avea 300-800 mp și vor cuprinde:

- teren gazonat 20 x 20 m;
- piste trotinete, biciclete;
- gropi sărituri;
- alei, bănci, adăpost pentru ploaie, bufet.

10.2.2. *Norme pentru dotări în amenajări sportive.* Se recomandă amplasamentele care permit gruparea terenurilor de sport cu spațiul verde al unității funcționale urbanistice sau un eventual complex sportiv.

Complexul sportiv (din orașe și stațiuni cu peste 10.000 vizitatori), destinat antrenamentelor și petrecerii timpului liber, va fi compus din:

- teren universal pentru fotbal, rugby, handbal (105 x 70 m), gazonat;
- pistă de alergare cu circuit închis (400 m x 5,0 cu 4 culoare);
- 3-4 terenuri de volei (9 x 18 m), baschet (14 x 26 m), handbal (20 x 40 m);
- poligon de tir redus (20 x 70 m);
- bazin de înot (22 x 50 m);
- sală de gimnastică;
- vestiare cu dușuri;
- magazii pentru inventar;
- cabinet medical;
- bufet.

Capacitatea unei baze sportive se calculează după formula:

$$C = \frac{\text{suprafața totală a bazei sportive}}{\text{norma, capacitate, teren}} \quad \text{unde 50-70\% reprezintă indicele de folosire a terenului}$$

Complexul sportiv va primi atât turiști aflați la odihnă sau tratament, sportivi veniți în cantonamente, sportivi amatori din populația permanentă a orașului și stațiunii.

După specificul stațiunii (stațiuni pentru sporturi de iarnă, stațiuni de litoral, stațiuni de profil complex în care se pot desfășura diferite sporturi în săli și pe terenuri în aer liber), dotările și amenajările sportive din stațiuni pot fi organizate ținând cont de indicele de folosire a terenului de 50-70%; se ia în considerare că 25% din populație frecventează bazele sportive, 30% frecventează parcurile și scuarurile, 35% frecventează dotările culturale.

Tabelul 10.2.

Norme pentru dotări, amenajări sportive

Felul dotărilor	Norme specifice	Numărul turiștilor din stațiune:				
		500-1000	1000-3000	3000-5000	5000-10000	10000-25000
1	2	3	4	5	6	7
A. Sporturi de iarnă 1) Mijloace transport pe cablu - teleschi, telescaun - telecabină, teleferic	capacitate 600-800 schiori/oră 1000-1200 persoane/oră viteza = 10-12 m/sec.		x		x	x

1	2	3	4	5	6	7
2) Piste sporturi de iarnă						
– pistă slalom neluminată	5-10 km lungime 10-20 m lăţime	(x)	x			
– pistă slalom iluminată	10-15 km lungime			(x)	x	
– pistă de săniuţe	20-50 m lăţime	(x)	x			
– pistă de săniuţe cu telesaune	10,15,40,50 km lungime		(x)	x		
– pistă de bob				(x)	x	
3) Pârții de schi fond	10, 15, 40, 50 km lungime	(x)	x	(x)	x	
4) Școală de schi				(x)	x	
5) Trambulină						
6) Patinoare	24 x 52 m					
– patinoar natural	30 x 60 m		(x)	x		
– patinoar artificial	25 x 10 m			x		
7) Piscină	25 x 12,5 m		(x)	x	x	
8) Heliport				(x)	x	
9) Salvamont				(x)		
B) Sporturi de litoral						
1. Echipament de plajă						
– vestiare, WC		x				
– infirmerie, bar, snack-bar			x			
– centru închirieri bărci-hidro biciclete	bărci: unități 25-100 buc. hidro biciclete 15-30 buc.	(x)	x			
– debarcader și punct închiriere bărci cu pânze, bărci cu motor	3 ambarcațiuni/ha		(x)	x		
– ponton schi nautic	1 schior/100 m circuit		(x)	x		
– bazin copii	50 mp, adânc. apei 25-50 cm	x				
– grădinițe copii	grupe 25 copii	(x)	x	(x)		
– piscină dimensiuni medii	25 x 10 m 25 x 12,5 25 x 15 m	(x)	x			
– piscină olimpică	50 x 15				x	
– școală de înot	50 x 20				x	
– școală plonjări submarine			x			
– port ambarcațiuni agrement					x	
– centru de organizare a competițiilor nautice	bazin 1500 m 1 x 90-120 m lăţime x 2,50 m adâncime				(x)	

1	2	3	4	5	6	7
- școală yahting	cu hangar, debarcader, dispozitiv lansare la apă				(x)	x
<i>C. Sporturi în săli și pe terenuri</i>						
- spații simplu amenajate pentru jocuri cu mingea, badminton, tenis de masă	15 x 12 m	x				
- teren tenis	800 mp	x				
- terenuri volei, baschet	800 mp (100 pers./zi)	(x)	x			
- piste popice	14 x 1,5 m	x				
- bowling	25 x 4,5 m		(x)	x		
- sală de antrenament (judo, scrimă, yoga, tenis de masă)	200 mp (4 x 48 pers./zi)	(x)	x			
- sală de antrenament (handbal, volei, baschet)	400 mp		(x)	x		
- teren de antrenament de fotbal	10000 mp		(x)	x		
- sală de gimnastică	1000 mp			(x)	x	
- sală de sport polivalentă	2000 mp				(x)	x
- stadion	20000 mp				(x)	x
- poligon tir					(x)	x
- teren echitație	10000-15000 mp				(x)	x
- teren minigolf	min. 150000 mp				(x)	x
- piste carting	circuit 250 m				(x)	x
- teren pentru echitație	3-5 ha			(x)	x	
- teren golf cu 9 găuri	20-30 ha			(x)	x	x
- teren golf cu 18 găuri	50-70 ha				(x)	
- teren multifuncțional pentru jocuri sportive propus pentru amenajări complexe de sport și agrement	18,00 x 30,00 limită benzi de siguranță (9 x 18,00 volei 10,97 x 23,77 tenis) 14,00 x 26,00 baschet 5-10 mp/l loc	(x)	x			
<i>D. Amenajări sportive/ total stațiune</i>						
- bază sportivă - complex	6-8 mp/l loc	x 8 mp	x 8 mp	x 8 mp	x 8 mp	x 8 mp
- ștranduri și bază nautică	1-2 mp/l loc	x 2 mp	x 2 mp	x 2 mp	x 2 mp	x 2 mp
- săli pregătire fizică	0,1-0,3 m ² /l loc (1 sală/2000; 1 piscină 3000 loc.)	x 0,3 mp	x 0,3 mp	x 0,2 mp	x 0,1 mp	x 0,1 mp

* x minim; (x) = optim

10.3. Modele de amenajări turistice periurbane

Pornind de la potențialul turistic natural și de la gradul de amenajare a spațiului periurban, se diferențiază mai multe modele de amenajări turistice periurbane¹:

a) amenajări cu un ridicat potențial natural pentru turism și în care factorul tradiție (a mișcării turistice) are un rol însemnat. În această categorie se includ zonele periurbane Brașov, Sibiu, Reșița, cu stațiuni de odihnă și sport renumite pe plan național și internațional (Poiana Brașov, Păltiniș, Semenic-Văliug). Nivelul dotărilor, capacitatea de primire sunt superioare necesităților populației centrelor urbane polarizatoare, zonele funcționând ca și centre receptoare pentru un mare număr de turiști din alte județe, dar și străini. Turismul de sfârșit de săptămână – practicat în tot cursul anului – este completat, așadar, de turismul cu sejur prelungit (concedii, vacanțe);

b) amenajări cu ridicat potențial balnear, bine valorificat, cu dotări la nivel internațional: Constanța și Oradea. Cele două arii periurbane includ stațiuni renumite pe plan național și internațional: Eforie Nord, Eforie Sud, Techirghiol, Mangalia, Mamaia și, respectiv, Băile Felix și Băile 1 Mai. În aceste stațiuni, turismul de sfârșit de săptămână este subsidiar turismului de tratament și odihnă;

c) amenajări cu însemnat potențial natural și dotări satisfăcătoare, servind predominant turismului de sfârșit de săptămână: Cluj-Napoca, Iași, Arad, Timișoara, Baia Mare, Ploiești și, mai ales, București. Zona periurbană a Capitalei se remarcă prin mulțimea bazelor de agrement, relativa varietate a peisajelor, amenajări corespunzătoare printr-o diversificată infrastructură de căi de comunicație. Terenurile împădurite – sectoare ale vechilor codrii ai Vlăsiei – se extind pe cca 54.000 ha, lacurile, în parte amenajate pentru practicarea sporturilor nautice, monumentele istorice, dotările de cazare și agrement permit accesul a peste 500.000 turiști pe zi. Afluența maximă se înregistrează în perioada estivală, la sfârșit de săptămână și cu prilejul diferitelor sărbători. Principalele arii turistice din jurul Capitalei sunt Snagov (dotări complexe, lacuri, monumente istorice și de arhitectură, artizanat etc.). Pustnicul, Cernica (lacuri, monumente istorice, locuri de agrement), Buftea-Mogoșoaia (monumente istorice, spații de agrement), Pădurea Căldărușani, lunca Argeșului și a Neajlovului (Buda, Dumitrana, Comana, Herăști) și, desigur, Pădurea Băneasa, care prin extinderea teritorială a Capitalei a devenit și o zonă recreativă urbană (grădină zoologică, dotări comerciale, popas turistic etc.).

d) zone periurbane cu un potențial natural relativ limitat și dotări turistice modeste: Târgu Mureș, Satu Mare, Galați, Craiova, Bacău, Buzău, Brăila. Cele mai multe se află în regiuni cu un relief relativ monoton, iar factorul tradiție în deplasările de sfârșit de săptămână este și el absent. Valorificarea elementelor naturale specifice, cum este cursul Dunării în cazul orașelor Brăila și Galați, nu se ridică la nivelul potențialului natural.

Deplasările de sfârșit de săptămână se realizează dincolo de zona periurbană, cu deosebire de turiștii automobiliști, îndeosebi spre regiunile montane cele mai apropiate. Un rol crescând îl joacă bazele proprii de agrement ale orașelor respective, cele mai multe beneficiind de prezența unui curs important de apă (Someș, Bistrița, Mureș, Buzău, Dunărea), zonele periurbane îndeplinind un redus rol în agrementul populației orașelor respective.

Amenajările periurbane ale orașelor mijlocii au dezvoltate și ele, diferențiat, funcția turistică, cu deosebire cele din arealul montan și pericarpatic. Și în cazul acestora, rolul decisiv l-a avut și îl are potențialul natural, peisagistic și curativ: Călărași, Oltenița, Tulcea, Corabia, Drobeta-Turnu Severin, Orșova, Moldova Nouă, Turnu Măgurele, Sighișoara ș.a.

¹ * * *, Geografia României, vol. II, *Geografia economică și umană*, Editura Academiei Române, București, 1984.

10.4. Agroturism. Sate turistice

În contextul identificării și nominalizării conceptelor operante (mișcarea de persoane, fenomenul turistic, categoria de turism, faptul turistic, piața turistică și categoriile acesteia – cererea și oferta, atitudinea și motivația specifice, comportamentul turistic, statutul turistic, formele de turism, agreementul turistic, loisirul turistic), *categoria de agroturism* se definește ca o formă de turism rezultată atât din acțiuni ale indivizilor ce vizează o deplasare într-un spațiu definit, cât și din consecințele activităților trecute și prezente ale societății, constituite într-un cadru adecvat desfășurării acțiunilor turistice.

Astfel, în exercitarea faptului turistic, acțiunea umană este condiționată de existența unei structuri antropice și a infrastructurii socio-culturale adecvate, prezente într-un mediu natural nepoluat și atrăgător – în cazul nostru, zona montană a Bucovinei.

Agroturismul reprezintă (1) acțiunea de deplasare a unei persoane într-o localitate rurală nepoluată, pitorească, având un specific agrar, fianlizată prin (2) șederea (sejurul) pentru o durată de cel puțin 24 de ore într-o gospodărie țărănească, (3) consumul de produse locale alimentare și nealimentare și (4) coabitarea, observația, asistența și coparticiparea în comunitatea socială locală, prin respectarea normelor ce fac posibilă întreaga acțiune.

În esență, agroturismul montan presupune o valorificare superioară a valențelor economice, naturale și antropice ale zonei montane și prin turism, punându-se accentul pe o intercondiționare a laturii tradiționale cu cerințele turismului modern, competitiv, coparticiparea și coabitarea reciprocă fiind elemente definitorii.

Agroturismul mai presupune:

(1) • deplasare în spațiu

- durata de timp mai mare de câteva ore, min 24 h

- coabitare

- găzduire receptor

gazdă

- exercitarea mixtă a statutului de turist – interferență
musafir

- observația – ca act comportamental – se exercită direct

direct

coparticipativ

angrenaj al

turistului

- relații directe, obiective, simpatetice, afective, de durată

- afinități cu stilul de viață rural, agrar, tradițional

- lipsa de prejudecăți privind confortul turistic, standard, asimilat de obicei cu confortul mediu citadin

- înlocuirea agreementului cu modul de viață rural, interferat de acțiuni ce pot viza, eventual, alte forme de turism (montan, de *cunoaștere*, profesional etc.)

(2) • localitate rurală

- mediu nepoluant

- elemente atractive de relief, peisaj

- locuință particulară cu spațiu și dependențe corespunzătoare acestui gen de turism (cameră de dormit, acces la bucătărie, WC, acareturi);

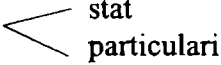
- proprietari doritori de a găzdui și accepta, în unele împrejurări ale vieții lor cotidiene (muncă, distracții, ocazii tradiționale etc.), oaspeți care își onorează bănește, potrivit înțelegerii directe, sejurul

- de comun acord, oaspeții pot reveni la gazdă și în week-end, pot crea relații statornice de cumpărare-vânzare (vezi produse agricole), pot participa ca asociați, investitori la dezvoltarea turistică a locului respectiv.

(3) *Constante turistice pentru agroturism:*

- cazare
- masă
- alimente
- produse, obiecte specifice
- activități rural-agrar
- acțiuni locale specifice
- relații interumane specifice
- mediu natural
- mediu social
- mediu economic

(4) *Factori instituționali:*

- cadru legal
- relații administrative cu:
 - agricultura
 - turismul
 - organizații sociale
 - agenți economici
- demersuri organizatoric-funcționale
- lansare, susținere, promovare, reglare
- reglementări financiare

(5) *Factori informali:*

- contacte umane
- inițiative
- reacții ale opiniei publice

Agroturismul trebuie înțeles ca un pachet de servicii socio-culturale, sportive și activități specifice mediului geografic, puse la dispoziția turistului, având în vedere ca acestea să se desfășoare în condițiile unor investiții individuale și de conservare a naturii.

Climatul și peisajele, etnografia și folclorul, ceramica, artizanatul, fondul cinegetic și piscicol, fondul viticol, pomicol etc. existente în mediul rural fac ca România să dispună de multiple posibilități pentru dezvoltarea agroturismului.

10.4.1. *Obiective strategice:*

- stoparea migrației populației din mediul rural sau cel urban și stimularea revenirii, cel puțin parțial, a populației din zone urbane care este originară din cele rurale;
- asigurarea condițiilor de trai și de civilizație în mediul rural, stimulând stabilitatea populației active în mediul rural;
- conservarea și protecția mediului rural, factori de atracție a populației autohtone și a străinilor spre mediul rural.

Turismul în zone rurale, complementar altor forme de turism, contribuie la susținerea acestuia, oferindu-i condițiile necesare transformării turismului de circuit în turism de sejur.

Această zonă poate și trebuie să devină zonă turistică de sejur, o destinație pentru petrecerea concediului tot timpul anului, căci ea răspunde, nu numai motivației turismului cultural și de cunoaștere, ci și altei cerințe moderne: aceea de petrecere a timpului liber în natură, de peisaj, fapt de altfel constatat și în alte țări: anchetele făcute printre vizitatorii monumentelor istorice demonstrează că atenția se îndreaptă nu numai asupra monumentelor, ci și asupra mediului lor înconjurător¹.

¹ Y. Malecot, *Monumente Historiques et activités touristiques*, în „Les Monuments historiques de la France”, 1972, nr. 3/2, pag. 80.

Această motivație este exprimată cât se poate de convingător într-o declarație a dr. André Lwoff – laureat al premiului Nobel: „Când ești un european trăit în mediul gălăgios al metropolelor continentale, deslușești că acolo, în Țara de Sus, după cum o numiți dvs., cei din România, cunoști și trăiești împlinirea sentimentului liniștii... Frumusețea mănăstirilor vizitate și ambianța, liniștea climatului, iată de ce m-a bătut gândul să mă stabilesc acolo”.

Opțiunea acestei personalități de renume mondial este cu totul justificată, întrucât satul românesc nu se prezintă ca un produs turistic de serie, ci poartă amprenta originalului, ineditului și surprizei, el constituie în momentul de față una dintre cele mai bogate surse de satisfacere a trebuințelor, deci, și a motivației. Principala caracteristică cu care se impune acest produs turistic în fața consumatorilor este *cadru de compensare, fizică și spirituală* a deficiențelor ce însoțesc, în majoritatea situațiilor, viața din colectivitățile urbane.

Motivațiile specifice turismului rural sunt următoarele:

– *reîntoarcerea la natura nemodificată*, motivație valabilă pentru toate categoriile de vârstă, sex, socio-profesionale, statut social, rezultat al trebuinței de conservare, sănătate, confort fizic și spiritual, ce demonstrează că, omul modern nu se poate rupe de cadrul original de viață, iar contactul lui cu mediul rustic are ecouri largi în mecanismul echilibrului funcțional;

– *cunoașterea și adeziunea temporară la grupurile de apartenență specifice zonelor rurale*, dintre care se desprind familia de tip patriarhal, comunitatea locativă, grupul de muncă, grupul folcloric. În acest cadru, turistul își recapătă condiția de membru al comunității, reputația, prestigiul, considerația celorlalți, precum și posibilitatea de a participa la acțiuni comune creatoare;

– *cunoașterea, înțelegerea, inventarea și elaborarea contactului* nemijlocit cu piese ale tezaurului istoriei naționale, ale folclorului, ocupațiilor tradiționale și obiceiurilor populare transformă vacanțele rustice într-un veritabil proces de asimilare a unor noi și numeroase cunoștințe și de dobândire a unor deprinderi ce dau turiștilor satisfacții personale și sentimentul utilității. În același timp, prin inițierea în meșteșuguri și ocupații tradiționale locale, turiștii își pot manifesta din plin aptitudinile creative personale, ieșind din monotonia și rutina activităților cotidiene;

– *motivații estetice* ce decurg din nevoia de frumos, ordine, puritate, armonie, naturalețe, ce îndeamnă pe majoritatea turiștilor să se considere privilegiați pentru posibilitatea de a vizita locuri atractive prin pitorescul și farmecul lor;

– *curiozitatea*, satisfăcută prin informații asupra ospitalității populare, obiceiurilor gastronomice, artizanatului și ritualurilor sătești;

– *odihna, cura de aer și de fructe, consumul de alimente proaspete și terapia ocupațională*;

– *sportul, vânătoarea, pescuitul sportiv, ascensiunile și drumețiile*, care capătă o notă autentică, lăsând loc suficient inițiativei, imaginației și înclinațiilor individuale.

De-a lungul anilor, așa cum era de așteptat, elementele folclorice și etnografice, prin originalitatea și varietatea lor, au trezit un interes deosebit turiștilor străini. Se remarcă, de asemenea, numărul mare al celor ce doresc să cunoască mai îndeaproape viața satului românesc.

10.5. Amenajarea satelor turistice

Preocuparea pentru găsirea unor noi formule de vacanță, în care să se reflecte cât mai fidel posibil preferințele turiștilor și care să satisfacă cerințele unui turism ce tinde să devină un fenomen de masă, s-a bucurat și se bucură de atenția cuvenită din partea organizatorilor de turism din țară și de peste hotare.

Alături de vacanțele combinate – mare-munte, munte-mare, tratament-excursii etc. -, în ultimul timp s-au impus, ca noi formule de concediu, satele de vacanță, sejurul în mediul rural, sejur la ferme, dar mai ales satele turistice, atât ca necesitate, cât și ca „modă turistică”.

Ce sunt satele turistice? O definiție acceptată și în alte țări conturează satele turistice drept *așezări rurale pitorești bine constituite, situate într-un mediu nepoluat, păstrătoare de tradiții și cu un bogat trecut istoric care, în afara funcțiilor politico-administrative, sociale, economice și culturale proprii, îndeplinesc, sezonier sau în tot cursul anului, și funcție de primire și găzduire a turiștilor pentru petrecerea unui sejur cu durată nedefinită.*

Ce condiții minime trebuie să îndeplinească o localitate pentru a deveni sat turistic? Amplasate într-un cadru natural atrăgător, fără surse de poluare, accesibilitate, existența unor resurse turistice bogate și posibil a fi valorificate prin desfășurarea unor activități de vacanță cât mai variate: odihnă, plimbări în aer liber, aer nepoluat, înot și sporturi nautice, excursii ușoare, ascensiuni, activități culturale sau participarea la acțiuni culturale ce se desfășoară în sat etc. De asemenea, este necesar un minim de confort, rezolvat cu mijloace locale, simple (WC de tip uscat, apa curentă, canalizare, baie etc.).

Alături de acestea, la sporirea valorii unui sat turistic mai pot contribui și următoarele: existența unei tradiții în ce privește activitatea turistică; aportul unor eventuali factori curativi balneoclimatici (izvoare de ape minerale, termale, nămoluri terapeutice, mofete, lacuri sărate, litoral-maritim etc.); existența unor valoroase vestigii arheologice, monumente istorice, de artă și arhitectură; prezența unor dotări social-culturale, sportive, comerciale etc.

Dezechilibrat, uneori marginalizat, spațiul rural românesc a păstrat, în ciuda vicisitudinilor vremii, tradițiile culturale, datinile străbune și, mai ales, ospitalitatea specifică acestei țări. Ne aflăm într-o societate urbanizată, care nu visează decât la petrecerea concediului la țară. După decembrie 1989, în România a apărut un nou concept de turism mai apropiat omului – turismul rural ecologic. Primele gospodării înscrise în rețeaua turismului rural au fost cele din zona Rucăr, Moeciu-Bran. Apoi, într-un ritm mai rapid decât se prevedea, peste 1200 de gospodării răspândite pe meleagurile Bârsei, Dornelor, Maramureșului, Munților Apuseni, împrejurimile Sibiului, Clujului etc., și-au deschis porțile pentru primirea turiștilor. Turismul rural nu este un paleativ pentru cei săraci și nici o curiozitate, ci o alternativă, o posibilitate de recreere departe de orașele poluate și de aglomerația marilor hoteluri. Pe de altă parte, este o șansă de câștig pentru oamenii satelor.

În raport cu varietatea și valoarea resurselor turistice, activitatea ce se desfășoară într-un sat turistic se caracterizează printr-o complexitate mai mare sau mai mică, dar cuprinde, în principal, următoarele componente: cazare, alimentația publică, comerț general, tratament, agrement, promovare și publicitate, organizare, dezvoltare și amenajare. În continuare, vom prezenta câteva sugestii referitoare la organizarea acestora.

10.5.1. *Cazarea.* În satele turistice se pot organiza și amenaja mai multe tipuri de cazare și anume:

- camere mobilate (pentru oaspeți), de categorii diferite, în locuințele gospodarilor, aceștia locuind în aceeași casă sau în apropiere;
- casă de vacanță, alta decât cea locuită de gospodar, construită ad-hoc sau eliberată în sezonul turistic;
- spațiu pentru amenajarea unui loc de campare (cu cort sau rulotă) în grădină sau livadă, gospodarul locuind în apropiere, spre a asigura securitatea turiștilor;
- spații secundare în gospodăria sătească (fânărie, colibă);
- spații cu destinație specială pentru turiști, construite de către grupuri de locuitori, sau asociația turistică sătească (vile, cabane, minihoteluri).

Toate aceste spații de cazare (mai puțin cele secundare) vor fi mobilate ca să corespundă normelor de clasificare elaborate de Ministerul Turismului, care le va omologa¹, iar tarifele percepute se vor stabili în conformitate cu legislația în vigoare, vor fi negociabile și nu vor depăși limitele maxime corespunzătoare categoriei de confort.

Problemele de îndrumare și de sprijin în omologarea spațiilor de cazare și de alimentație publică vor intra în competența Comisiei de îndrumare și omologare.

10.5.2. *Alimentație publică.* În satele turistice, servirea mesei pentru turiști se poate realiza în mai multe modalități:

- pensiune completă la gospodarul-gazdă;
- demipensiune;
- mic dejun inclus în tariful de închiriere a camerei (casei);
- pensiune completă sau demipensiune acordată de o familie unui grup mai mare de turiști, care locuiesc în gospodării diferite;
- pensiune completă sau demipensiune la o unitate de alimentație publică din localitate (restaurant, pensiune etc.);
- pregătirea mesei de către turiști cu produsele lor sau ale gospodarului și cu utilajele acestuia.

Toate spațiile de alimentație publică vor fi omologate conform normelor Ministerului Turismului, iar tarifele vor fi stabilite și aplicate în baza normelor în vigoare.

10.5.3. *Comerțul general.* În toate satele turistice se vor găsi produse agro-alimentare locale (lactate, carne, legume, fructe etc.), care pot fi cumpărate de către turiștii sosiți pentru sejur sau cei aflați în tranzit prin localitate. Totodată, după experiența altor țări cu o agricultură avansată, în unele sate turistice se pot amenaja și dezvolta și unele complexe industriale agro-alimentare, care să comercializeze, în condiții de strictă securitate igienico-sanitară, produsele proprii, lactate, de carne, legume și fructe (inclusiv de pădure), care să se adreseze atât turiștilor și cetățenilor proprii, cât și altor societăți comerciale, inclusiv turistice. În Franța, Elveția și Austria există sate turistice și asociații turistice sătești cu firme de marcă în producerea și comercializarea produselor agro-alimentare specifice.

Aproape toate satele montane au resurse mari în această privință și pot organiza atât complexe agro-industriale locale, cât și magazine pentru comercializarea produselor agro-alimentare.

Desigur, aprovizionarea cu produse agro-alimentare deficitare (fructe, cereale, legume – pentru satele de munte) se poate face prin cooperare cu alte sate producătoare (la schimb) sau prin agenți economici specializați.

Dar, într-un sat cu activitate turistică sunt necesare și alte magazine de interes general, dar și pentru satisfacerea unor necesități legate de turism (vederi, timbre, plicuri, artizanat, suveniruri, presă, cărți etc.).

10.5.4. *Agrementul.* Animația și agrementul au loc important în ocuparea timpului într-un sejur turistic. Resursele turistice variate ale unui sat turistic pot genera numeroase forme de petrecere a timpului, prin amenajarea sau organizarea a diverse dotări și acțiuni turistice corespunzătoare unora dintre cele mai diferite motivații și segmente de clientelă.

În zonele montane se pot amenaja, astfel, pârtii de schi (alpin și fond) dotate cu mijloace de transport cu cablu (baby-schi, teleschi și chiar telescaune), terenuri de sport multifuncționale (tenis, volei), patinoar (teren de tenis adaptat pentru a fi utilizat ca patinoar pe timp de iarnă), lacuri pentru agrement nautic, plajă și înot, echitație, popicărie.

¹ Norme privind clasificarea unităților cu activitate hotelieră și de alimentație pentru turism, 1991.

Sub acoperiș, pentru iarnă și perioade umede și reci, se pot amenaja săli de club (biliard, tenis de masă, popicărie, video, disco), biblioteci.

Acolo unde condițiile materiale permit, se pot amenaja saune, piscine, terenuri de sport adiacente caselor de vacanță.

Acțiunile turistice pot fi diverse, de la cele cultural-artistice, la cele ocupaționale specifice satului sau excursii în împrejurimi.

Se pot organiza programe pentru speoturism, alpinism, drumeție montană, turism de cunoaștere și cu valențe științifice etc.

Toate aceste posibilități de agrement, acțiuni și programe turistice presupun amenajări cu investiții mici sau de mai mari proporții, realizarea unor programe de mare eficiență, dar și atractive, precum și o bună organizare.

Din oferta satelor turistice din Austria, Franța, Elveția etc. rezultă că multe gospodării ce închiriază spații pentru cazarea turiștilor dispun de mijloace de agrement individuale (piscină, saună, terenuri de sport etc.), altele de echitație, iar în marea majoritate a satelor se află un lac de agrement, o discotecă sau videotecă, magazine de închiriat, cumpărat sau reparat articole sportive (de pescuit, schi, biciclete).

Dotările de agrement general se pot realiza de asociația turistică locală, dar și de anumiți agenți-economici. În țările cu tradiție, agenții economici ce organizează sporturile de iarnă, agrementul nautic, alte sporturi sau programe de speoturism sau alpinism, drumeții montane cooperează cu deținătorii de bază de cazare, formând asociații mixte ce pot suporta mai bine concurența, contribuind, cu cote părți, la amenajarea unor dotări în satul sau zona respectivă.

Toate dotările de agrement, la nivel de gospodărie, sat turistic sau zonă, precum și ocupațiile tradiționale care pot atrage turiștii, sunt trecute în oferta fiecărei locuințe ce se înserează în catalogul general de publicitate.

În cadrul asociației turistice sătești se organizează un colectiv de animatori care se ocupă cu problemele de agrement și divertisment.

Accentul trebuie pus pe amenajarea unor pârtii de schi dotate cu baby-schi-uri sau teleschiuri, terenuri de sport (inclusiv patinoare pentru copii), locuri de picnic, amenajarea și marcarea unor poteci (sau remarcarea și întreținerea celor existente) pentru drumeția montană, realizarea unor programe culturale și excursii turistice din zonă. Ca acțiuni speciale, cu avizele necesare, se pot organiza programe de vânatoare și pescuit sportiv. Alte programe pot fi legate de principalele ocupații ale localnicilor (zootehnice, pomicultură, artizanat), în inițierea turiștilor, în unul din domeniile respective.

10.5.5. *Tratamentul balnear.* Satele turistice beneficiare de factori naturali de cură (ape minerale, gaze și nămoluri sau lacuri terapeutice, bioclimat), se pot profila și pe turismul balnear, amenajările respective fiind realizate de asociația turistică locală sau de alți agenți economici în cooperare.

La latitudinile medii la care se află unele sate (propușe pentru a fi declarate „turistice”), bioclimatul montan tonic-stimulent, dar și de adăpost, sedativ, constituie un factor de cură important în climato-terapia afecțiunilor nervoase ușoare, metabolism și endocrine, de surmenaj fizic și intelectual etc., iar băile de soare și cura de aer (aerohelioterapie) sunt bine venite în cura profilactică pentru orice om sănătos. Amenajarea unor platforme cu foisoare pentru o astfel de cură este des întâlnită în satele turistice din Europa.

10.5.6. *Promovare și publicitate.* Prin intermediul compartimentului (biroului) de promovare și publicitate din cadrul Asociației turistice sătești, se va face o inventariere a tuturor resurselor turistice din localitate și din împrejurimi precum și a bazei materiale existente (cazare, AP, agrement etc.), după care se întocmesc programele ce pot fi lansate și promovate.

În colaborare cu alți agenți economici, se va trece la promovarea și publicitatea satului turistic cu oferta sa – cazare, alimentație publică, agrement, ocupații tradiționale, medii și preocupări ale gospodarilor.

10.5.7. *Dezvoltare și amenajare.* În organizarea și desfășurarea activității de turism, în satele turistice un loc important îl ocupă abordarea acestei activități într-un sistem de marketing-mix, pornind de la formarea „produsului turistic” pe componente și în ansamblu, până la stabilirea tarifelor, a canalelor de distribuție și a căilor și mijloacelor de promovare și publicitate.

Formarea „produsului turistic” implică atât analiza potențialului turistic (natural și cultural-istoric, poziția geografică, forța de muncă, trăsăturile psiho-sociale ale populației etc.), material, uman și financiar (surse și mijloace de finanțare) cât și a posibilității de valorificare și constituire într-o ofertă turistică competitivă. Prin studii de conjunctură se aleg piețele cele mai favorabile, căile și mijloacele de promovare și publicitate. Comisia financiară și pentru dezvoltare va avea tocmai aceste atribuții și va colabora cu specialiștii din domeniile implicate.

Trebuie să se țină seama de: valoarea și varietatea resurselor turistice montane, ocupațiile agropastorale și tradițiile etnofolclorice din zonă; poziția favorabilă pe o arteră turistică importantă și în apropierea unor centre turistice și stațiuni montane renumite; apropierea de masive montane de mare atractivitate și circulație turistică; dezvoltarea socio-economică ridicată a satelor care conduce la un nivel de trai confortabil al gospodarilor cu efecte benefice pentru primirea și găzduirea turiștilor, inclusiv din străinătate; trăsăturile psihostructurale ale populației ce-i conferă un grad mare de ospitalitate, cinste și moralitate; gradul mai înalt de emancipare a locuitorilor din sate (cunoscători și de limbi străine).

Inventarierea resurselor turistice naturale și socio-economice se continuă cu analiza detaliată privind posibilitățile de valorificare și de construire a produsului turistic. Este vorba de: amenajări pentru dezvoltarea infrastructurii generale (alimentare cu apă, încălzire, epurarea apelor uzate, reparare și modernizarea drumurilor de acces la obiective sau de legătură cu magistralele rutiere); ridicarea gradului de confort al gospodăriilor primitoare de turiști; dotări tehnico-edilitare și comerciale; dotări pentru agrement sportiv (pârții de schi, transport cu cablu, terenuri de sport, poteci turistice, echitație) etc. Toate aceste amenajări și dotări sunt necesare în toate satele brănele amintite.

Urmează analiza tehnico-economică a fiecărui program în parte și soluționarea financiară a propunerilor, urmărindu-se realizarea în etape și în funcție de eficiența economică a fiecărei investiții. Aici trebuie să se facă apel la specialiști pentru a evalua exact efortul financiar și material dar și beneficiul estimat.

Realizarea investițiilor, pe programe, se poate face cu forțe proprii, prin credite de la bancă, prin asociere cu societăți comerciale românești sau străine, fie prin sprijin financiar de la anumite fundații din țară sau străinătate sau de către anumiți agenți economici (mai ales dotările de agrement).

10.5.8. *Organizarea activității de turism*

Pentru sprijinirea populației locale în organizarea și funcționarea satului turistic și în dezvoltarea agro-turismului se propun, pe anumite nivele, constituirea unor asociații turistice nelucrative, alcătuite pe bază de adeziune în rândul gospodarilor care oferă servicii turistice și anume:

- Asociația Turistică Sătească (ATS);
- Asociația Județeană a Turismului Sătesc (AJTS);
- Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural.

Pentru cuprinderea și rezolvarea optimă a problemelor ce le implică activitatea satului turistic se propune și o anumită structură organizatorică la nivelul ATS:

– Comitetul asociației, ca organ coordonator și reprezentanți ai asociației, condus de un președinte;

– Comisia financiară, economică și de dezvoltare;

– Comisia de îndrumare și de omologare a bazei materiale, de cazare și alimentație publică;

– Comisia de promovare, publicitate și agrement;

– Comisia juridică și de cenzori.

Aceste organisme sunt electivă din rândul membrilor asociației, au un plan de activitate propriu, care face parte integrantă din planul general al asociației.

Printre atribuțiile ATS am putea sugera: activitatea asociației se desfășoară în adunări generale și pe comisii având următoarele atribuții generale:

1. Alege anual comitetul asociației, pe președintele acestuia, pe membrii comisiilor și pe responsabilii fiecăreia;

2. Aprobă primirea de noi membri, la propunerea comisiei de omologare;

3. Aprobă tipul fundamental de sat turistic, serviciile turistice care urmează să constituie „specialitatea satului” și formele prioritare de turism, la propunerea comisiei de promovare, publicitate și agrement;

4. Aprobă limitele maxime ale tarifelor pentru serviciile de bază oferite turiștilor, la propunerea comisiei financiare în concordanță cu normele în vigoare;

5. Aprobă bugetul asociației – volumul, căile de formare a bugetului, cheltuielile de la buget, alte încasări și cheltuieli – la propunerea comisiei financiare;

6. Aprobă funcțiile și sarcinile pentru activități remunerate (permanent sau sezonier) din fondul asociației, cuantumul remunerației și persoanele propuse pentru a îndeplini funcțiile respective, la recomandarea Comitetului asociației;

7. Aprobă statutul și regulamentul de funcționare al asociației, la propunerea Comitetului asociației, elaborat pe baza statutului – cadru și regulamentul – care urmează a fi pus la punct de către Federație, pe măsura cristalizării și verificării în cadrul experimentului a acestei forme organizatorice;

8. Elaborează politica de dezvoltare a turismului rural, de amenajare a spațiului și de realizare a investițiilor necesare;

9. Elaborează acțiunile promoționale locale și editează prospecte, pliante, hărți și calendare ale manifestărilor sătești tradiționale;

10. Contractează împrumuturi bancare pentru investiții turistice la nivel de „sat turistic” și sprijină contractarea unor împrumuturi cu aceleași destinații de către membrii asociației.

Ce este ANTREC? A•N•T•R•E•C – Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural din România, este o organizație neguvernamentală, apolitică, non profit – membră a Federației Europene de Turism Rural EUROGITÉS (cu sediul la Strasbourg).

ANTREC a luat ființă în 1994 și are ca scop identificarea și popularizarea potențialului turistic din spațiul sătesc, formarea profesională prin colocvii, seminarii, cursuri de scurtă și lungă durată, burse de specialitate, schimb de experiență, editarea de buletine informatice, reviste, înființarea unei bănci de date, cooperarea cu organizații guvernamentale și neguvernamentale de specialitate din țară și din străinătate, campanii de publicitate a pensiunilor și fermelor agroturistice prin mediatizarea în presă, târguri și expoziții. Membrii ANTREC sunt reprezentanți din majoritatea regiunilor țării, care practică deja turismul rural sau sunt dornici să o facă pe viitor.

ANTREC a luat ființă cu avizul Ministerului Turismului, instituție care acordă o mare atenție și sprijin turismului rural.

Ce-și propune ANTREC pentru viitor:

– Finalizarea acțiunii de înființare a 16 filiale ANTREC în întreaga țară.

– Editarea, în colaborare cu Ministerul Turismului, a ghidului „Pensiuni și Ferme Agroturistice”.

– Omologarea gospodăriilor ce vor îndeplini criteriile de practicare a turismului.

– Înființarea Centrului Național de Formare și Specializare cu sediul la Moeciu (județul Brașov).

– organizarea de expoziții pentru proiecte tip destinate construirii de pensiuni și ferme agroturistice. Acțiune ce poate fi materializată în cooperare cu studenții de la Institutul de Arhitectură și Institutul de Construcții.

– În cadrul Anului European de Conservare a Naturii, în colaborare cu Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului – ROMSILVA, derularea proiectului de prezervarea naturii, intitulat „Un turist – Un pom”.

– În ideea reconversiei forței de muncă, realizarea în comun cu Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, a unor programe de instruire în meserii tradiționale specifice satelor.

– Punerea în operă a Programului PHARE, destinat implementării turismului rural, ecologic în România (partener cu organisme similare din Uniunea Europeană).

10.5.9. *Legislație.* „Satul turistic”, odată organizat, constituie ceva similar unei societăți comerciale sau unui agent economic având activități comerciale, productive. Pe de altă parte, nu orice sat poate fi și turistic, ci trebuie să îndeplinească anumite criterii, să fie reprezentativ pentru satul românesc, fiind considerat prin circulația turistică viitoare, „ambasador al României” în străinătate.

Dacă pentru omologarea gospodăriilor ce vor găzdui turiști (sub denumirea de pensiuni), există normative – Ordinul MCT nr. 61/1991 –, pentru omologarea, organizarea și funcționarea satelor turistice, și dezvoltarea activității turistice în acestea, nu avem o legislație. S-a încercat prin Comisia Zonei Montane să se obțină prin acte normative o serie de facilități pentru dezvoltarea agriculturii și agroturismului în zona montană, dar, încă nu s-a dat curs acestor demersuri.

Considerăm utilă inițierea unor hotărâri guvernamentale sau alte acte normative privind:

– omologarea, organizarea și funcționarea „satelor turistice”;

– obținerea de facilități în acordarea unor credite bancare pentru populația locală în vederea construirii sau ridicării confortului gospodăriilor ce vor fi închiriate turiștilor (dobânzi mai reduse și termene de rambursare mai largi);

– exonerarea de impozite în primii 5 ani, sau reducerea acestora cu peste 70% în cazul veniturilor realizate din turism, pornind de la ideea că această formă economică este complementară de venituri și trebuie încurajată în vederea sporirii bunăstării populației din mediul rural, montan, fiind totodată, în unele zone, singura formă de valorificare eficientă a resurselor naturale și umane.

10.5.10. *Formarea cadrelor.* Succesul activității de turism constă nu numai în dotările realizate, ci, mai ales, în calitatea serviciilor oferite de gospodari. Aceasta presupune profesionalism din partea locuitorilor, a celor care acordă servicii turistice. În acest sens, formarea și specializarea forței de muncă, pe profesiunile de bază (recepție, bucătărie, patiserie, animație, ghidaj etc.), trebuie să constituie o preocupare importantă pentru Asociația Turistică Sătească.

Formarea a o parte din acești specialiști sau măcar acordarea unor noțiuni de bază gospodarilor se poate face prin:

- Societățile comerciale turistice locale (cursuri și lecții practice în unitățile acestora);
- Unitățile de turism din zonele respective;
- Căminele culturale locale în cooperare cu specialiștii din unitățile de alimentație publică din localități.

Animatorii și ghizii se pot pregăti, de asemenea, în agențiile turistice din țară.

Într-o etapă viitoare, Asociația își poate forma un corp de specialiști, pe compartimentele de bază, prin Institutul Național de Formare și Management din Turism București, sau alte școli sau Centre de formare a cadrelor în domeniu.

10.5.11. *Stabilirea tipurilor de sate turistice.* Constă în identificarea și relevarea specificului localităților și gruparea lor în câteva tipuri fundamentale, în vederea promovării, în fiecare localitate, a celor mai adecvate forme de turism, în funcție, atât de principalele caracteristici geografice, sociale și economice, cât și de principalele motivații și opinii ale categoriilor de turiști care frecventează localitatea respectivă. Aplicarea principiului specializării în domeniul organizării și funcționării satului turistic, este cu atât mai necesară cu cât fiecare localitate rurală constituie o entitate cu particularități proprii și activități specifice, ce nu trebuie decât să fie identificate și valorificate cât mai eficient posibil, din punct de vedere turistic.

De asemenea, stabilirea tipurilor de sate turistice constituie un mijloc de selecționare a turiștilor, aceștia grupându-se de la sine într-un sat sau altul, în funcție de principalele lor motivații și opțiuni turistice. Aceasta permite o mai bună cunoaștere și funcționare a mecanismului economic cerere-ofertă, și, ca urmare, organizarea spațiilor de cazare și a celorlalte servicii, în funcție de principalele caracteristici social-economice ale clientelei turistice. În sfârșit, stabilirea tipurilor de sate turistice permite realizarea unei propagande, reclame și publicități concrete și specifice, în funcție de particularitățile fiecărui tip de sat turistic.

Din punct de vedere teoretic, problema tipologiei satelor turistice poate fi abordată ca o chestiune de natură opțională, însă, decizia aplicării ei în practică, determinarea tipului satului turistic este de natură obiectivă. Pentru aceasta, este necesar ca, alături de dorința și intenția organizatorilor, satul turistic respectiv să întrunească un quantum de condiții naturale și istorice, social-economice obiective, care să fie definitorii și caracteristice pentru fiecare tip de sat turistic. Întrucât caracteristicile care pot fi luate în considerare în tipologia satelor turistice sunt numeroase și variate de la o zonă geografică la alta și chiar de la o localitate la alta, ne vom rezuma doar la prezentarea unei tipologii generale a satelor turistice.

Sate turistice etnografic-folclorice (Bogdan Vodă, Vaideeni, Lerești, Sibiel). În această categorie se pot încadra satele în care portul tradițional, arhitectura, mobilarea și decorarea interioarelor, în stil rustic, muzica și coregrafia populară, predomină și se impun ca însușiri esențiale ale satului respectiv. În aceste sate, pot fi oferite turiștilor servicii de cazare și masă în condiții autentice (mobilier, decor și echipament de pat în stil popular; meniuri tradiționale servite în veselă și cu tacâmuri specifice – farfurii și străchini de ceramică, linguri de lemn etc., ceea ce nu exclude, desigur, posibilitatea utilizării, la cerere, și a tacâmurilor moderne).

În aceste sate, se pot organiza expoziții artizanale permanente (cu vânzare), iar pentru turiștii care nu rămân în localitate, ci numai o vizitează, se pot amenaja una sau mai multe gospodării, ca muzeu etnografic în aer liber. De asemenea, în aceste sate pot fi identificați și stimulați rapsozi populari (vocali și instrumentali), permanentizate horele duminicale și, la sărbători, târgurile, alte obiceiuri și tradiții locale, la care să participe efectiv și turiști.

Este știut însă, că păstrarea și perpetuarea folclorului și, îndeosebi, a etnografiei (portul, tehnicile de lucru, arhitectura, mobilarea și decorarea interioarelor etc.), în formele lor originale și tradiționale, se află într-un declin, devenind puncte tot mai izolate pe harta etno-folclorică a țării. Formele și conținutul modului de viață citadin au pătruns și continuă să pătrundă impetuos și ireversibil și în mediul rural.

Abordând viitorul unor localități rurale, din perspectivă turistică, și adaptându-le acestui scop, considerăm că specificul lor etnografic poate și trebuie să fie conservat și perpetuat (în forme adecvate). În caz contrar, interesul actual al turiștilor pentru satul românesc, pentru mediul rustic, în general, va scădea treptat. Cu mai multă receptivitate și cu puțin interes din partea organelor administrative și de specialitate, se poate perpetua, chiar și în condițiile civilizației contemporane, specificul etnografic și spiritual al unor sate românești. Acest deziderat trebuie urmărit cu atât mai mult, cu cât numeroși săteni din unele localități manifestă vădit interes pentru menținerea stilului lor tradițional de viață, aceste localități având șanse să devină baze turistice permanente, de popularitate internațională, deosebit de rentabile.

Sate turistice de creație artistică și artizanală (Tismana, Marga etc.). Sunt cunoscute interesul numeroșilor turiști pentru creația artistică și artizanală, ca și dorința lor pentru achiziționarea unor astfel de creații direct de la sursă, de la producătorul însuși. Până în prezent, în acest localități se practică doar turismul de circulație. În cel mai bun caz, unele dintre ele sunt incluse în itinerarele turistice ale unor firme de turism. Aceste sate oferă, însă, posibilitatea practicării unui turism de sejur, în cadrul căruia în atelierele special amenajate și sub îndrumarea unor artiști și meșteri populari renumiți, turiștii s-ar putea iniția în artă și tehnici arhaice populare: icoane pe sticlă, pictură naivă, sculptură în lemn și piatră, țesătorie populară, confecții și cusături populare, ceramică, muzică și dansuri populare etc.

Avem în vedere identificarea posibilităților de practicare a unora din aceste activități chiar în cadrul gospodăriilor găzduitoare. Există numeroase sate în care preocuparea de bază a gospodinelor este țesutul la războaie țărănești, cusăturile sau broderiile populare, activitățile în care pot fi inițiați turiștii amatori. Prin urmare, caracteristica esențială a acestor sate, imaginea lor de marcă, ar urma să fie producția artistică și artizanală, valorificabilă turistic complex și eficient.

Sate turistice climaterice și peisagistice (Fundata, Bran, Șirnea). Caracteristica predominantă a acestor sate, adecvate turismului de sejur (pentru amatori de liniște, de plimbări solitare, într-un cadru natural pitoresc), este cadrul natural și poziția geografică izolată de centrele aglomerate și de marile artere de circulație. Satele de deal și munte, cu casele răspândite pe văi și coline, la o oarecare distanță unele față de altele, cu pajiști, fânețe sau livezi, satisfac motivația fundamentală a numeroși turiști, „reîntoarcerea la natură”.

Satele turistice pescărești și de interes vânătoresc (satele de pe văile Vișeuului și Bistriței, Gurghiu și Delta Dunării). În afara posibilităților de cazare, în aceste sate se pot oferi servicii culinar-gastronomice pescărești și vânătoarești. De asemenea, populația locală poate organiza, pentru turiști, unele forme de agrement specifice – pescărești și vânătoarești.

Sate turistice viti-pomicole (Recaș, Agapia, Vânători-Neamț). În satele în care predomină această caracteristică (cultivarea pomilor fructiferi și a viței de vie), activitățile turistice sunt posibile pe toată durata anului, atât în perioada recoltării, cât și după aceea, prin oferirea fructelor, strugurilor și a preparatelor pe baza lor. De asemenea, pot fi avute în vedere multe alte preparate culinare, comune sau dietetice, pe bază de fructe. În aceste sate, o atracție deosebită și, în același timp, o sursă principală de venituri, poate s-o constituie băuturile răcoritoare și reconfortante preparate din fructe.

Sate turistice pastorale (Vaideeni, Jina). În această grupă pot fi incluse, în general, sate de munte, în care preocuparea de bază a localnicilor este creșterea oilor și vitelor, și care pot să atragă turiștii, prin meniuri bazate pe produse lactate. Aceste meniuri pot fi completate cu ouă, carne de pasăre, de ovine și de bovine, iar pentru divertisment, pot fi organizate ospete ciobănești (batal la proțap, berbec haiducesc, balmuș, urdă și jântiță), petreceri specifice și tradiționale.

Sate turistice pentru practicarea sporturilor (Fundata, Sirnea). Numeroase localități rurale prezintă excelente condiții pentru practicarea sporturilor de iarnă (satele montane și de deal) și nautice pe râurile interioare, lacuri de acumulare, fără amenajări speciale și costisitoare. Acest tip de sat poate să atragă două categorii de turiști, în general din rândul tineretului: sportivi amatori, inițiați în practicarea sporturilor respective; turiști neinițiați sau mai puțin inițiați, dar dornici să se inițieze și să le practice. Pentru această din urmă categorie pot funcționa instructori de schi, bob, înot etc., recrutați din rândul populației locale. De asemenea, în aceste sate, pot funcționa puncte de închiriere a echipamentului sportiv.

Dezvoltarea agroturismului antrenează mutații în structurile socio-economice din satele turistice

Mutațiile rapide din sânul societății regionale se datorează, în primul rând, dezvoltării spectaculoase a locurilor de muncă din sectorul terțiar, ceea ce antrenează reducerea sectorului primar.

Trecerea de la o economie agropastorală la o economie din ce în ce mai dominată de turism este însoțită de o adevărată revoluție socială pentru că ea conduce în una-două generații la trecerea de la o societate de „producători” la una de „prestatori de servicii”.

Accesul la meseriile turistice antrenează o ruptură cu funcția socială tradițională a țăranului, renunțarea la condiția liberă și modul de viață independent al strămoșilor pentru a se alătura mulțimii salariaților. Aceasta determină o bulversare a stilurilor de viață și o alterare sensibilă a mentalităților.

Deoarece constituie o sursă majoră de locuri de muncă pentru femei, pentru că nu exclude strălucite reușite feminine, și pentru că se dezvoltă rolul social al femeii casnice *agroturismul poate fi considerat ca un instrument de promovare a femeii*. El este, de asemenea, *un instrument de emancipare* în măsura în care el dă femeii o mai mare independență financiară și, mai ales, accelerează evoluția mentalităților.

Amplificarea activității turistice în satele montane, au influențe și în domeniul demografiei, conducând și la o creștere a populației rurale, în principal prin limitarea exodului spre orașe. Activitatea turistică apare în satele montane și ca un mijloc de fixare a femeii, în special a tinerelor fete care au fost în ultimii ani cele mai sensibile la solicitările lumii urbane și mai tentante să părăsească satele.

Agroturismul ridică probleme de o mare diversitate în fiecare zonă, în funcție de componentele naturale, economice și umane ale acesteia.

Dezvoltarea turismului are incidențe în situația financiară a satelor turistice.

În primul rând el grevează serios bugetul satelor care se află în faza de implementare a echipamentelor turistice. Cu toate că o mare parte a investițiilor turistice aparțin inițiativei private (în mod deosebit sectorul capacităților de cazare) echipamentele mai costisitoare trebuie realizate cu contribuția finanțelor comunale sau sătești.

Pentru a putea beneficia de efectele turismului, primăriile comunale vor trebui să facă eforturi investiționale pentru o serie de amenajări care nu sunt întotdeauna rentabile (cum este exploatarea domeniului schiabil) dar care sunt indispensabile pentru atractivitatea produsului turistic. Împrumuturile ocazionate de astfel de amenajări, pot afecta bugetul comunal

pe o perioadă de mai mulți ani. Mai mult, colectivitățile locale trebuie să facă față și costului unor lucrări de infrastructură generală (drumuri, lucrări de captare, tratament și aducțiune a apei, evacuarea și epurarea apelor uzate etc.).

Turismul reprezintă, în același timp, o sursă apreciabilă de câștiguri pentru comune, în condițiile unei legislații care să permită administrațiilor comunale să dispună de veniturile din diverse taxe și impozite – ocazionate atât de activitatea productivă a comunei cât și de cea turistică.

Amenajarea turistică a satelor montane are influențe și asupra conservării mediului înconjurător.

În spațiul montan, unde ecosistemele sunt deosebit de fragile și unde acțiunea nechibzuită a omului poate avea efecte dezastruoase, activitatea turistică este cea mai interesată în menținerea unor peisaje atractive, care reprezintă însăși cadrul care îi legitimează prezența.

Delimitarea unor zone de protecție a peisajului este legată, desigur, de existența unei zonări turistice a întregului teritoriu. În aceste zone de protecție toate construcțiile, drumurile și orice amenajări trebuie supuse unor aprobări speciale.

Zonarea turistică trebuie să cuprindă, în afara zonelor de protecție a peisajului, zone de odihnă (în care trebuie păstrată liniștea) și zone de protecție a naturii (parcuri-rezervații de diverse tipuri).

Protecția peisajelor include nu numai aspectele legate de sursele de poluare (fizice, chimice, biologice), ci și degradarea peisajelor pe plan estetic.

CAPITOLUL XI

ZONAREA TURISTICĂ A ROMÂNIEI, COMPONENTĂ A AMENAJĂRII TURISTICE

Alături de celelalte sectoare ale vieții economice și sociale, turismul s-a impus, în special, prin dinamismul său, prin amploarea rapidă pe care a căpătat-o și prin interesul considerabil de care se bucură în rândul celor mai largi categorii ale populației. Ca activitate complexă, înglobând totodată mișcările migratorii ale turiștilor și funcționarea întregului mecanism de confecționare și valorificare a unui produs sui generis, turismul nu putea să rămână în afara preocupărilor urbanistilor și sistematizatorilor.

Întrucât turismul a dovedit o capacitate deosebită de a depăși anumite stări conjuncturale nefavorabile, el înscriindu-se într-o perioadă relativ scurtă printre valorile fundamentale ale omului, este de prevăzut ca, în continuare, să se dezvolte de așa manieră încât impactul său asupra unei părți însemnate a teritoriului și a unui mare număr de localități urbane și rurale să se manifeste cu tărie. În aceste condiții, dirijarea fenomenului turistic cu mijloacele amenajării teritoriului și localităților turistice se impune cu necesitate.

Amenajarea teritoriului din zonele turistice prezintă anumite particularități, care rezultă din însăși specificul activității turistice. În primul rând, trebuie avut în vedere faptul că turismul presupune, în foarte multe cazuri, mari concentrații umane pe spații relativ reduse și în perioade de timp scurte. În al doilea rând, implantările de echipamente pentru turism și agrement se fac în zonele cu un grad ridicat de atractivitate, care însă, de obicei, sunt, totodată, situri cu un echilibru ecologic fragil. De aceea, planificarea dezvoltării turismului trebuie să aibă în vedere pericolul ruperii acestui echilibru. De asemenea, prezența masivă a turiștilor, și în special a turiștilor străini, exercită o influență puternică – economică, socială și culturală – asupra populației autohtone din zonele receptoare, ceea ce face posibilă apariția fenomenului de poluare culturală sau poate aduce după sine anumite perturbări economice, așa cum s-a întâmplat, bunăoară, în Cipru sau în Bahamas.

Principala modalitate de aducere în stare operațională a ideilor, privind sistematizarea teritoriului și localităților din zonele cu caracter turistic, este găsirea unor criterii clare de delimitare a zonelor turistice, ierarhizarea lor și stabilirea priorităților de dezvoltare. Zonarea turistică a teritoriului pune economistului, sistematizatorului și urbanistului probleme concrete legate de profilul formelor de turism practicate într-o anumită zonă, intensitatea activității turistice și perspectivele de dezvoltare. De asemenea, zonarea turistică permite o mai strânsă corelare a turismului cu procesele fundamentale ale societății noastre contemporane.

În țara noastră, zonarea turistică a fost concepută ca modalitate de valorificare superioară și complexă a resurselor turistice, într-o viziune unitară, în vederea exploatării eficiente a patrimoniului turistic. În afară de inventarierea disponibilității resurselor turistice în spațiu, de stringentă actualitate s-a dovedit, în cadrul zonării, cunoașterea capacităților limită ale resurselor turistice și mai ales a celor naturale. Raportată la scara întregii țări, concepând turismul ca sistem, zonarea turistică urmărește stabilirea unui model de evaluare, ierarhizare, valorificare și amenajare prioritară a patrimoniului turistic. Prin urmare, studiile și cercetările efectuate s-au înscris ca o importantă modalitate de analiză unitară a relațiilor existente între turism și teritoriu, în vederea dezvoltării armonioase, optime, a turismului.

11.1. Zonarea turistică în literatura română de specialitate

11.1.1. *Principii și delimitări.* Acțiunea de zonare turistică a teritoriului României a constituit o preocupare permanentă a specialiștilor din țara noastră, fie geografi, fie economiști, sistematizatori etc. Într-un cadru organizat, pentru prima oară, zonarea este abordată la întâiul „Colocviu național de geografia turismului” (1968). Atunci prof. dr. Mihai Iancu¹ de la Universitatea din București, pornind de la nevoia de clasificare a locurilor și localităților recunoscute ca având importantă valoare turistică, stabilește următoarele tipuri de zone: de interes internațional, național și regional (local). În categoria *zonelor de interes internațional*, autorul include șapte zone, de interes pentru turiștii străini; pentru ca o zonă să fie considerată de interes internațional, este necesar ca minimum 10% din numărul total al turiștilor sosiți în acea zonă să fie turiști străini. Cele șapte zone astfel catalogate sunt următoarele: 1. Litoralul, 2. București, 3. Brașov, 4. Bucegi, 5. Someș, 6. Dunărea, 7. Suceava. Alte nouă zone au fost incluse în grupul *zonelor de interes național*: 8. Ceahlău, 9. Făgăraș, 10. Biharia, 11. Banat, 12. Hunedoara, 13. Maramureș, 14. Iași, 15. Retezat, 16. Zona subcarpatică olteană. În fine, șapte zone sunt reunite în grupa *zonelor de interes regional* (local): 17. Mureș, 18. Bacău, 19. Bârlad, 20. Vrancea, 21. Bărbănt, 22. Parâng, 23. Oltenia. În continuare, autorul a întreprins o analiză asupra funcției elementelor care au o importanță permanentă în mișcarea turistică sau în perspectivă, pentru a scoate în evidență potențialul turistic al fiecărei zone în parte și a avea un tablou asupra specificului acestora, care să ajute la dirijarea anumitor fluxuri turistice, eventual la satisfacerea solicitărilor sau pentru diverse amenajări. A rezultat astfel o clasificare a locurilor și localităților după importanța lor turistică, unele având caractere mixte, iar altele un singur caracter. La stabilirea acestora s-au avut în vedere: calitatea peisajului, valorilor istorice, etnografice, folclorice, realizările economice contemporane, starea amenajărilor turistice, căile și mijloacele de acces. De aici s-a tras concluzia că unele locuri și localități prezintă condiții dominante pentru odihnă, altele pentru tratament, altele pentru sport, cultură etc. De menționat

¹ Iancu Mihai, *Zonarea turistică a României*, studiu preliminar, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

că în categoria localităților cu caracter dominant cultural au fost incluse acele localități unde obiectivele turistice sunt reprezentate îndeosebi prin monumente și vestigii istorice, muzee și case memoriale, mănăstiri, cetăți, elemente etno-folclorice ș.a. La clasificarea localităților au fost adoptate criteriile recunoscute și de alte țări cu practică în mișcarea turistică¹.

Profesorul Victor Tufescu² arată, la același colocviu, că pentru stabilirea ordinii de prioritate în valorificarea obiectivelor turistice se impune o analiză pe categorii a noilor obiective propuse, seriate în raport cu criteriile de depistare a direcțiilor de dezvoltare posibilă și eficientă. Pentru stabilirea unor priorități, deci pentru selecționarea obiectivelor turistice de mai mare însemnătate, trebuie să se aibă în vedere unele principii: 1. *Îmbinarea pe un anumit areal a unor obiective din categorii diferite* (de exemplu, elemente de peisaj, monumente ale naturii, obiective arheologice, de artă populară etc.). 2. *Depistarea intensității fluxurilor turistice actuale* (prin date statistice sau de anchetă). De asemenea, autorul susține că, pentru stabilirea ordinii de prioritate și a direcțiilor de dezvoltare a diverselor obiective și complexe turistice este necesar a se ține seama de: *criteriul valorii turistice a obiectivelor turistice propuse*, care crește prin îmbinarea pe același teritoriu a mai multor elemente izolate; *criteriul economic*, prin care se are în vedere apropierea de căile de comunicație moderne pentru limitarea investițiilor în amenajarea căilor de acces, precum și în preferința pentru obiectivele ce pot fi vizitate într-o perioadă cât mai îndelungată, chiar de sezon non-stop, la care investițiile au o mai mare rentabilitate; *indicatorul atracției spontane*, nedirijate, pe care o arată actualele fluxuri turistice spre noile obiective neamenajate încă. În final, Victor Tufescu propune ca, pentru stabilirea priorității în alegerea noilor regiuni turistice, studiile trebuie să reunească geografi, economiști și sistematizatori, ca și alți specialiști, după specificul regiunilor luate în studiu.

Pentru stabilirea direcțiilor optime de dezvoltare a turismului, Al. Borza³ stabilește următoarele șase categorii de criterii de analiză a atracțiilor turistice: 1. *Criterii de valoare turistică*, în funcție de care evidențiază următoarele trei zone turistice – zona mănăstirilor din Bucovina, Delta Dunării și zona carstică din Munții Apuseni. Aceste trei zone cuprind numeroase elemente caracteristice originale, de interes internațional permanent, și, ca atare, prin amenajări ingenioase, pot deveni *zone clasice de turism internațional*. 2. *Criterii de ordin social*, care vizează refacerea capacității de muncă, pe linia de odihnă, tratament și impun examinarea cu precădere a dezvoltării amenajărilor din zonele de turism preorășenesc, din apropierea marilor aglomerări urbane. 3. *Criterii de ordin cultural-educativ*, care analizează atracțiile turistice antropice (monumente de artă și arhitectură, manifestări culturale ș.a.). În cadrul unei ierarhizări a acestor atracții turistice, autorul consideră că locuri de frunte trebuie să ocupă zona mănăstirilor din Bucovina, zona cetăților dacice, Maramureșul istoric ș.a. 4. *Criterii de ordin economic*, sau de eficiență economică a activității de turism, în care pe primul plan este scoasă în evidență eficiența economică a turismului de circulație în lungul principalelor artere de trafic economic care, pornind din București, se îndreaptă spre Suceava, Oradea, Arad, Timișoara, Giurgiu și Constanța. Echiparea acestor trasee se face în cea mai mare măsură prin investiții cu caracter general economic, care asigură condițiile de circulație pe drumuri cât și

¹ T. Dohnalik, H. Zadworna, *Miejscowosci turystyczne w Polsce i ich klasyfikacja* (Localitățile turistice din Polonia și clasificarea lor), în Revista „Mișcarea turistică” – materiale și documente, nr. 1 (26), Warszawa, 1968.

² V. Tufescu, *Principii pentru stabilirea priorității în valorificarea regiunilor turistice din România*, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

³ Al. Borza, *Contribuții la stabilirea direcțiilor de dezvoltare a turismului în România*, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

cazarea în hotelurile din orașe. Pe al doilea plan se situează zonele și localitățile în care activitatea turistică este condiționată de investiții specific turistice importante; aici, autorul include zona mănăstirilor din Bucovina, Delta Dunării, zona carstică din Munții Apuseni, Valea Prahovei-Bucegi, Ceahlău – Bicaz, Porțile de Fier, Curtea de Argeș-Făgăraș ș.a. Pe al treilea plan, cu o eficiență economică mai redusă se situează zone cu activitate turistică sezonieră, în care este inclus litoralul, zonele de turism preorășenesc din orașele de câmpie. 5. *Criteria de conjunctură turistică internațională*. În cadrul acestui criteriu, sunt selecționate acele obiective turistice care au o valoare mare și sunt solicitate în cea mai mare măsură pe piața turistică internațională. 6. *Criteria specifice*, care se referă la unele aspecte ale dezvoltării economice a țării, cu implicații favorabile în dezvoltarea turismului (construcții și amenajări hidroenergetice).

Gr. Posea și colaboratorii¹ stabilesc, în funcție de gruparea obiectivelor turistice în teritoriu, următoarele tipuri de unități taxonomice: zona turistică, centrul turistic, localitatea turistică și obiectivul sau punctul turistic, trecând apoi la gruparea județelor după potențialul lor turistic; în acest sens, pe harta României s-au putut contura trei mari grupe: 1. *grupa județelor cu potențial turistic ridicat*, care cuprinde 19 județe, desfășurate în centrul și nordul țării, axate în general pe arcul carpatic; 2. *grupa județelor cu potențial turistic mediu* cuprinde județele Bistrița-Năsăud, Mureș, Covasna, Bacău, Vrancea și Tulcea; 3. *grupa județelor cu potențial turistic redus* cuprinde județele Botoșani, Iași, Vaslui, Galați, Brăila, Călărași, Ialomița, Teleorman, Olt, Dolj, Timiș, Arad, Satu Mare și Sălaj.

Problemele zonării turistice a țării sunt reluate în cadrul celei de a IV-a sesiuni de comunicări științifice a Institutului de Economia Comerțului Interior și a Turismului (1976). Cu acest prilej, s-a arătat că amenajarea turistică a întregii țări trebuie să înceapă în primul rând printr-o zonare turistică, o împărțire a țării în zone mari, care să prezintă posibilitatea unei organizări integrale și armonioase². Iar premisele teoretice ale zonării, izvorâte din principiul de bază, considerat de autor, al optimizării impactului om-peisaj, sunt următoarele:

- zonarea turistică trebuie concepută și realizată ca un instrument fundamental al amenajării turistice;

- amenajarea turistică presupune o dirijare a fluxului turistic, deci realizarea unei scheme-rețea de variate mijloace de deplasare în jurul unor zone de amplasamente de cazare, care să se suprapună cât mai perfect peste potențialul recreativ al unei zone;

- zonarea turistică trebuie să contureze anumite ansambluri geografico-turistice, sau mari zone turistice, între căi principale de acces și centre de emisie turistică, realizând astfel un inel periferic de acces, în interiorul căruia să se poată dezvolta armonios acel canevaz de dotări turistice – baze de cazare și rețea de drumuri, poteci, mijloace de transport pe cablu, permițând astfel o dirijare conștientă a fluxului turistic;

- zonarea turistică trebuie să țină seama de specificul peisajului românesc;

- conturarea unor zone sau subzone turistice trebuie să aibă în vedere potențialul turistic existent;

- în sistematizarea turistică, accentul trebuie pus nu numai pe valoarea unor obiective turistice, ci și pe cea a traseelor turistice.

În concepția autorului, zonarea turistică a permis conturarea a patru categorii de zone:

- 17 zone sau complexe geografice-turistice de munte;

- 9 zone turistice de deal;

¹ Gr. Posea, N. Popescu, M. Ielenicz, *Zonarea județelor din România după potențialul turistic*, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

² Zeno Oarcea, *O variantă de zonare turistică a României*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

- 4 zone turistice de câmpie;
- 2 zone turistice de litoral.

În final, se subliniază necesitatea acordării de prioritate absolută unor zone de mare originalitate, de valoare europeană sau chiar mondială, între care: Delta Dunării, zona mânăstirilor din Moldova de Nord, zona Munților Apuseni.

Alți autori¹ consideră zonarea turistică a României, în vederea stabilirii priorităților de valorificare prin turism a diverselor regiuni, ca o etapă importantă pentru elaborarea programului național de dezvoltare a turismului. În viziunea amintită, zonarea implică inventarierea și clasificarea tuturor resurselor balneoturistice, determinarea ariilor lor de răspândire, a valorii lor din punctul de vedere al factorilor terapeutici, al atracției turistice și – în final – ierarhizarea zonelor în raport cu condițiile specifice de valorificare.

Din cele prezentate se poate aprecia că necesitatea zonării turistice s-a dovedit imperioasă, aceasta fiind considerată ca un instrument util în orientarea eforturilor de investiții, în scopul împlinirii, în activitatea economică în turism, a criteriilor de eficiență economică, cu cele sociale și cu protecția mediului înconjurător.

11.2. Criteriile zonării turistice.

Delimitarea, riguros științifică, din punct de vedere turistic a zonelor turistice s-a dovedit o acțiune dificilă, deoarece încercările de până acum, reduse la număr și unilaterale, au luat în calcul un număr limitat de factori. Astfel, pornind de la faptul că una dintre componentele relativ constante ale ofertei turistice, care determină sau influențează atât valoarea turistică a unui teritoriu, cât și direcțiile, mărimea și structura activității de turism, M. Grigore și V. Glăvan² stabilesc criteriile de zonare a potențialului natural al turismului pe teritoriul României, în speță a reliefului. O asemenea operație implică stabilirea unui sistem de criterii:

- criterii de ordin general (de bază), care să cuprindă ansamblul potențialului natural;
- criterii specifice (speciale) fiecărui component al peisajului geografic natural.

Criteriile de ordin general (de bază) permit evidențierea valorii turistice a cadrului natural sub aspectul complexității sale globale în ansamblul unui teritoriu.

Criteriile specifice desemnează trăsăturile de potențial la nivelul fiecărei componente peisagistice. La rândul lor, criteriile specifice sunt analizate din punct de vedere calitativ și cantitativ) (fig. 11.1).

a. *Criteriile calitative* se referă la:

- treapta de relief și gradul de complexitate al potențialului pentru turism;
- specificul potențialului oferit în peisajul geomorfologic (glaciar, calcaros, carstic, vulcanic, de litoral);
- valoarea turistică a unor forme de relief originale, cu caracter de unicat;
- accesibilitatea la obiectivele turistice;
- gradul de conservare naturală a reliefului;
- frecvența formelor de relief și peisajelor geomorfologice cu potențial turistic.

¹ M. Possa, Gh. Chiricaș, *Zonarea funcțională a teritoriului, element esențial pentru valorificarea optimă a potențialului unei zone turistice – zona de munte dintre Argeș și Ampoi*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, 1977.

² M. Grigore, V. Glăvan, *Criterii de zonare a potențialului natural al turismului pe teritoriul României cu privire specială asupra reliefului*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

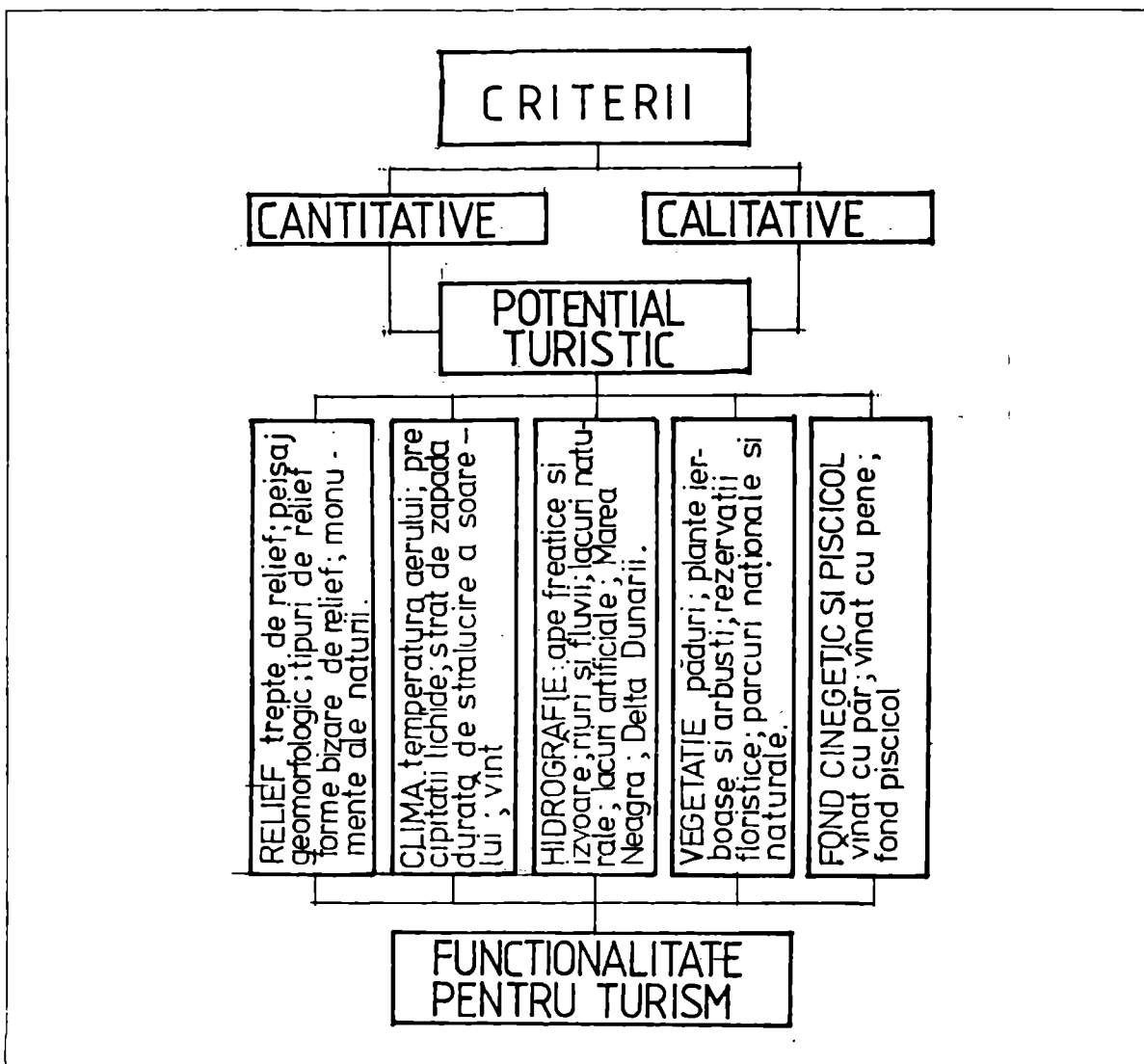

Fig. 11.1 Resurse turistice naturale

b. *Criteriile cantitative* sunt, la rândul lor, conturate pe două direcții:

– criteriul de analiză morfografică, în care se includ: aspectul general al formelor (plate, rotunjite, creste); modul de grupare a acestora; orientarea în spațiu și continuitatea; caracterul văilor în profil longitudinal și transversal (chei, defilee, cascade etc.);

– criteriul de analiză morfometrică se referă la: fragmentarea în suprafață a reliefului, fragmentarea pe verticală (energia de relief); categoria hipsometrică; forma și valoarea pantelor; ritmul fragmentării reliefului pe direcții.

În abordarea zonării turistice, unii autori¹ au folosit și *criteriul etnografic*, conturându-se trei categorii de zone turistice:

1. Zone turistice complexe, pe al căror teritoriu se suprapun elemente ale cadrului natural, manifestări ale culturii populare și folclorului, vestigii istorice, obiective economice etc. (Maramureș, Moldova de Nord, Valea Bistriței Moldovenești, Vrancea, Muscelul, Gorjul, Țara Oltului, Mărginimea Sibiului ș.a.).

¹ Silvia Iosipescu, *Criteriul etnografic privind zonarea turistică a României*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

2. Zone turistice pe teritoriul cărora predomină elemente ale cadrului natural cu unele manifestări socio-culturale (Carpații).

3. Zone cu potențial turistic, dar puțin valorificate din acest punct de vedere (Bărăgan).

Alți autori au căutat să depisteze și indicatorii sintetici care pot orienta această acțiune¹.

Corelând parametrii semnificativi ce caracterizează dezvoltarea turismului (numărul locurilor de cazare, numărul înnoptărilor într-un an dat, populația permanentă totală și suprafața unității administrative majore), au fost deduși doi indicatori sintetici:

– densitatea echipării turistice (în două variante); prima variantă a densității echipării turistice se exprimă prin raportarea capacității de cazare la populația totală permanentă (locuri/1000 locuitori). A doua variantă se exprimă prin raportarea capacității de cazare la suprafață (locuri/100 kmp);

– indicatorul intensității turismului, ce surprinde situații diferențiate în raport de tipul de activitate turistică, se obține prin raportarea numărului de înnoptări la populația permanentă totală a unui județ (înnoptări la mia de locuitori).

La nivel de județ a fost propusă și o ierarhie sub aspectul potențialului și infrastructurii turistice și al valorificării². Pentru aceasta, s-au ales două grupe de indicatori: Prima, cuprinde indicatori ce exprimă potențialul și infrastructura tehnică: potențialul natural și cultural-istoric, baza de cazare, populația urbană, densitatea drumurilor modernizate, densitatea căilor ferate; a doua grupă cuprinde indicatorii care exprimă valorificarea turistică: numărul total de turiști, numărul turiștilor străini, totalul înnoptărilor, numărul de zile turist și volumul de încasări realizate la odihnă și tratament. Fiecărui indicator i s-a acordat un coeficient de importanță (între 0,5-1), având în vedere că ei nu sunt echiimportanți. S-a putut astfel obține rangul unic parțial (media aritmetică a produselor dintre ranguri și coeficienții de importanță acordați) al județelor, după fiecare grupă de indicatori, pe baza formulei:

$$\bar{r}_i = \frac{\sum_{j=1}^n r_{ij}}{n}$$

în care, r = rang; i = numărul de ordine al județului; j = numărul de ordine al indicatorului statistic; n = numărul indicatorilor considerați.

După calcularea rangurilor unice parțiale, s-a calculat rangul unic general (valoarea medie a rangurilor unice parțiale), respectiv:

$$\bar{r}_i = \frac{\sum_{k=1}^2 r_{ik}}{2}$$

în care, $k = 1$, reprezintă indicele cu care s-au notat potențialul și infrastructura turistică, iar $k = 2$ valorificarea turistică.

Trebuie subliniat faptul că, în privința criteriilor și sistemelor de evaluare a acestora, mai există controverse între specialiști; precizări se pot face în stabilirea *succesiunii etapelor care conduc în final la delimitarea zonelor turistice*³.

¹ I. Nicolae, S. Dragomirescu, O. Cernea, *Indicatori sintetici utilizabili în zona turistică*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

² I. Popovici, V. Glăvan, D. Chiriac, *Ierarhizarea județelor României sub aspectul potențialului și infrastructurii turistice și al valorificării lor*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

³ M. Iancu, V. Sultana, *Zonarea turistică, mijloc de cunoaștere a țării noastre*, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

În viziunea celor mai mulți autori, se pot distinge următoarele etape:

I. Etapa identificării (inventarierii) patrimoniului turistic și a înregistrării în cadrul celor două categorii de factori (criterii): naturali și antropici.

II. Etapa analizei și stabilirii formei de turism dominante (odihnă, tratament, sport etc.).

III. Etapa selecției și clasificării în funcție de importanța elementelor (turism internațional, turism intern, local etc.).

IV. Etapa delimitării zonelor turistice. De menționat că operațiunea de stabilire a limitelor zonelor turistice presupune actualizări repetate, impuse de mutațiile înregistrate de cadrul natural și socio-economic al țării noastre în procesul trecerii spre economia de piață.

11.3. Criterii de delimitare a zonelor turistice

Cercetările complexe prilejuite de elaborarea unui model de zonă turistică au permis precizarea criteriilor de zonare sau de delimitare a zonelor turistice; la baza stabilirii acestora au stat cunoașterea și inventarierea tuturor resurselor turistice (naturale sau antropice) de care dispune țara noastră, modul de răspândire și concentrare a acestora pe teritoriu, posibilitățile folosirii lor complexe, capacitatea de a determina practicarea unei anumite (sau anumitor) forme de turism.

Determinarea valorii diferitelor resurse turistice s-a bazat pe aprecieri complexe de ordin calitativ, cantitativ și funcțional.

Cele peste 150 elemente ce caracterizează trăsături cantitative și calitative ale fenomenelor au fost concentrate în nouă grupe de criterii:

1. resurse turistice naturale; 2. resurse turistice antropice; 3. căi și mijloace de comunicație; 4. baza tehnico-materială turistică; 5. activitatea turistică; 6. potențial demografic; 7. potențial economic; 8. localități urbane și rurale; 9. gradul de poluare și de degradare a mediului.

În timp ce elementele calitative care definesc valoarea resurselor turistice naturale se referă la aspecte deosebite ce determină conturarea unor obiective turistice naturale (ex.: relief carstic, peșteri, păduri, specii rare etc.), parametrii cantitativi definesc unele componente geografice cuantificabile (temperatură, concentrație în săruri, energie de relief etc.). Sinteză a elementelor calitative și cantitative, criteriile funcționale exprimă funcționalitatea turistică la nivelul componentului sau ansamblului teritorial (ex.: utilizarea apelor minerale în turismul balnear este condiționată atât de elemente cantitative – concentrația în săruri minerale, temperatura apei, debit etc. – cât și de cele calitative – gust, miros, pretabilitate ș.a.).

Resursele turistice antropice (fig. 11.2.) sunt evaluate, calitativ, în funcție de: natură și specific, perioada când au fost create, starea actuală de conservare și perspectivele de restaurare, accesibilitate, rol cultural-educativ, notorietate.

Criteriile 3-9 au fost analizate în funcție de câțiva indicatori specifici, în cea mai mare parte cuantificabili (ex.: potențialul demografic).

11.4. Zonele turistice ale României. Unități taxonomice

În concordanță cu complexitatea resurselor turistice și cu funcționalitatea lor au fost stabilite: conceptul de zonă turistică și unitățile taxonomice ale acesteia (subzona sau arealul turistic, centrul turistic, localitatea turistică, obiectivul sau punctul turistic).

Zona turistică a fost definită drept cea mai mare unitate teritorială, conturată prin elementele caracteristice și unitară în ansamblul general (unitate în diversitate, datorită complexității sale naturale, socio-economice etc.); zona se înscrie ca o omogenitate relativă, elastică a teritoriului, suficientă pentru a impune forma principală sau dominantă de turism și amenajarea corespunzătoare. Ca unitate de exploatare turistică ea constituie baza studiilor de sistematizare și dezvoltare la nivel național.

Subzona turistică sau arealul turistic reprezintă o parte din zona turistică, legată organic de ea (relații de determinare și funcționale) și include resurse turistice ce impun practicarea unei anumite forme de turism. Se caracterizează printr-o mare concentrare a resurselor turistice în teritoriu, pretabilă valorificării superioare, amenajării unitare și eficiente; în acest sens se conturează ca entitate în amenajarea teritoriului.

Centrul turistic este, de regulă, o localitate urbană cu funcțiuni economico-sociale dezvoltate, care concentrează – singur sau cu aria sa periurbană – o mare varietate de resurse turistice.

Localitatea turistică corespunde unei așezări urbane sau rurale cu un număr relativ restrâns de resurse turistice, dar care pot favoriza dezvoltarea unei forme de turism.

Punctul (obiectivul) turistic reprezintă o atracție turistică bine conturată, cu valoare de vizitare, ce se constituie în obiect de amenajare la nivel local.

11.5. Clasificarea zonelor turistice

În funcție de criteriile menționate și corespunzător unităților taxonomice, pe teritoriul țării noastre au fost delimitate 32 zone turistice, repartizate în trei grupe.

Se constată prezența unei grupe care cuprinde zone cu potențial turistic complex, corespunzând lanțului carpatic și dealurilor limitrofe (23 zone), situate de o parte și de alta a Carpaților (A).

Următoarea grupă, respectiv, B, reprezintă zonele cu reale resurse turistice, dar nediversificate, în care predomină relieful de șes și dealurile joase (șase zone), dar cu valoroase atracții turistice antropice. Ex.: Timiș, Bărăgan ș.a.

Și în fine, ultima grupă, C, alcătuită din trei zone, și anume: București, Delta Dunării și Litoralul românesc al Mării Negre.

11.6. Ierarhizarea zonelor turistice

În procesul de ierarhizare a zonelor turistice în funcție de totalitatea factorilor care le asigură forța de atracție s-a impus, încă, de la început, o clasificare parțială pe baza fiocărei grupe de elemente luate în considerare, începând cu potențialul natural și cultural-istoric. Desigur, elementele naturale de care s-a ținut seama la ierarhizare au fost: relieful, condițiile climatice, resursele hidro-minerale, râurile și lacurile (naturale și artificiale), fondul forestier, rezervațiile și parcurile naturale, fondul cinegetic, peisajul. Totodată, s-a avut în vedere gradul în care sursele de poluare și de degradare împieteză asupra calității resurselor turistice. Sintetic, luând în considerare toate componentele naturale analizate, zonele turistice delimitate se grupează în felul următor:

A. Zone cu potențial turistic complex; o primă categorie cuprinde zonele turistice Vâlcea, Bihor, Argeș-Făgăraș, Porțile de Fier, Prahova-Bucegi, Hațeg-Alba, Semenic și Sibiu. Acestea se caracterizează printr-o mare varietate și complexitate a componentelor naturale, ca „materie primă” turistică sau ca factori care condiționează activitatea de turism. Astfel, în cadrul acestor zone se întâlnesc variate forme de relief, peisaje de mare spectaculozitate (peisaje alpine, cu relief glaciatic, peisaje carstice, de dealuri subcarpatice), numeroase lacuri glaciare sau artificiale, întinse păduri de conifere sau în amestec cu foioase, rezervații științifice sau parcuri naturale, importante rezerve de ape minerale. Toate aceste elemente conferă zonelor un potențial turistic bogat, apt pentru a fi valorificat în cadrul mai multor forme de turism: odihnă, tratament, sporturi de iarnă, drumeție, alpinism, speoturism, cunoașterea științifică. Aceste forme de turism se pot promova ca atare, dar ele se completează reciproc, permițând desfășurarea unei activități turistice complexe.

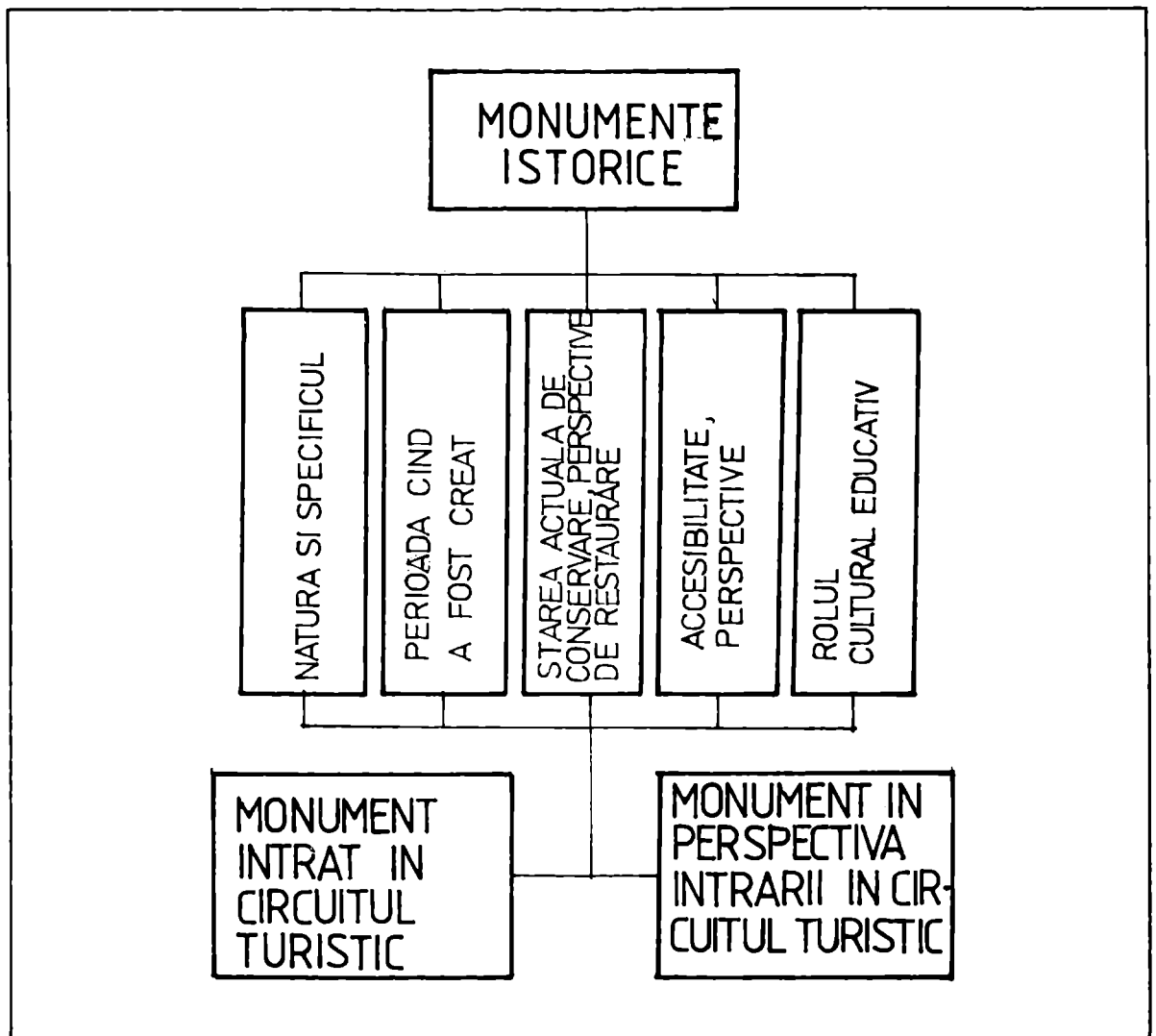

Fig. 11.2 Resurse turistice antropice

Din a II-a categorie fac parte zonele turistice: Suceava, Neamț, Maramureș, Covasna-Harghita, Cluj-Sălaj, Brașov, Bistrița, Oltenia de Nord, Mureș. Aceste zone dețin importante rezerve de ape minerale (mai puțin zonele Brașov, Oltenia de Nord și Maramureș), dar sub aspectul cadrului natural nu se mai poate vorbi, în general, de aceeași complexitate a reliefului, varietate și atractivitate peisagistică, specifice primei categorii. Totuși, patrimoniul turistic natural este destul de variat și se completează fericit cu atracții turistice cultural-istorice. Ca urmare, formele principale de turism (odihnă și tratament) se completează cu turismul de drumeție și circulație. În zonele predominant montane (Brașov, Maramureș), turismul de iarnă și cel de odihnă dețin o pondere ridicată și au perspective mari de dezvoltare.

În a III-a categorie intră zonele turistice Câmpulung-Bran, Buzău, Vrancea și Trotuș. Zonele cuprinse în această categorie se caracterizează printr-o varietate mai redusă a cadrului natural, o mai redusă atractivitate peisagistică, cu toate că unele sectoare sunt de mare spectaculozitate. Rezervele de ape minerale sunt mai mici (excepție face zona Trotuș) sau lipsesc, cum este cazul în zona Câmpulung – Bran. De aceea, posibilitățile, de valorificare a acestor zone în turism sunt mai reduse, ele pretându-se la turism de circulație (de cunoaștere) și drumeție; turismul de odihnă și cel de tratament au posibilități limitate de dezvoltare.

Categoria a IV-a cuprinde zonele Arad și Târnave. În cea mai mare parte, aceste zone dețin resurse turistice naturale într-un evantai restrâns, iar activitatea de turism este dependentă de alte categorii de patrimoniu turistic. Zona Arad are și anumite rezerve de ape minerale care permit dezvoltarea turismului de tratament.

După potențialul cultural-istoric de care s-a ținut seama la ierarhizarea zonelor turistice sunt constituite din: monumente istorice, monumente de arhitectură și sculptură, locuri istorice și vestigii arheologice, muzee, muzee memoriale, arhitectură și tehnică populară, tradiții populare și folclor etc. În cadrul fiecărei grupe de componente au fost selecționate câte patru elemente reprezentative (de exemplu, în cazul grupei „Monumente de arhitectură și sculptură monumentală” s-au avut în vedere: a) sculpturile monumentale; b) palatele și castelele; c) clădirile – monumente de arhitectură; d) statui – monumente importante). Dată fiind dificultatea pe care o prezintă stabilirea importanței turistice și efectuarea de comparații între diferite obiective, s-a apelat (în unele cazuri) și la numărul de vizitatori înregistrați în decursul unui an.

În funcție de prezența și valoarea turistică a elementelor din cadrul celor opt grupe de componente ale patrimoniului cultural-istoric, zonele delimitate au fost grupate astfel:

– în prima categorie figurează: Suceava, Hațeg-Alba, Vâlcea, Câmpulung – Bran, Sibiu, Maramureș;

– în categoria a II-a: Argeș – Făgăraș, Cluj – Sălaj, Oltenia de Nord, Bihor, Brașov, Arad;

– în categoria a III-a: Semenic, Târnave, Mureș, Neamț, Porțile de Fier, Prahova – Bucegi, Vrancea, Trotuș;

– pentru categoria a IV-a au fost reținute zonele: Covasna – Harghita, Buzău, Bistrița.

Pornind de la ierarhizarea zonelor turistice în funcție de cele două grupe de factori (naturali și cultural-istorici) și acordând elementelor naturale un rol preponderent, pentru motivul că acestea sunt fundamentale (ele asigurând reținerea turistului, în zonă, pentru mai mult timp) s-a făcut o ierarhizare având la bază întregul potențial turistic natural și cultural-istoric. Deoarece aprecierile cu ajutorul punctelor au indicat, pentru câteva zone, locuri mult inferioare poziției ocupate de acestea după ansamblul elementelor naturale, s-a considerat util să se facă unele ajustări logice, în final obținându-se tabelul următor:

Tabelul nr. 11.1.

Ordinea zonelor în funcție de totalitatea premiselor primare (naturale și cultural-istorice)

Zonele	Locul ocupat	Zonele	Locul ocupat
-Vâlcea	1	- Brașov	13
- Hațeg – Alba	2	- Mureș	14
- Suceava	3	- Covasna – Harghita*	15
- Argeș – Făgăraș	4	- Porțile de Fier	16
- Sibiu	5	- Neamț	17
- Bihor	6	- Vrancea*	18
- Maramureș	7	- Bistrița	19
- Câmpulung – Bran	8	- Târnave	20
- Cluj – Sălaj	9	- Arad	21
- Prahova – Bucegi*	10	- Trotuș	22
- Oltenia de Nord	11	- Buzău	23
- Semenic	12		

* Locul acestor zone a fost schimbat în sens favorabil (față de ceea ce a rezultat din calcul), ținându-se seama de poziția pe care o dețin acestea la factorii naturali; în cazul zonei Prahova – Bucegi s-a avut în vedere și faptul că au fost excluse unele centre urbane cu însemnate obiective culturale, ceea ce a dezavantajat-o la locul ocupat în funcție de potențialul cultural-istoric.

Complexitatea elementelor de analiză și mai ales îmbinarea lor în vederea formulării unei concluzii de ansamblu au constituit dificultăți mari în stabilirea ordinii de importanță a zonelor, în special în cazul celor situate pe locuri învecinate, demarcările fiind nete și clare pentru zonele aflate pe primele și pe ultimele locuri.

Poziția fiecărei zone în teritoriu, situate față de principalele fluxuri turistice au reprezentat, de asemenea, un criteriu de clasificare a zonelor, această poziție având un rol important în valorificarea potențialului turistic primar. Elementele luate în considerare în aprecierea poziției fiecărei zone au fost:

– fluxurile turistice interne și internaționale; marile centre emițătoare de turiști; punctele de frontieră; drumurile europene și naționale; căile ferate magistrale; aeroporturile; marile unități de relief și atracțiile turistice naturale de mare importanță.

Analizând situația în funcție de aceste elemente, s-a putut observa că poziția cea mai bună o au zonele Bihor, Arad, Brașov, Sibiu, Prahova – Bucegi, Porțile de Fier și altele, iar cea mai puțin favorabilă zonele Covasna – Harghita, Bistrița, Trotuș, Buzău.

Rețeaua de căi de comunicație. Întrucât punerea în valoare a posibilităților oferite de cadrul natural și de monumentele culturale și istorice se află într-o strânsă dependență de *rețeaua de căi de comunicație*, s-a considerat necesar să se stabilească ordinea zonelor turistice și în funcție de situația acestei rețele la nivelul ultimului an pentru care existau date în momentul elaborării lucrării.

Ținându-se seama de totalitatea căilor de comunicație și de „calitatea” lor s-a constatat că (în afară de București) rețeaua cea mai slabă există în zonele Argeș – Făgăraș, Vâlcea, Câmpulung – Bran și Bistrița.

Oferta de cazare. Rolul similar al bazei de cazare în raport cu activitatea turistică a impus precizarea locului fiecărei zone și sub aspectul dotării cu spații de cazare. Evantaiul aspectelor luate în considerare pentru o cât mai riguroasă ierarhizare, din acest punct de vedere, a constat din: densitatea capacităților de cazare (număr de locuri pe km², locuri la 1000 de locuitori etc.), calitatea acestor capacități (gradul de confort), ponderea locurilor de cazare existente în formele principale și a capacităților destinate turismului internațional.

Analizându-se situația zonelor turistice prin prisma aspectelor enumerate mai sus s-a constatat că, pe primele locuri (în afară de Litoralul Mării Negre și de București), se situează zonele Brașov, Prahova – Bucegi, Porțile de Fier și altele, iar pe locurile ultime zonele Buzău, Vrancea, Târnave,

Avându-se în vedere rolul pe care îl au ultimele trei grupe de factori, respectiv poziția în teritoriu, rețeaua de căi de comunicație și baza de cazare, în dezvoltarea turismului intern și internațional din fiecare zonă, s-a considerat util să se facă o ierarhizare a zonelor și în funcție de totalitatea grupelor de factori menționate mai înainte (vezi tabelul nr. 11.2).

Tabelul nr. 11.2

Ordinea zonelor în funcție de așezarea în teritoriu, de căile de comunicație și de baza de cazare

Zonele	Locul ocupat	Zonele	Locul ocupat
– Brașov	1	– Hațeg – Alba	12
– Bihor	2	– Semenice	13
– Prahova Bucegi	3	– Covasna – Harghita	14
– Arad	4	– Neamț	15
– Sibiu	5	– Oltenia de Nord	16
– Mureș	6	– Câmpulung – Bran	17
– Suceava	7	– Trotuș	18
– Porțile de Fier	8	– Argeș – Făgăraș	19
– Cluj – Sălaj	9	– Bistrița	20
– Vâlcea	10	– Târnave	21
– Maramureș	11	– Buzău	22
		– Vrancea	23

Sub aspectul așezării în teritoriu și a echipării fiecărei zone se remarcă situația bună a zonelor Brașov, Bihor, Prahova – Bucegi și Arad, care, din punct de vedere al potențialului natural și cultural-istoric, luat în ansamblu, se află pe locuri mai puțin avantajoase, respectiv, în ordine, pe locurile 13, 6, 10 și 22.

Interferențele pe care turismul le are cu o serie de procese social-economice a determinat pe autori să abordeze problema ierarhizării într-un cadru și mai complex, luând în considerare activitatea turistică, populația zonei (fig. 11.3) și gradul de urbanizare a populației.

În funcție de aceste elemente, zonele turistice conturate se ierarhizează astfel:

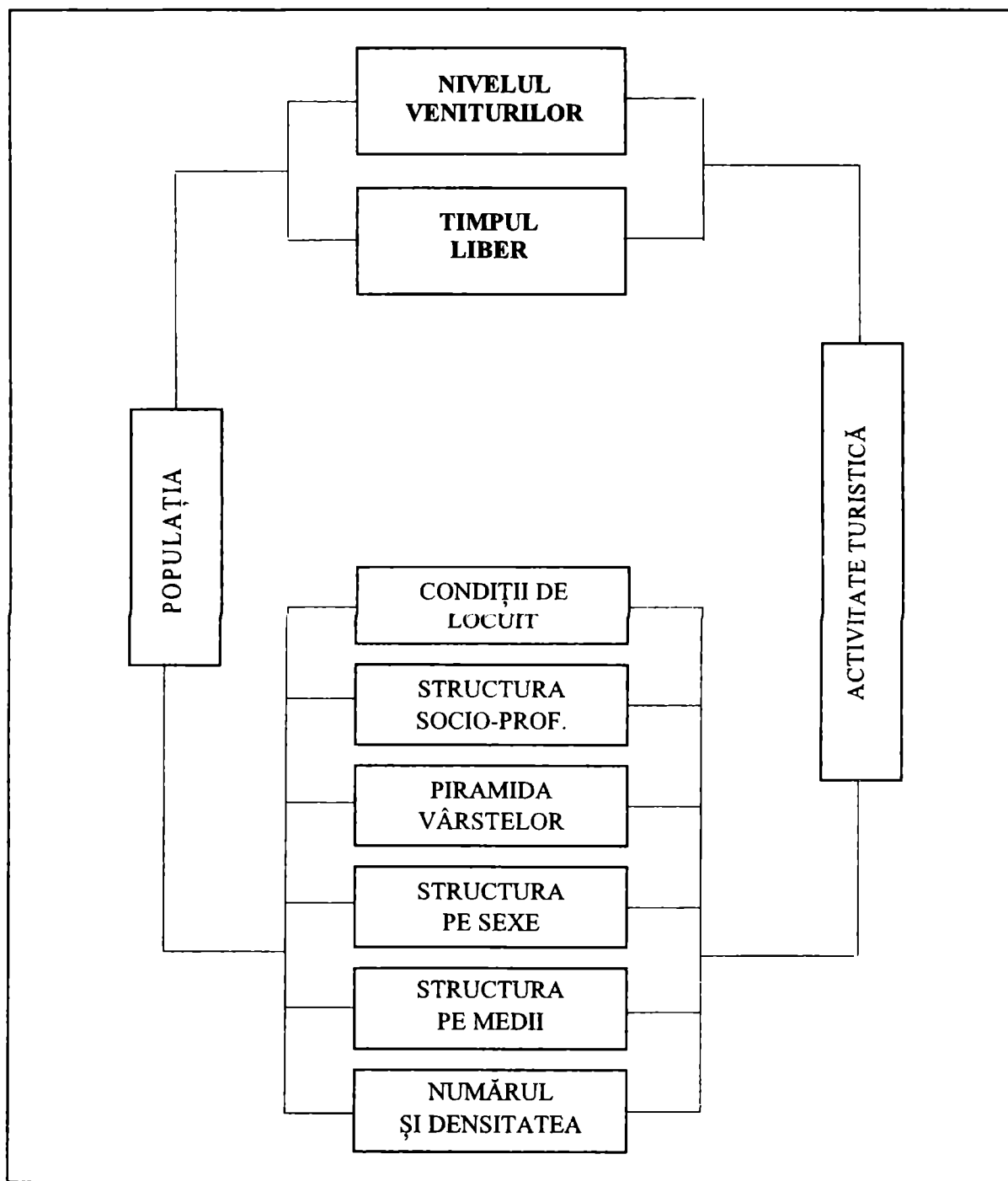

Fig. 11.3 Criteriu demografic

**Ordinea zonelor în funcție de activitatea turistică, de producția industrială,
de populație și de urbanizare**

Zonele	Locul ocupat	Zonele	Locul ocupat
- Cluj - Sălaj	1	- Maramureș	12
- Prahova - Bucegi	2	- Oltenia de Nord	13
- Brașov	3	- Neamț	14
- Hațeg - Alba	4	- Porțile de Fier	15
- Arad	5	- Troțuș	16
- Bihor	6	- Covasna - Harghita	17
- Mureș	7	- Vâlcea	18
- Sibiu	8	- Argeș - Făgăraș	19
- Târnave	9	- Câmpulung - Bran	20
- Semenic	10	- Buzău	21
- Suceava	11	- Vrancea	22
		- Bistrița	23

Ordinea în care se prezintă (tabelul nr. 11.3) zonele turistice evidențiază faptul că unele, cum sunt Vâlcea, Argeș - Făgăraș, Porțile de Fier, Semenic ș.a., cu potențial natural bogat, se situează în a doua parte a clasificării, ceea ce arată posibilități mari pentru dezvoltarea anumitor activități turistice în zonele respective.

Făcând ierarhizarea zonelor turistice prin combinarea grupelor de elemente prezentate, rezultă următoarele:

Tabelul nr. 11.4.

Ordinea zonelor în funcție de totalitatea elementelor de ierarhizare

Zonele	Numărul de ordine al zonei după hartă (fig. 11.4)	Potențialul natural	Premisele turistice primare	Premisele turistice primare + situarea în teritoriu + echiparea turistică	Totalitatea elementelor
Vâlcea	22	1	1	4	9
Bihor	3	2	6	1	2
Argeș-Făgăraș	2	3	4	14	15
Porțile de Fier	15	4	14	9	13
Prahova-Bucegi	16	5	10	3	1
Hațeg-Alba	10	6	2	7	5
Semenic	17	7	12	11	12
Sibiu	18	8	5	6	4
Suceava	19	9	3	5	7
Neamț	14	10	15	16	16
Maramureș	11	11	7	8	11
Covasna-Harghita	9	12	12	18	18
Cluj-Sălaj	8	13	9	10	6
Brașov	5	14	13	2	3
Bistrița	4	15	21	20	21
Oltenia de Nord	13	16	11	15	14
Mureș	12	17	17	12	10
Câmpulung-Bran	7	18	8	17	17
Buzău	6	19	23	23	22
Vrancea	23	20	20	10	23
Troțuș	21	21	22	21	20
Arad	1	22	16	13	8
Târnave	20	23	49	22	19

Concluziile majore care se impun din analiza datelor tabelului nr. 11.4 sunt:

1. Zonele Bihor, Prahova – Bucegi, Sibiu, Hațeg – Alba și Vâlcea, cu potențialul turistic natural foarte bogat se situează pe primele 10 locuri și la totalitatea elementelor luate în considerare.

2. Altă grupă de zone, deși cu potențial turistic bogat, ocupă locuri modeste, mult distanțate de locul pe care sunt plasate la factorul natural în clasificarea de ansamblu; bunăoară, zona Argeș – Făgăraș, situată pe locul 3 sub aspectul potențialului natural, fiind defavorizate de situația căilor de comunicație, a bazei materiale și de activitatea turistică, ocupă locul 15 la totalitatea elementelor. Într-o situație similară se află și zonele Porțile de Fier și Semenic.

3. Zone care nu dispun de potențial turistic natural de prim rang se plasează pe unul din primele 10 locuri în clasificarea făcută în funcție de totalitatea elementelor. În această situație se află zonele Brașov, Cluj – Sălaj și Arad, care se remarcă prin poziția bună față de principalele fluxuri turistice internaționale și interne, prin densitatea căilor de comunicație și prin activitatea turistică.

4. Câteva din zonele turistice, și anume Bistrița, Buzău, Trotuș, Târnave și Vrancea, deși au posibilități pentru dezvoltarea turismului, nu se impun în mod deosebit la niciunul din elementele analizate.

B. Ierarhizarea zonelor cu resurse turistice reduse sau nediversificate*

Zonele din această grupă au o trăsătură principală comună și anume aceea că, având relief puțin variat, au și limite în diversificarea formelor de turism.

Într-o concepție similară clasificării zonelor cu potențial turistic, ierarhizarea zonelor din această grupă valorică, după ansamblul elementelor, se prezintă astfel (tabelul nr. 11.5):

Tabelul nr. 11.5.

Ierarhizarea zonelor cu resurse turistice reduse

Zona turistică	Resurse		Căi de comunicație	Baza de cazare	Activitatea turistică	Valoarea producției globale industriale	Populația	Urbanizare	Așezarea în teritoriu	Rang mediu	Ierarhia zonei
	naturale	antropice									
TIMIȘ JILIA-	1	2	1	2	1	4	6	1	1	2,11	1
BAHLUI	2	1	2	4	4	2	2	5	2	2,77	2
OLTENIA DE SUD	3	3	3	6	5	5	5	4	4	4,11	3
OLT-VEDEA	4	4	4	5	6	3	1	6	5	4,22	5
MOLDOVA DE SUD	5	5	5	1	3	6	4	3	3	4,11	4
BĂRĂGAN	6	6	6	3	2	1	3	2	6	4,22	6

Potrivit datelor din tabelul de mai sus, ierarhia celor șase zone, în funcție de totalitatea grupelor de factori, se prezintă astfel: 1. Timiș; 2. Jijia-Bahlui; 3. Oltenia de sud; 4. Moldova de sud; 5. Olt-Vedea; 6. Bărgan.

* Datorită valorii lor intrinsece, zonele turistice cu specific (grupa C) n-au fost clasificate, neexistând criterii de departajare.

11.7. Priorități în dezvoltarea zonelor turistice

Potrivit datelor rezultate și comparațiilor făcute în procesele de delimitare și ierarhizare a zonelor turistice, se constată că diversele categorii de zone din țara noastră au cunoscut nivele diferite de dezvoltare din punct de vedere turistic. Totodată, analiza comparativă evidențiază existența unor disponibilități nevalorificate încă și care se impun a fi reținute în elaborarea sau reactualizarea schițelor de sistematizare ale localităților și teritoriului țării.

Având în vedere numărul relativ mare și varietatea condițiilor valorificabile prin turism, problema stabilirii priorităților se pune, în principal, pentru zonele din prima grupă; compararea și luarea în considerare a diverselor elemente (în funcție de forța lor de atracție) constituie, în cazul acestei grupe, un imperativ în procesul de stabilire a ordinii în care este necesar să fie orientate eforturile pentru valorificarea turistică a zonelor sau subzonelor.

La zonele cu caracter de „unicat” (București, Delta Dunării și litoralul Mării Negre), prioritatea nu se stabilește pentru o zonă în raport cu alta decât în măsura în care cererea turistică se adresează cu precădere ofertei caracteristice uneia sau alteia.

La zonele din ultima grupă valorică, ca urmare a diapazonului relativ îngust de premise turistice, pot constitui obiect al opțiunilor de dezvoltare numai pe porțiuni limitate (centre, localități sau puncte turistice).

La stabilirea priorităților în dezvoltarea zonelor cu potențial turistic complex, ordinea de analiză comparativă s-a stabilit pe baza poziției pe care o ocupă fiecare în funcție de resursele turistice naturale, determinante în adoptarea deciziei de valorificare și amenajare turistică.

- Zona VÂLCEA este situată pe primul loc la potențialul natural, pe al treilea la resurse antropice și pe 9 în ansamblul elementelor. Dispune de bogate și numeroase izvoare de ape minerale (exploatabile în tot cursul anului), ca și de potențial turistic montan. Ținând seama de faptul că zona prezintă atracție atât pentru turismul intern, cât și pentru cel internațional, se impune dezvoltarea subzonelor *Horezu-Călimănești* – pentru tratament și odihnă, turism cultural, turism la sfârșit de săptămână și de tranzit – și *Lotru-Voineasa* – pentru turism montan (sporturi de iarnă), turism de circulație.

- Zona BIHOR ocupă unul din primele locuri la majoritatea elementelor utilizate în clasificare, iar pe ansamblu locul doi. Se impune prin resursele de ape minerale termale, prin potențialul montan (Bihor-Vlădeasa) și așezarea în teritoriu pe unul din traseele de mare circulație în turismul internațional al României. La nivel de subzone, ordinea de prioritate este următoarea: *Oradea – Pădurea Craiului* – tratament și odihnă, turism la sfârșit de săptămână, tranzit turistic – și *Bihor* – odihnă și sporturi de iarnă, drumeție montană, tratament (în perspectivă), turism de cunoaștere.

- Zona ARGES-FĂGĂRAȘ dispune de o ofertă turistică naturală și antropică relativ limitată (locul 14 în ansamblul elementelor), constând în special în atractivitatea peisagistică a Munților Făgărașului. Exploatarea zonei este limitată și de accesibilitatea dificilă. Într-o perspectivă mai largă, se impune subzona *Făgăraș-Vidraru* – sporturi de iarnă, drumeție montană, alpinism, sporturi nautice – și *Muscelele Argeșului* – turism cultural, turism de circulație, de sfârșit de săptămână, odihnă și tratament.

- Zona PRAHOVA-BUCEGI este marcată mai ales de existența masivului Bucegi și a Văii Prahova, precum și pe unul din traseele de mare circulație turistică, care a permis dezvoltarea unei salbe de stațiuni destinate odihnei și sporturilor de iarnă; zona se înscrie pe locul 1 în clasificarea de ansamblu. Zona este susceptibilă de dezvoltare datorită condițiilor naturale, poziției sale față de câteva mari aglomerații urbane (ex. București), precum și căilor de acces

existente, însă cu evitarea supraaglomerării. În viitorul apropiat se impune modernizarea bazei materiale și corelarea acesteia cu dotările pentru sporturi de iarnă. Pe subzone, prioritar se cer dezvoltate *Bucegi-Leaota* – sporturi de iarnă, drumeție montană, alpinism -, *Ciucaș-Zăganu* – odihnă și tratament, sporturi de iarnă, drumeție – și *Subcarpatică* – tratament și odihnă, turism la sfârșit de săptămână.

- Zona **PORTILE DE FIER** dispune de un potențial natural bogat și variat (masive montane și izvoare de ape minerale termale), dar și de resurse antropice; este accesibilă turismului internațional. Pe ansamblul elementelor ocupă locul 13. Prioritar, este necesară dezvoltarea subzonei *Valea Cernei-Godeanu* – tratament și odihnă, turism montan, iar apoi, într-o perspectivă mai îndepărtată, subzonele *Lacul Porțile de Fier* – agrement și sporturi nautice -, *Mehedinți* – turism de cunoaștere, odihnă și tratament – și *Almăj-Locva* – drumeție, odihnă și turism de circulație.

- Zona **HĂȚEG-ALBA** se remarcă prin marea varietate a formelor de relief și bogăția de resurse turistice antropice (locul al doilea pe țară). În ansamblul elementelor, zona ocupă locul 5. Insuficient valorificate sunt toate subzonele: *Hățeg-Retezat* – drumeția montană, turism cultural, tranzit -, *Hunedoara-Poiana Ruscă* – turism de sfârșit de săptămână, drumeție, *Brad-Băița* – turism cultural, drumeție -, *Trascău-Alba Iulia* – turism cultural, tranzit, sfârșit de săptămână – și *Pădureni-Sureanu* – turism cultural, drumeție și sporturi de iarnă.

- Zona **SEMENIC** se individualizează prin prezența unor masive montane și a unei artere de intens trafic turistic. Pe ansamblul elementelor ocupă locul 12. Formele dominante de turism ce se cer dezvoltate prioritar, în cele trei subzone – *Semenic*, *Tarcu* – *Muntele Mic* și *Anina-Bozovici* -, sunt drumeția montană, sporturile de iarnă și turism de circulație.

- Zona **SIBIU** dispune de resurse naturale variate (ape minerale, masive montane etc.) și numeroase atracții turistice cultural-istorice. Datorită poziției bune pe care o ocupă la majoritatea elementelor, zona se înscrie pe locul 4 în clasificarea de ansamblu. Ambele subzone se cer a fi dezvoltate, respectiv, *Sibiu-Ocna Sibiului*, pentru tratament și odihnă, turism cultural, turism la sfârșit de săptămână și *Cindrel-Sadu*, pentru sporturi de iarnă, drumeție montană, odihnă și turism de sfârșit de săptămână.

- Zona **NEAMȚ** este bogată în resurse turistice naturale și antropice. Ca urmare, pe ansamblul elementelor ocupă locul 16. Prioritar, se impune pentru dezvoltare subzona *Bicaz-Bistrița*, pentru sporturi de iarnă, drumeție montană, odihnă și tratament. Celelalte subzone, *Târgu Neamț* – odihnă și tratament, turism cultural -, și *Roman-Buhuși* – turism cultural, turism de tranzit.

- **SUCEAVA** este una din zonele cu cea mai mare concentrație de resurse turistice naturale (locul 10) și cultural-istorice (locul întâi), ocupând locul 7 în clasificarea de ansamblu. Limitele impuse de potențialul turistic din subzonele *Mănăstirile bucovinene*, *Obcinele* și *Crucea-Ostra*, în direcția exploatării turistice, nu justifică eforturi materiale deosebite pentru dezvoltare. În schimb, este de luat în considerare subzona *Țara Dornelor*, care dispune de importante resurse pentru turismul balnear, odihnă și sporturi de iarnă.

- Zona **MARAMUREȘ-OAȘ** este recunoscută pentru potențialul său natural, dar mai ales pentru cel cultural-istoric, la care ocupă locul 6. Toate cele șase subzone – *Maramureș*, *Munții Rodnei*, *Baia Mare*, *Oaș*, *Lăpuș*, *Satu Mare* – presupun prioritate în dezvoltare, în ordinea menționată, cu accent pe turismul cultural, odihnă și, parțial, turism la sfârșit de săptămână (*Baia Mare*, *Satu Mare*), sporturi de iarnă (*Baia Mare*, *Munții Rodnei*), odihnă și tratament, turism de circulație, drumeție montană (*Munții Rodnei*, *Maramureș*).

• Zona COVASNA-HARGHITA dispune de cele mai variate resurse de ape minerale din țară, dispuse la poalele unor masive montane cu peisaje de mare atracție. În cele trei subzone – *Covasna-Tg. Secuiesc*, *Bodoc-Baraolt*, *Harghita-Ciuc* – resursele naturale impun dezvoltarea turismului balnear, preponderent și în ordinea de prioritate prezentată, precum și a sporturilor de iarnă în Harghita-Ciuc.

• Zona CLUJ-SĂLAJ, cu bogate resurse turistice, cultural-istorice (locul 8) și cu unele resurse naturale (locul 13) se remarcă prin activitatea turistică desfășurată, care alături de indicatori social-economici, au plasat zona pe locul 6 în ierarhia de ansamblu. Prioritare în cadrul zonei sunt subzonele *Cluj-Napoca – Dej* – turism de week-end și tratament și odihnă – și *Muntele Mare-Gilău* – drumeție montană, sporturi de iarnă și odihnă. În etapa următoare, subzonele *Arieș-Turda* – drumeție și turism cultural – și *Sălaj* – tratament și odihnă, turism cultural.

• Zona BRAȘOV s-a impus în turismul intern și internațional al României prin condițiile create pentru drumeție montană și sporturi de iarnă, ca și prin așezarea în raport cu importante artere de circulație. Locul 3 în ansamblul zonelor se justifică prin poziția pe care o are la baza tehnico-materială creată, la așezarea în teritoriu și la unii indicatori economico-sociali. Dotările realizate până în prezent, traficul turistic, precum și limitele impuse de resursele naturale demonstrează că este necesară orientarea investițiilor spre agrement și sporturi de iarnă (pârții, instalații de transport pe cablu).

• Zona BISTRIȚA dispune de o mare varietate de ape minerale și de unele resurse turistice antropice. Ocupă locul 21 în ansamblul zonelor, fiind dezavantajată, între altele, de așezarea în teritoriu și de situația indicatorilor referitori la dezvoltarea economico-socială. Calitățile apelor minerale din zonă, ca și condițiile de odihnă, drumeție și vânătoare pledează pentru intensificarea exploatarea turistică a zonei în viitorul apropiat. Pe subzone, în prima etapă să se dezvolte *Bîrgău-Rodna* – tratament și odihnă, drumeție montană, sporturi de iarnă, iar în etapa următoare *Năsăud* – turism cultural, odihnă și tratament.

• Zona OLTENIA DE NORD este marcată de prezența unor masive montane, valoroase pentru drumeție și sporturi de iarnă, ca și de însemnate resurse antropice (locul 9). Locul 14 pe ansamblul zonelor rezultă din poziția defavorabilă pe care o are în special la doi dintre indicatorii specifici activității turistice. La nivelul subzonelor, ordinea de dezvoltare propusă: *Parâng-Novaci* – sporturi de iarnă, drumeție montană, *Petroșani* – turism la sfârșit de săptămână, drumeție montană, sporturi de iarnă, *Vâlcea-Tismana* – turism montan, odihnă, turism cultural, *Dealurile subcarpatice* – odihnă și tratament, turism cultural, tranzit.

• Zona MUREȘ deține un important potențial balnear, un cadru natural variat și însemnate resurse antropice. Pe ansamblul zonelor ocupă locul 10. În vederea valorificării superioare a resurselor existente este necesară lărgirea și modernizarea bazei materiale turistice, în următoarea ordine, pe subzone: *Sovata-Praid* – tratament și odihnă, sporturi de iarnă, *Mureș* – turism de sfârșit de săptămână, tratament și odihnă, *Giurgeu-Toplița* – tratament și odihnă, *Reghin* – turism cultural, odihnă și tratament, *Călimani-Gurghiu* – drumeție, sporturi de iarnă, vânătoare.

• Zona CÂMPULUNG-BRAN cuprinde pe teritoriul său culoarul Rucăr-Bran și masivele montane limitrofe, precum și valoroase resurse antropice. La totalul elementelor luate în calcul la ierarhizarea zonelor ocupă locul 17. Limitele impuse de potențialul natural diversificării turismului fac ca zona să nu constituie un obiectiv imediat al dezvoltării turistice. În perspectivă, subzonele *Bran-Piatra Craiului* – pentru drumeție, sporturi de iarnă, odihnă și tranzit, și *Muscelele Cîmpulungului* – odihnă, turism cultural, pot fi dezvoltate în direcțiile menționate.

• Zona BUZĂU, aflată la curbură Carpaților Orientali, cu peisaje de mare atracție și cu unele monumente istorice, ocupă locul 22 pe ansamblul zonelor. În valorificarea potențialului turistic, într-o primă etapă, ar fi de avut în vedere subzona *Nehoiu-Siriu*, care datorită construcțiilor hidroenergetice își va spori forța de atracție – pentru drumeție montană, tranzit, odihnă și, în etapa a doua, *Buzău-Cislău* – pentru turism la sfârșit de săptămână, tranzit, tratament și odihnă.

• Zona VRANCEA dispune de peisaje atractive, de podgorii renumite și unele monumente cultural-istorice. Comparativ cu alte zone din această grupă, Vrancea are posibilități relativ modeste pentru dezvoltarea turismului. Ar fi de luat în considerare, totuși, pentru prima etapă, subzona *Soveja-Nereju* – odihnă și tratament, drumeție montană, turism cultural, iar în etapa a doua, subzona *Panciu-Focșani* – turism la sfârșit de săptămână, tranzit, turism de cunoaștere.

• Zona TROTUȘ este bogată în resurse de ape minerale și cu unele antropice, mai ales în centrele urbane. În dezvoltarea viitoare a bazei materiale este necesar să se continue cu asigurarea condițiilor cerute de tratamentul balnear și antiastmatic favorizat de condițiile din subzona *Slănic-Trotuș*; condiții bune are și turismul de sfârșit de săptămână, atât în această subzonă, cât și în subzona *Tazlău*.

• Zona ARAD se impune atenției nu atât prin potențialul natural, cât mai ales prin poziția în teritoriu. Dispune de unele resurse de ape minerale. Fără să constituie o zonă de primă importanță în turismul românesc, zona Arad trebuie dezvoltată prioritar, în subzonele: *Codru Moma-Moneasa* – tratament și odihnă, vânătoare și pescuit sportiv, *Culoarul Mureșului* – tratament și odihnă, tranzit, *Arad* – turism de sfârșit de săptămână, tranzit, turism cultural.

• Zona TÂRNAVA are un valoros potențial cultural-istoric și unele izvoare de ape minerale; posibilități reduse pentru a se practica turism cu sejur mai lung, forma predominantă fiind turismul de circulație (itinerant). Ca atare, echiparea zonei poate constitui un obiectiv imediat. În perspectivă, prioritate va avea subzona *Sighișoara-Mediaș* – turism de sfârșit de săptămână, turism cultural, turism de tranzit, iar ulterior subzona *Podgoria Târnavelor* – tratament și odihnă, turism uval, tranzit turistic.

În zonele cu resurse turistice reduse sau nediversificate, analiza acestora arată că turismul dispune de posibilități de dezvoltare – dar pentru un număr limitat de forme de turism – nu pe suprafețe întinse, ci în anumite perimetre (stațiuni, localități sau pe trasee turistice). Ca urmare, în dezvoltarea de prioritate implică mai puțin compararea între zone și mai mult o comparație între celelalte unități taxonomice.

• Zona TIMIȘ dispune de bogate elemente cultural-istorice, de etnografie și folclor, precum și de izvoare de ape minerale. Pentru dezvoltare, se impun, prioritar, subzonele *Timișoara*, cu aria periurbană, pentru turismul la sfârșit de săptămână și turismul cultural, și *Buziaș* – pentru tratament și odihnă.

• Zona JIJA-BAHLUI are un relief colinar, monoton, fragmentat de râuri, în lungul cărora se înșiră iazuri; dispune și de unele izvoare de ape minerale. Pe teritoriul ei sunt numeroase obiective cultural-istorice, ca și renumite podgorii. Formele dominante de turism, în cele două subzone *Iași* și *Botoșani*, sunt turismul la sfârșit de săptămână, turismul cultural, turismul uval și itinerant.

• Zona OLTENIA DE SUD, străbătută de Jiu și afluenții săi, mai oferă pentru turism câteva lacuri și pâlcuri de păduri de agrement. În sud, întinse podgorii. Nu se pot individualiza subzone, iar o dezvoltare turistică implică doar aria periurbană a municipiului Craiova.

• Zona OLT-VEDEA, situată pe cursul inferior al Oltului și pe Dunăre, dispune de câteva oglinzi de apă, de păduri ca și de unele monumente istorice. Amenajări turistice se cer doar în orașele de la Dunăre, precum și pentru vizitarea unor obiective de marcă.

• Zona BĂRĂGAN este o zonă tipică de câmpie, în care elementele naturale de atracție turistică sunt concentrate de-a lungul Dunării și afluenților săi și în jurul celor două stațiuni Amara și Balta Albă. Și dezvoltarea turistică spre acestea trebuie orientată, în funcție de volumul și calitatea factorilor terapeutici.

• Zona MOLDOVA DE SUD, colinară și de câmpie, cu multe monumente istorice, dispune și de unele lacuri și păduri de agrement. Dezvoltarea turismului este solicitată de marile centre urbane, pentru turismul la sfârșit de săptămână, și de-a lungul Dunării.

Personalitatea fiecărei zone cu specific (zone unicate) în parte evidențiază necesitatea abordării independente în luarea deciziilor de amenajare turistică. Favorizând cu predilecție anumite forme de turism, fiecare din cele trei zone – București, Delta Dunării și Litoral - implică orientări diferențiate în dezvoltarea și modernizarea bazei materiale și a componentelor acesteia.

• Zona BUCUREȘTI este marcată, în principal, de capitala țării. Pe lângă turismul de afaceri, aici se practică pe scară largă, turismul cultural și cel de congrese, iar în aria periurbană turismul la sfârșit de săptămână. Efectele dezvoltării economice, științifice, culturale etc., la nivel național și internațional, impun creșterea în continuare a bazei materiale, dar mai ales modernizarea și diversificarea acesteia.

• Zona DELTA DUNĂRII, unicate în turismul românesc și european, permite practicarea turismului de croazieră, a vânătorii și pescuitului sportiv. Datorită ponderii mari a acestor forme de turism, cea mai mare atenție este necesar să fie acordată asigurării mijloacelor de transport. Întreaga sa dezvoltare turistică trebuie privită prin prisma păstrării echilibrului ecologic, deosebit de sensibil la intervenția omului.

• Zona LITORALULUI MĂRII NEGRE dispune de condiții specifice pentru turismul estival, odihnă și tratament etc. Până în prezent, în această zonă s-a dezvoltat o puternică bază materială. În continuare, pe lângă extinderea capacității de primire, eforturile se cer îndreptate spre dezvoltarea agrementului și a transportului între stațiuni, spre modernizarea întregii baze materiale.

11.8. Dezvoltarea în perspectivă a zonelor turistice

O dezvoltare complexă, dar într-o concepție unitară, cu efecte economice și sociale optime, este posibilă și necesară numai într-o abordare sistemică. Pornind de la acceptarea zonei ca sistem recreativ, socio-spațial, rezultat din interacțiunea populație-venituri-structuri socio-economice ale unor zone emitente, pe de o parte și propriile structuri (valoarea turistică a teritoriului, numărul și calitatea dotărilor de bază materială turistică, poziția în teritoriu, condițiile de acces ș.a., pe de altă parte). La rândul lor, fiecare componentă generează o relație matematică cu două macro-variabile complementare (Y_i, y_i) care nu pot funcționa independent. Fiecare componentă interacționează cu alte componente, în procesul de modelare a structurilor fiind deosebit de important „a combina” în mod sistemic cele două ansambluri de informații: cerere-ofertă.

Abordarea sistemică a dezvoltării turismului are avantajul de a fi realistă întrucât permite o reprezentare concisă a fiecărei interacțiuni între aceste componente, leagă factorul „cerere” de factorul „ofertă”, făcând din primul determinantul celui de al doilea și stabilind nivelul maxim al absorbției turistice, pragul maxim de dezvoltare al ofertei, peste care, dacă se trece, este afectată calitatea produsului turistic.

Cu alte cuvinte, din punctul de vedere al modelării evoluției în perspectivă a unui sistem, viitorul este format din evoluțiile (simultane) elementelor, componentelor sistemului, ale legăturilor dintre componente, ale comportamentului sistemului, toate coroborând la un „optimal” în dezvoltare. De asemenea, amenajarea și dotarea, pentru turism, a unei zone

presupune integrarea ei în amplul proces de punere în valoare a unui teritoriu. Iar abordarea acestuia într-o viziune sistemică, în cadrul general al turismului românesc, presupune o *strânsă legătură* cu celelalte sisteme (politic, social, economic, demografic, natural etc.), cu care se interdirecționează spațial și funcțional, într-un echilibru dinamic.

Cantitativ și calitativ, turismul, ca sistem socio-spațial încheșat, creat în sfera de interferență a sistemului social-economic cu cel al mediului, se confundă, cu viziunea de marketing, cu subsistemul cererii și ofertei turistice, componente ale sistemului mai larg al pieței turistice. Dar pentru ca rezultatele în plan teritorial ale interacțiunii dintre cele două subsisteme, respectiv în zona turistică ca sistem socio-spațial de-sine-stătător, să fie viabilă, să aibă stabilitate în timp și spațiu, trebuie cunoscute și analizate atât elementele componente, cât și relațiile ce se stabilesc între ele, respectiv funcțiunile și funcționalitatea sistemului.

Pentru a fi viabilă, zona turistică ce se prefigurează este necesar să-și modeleze funcțiile în concordanță cu dimensiunile viitoare ale factorilor economici, sociali și psihologici. Multitudinea de obiective și complexitatea problemelor rezultate în urma amenajării turistice, dimensiunile efortului financiar, variatele forme de proprietate, ca și condițiile concrete din teritoriu impun o anumită politică, o anumită strategie de amenajare, cu concretizări și pe linie de organizare și conducere. În esență, amenajarea turistică a zonei înseamnă organizarea științifică a spațiului turistic, în scopul asigurării unor condiții tot mai bune de recreere și odihnă, paralel cu obținerea unei eficiențe economice și sociale ridicate. Aceasta presupune mai multe etape, organic legate între ele, culminând cu decizia de trecere la acțiune (vezi paragraful 3.5).

În *Etapa întâia*, analitică, se studiază cererea motivațională, resursele, prin prisma funcționalității lor în turism și a rentabilității în exploatare, conturându-se structurile organizatorice.

În *etapa a doua*, sintetică, viziunea sistemică permite stabilirea obiectivelor și problemelor de soluționat, iar rezolvarea acestora duce la desprinderea unor variante (A, B, C) și scheme opționale. În ansamblu, acestea conturează programul de dezvoltare a zonei, program ce poate fi alcătuit pe mai multe variante.

Prin simularea lor la calculatorul electronic se poate obține varianta optimă, din care sunt apoi selecționate problemele, se stabilește ordinea logică a priorităților și eșalonarea lor în timp, prin decizii intermediare.

În *etapa a treia*, analitico-sintetică, se stabilesc instrumentele operaționale (sistemul de indicatori, metodologia de calcul etc.), se dimensionează programul de investiții și eficiența acestuia, trecându-se la conturarea precisă a liniilor de acțiune. Iar corolarul celor trei etape este decizia de amenajare și dezvoltare.

Se trece, de fapt, în faza avansată de *conducere efectivă* a acțiunii care, în cazul de față, presupune respectarea unor cerințe și principii între care:

- structura zonei să reprezinte un sistem multifuncțional, perfectibil în timp și în spațiu în funcție de mutațiile în cererea turistică;
- armonizarea și integrarea dotărilor turistice la specificul natural și socio-economic al zonei;
- funcționalitatea optimă la toate nivelele;
- interdependență și integrare între *structuri și subsisteme*;
- rentabilitate economică și socială ridicată.

În primul rând, se poate observa faptul că punctul de pornire în luarea unei decizii îl constituie atât modificările intervenite în mediul social-economic în care funcționează întreprinderea (în cazul nostru întreprinderea turistică), care o obligă să acționeze, cât și inițiativa întreprinderii de a optimiza activitatea sa. În al doilea rând, luarea deciziei presupune un proces selectiv, deci existența mai multor variante posibile de acțiune, așa cum de fapt reiese și din procesul organizatoric; confruntarea acestor variante prin prisma anumitor criterii și priorități asigură alegerea variantei optime. În al treilea rând, rezultă rolul important al informațiilor, al sistemului informațional, în general, în toate fazele pregătirii deciziei.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. ALEXANDRU D., NEGUȚ S., ISTRATE I. (1991) – *Geografia economică mondială, partea a II-a, Geografia turismului*, Universitatea „Dimitrie Cantemir”, București.
2. BARABAȘ N., RUSU T. (1979) – *Curs de turism, Universitatea „Babeș-Bolyai”, secția de Educație Fizică Cluj Napoca.*
3. BARBAZA I. (1973) – *Amenagement touristique du territoire, UIOOT, Centre International d’Etude Supérieure de Tourisme, Torino.*
4. BARON P., POPA S. (1978) – *Economia și organizarea activității de turism în România, A.S.S.P., București*
5. BERBECARU I., BOTEZ M. (1977) – *Teoria și practica amenajării turistice*, Edit. Sport-Turism București.
6. COCEAN P. (1996), *Geografia turismului*, Editura Carro, București, 1996.
7. CONSTANTINESCU N.N. (1976) – *Economia protecției mediului natural*, Edit. Politică, București.
8. COOPER C., FLETCKER I., GILBERT D., WANHILL S., – *Tourism principles and practice*, Pitman London, 1993.
9. CRISTUREANU CRISTIANA – *Economia și politica turismului internațional*, Edit. ABEONA, București 1992.
10. CUCU V., (1980) – *Geografia populației și așezărilor umane*, Edit. Didactică și Pedagogică, București.
11. DONOAIKA ȘT., – *Aspecte din activitatea de turism*, Edit. Litera, București, 1989.
12. GRIGORE M. (1974), *Potențialul natural al turismului*, București.
13. ISTRATE I. (1987) – *Turismul – un fenomen în mișcare*, Edit. Sport-Turism, București.
14. MAC I, (1992) – *Geografie turistică generală*, Universitatea „Dimitrie Cantemir”, Sibiu.
15. MINCIU RODICA (1995) – *Amenajarea turistică a teritoriului*, Edit. „Sylvi”, București.
16. NICOLESCU E. (1976) – *Marketingul în turism*, Edit. Sport-Turism, București.
17. OLTEANU V., CETINĂ IULIANA (1994) – *Marketingul serviciilor*, Edit. „Expert”, București.
18. POSEA GR., și colab. (1984) – *Enciclopedia geografică a județelor României*, Edit. Academiei, București.
19. SNAK O. (1976) – *Economia și organizarea turismului*, Edit. Sport-Turism, București.
20. SWIZEWSCHI C., OANCEA D. (1984) – *Geografia turismului*, Iași.
21. SUSAN AURELIA (1980) – *Geografia turismului*, Cluj.
22. ȘANDRU I., CUCU V. (1984) – *România, prezentare geografică*. Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
23. TUFESCU V. (1972) – *Turismul și elementele culturii materiale a poporului român, în „Buletinul Societății de Științe Geografice”, vol. II. București.*
24. x x x (1984) – *Geografia României, vol. II. Geografie economică și umană*, Edit. Academiei, București.
25. x x x (1981) – *Turismul în economia națională*, Edit. Sport-Turism, București.
26. x x x – *Colecțiile revistelor „Terra”, „Tribuna economică”, „Actualități în turism”, „Revista Română de Turism”.*
27. x x x (1995) – *Anuarul statistic al României*, CNS, 1995.
28. x x x (1995) – *Strategia dezvoltării turismului pe termen mediu*, Ministerul Turismului.

**Tiparul s-a executat sub cda nr. 230 la
Tipografia Editurii Universității din București**

DATA RESTITUIRII

30 APR. 2009	25. AUG. 2011	
11 MAI 2009	4 FEB. 2011	
3 IUL. 2009	24. MAI. 2012	
21. NOV. 2009		
31. IAN. 2009		
31. IAN. 2009		
01. IUL. 2009		
21. NOV. 2009		
15. MAI. 2011		
17. MAI. 2011		

rw 02 2010

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA „CAROL I”

DE SPIRITU ET ANIMA

